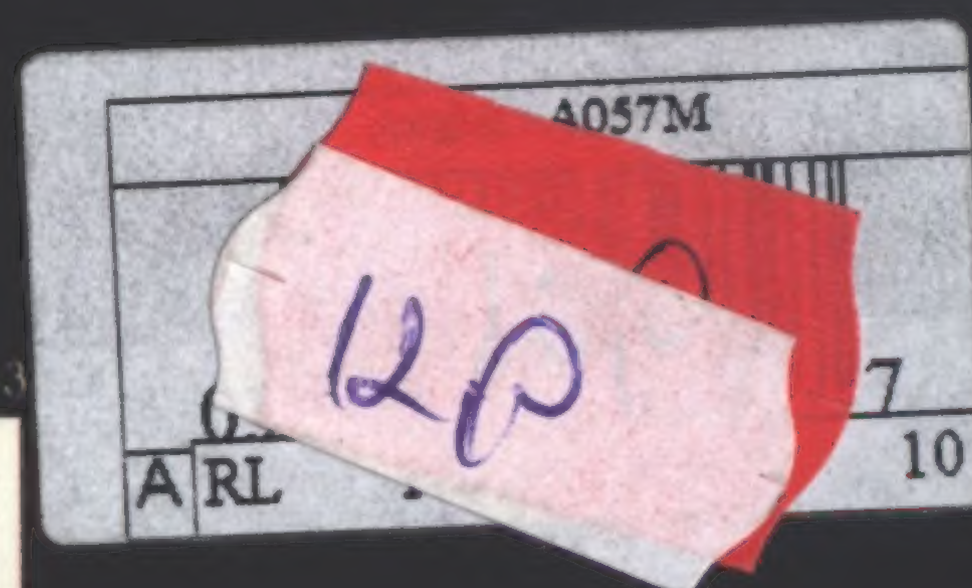
THÉOPHILE GAUTIER

„Poet desăvârşit, magician admirabil al literaturii franceze."

Charles Baudelaire
în dedicaţia volumului
Fleurs du Mal

ISBN (10) 973-21-0784-7
ISBN (13) 978-973-21-0784-3

Biblioteca Pentru Toţi

serie nouă
42
(1562)

THÉOPHILE GAUTIER
Avatar

THÉOPHILE GAUTIER

Avatar

Clubul cărţii digitale 2024

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
GAUTIER, THÉOPHILE
Avatar / Théophile Gautier ; trad.: Florenţa Drăghicescu. - Bucureşti : Editura Minerva, 2006
ISBN (10) 973-21-0784-7 ; ISBN (13) 978-973-21-0784-3

I. Drăghicescu, Florenţa (trad.)

821.133.1-32

ISBN (10) 973-21-0784-7
ISBN (13) 978-973-21-0784-3

Noua serie a colecţiei „Biblioteca pentru toţi"
apare datorită cooperării dintre Ministerul Culturii şi Cultelor,
Uniunea Scriitorilor din România, *MEGApress holdings S.A.*

MINERVA S.A.
Redacţia şi sediul social
B-dul Metalurgiei nr. 32-44, cod 041833, sector 4, Bucureşti,
O.P. 82 – C.P. 38
Tel.: (021) 461.08.08, 461.08.12, 461.08.13, 461.08.16, 461.08.10,
461.08.14, 461.08.15; Fax: (021) 461.08.09, 461.08.19

Tipărit la *MEGApress holdings S.A.*

Théophile Gautier

avatar

Traducere şi cronologie
Florenţa Drăghicescu

BIBLIOTECA PENTRU TOŢI • 2006
EDITURA MINERVA • Bucureşti

Coperta colecţiei: DANIEL NICOLESCU
Ilustraţia copertei: Jean Auguste Dominique Ingres
Prinţesa de Broglie

Redactor: IOAN LUCA
Tehnoredactare computerizată: CRISTINA DUMITRESCU

CRONOLOGIE

1810 (5 decembrie) Jean-Pierre Gautier (născut în 1778), funcţionar la cadastrul din Tarbes, se căsătoreşte cu Antoinette-Adélaïde Cocard (născută în 1783).

1811 (30 august) Se naşte la Tarbes Pierre-Jules-Théophile Gautier. Va avea două surori: Émilie (născută pe 14 ianuarie 1817) şi Zoé (născută pe 12 martie 1820).

1814: Jean-Pierre Gautier este numit şef al biroului de încasare a accizelor din Paris.

1822 (ianuarie) Gautier intră la Colegiul Louis-le-Grand ca intern. (octombrie) Îşi continuă studiile ca extern la Colegiul Charlemagne, unde se împrieteneşte cu Nerval.

1829 Deşi nu a terminat filozofia, frecventează Academia pictorului Rioult; apoi renunţă la pictură pentru a se dedica literaturii. Locuieşte în place Royale (place des Vosges), unde în anul următor se va muta Victor Hugo.

1830 (25 februarie) îmbrăcat cu celebra sa vestă roşic, Gautier participă la bătălia pentru *Hernani*.
Publică *Poésies*.

1832 Gautier se raliază „Micului Cenaclu" format din scriitori şi artişti, printre care Gérard de Nerval, Pétrus Borel, Célestin Nanteuil, Philothée O'Neddy.
Publică *Albertus ou l'âme et le péché, légende théologique*.

1833 Publică *Les Jeunes-France, romans goguenards*.

1834 Gautier se ocupă de publicarea unor *Exhumations littéraires*, consacrate scriitorilor din secolele al XV-lea, al XVI-lea şi al XVII-lea.

1835 Publică *Mademoiselle de Maupin*. Romanul cuprinde celebra prefaţă, manifest al libertăţii artistice.

1836 (februarie) Începutul relaţici dintre Gautier şi Eugénie Fort. (iulie-august) Călătorie în Belgia, în compania lui Nerval, relatată în *Zigzags* şi transpusă în *La Toison d'or*.
(sfârşit de august) Gautier îşi face debutul de cronicar dramatic în ziarul *La Presse*, condus de Émile de Girardin, şi colaborează la *Figaro*, la *Chronique de Paris*, la *Revue de Paris* şi la *Revue des Deux Mondes*.
(29 noiembrie) Eugénie Fort îi dă naştere lui Théophile Gautier fiul.

1838 Publică *La Comédie de la mort, Fortunio*.

1839 Publică *La Toison d'or* şi *Une larme du diable* şi câteva povestiri, dintre care *Omphale, La Morte amoureuse* şi *Une nuit de Cléopâtre*.

1840 (28 februarie) Carlotta Grisi dansează la Paris la Théâtre de la Renaissance în piesa *Le Zingaro*.

(5 iunie) Gautier merge în Spania împreună cu Eugène Piot. Vizitează între altele Madrid, Toledo, sudul țării și revine prin Catalonia.

1841 (28 iunie) Reprezentație cu *Giselle ou les Willis*, balet, la Opera din Paris (muzică de Adam și livret de Gautier). Rolul principal este interpretat de Carlotta Grisi, care va fi una dintre muzele poetului.

1842 (martie) Călătorie la Londra pentru a asista la reprezentația cu *Giselle*. Se întoarce prin Belgia.

1843 (17 iulie) Baletul *La Péri*, cu livret de Gautier, este pus în scenă la Operă, cu participarea Carlottei Grisi.
(noiembrie): Gautier se duce la Londra cu ocazia reprezentației spectacolului *La Péri*.
Publică *Tra los Montes*, numită mai apoi *Voyage en Espagne*.

1844 (aprilie) Începutul relației – care va dura mai mult de douăzeci de ani – cu Ernesta Grisi, sora Carlottei.
Publică *Les Grotesques*, reunind în două volume *Les Exhumations littéraires*.

1845 (7 aprilie) Reprezentație cu *Le Tricorne enchanté*, la Variétés.
(iulie-septembrie): Călătorie în Algeria, în compania lui Noël Parfait.
(25 august) Se naște Judith Gautier, fiica Ernestei Grisi.
Publică *Poésies complètes*, *Nouvelles*.

1846 (iunie-iulie) Călătorie la Londra, trecând prin Belgia și Olanda.
(octombrie) Nouă călătorie în Spania.
(12 noiembrie) Reprezentație cu *La Juive de Constantine*, la Porte-Saint-Martin.

1847 (4 octombrie) Reprezentație cu *Pierrot posthume*, la Vaudeville.
(28 noiembrie) Se naște Estelle, a doua fiică a Ernestei Grisi și a lui Gautier.
Publică *Militona*, *Les Roués innocents*.

1849 (mai-iunie) Nouă călătorie la Londra, prin Belgia și Olanda.
(august-septembrie) A treia călătorie în Spania.
(octombrie) Legătură cu Marie Mattei.

1850 (17 martie) Reprezentație cu *Le Sélam*, la Théâtre-Italien (muzică de Reyer).
(31 iulie) Gautier pleacă în Italia, împreună cu Louis de Cormenin. Vizitează Veneția, Florența, Roma și Neapole, de unde este expulzat la 4 noiembrie.
Publică *Jean et Jeannette*.

1851 (august) Călătorie la Londra, pentru a vizita Expoziția universală.
(1 octombrie) Gautier face parte din comitetul de redacție al publicației *La Revue de Paris*.
Publică *Partie carrée*, redenumită în 1865 *La Belle Jenny*.

1852 (16 mai) Gautier aderă la Societatea oamenilor de litere.
(9 iunie) Pleacă în Orient, vizitează Constantinopole, se întoarce prin Atena și Veneția. Ruptură cu Marie Mattei.

Publică *Italia*, reeditată mai târziu cu titlul *Voyage en Italie*; *Émaux et camées*, culegere îmbogățită cu noi poezii în edițiile din 1853, 1858, 1863, 1866 și 1872; *Un trio de romans*, conținând *Militona*, *Jean et Jeannette* și *Arria Marcella*; *La Peau de tigre*, culegere de povestiri.

1853 Publică *Constantinople*.

1854 (31 mai) Reprezentație cu baletul *Gemma*, la Operă.
(iulie-august) Călătorie în Germania.

1855 (aprilie) Gautier își încetează colaborarea cu *La Presse*, pentru a intra la *Moniteur universel*, ziarul oficial al Imperiului.

1856 (10 aprilie) Prima respingere la Academia franceză.
Publică *Théâtre de poche*, *Les Beaux-Arts en Europe*, *L'Art moderne*.

1857 (primăvara) Gautier și familia se instalează la Neuilly-sur-Seine.
(iunie) Este publicat volumul *Fleurs du mal*, dedicat de Baudelaire „poetului impecabil", Théophile Gautier.
(septembrie) Călătorie în Germania.
Publică *Avatar*, *Jettatura*.

1858 (22 aprilie) Reprezentație cu *Yanko, le bandit*, balet-pantomimă, la Porte-Saint-Martin.
(mai-iunie) Călătorie pe malurile Rinului.
(14 iulie) Reprezentație cu *Sacontalâ*, balet-pantonimă, la Operă (muzică de Reyer).
(15 septembrie) Gautier pleacă în Rusia, ca să pregătească o lucrare despre comorile artistice ale țării.
(noiembrie) Apare placheta lui Baudelaire *Théophile Gautier*.
Publică *Histoire de l'art dramatique en France depuis vingt-cinq ans*, 6 volume (1858-1859), *Le Roman de la momie*.

1859 (27 martie) Gautier revine la Paris.
Publică *Trésors d'art de la Russie ancienne et moderne*, lucrare neterminată.

1861 (august) A doua călătorie în Rusia, împreună cu fiul său.
(octombrie) La întoarcerea din Rusia, rămâne câtva timp la Carlotta Grisi, la vila Saint-Jean de lângă Geneva.

1862 (mai) Gautier vizitează Expoziția de la Londra.
(august) Călătorie în Algeria, cu ocazia inaugurării căii ferate de la Blida.

1863 (aprilie) Gautier primește din partea ministerului de Stat o pensie de 3.000 de franci.
(septembrie) Stă la Nohant, la George Sand.
Publică *Romans et contes* (conținând *Avatar*, *Jettatura*, *Arria Marcella* și alte povestiri fantastice), *Le Capitaine Fracasse*.

1864 (august) Călătorie în Spania, cu ocazia inaugurării căii ferate din nord.
(septembrie-octombrie) Stă la Geneva, la Carlotta Grisi.

1865 (iulie-noiembrie) Nouă şedere la Carlotta. Scrie *Spirite*, roman pe care ea l-a inspirat şi căreia îi este destinat.

1866 (17 aprilie) Are loc căsătoria Judith-ei Gautier cu Catulle Mendès, la care Gautier nu participă.
(14 mai) Ernesta Grisi se retrage la Villiers-sur-Marne.
Publică *Spirite, nouvelle fantastique*.

1867 (2 mai) A doua respingere la Academia franceză.
(sfârşit de septembrie) Este invitat la Saint-Gratien, la prinţesa Mathilde.
Publică *Voyage en Russie, Guide de l'amateur au Musée du Louvre*.

1868 (7 mai) A treia respingere la Academia franceză.
(septembrie) Călătorie la Geneva şi în nordul Italiei.
(noiembrie) Gautier este numit bibliotecarul prinţesei Mathilde.
(decembrie) Este publicată a treia ediţie a volumului *Les Fleurs du mal*, prefaţată de o notă a lui Théophile Gautier.

1869 (29 aprilie) A patra respingere la Academia franceză.
(27 mai) Gautier îi oferă prinţesei Mathilde culegerea de poeme *Un douzain de sonnets*.
(septembrie) Stă la Geneva.
(8 octombrie) Gautier se îmbarcă la Marsilia cu destinaţia Egipt, unde ia parte la inaugurarea canalului Suez.
(decembrie) Revine în Franţa prin Italia.
Publică *Ménagerie intime*.

1870 (26 februarie) Fiul lui Gautier se căsătoreşte cu Élise Portal.
(15 iulie) Începe războiul franco-german.
(4 septembrie) Căderea Imperiului.
(septembrie) Gautier părăseşte Neuilly şi se instalează la Paris, împreună cu surorile lui.
Publică *La Nature chez elle*.

1871 (martie) Gautier ocupă la Versailles apartamentul Eugéniei Fort.
(iunie) Stă la Bruxelles la fiul său, apoi pleacă la Geneva.
Publică *Tableaux de siège, 1870-1871*.

1872 (15 mai) Estelle Gautier se mărită cu Émile Bergerat.
(23 octombrie) Théophile Gautier moare.
(25 octombrie) Funeralii oficiale şi înhumarea în cimitirul Montmartre.
Publică *Histoire du romantisme*, lucrare neterminată.

1875 În cimitirul Montmartre este inaugurat monumentul edificat în memoria lui Théophile Gautier.

FLORENŢA DRĂGHICESCU

CAFETIERA

POVESTE FANTASTICĂ

(1831)

Sub întunecate văluri am văzut
Unsprezece stele,
Luna şi soarele
Mi se închinau
În tăcere,
În timpul visului meu.
Viziunea lui Iosif *

I

Anul trecut, împreună cu doi colegi de atelier, Arrigo Cohic şi Pedrino Borgnioli, am fost invitat să petrec mai multe zile la o proprietate din inima Normandiei.

Vremea, care la plecarea noastră promitea să fie splendidă, se hotărî să se schimbe deodată şi a plouat atât, încât drumurile de ţară pe care mergeam erau ca albia unui torent.

Ne înfundam în noroi până la genunchi, un strat gros de pământ gras ni se lipise de tălpile cizmelor şi, datorită greutăţii sale, ne încetinea atât de mult mersul, încât nu ajunserăm la destinaţie decât la o oră după apusul soarelui.

Eram epuizaţi; de aceea, gazda noastră, văzând eforturile pe care le făceam ca să ne ascundem căscatul şi să ne ţinem ochii deschişi, de cum am luat cina, ceru să fim conduşi fiecare în camera sa.

Încăperea în care urma să dorm eu era mare; intrând, am simţit un frison ca de febră, pentru că mi s-a părut că intru într-o lume necunoscută.

---

* Poem inspirat din *Geneza* (XXXVII, 5 – 11)

Într-adevăr, te-ai fi putut crede pe timpul Regenţei, după panourile de deasupra uşilor, pictate de Boucher, reprezentând cele patru anotimpuri, după mobilele supraîncărcate cu ornamente de cel mai prost gust, imitând stâncile, şi după suporturile oglinzilor, sculptate masiv.

Nimic nu era deranjat. Masa de toaletă, plină de cutii de perii şi de pămătufuri pentru pudrat, părea să fi fost de curând folosită. Două sau trei rochii în culori schimbătoare, un evantai presărat cu paiete de argint erau împrăştiate pe parchetul bine lustruit şi, spre marea mea mirare, o tabacheră de baga, deschisă pe şemineu, era plină cu tutun încă proaspăt.

N-am observat aceste lucruri decât după ce slujitorul, aşezând sfeşnicul pe noptieră, îmi ură somn uşor şi, mărturisesc, am început să tremur ca frunza. M-am dezbrăcat în grabă, m-am culcat şi, ca să termin cu acele temeri neroade, am închis ochii şi m-am întors cu faţa la perete.

Mi-a fost imposibil să rămân în acea poziţie: patul se clătina sub mine ca un val şi pleoapele mi se deschideau cu de-a sila. Am fost nevoit să mă întorc şi să privesc împrejur.

Focul care ardea arunca reflexe roşiatice în cameră, în aşa fel încât se desluşeau fără greutate personajele de pe tapiserie şi figurile din portretele afumate, atârnate pe ziduri.

Erau strămoşii gazdei noastre, cavaleri acoperiţi de zale, consilieri cu perucă şi frumoase doamne cu chipul fardat, cu părul pudrat în alb, ţinând un trandafir în mână.

Deodată focul deveni neobişnuit de activ. O licărire palidă lumină camera şi am văzut limpede că, de fapt, ceea ce luasem drept nişte tablouri oarecare trăiau aievea: pupilele acelor fiinţe înrămate se mişcau, sclipeau în mod neobişnuit; buzele lor se deschideau şi se închideau ca buzele oamenilor care vorbesc, dar nu auzeam decât tic-tacul pendulei şi şuieratul vântului de toamnă.

O teroare de neînvins puse stăpânire pe mine, părul mi se ridică măciucă, dinţii începură să-mi clănţăne gata să se spargă, o sudoare rece îmi acoperi tot trupul.

Pendula sună ora unsprezece. Reverberaţiile ultimei bătăi persistară vreme îndelungată, iar când se stinseră de tot...

O, nu, nu îndrăznesc să spun ce s-a întâmplat, nimeni nu m-ar crede şi aş fi luat drept nebun.

Lumânările se aprinseră singure, foalele, fără ca vreo fiinţă vizibilă să le imprime vreo mişcare, începură să sufle în foc, horcăind ca un bătrân astmatic, în timp ce cleştii răscoleau jarul, iar lopăţica scotea cenuşa.

Apoi, o cafetieră se aruncă de pe masa unde era aşezată şi se îndreptă şontâc-şontâc spre şemineu, aşezându-se printre tăciuni.

După câteva momente, fotoliile începură să se mişte şi, agitându-şi picioarele răsucite într-un chip surprinzător, se aşezară în jurul şemineului.

II

Nu ştiam ce să cred despre ceea ce se petrecea în faţa ochilor mei, dar ce urma să văd avea să fie şi mai bizar.

Unul din portrete, cel mai vechi dintre toate, cel al unui grăsun bucălat, cu barbă cenuşie, semănând foarte bine cu imaginea pe care mi-o făceam despre bătrânul sir John Falstaff, îşi scoase cu o strâmbătură capul şi, după multe sforţări ca să-şi treacă şi umerii, şi burta voluminoasă printre stinghiile înguste ale ramei, sări greoi pe podea.

De-abia îşi trase sufletul că şi scoase din buzunarul scurtei sale veste o cheie deosebit de mică. Suflă în ea ca să se asigure că gaura ei era liberă şi o aşeză pe toate ramele; una după alta, se măriră astfel încât să lase să treacă fără efort persoanele pe care le cuprindeau.

Preoţi mărunţi ca nişte păpuşi, văduve uscăţive şi gălbejite, magistraţi cu înfăţişare solemnă, înfăşuraţi în mari robe negre, filfizoni cu ciorapi de mătase, pantaloni până la genunchi din prunelă şi sabia ridicată, toate aceste personaje ofereau un spectacol atât de bizar încât, deşi mi-era frică, nu m-am putut stăpâni şi am râs.

Demnele personaje se aşezară; cafetiera sări cu sprinteneală pe masă. Băură cafeaua din ceşcuţe japoneze, albe şi albastre, care veniră cu promptitudine de pe un dulăpior, fiecare dintre ele înzestrată cu o bucăţică de zahăr şi cu o linguriţă de argint.

După ce a fost băută cafeaua, ceştile, cafetiera şi linguriţele dispărură pe rând. Conversaţia începu, cu siguranţă cea mai ciudată pe care am auzit-o vreodată, pentru că nici unul dintre acei neobişnuiţi vorbitori nu privea pe cineva în timp ce vorbea: toţi aveau privirile îndreptate spre pendulă.

Nici eu nu mi le puteam desprinde de la ea şi nu mă puteam abţine să nu-i urmăresc limbile, care se apropiau pe nesimţite de ceasul miezului nopţii.

În sfârşit, sună şi miezul nopţii. O voce cu acelaşi timbru ca şi pendula rosti:

– A venit clipa, trebuie să dansăm.

Toată adunarea se ridică. Fotoliile se retraseră singure, apoi fiecare cavaler luă mâna unei doamne şi aceeaşi voce spuse:

– Haideţi, domnilor din orchestră, începeţi.

Am uitat să menţionez că subiectul tapiseriei era, într-o parte, un concerto italian, iar în cealaltă, o vânătoare de cerbi, cu mai mulţi scutieri sunând din corn. Hăitaşii şi muzicanţii, care până atunci nu făcuseră nici un gest, dădură din cap aprobator.

Dirijorul îşi ridică bagheta şi o arie vioaie, de dans, răsună din cele două capete ale sălii. Mai întâi se dansă menuetul. Dar măsurile rapide ale interpretării partiturii nu erau în ton cu acele reverenţe distinse: astfel, fiecare pereche de dansatori, după câteva minute, începu să facă piruete ca titirezul. Rochiile de mătase ale femeilor, şifonate în vârtejul dansului, scoteau sunete ciudate; s-ar fi zis că este zgomotul aripilor unui stol de porumbei.

Curentul de aer care intra pe dedesubt le umfla în chip fantastic, încât păreau niște clopote în mișcare.

Arcușul virtuozilor trecea atât de repede pe coarde, încât țâșneau scântei electrice. Degetele flautiștilor se ridicau și coborau ca și cum ar fi fost din argint viu; obrajii hăitașilor erau umflați ca niște baloane și toate dădeau naștere unui potop de note și de triluri așa de rapide, de game ascendente și descendente atât de întortocheate, atât de surprinzătoare, încât nici dracii n-ar fi putut urma, preț de două minute, un asemenea ritm.

În consecință, ți se făcea milă văzând toate eforturile acelor dansatori ca să intre în cadență. Săreau, săltau, roteau piciorul, executau înalte *entrechats*, încât sudoarea li se scurgea de pe frunte în ochi, deplasând alunițele false și luând fardul. Dar era inutil, pentru că orchestra le-o lua mereu înainte cu trei sau patru măsuri.

Pendula sună ora unu; se opriră și văzui ceva care îmi scăpase: o femeie care nu dansa.

Era așezată într-un fotoliu mare, într-un colț al șemineului, și nu părea câtuși de puțin să ia parte la ceea ce se petrecea în jurul ei.

Niciodată, nici măcar în vis, nu văzusem ceva atât de desăvârșit: o piele uimitor de albă, păr blond-cenușiu, gene lungi și ochii albaștri, atât de limpezi și de transparenți, încât îi zăream sufletul prin ei, la fel cum se vede o piatră pe fundul unui pârâu.

Am simțit că, dacă mi se va întâmpla vreodată să iubesc pe cineva, ea va fi aceea. M-am grăbit să cobor

din pat, de unde până atunci nu mă putusem mișca, și m-am îndreptat spre ea, împins de ceva care acționa în mine fără să-mi dau seama. M-am trezit lângă genunchii ei, cu una din mâinile sale în ale mele, discutând cu ea de parcă aș fi cunoscut-o de douăzeci de ani.

Dar, minunea minunilor, în timp ce-i vorbeam, țineam tactul muzicii, pentru că orchestra nu se oprise, și, cu toate că eram în culmea fericirii că vorbesc cu o femeie atât de frumoasă, picioarele-mi furnicau, făcându-mă să ard de pofta să dansez cu ea. Însă nu îndrăzneam să-i propun așa ceva.

Se pare că a înțeles ce doream, întrucât, arătând cu mâna liberă spre cadranul pendulei, spuse:

– Când limba ceasului va ajunge acolo, vom vedea, dragul meu Théodore.

Nu știu cum se face, dar nu am fost deloc surprins să aud că-mi spune pe nume și am continuat să discutăm. În sfârșit, ora pomenită sună, vocea cu timbru de argint vibră din nou în cameră și spuse:

– Angéla, poți să dansezi cu domnul, dacă îți face plăcere, dar știi ce se va întâmpla.

– Nu contează, răspunse Angéla pe un ton îmbufnat și-și așeză brațul de fildeș pe după gâtul meu.

– *Prestissimo!* strigă vocea.

Începurăm să valsăm. Sânul fetei îmi atingea pieptul, obrazul ei catifelat îl atingea ușor pe al meu, iar răsuflarea-i suavă plutea deasupra gurii mele.

Niciodată nu simțisem o asemenea emoție; nervii îmi tresăreau ca niște arcuri de oțel, sângele îmi curgea

în vine ca un torent de lavă şi-mi auzeam inima bătând ca un ceas agăţat lângă urechile mele.

Totuşi, această stare nu avea nimic neplăcut. Eram inundat de o bucurie nespusă şi aş fi vrut să rămân aşa pentru totdeauna şi, lucru vrednic de luat în seamă, deşi orchestra cânta de trei ori mai repede, nu trebuia să facem nici un efort ca să ţinem tactul.

Cei de faţă, plini de admiraţie pentru sprinteneala noastră, strigau bravo şi băteau din palme din răsputeri, dar nu se auzea nimic.

Angéla, care până atunci valsase cu o energie şi o corectitudine surprinzătoare, păru dintr-odată că a ostenit. Se sprijinea de umărul meu de parcă i s-ar fi tăiat genunchii. Picioruşele ei care, cu o clipă înainte, abia atingeau podeaua, nu se mai desprindeau de ea decât anevoie, ca şi cum ar fi devenit de plumb.

– Angéla, eşti obosită, i-am spus, să ne odihnim.

– De acord, răspunse ea ştergându-şi fruntea cu batista. Dar, în timp ce noi valsam, ceilalţi s-au aşezat cu toţii; nu mai este decât un fotoliu, iar noi suntem doi.

– Ce importanţă are, frumosul meu înger? Vei sta pe genunchii mei.

III

Fără nici cea mai mică împotrivire, Angéla se aşeză, înconjurându-mă cu braţele ca o eşarfă albă, ascunzându-şi capul la pieptul meu ca să se încălzească puţin, pentru că era rece ca marmura.

Nu ştiu cât timp am rămas în această poziţie, întrucât toate simţurile mele erau absorbite de contemplarea acestei făpturi misterioase şi fantastice.

Pierdusem orice noţiune de timp şi spaţiu; lumea reală nu mai exista pentru mine, iar toate legăturile care mă fixau de ea se rupseseră. Sufletul meu, eliberat din închisoarea lui de tină, plutea în nedefinit şi în nemărginire. Înţelegeam ceea ce nici un om nu poate înţelege, gândurile Angélei revelându-mi-se fără ca ea să aibă nevoie să vorbească, deoarece sufletul îi strălucea în trup ca o lampă de alabastru şi razele ce porneau din pieptul ei îl străpungeau pe al meu dintr-o parte până în cealaltă.

Ciocârlia cântă, o licărire palidă jucă pe draperii.

De îndată ce Angéla o văzu, se ridică în mare grabă, îmi făcu un gest de adio şi, după câţiva paşi, scoase un ţipăt şi căzu.

Înspăimântat, m-am repezit s-o ridic... Sângele îmi îngheaţă în vine numai când mă gândesc: n-am găsit altceva decât cafetiera, făcută bucăţi.

La această privelişte, convins că fusesem victima unei iluzii drăceşti, o asemenea groază a pus stăpânire pe mine, încât am leşinat.

IV

Când mi-am venit în fire, mă aflam în pat. Arrigo Cohic şi Pedrino Borgnioli stăteau în picioare la căpătâiul meu.

De îndată ce am deschis ochii, Arrigo exclamă:

– Ah, ce bine! De vreo oră îţi frec tâmplele cu apă de colonie. Ce dracu' ai făcut astă-noapte? De dimineaţă, văzând că nu cobori, am intrat în camera ta şi te-am găsit întins pe jos cât eşti de lung, în haine după moda franţuzească şi strângând în braţe un ciob de porţelan, de parcă ar fi fost o fată tânără şi drăguţă.

– Drace, este costumul de ginere al bunicului meu, spuse celălalt, ridicând o pulpană de mătase cu înflorituri verzi pe fond trandafiriu. Uite-i butonii de stras şi filigran pe care-i lăuda atât. Théodore l-o fi găsit prin vreun cotlon şi l-o fi pus pe el ca să se distreze. Dar de ce ţi s-a făcut rău? adăugă Borgnioli. Asta se potriveşte mai degrabă unei iubite tinerele, care are umerii albi; îi desfaci corsetul, îi scoţi colierele, eşarfa şi atunci ai o bună ocazie pentru drăgălăşenii.

– M-a cuprins o slăbiciune, mi se mai întâmplă din când în când, am răspuns înţepat.

M-am ridicat şi m-am dezbrăcat de veşmintele acelea ridicole, apoi am luat micul dejun.

Cei trei colegi ai mei au mâncat mult şi au băut şi mai mult; stăpânit încă de amintirea celor petrecute, eu n-am prea mâncat.

După micul dejun, cum ploua cu găleata, a fost imposibil să ieşim; fiecare îşi găsi ceva de făcut. Borgnioli bătu cu degetele pe geam cadenţe de marşuri războinice; Arrigo şi gazda jucară o partidă de dame; eu am scos din albumul meu o foaie velină şi am început să desenez.

Fără ca eu s-o fi intenţionat, liniile aproape imperceptibile trasate de creionul meu reproduceau, cu o fidelitate remarcabilă, cafetiera care jucase un rol atât de important în scenele din timpul nopţii.

– Este surprinzător cât de bine seamănă capul ăsta cu al surorii mele Angéla, spuse gazda, care, terminându-şi partida, privea, pe deasupra umărului meu, cum lucrez.

Într-adevăr, ceea ce mi se păruse mai devreme a fi o cafetieră era chiar profilul blând şi melancolic al Angélei.

– Pe toţi sfinţii din Rai! Trăieşte sau a murit? strigai cu o voce tremurândă, de parcă viaţa mea ar fi depins de răspunsul lui.

– A murit acum doi ani de o congestie pulmonară, după un bal.

– Vai! am exclamat cu tristeţe.

Şi, oprind o lacrimă gata să cadă, am aşezat foaia desenată în album.

Tocmai înţelesesem că, pentru mine, nu mai exista fericire pe acest pământ!

ONUPHRIUS

SAU

SUFERINȚELE FANTASTICE ALE UNUI ADMIRATOR AL LUI HOFFMANN

(1832)

Credea că norii sunt sârme de aramă
şi că băşicile sunt lanterne*.
***Rabelais**, Gargantua,*
cartea I, cap. XI

– Cling, cling, cling!

Nici un răspuns.

– Oare nu-i acasă? se întrebă tânăra.

Trase a doua oară cordonul soneriei; nici un zgomot nu se auzi în apartament; nu era nimeni.

– Ciudat!

Îşi muşcă buzele, o îmbujorare datorată supărării urcă din obraji pe frunte. Începu să coboare scările una câte una, foarte încet, cu regret parcă, întorcând capul să se uite dacă uşa fatală se deschide. Nimic.

La colţul străzii, îl zări de departe pe Onuphrius care mergea pe partea însorită, cu înfăţişarea cea mai leneşă din lume, oprindu-se la fiecare dală a drumului, privind cum se bat câinii, iar ştrengarii se joacă cu cercul, citind inscripţiile de pe ziduri, silabisind firmele, ca un om care mai are timp şi nu trebuie să se grăbească.

Când ajunse lângă ea, uimirea îl făcu să-şi deschidă ochii mari: nu se aştepta deloc s-o întâlnească acolo.

– Cum! Dumneata, deja! Dar cât este ceasul?

---

*Joc de cuvinte de la expresia *Prendre des vessies pour des lanternes* – utilizată pentru *a se înşela*.

– Deja – ce cuvânt curtenitor. Cât despre ceas, ar trebui să ştii, nu să-ţi spun eu, răspunse îmbufnată tânăra, în vreme ce-l lua de braţ. Este unsprezece şi jumătate.

– Imposibil, replică Onuphrius. Tocmai am trecut prin faţa bisericii Saint-Paul şi nu era decât ora zece. N-au trecut cinci minute, aş băga mâna în foc, pe pariu.

– Nu face asta şi nu paria pe nimic. Ai pierde.

Onuphrius se încăpăţână; cum biserica era doar la vreo cincizeci de paşi, Jacintha, ca să-l convingă, fu de acord să meargă cu el până acolo. Onuphrius avea un aer triumfător. Când ajunseră în faţa bisericii, Jacintha exclamă:

– Ei bine?

Dacă s-ar fi pus soarele sau luna în locul cadranului, tânărul n-ar fi arătat mai uimit: era trecut de unsprezece şi jumătate. Onuphrius îşi scoase lornionul, îi şterse sticla cu batista, se frecă la ochi ca să i se limpezească vederea. Da, acul cel mare al ceasului se apropia de frăţiorul lui care poposise pe XII-le de amiază.

– Douăsprezece! murmură el printre dinţi. Trebuie că vreun drăcuşor s-a distrat să împingă àcele astea; cu siguranţă eu am văzut ora zece!

Jacintha era bună; nu insistă şi făcu împreună cu el drumul spre atelier; Onuphrius era pictor şi, la momentul acela, făcea portretul fetei. În timp ce ea poza, Onuphrius se duse să-şi ia pânza, care era întoarsă cu faţa la perete, şi o aşeză pe şevalet.

Deasupra gurii mici a Jacinthei, o mână necunoscută desenase o pereche de mustăţi care l-ar fi onorat pe un tambur-major. Furia artistului nostru, când îşi văzu schiţa astfel mâzgălită, nu este greu de imaginat; ar fi sfâşiat pânza dacă n-ar fi fost rugăminţile Jacinthei. Atunci şterse cum putu semnele acelea virile, nu fără să înjure de câteva ori pe glumeţul care făcuse acel pocinog. Când să înceapă să picteze, pensulele sale, deşi le înmuiase în ulei, erau atât de ţepene şi de zburlite, încât nu putu să se folosească de ele. Fu obligat să trimită pe cineva să-i cumpere altele: aşteptând sosirea lor, se apucă să combine pe paletă mai multe tonuri care-i lipseau.

Alt necaz. Tuburile erau tari, ca şi cum ar fi fost umplute cu bile de plumb. Degeaba apăsa, nu reuşea să scoată culoarea; ori tuburile se spărgeau pe dată, ca nişte mici bombe, împroşcând în dreapta şi în stânga cu ocru, lac sau bitum.

Dacă ar fi fost singur, cred că, în ciuda primei porunci a Decalogului, ar fi pomenit de mai multe ori numele Domnului. Se stăpâni, pensulele sosiră, începu să lucreze; cam vreo oră totul merse bine.

Sângele începea să alerge pe sub piele, contururile se desenau, formele se modelau, lumina se desprindea din umbră, jumătate din pânză prinsese viaţă deja.

Mai cu seamă ochii erau admirabili: arcul sprâncenelor era perfect trasat şi se pierdea uşor spre tâmple în tonuri albăstrui şi catifelate; umbra genelor îndulcea remarcabil albul scânteietor al corneei, pupila privea

bine, irisul nu lăsa întru nimic de dorit. Nu mai lipsea decât acel diamant de lumină, acea paietă de zi pe care pictorii o numesc punct vizual.

Ca să-l aşeze în discul lui de smoală (Jacintha avea ochii negri), luă pensula cea mai fină, cea mai micuţă – trei peri din coada unui jder.

O înmuie în partea de sus a paletei, în albul argintiu care se ridica lângă ocruri şi pământul de Siena precum un pisc de munte acoperit cu zăpadă, învecinat cu nişte stânci negre.

Aţi fi spus, văzând cum tremură punctul strălucitor în vârful pensulei, că este o picătură de rouă în vârful unui ac. Vroia să-l aşeze pe pupilă, când o puternică lovitură peste cot îi mişcă mâna: azvârli punctul alb în sprâncene şi şterse cu manşeta hainei obrazul încă proaspăt, pe care abia îl terminase. Se întoarse atât de brusc ca urmare a acestei noi catastrofe, încât taburetul i se rostogoli la depărtare de zece paşi. Nu văzu pe nimeni. Dacă, din întâmplare, cineva s-ar fi aflat acolo, l-ar fi ucis cu siguranţă.

– Chiar că este de necrezut! îşi spuse în sinea lui, foarte tulburat. Jacintha, acum nu sunt în stare să lucrez; nu vom mai face nimic astăzi.

Jacintha se ridică să plece.

Onuphrius voi s-o oprească; îşi trecu braţul în jurul ei. Rochia Jacinthei era albă; degetele lui Onuphrius, care nu se gândise să le şteargă, desenară pe ea un curcubeu.

– Neîndemânaticule, spuse fata, uite cum m-ai murdărit! Ce va spune mătuşa, care nu vrea să vin la tine, singură?

– Îţi vei schimba rochia şi nu va observa nimic.

O sărută. Jacintha nu se opuse.

– Ce faci mâine? întrebă ea, după o pauză.

– Eu, nimic; dar tu?

– Mă duc să iau masa, împreună cu mătuşa, la bătrânul domn de ***, pe care îl cunoşti, şi voi sta acolo, poate, toată seara.

– Voi fi şi eu acolo, spuse Onuphrius, poţi conta pe mine.

– Să nu ajungi mai târziu de ora şase. După cum ştii, mătuşa este sperioasă şi, dacă nu vom găsi la domnul de *** vreun cavaler galant să ne conducă acasă, va pleca înainte să se însereze.

– Bine, voi fi acolo la ora cinci. Pe mâine, Jacintha, pe mâine.

Şi se aplecă peste balustradă ca să o privească pe graţioasa fată îndepărtându-se. Ultimele cute ale rochiei dispărură sub arcadă şi el reintră în atelier.

Înainte de a continua, câteva cuvinte despre Onuphrius. Era un tânăr de douăzeci sau douăzeci şi doi de ani, deşi la prima vedere părea să aibă mai mulţi. Apoi, dincolo de trăsăturile lui palide şi obosite se distingea ceva copilăresc şi nehotărât, nişte forme de tranziţie de la adolescenţă la bărbăţie. Astfel, toată partea de sus a capului era gravă şi meditativă, ca o frunte de bătrân, în timp ce pe la colţurile gurii abia îi mijea o

umbră albăstruie, iar un zâmbet tânăr rătăcea pe buzele-i de un trandafiriu destul de aprins, ce contrasta ciudat cu paloarea obrazului şi restul fizionomiei.

Arătând astfel, Onuphrius nu putea să nu aibă un aspect destul de neobişnuit, dar ciudăţenia lui firească era sporită de îmbrăcăminte şi de pieptănătură. Părul, despărţit pe frunte ca la femei, cobora simetric de-a lungul tâmplelor până pe umeri, fără nici o buclă, întins şi lucios după moda gotică, cum se vede la îngerii lui Giotto şi-ai lui Cimabue. O haină lungă şi largă, de culoare închisă, cădea în cute rigide şi drepte în jurul corpului suplu şi subţire, în mod dantesc. Trebuie spus că încă nu ieşea pe stradă în acest costum, dar nu pofta, ci îndrăzneala îi lipsea, pentru că n-am nevoie să precizez că Onuphrius reprezenta generaţia tânără şi era un romantic înverşunat.

Pe stradă – şi nu ieşea des, ca să nu fie obligat să se întineze datorită jalnicului costum burghez – mişcările îi erau bruşte, sacadate, gesturile îi erau colţuroase de parcă ar fi fost produse de resorturi de oţel; mersul şovăielnic, întretăiat de elanuri subite, de zigzaguri, se oprea din senin. Asta îl făcea să treacă, pentru multă lume, drept nebun sau cel puţin drept original, şi nu-i mare diferenţă între ele.

Onuphrius o ştia. Poate tocmai de aceea evita el ceea ce se numeşte lumea şi folosea în conversaţie un ton arţăgos şi caustic, care aducea destul de mult cu o răzbunare. De asemenea, când era nevoit să iasă din izolarea lui, nu contează pentru ce motiv, se purta în

societate cu stângăcie, dar fără timiditate, nerespectând nici una din formele de convenienţă, dispreţuind complet ceea ce era admirat, încât, după câteva minute, prin trei sau patru silabe, reuşea să-şi facă o grămadă de duşmani înverşunaţi.

Nu că n-ar fi fost foarte amabil când voia, dar nu voia prea des, iar prietenilor care îi făceau reproşuri, le răspundea: „La ce bun?“. Avea prieteni; nu prea mulţi, doi sau trei cel mult, dar care îl iubeau cu toată dragostea pe care i-o refuzau ceilalţi, îl iubeau ca nişte oameni care au de reparat o nedreptate. „La ce bun? Cei care sunt demni de mine şi mă înţeleg nu se opresc la acest înveliş scorţos: ei ştiu că perla este ascunsă într-o cochilie ordinară. Neghiobii care nu ştiu sunt şocaţi şi se îndepărtează: cine-i de vină?“ Pentru un nebun, nu raţiona deloc rău.

După cum am mai spus, Onuphrius era pictor. Mai era şi poet; nici urmă de speranţă, deci, ca sminteala lui să aibă leac, iar ceea ce contribuise destul în a-l menţine în această exaltare febrilă, pe care Jacintha n-o putea întotdeauna stăpâni, erau lecturile. Nu citea decât legende supranaturale şi vechi romane cavalereşti, poezii mistice, tratate cabalistice, balade germane, cărţi de vrăjitorie şi de demonologie. Cu ele îşi crea, în mijlocul lumii reale ce fremăta în jurul lui, o lume de extaz şi de nălucire, în care doar puţini puteau intra. Din amănuntul cel mai banal şi mai prozaic, datorită obiceiului pe care îl avea de a căuta în orice o latură supranaturală, reuşea să facă să ţâşnească ceva fantastic

şi neaşteptat. Dacă l-aţi fi lăsat într-o cameră pătrată, cu toţi pereţii zugrăviţi în alb şi cu geamuri mate, ar fi fost în stare să vadă vreo apariţie neobişnuită de parcă s-ar fi aflat într-un interior pictat de Rembrandt, inundat de umbre şi luminat de licăriri roşiatice, într-atât ochii sufletului şi trupului său aveau darul de a clătina liniile cele mai drepte şi de-a complica lucrurile cele mai simple, aproape ca oglinzile curbe sau faţetate care deformează obiectele din faţa lor şi le fac să pară groteşti sau înfiorătoare.

De asemenea, Hoffmann şi Jean-Paul îl găsiră excelent pregătit sufleteşte; cei doi terminară ceea ce începuseră legendele. Imaginaţia lui Onuphrius se aprinse şi se perverti tot mai mult, picturile şi scrierile lui se resimţiră, gheara sau coada Diavolului se arăta mereu prin vreun colţ şi, pe pânză, alături de chipul suav şi senin al Jacinthei, se schimonosea inevitabil vreo mutră monstruoasă, produsă de delirul minţii lui.

Trecuseră doi ani de când o cunoscuse pe Jacintha, într-un moment când era atât de nefericit, încât eu, unul, nu i-aş dori nici celui mai mare duşman al meu un supliciu similar: se găsea în acea situaţie atroce a omului care a inventat un lucru şi care nu găseşte pe nimeni care să-l susţină. Jacintha a crezut ceea ce i-a spus, fără să ceară dovezi, întrucât Onuphrius îşi purta încă opera în el, şi atunci a iubit-o aşa cum trebuie să-l fi iubit Cristofor Columb pe primul care nu i-a râs în nas când i-a vorbit de lumea nouă intuită de el. Jacintha îl iubea aşa cum o mamă îşi iubeşte fiul şi în dragostea ei se

amesteca o milă profundă, pentru că, dacă n-ar fi fost ea, cine l-ar mai fi iubit cum merita să fie iubit? Cine l-ar fi consolat de nenorocirile lui închipuite, singurele adevărate pentru el, care nu trăia decât din închipuiri? Cine i-ar fi dat încredere în el însuşi, l-ar fi susţinut, l-ar fi sfătuit? Cine ar fi potolit exaltarea bolnăvicioasă care se asemuia destul de mult cu nebunia, împărtăşind-o mai degrabă decât combătând-o? Nimeni, cu siguranţă.

Şi apoi, tot ea îi spunea cum să-şi găsească prilejul să se vadă, tot ea îi dădea întâlniri, îi făcea nenumărate avansuri pe care lumea le condamnă, îl săruta ea mai întâi, provoca ocazii când vedea că el le caută. O fată cochetă n-ar fi făcut toate astea, dar ea ştia cât îl costă pe bietul Onuphrius aceste lucruri şi-l scutea de ele.

Într-atât era de puţin obişnuit să trăiască viaţa reală, încât nu ştia cum să facă pentru a-şi pune ideile în aplicare şi mereu exagera lucruri infime.

Îndelungatele sale meditaţii, călătoriile în lumile metafizice nu-i lăsaseră răgaz să se ocupe de lumea asta. Mintea avea treizeci de ani, trupul şase luni; îşi neglijase atât de mult educaţia încât, dacă Jacintha şi prietenii nu s-ar fi îngrijit să-l ajute, ar fi săvârşit gafe neaşteptate. Pe scurt, cineva trebuia să trăiască pentru el, avea nevoie de un intendent pentru corp, aşa cum marii seniori au pentru moşii.

Apoi, o mărturisesc cutremurându-mă, în acest secol al necredinţei, bietul meu prieten ar putea fi considerat un neghiob: îi era frică. De ce anume? Vă

dau o sută de încercări ca să ghiciţi: îi era frică de Diavol, de stafii, de spirite şi de o mie de alte fleacuri; în rest, de oameni nici nu-i păsa, aşa cum dumneavoastră nu vă pasă de o fantomă.

Seara nu s-ar fi uitat într-o oglindă nici pentru un regat, de teamă să nu vadă altceva decât propriul lui chip; nu şi-ar fi vârât mâna sub pat ca să-şi ia papucii sau vreun alt obiect, pentru că se temea ca nu cumva o mână rece şi umedă să se apropie de-a lui şi să-l tragă în spaţiul dintre pat şi perete; nu şi-ar fi aruncat privirea prin ungherele întunecoase, tremurând să nu întrezărească tărtăcuţele vreunor babe zbârcite, înfipte în nişte cozi de mătură. Când se afla singur în atelierul lui mare, vedea rotindu-se în juru-i, într-o horă fantastică, pe consilierul Tusmann, pe doctorul Tabraccio, pe respectabilul Peregrinus Tyss, pe Crespel cu vioara şi fiica sa Antonia, pe necunoscuta din casa pustie şi toată familia ciudată din castelul din Boemia; era un adevărat sabat şi n-ar fi trebuit să-l rogi ca să-i fie frică de motanul lui, ca de un alt Mürr*.

De îndată ce Jacintha plecă, se aşeză în faţa pânzei şi începu să reflecteze la ceea ce el numea evenimentele dimineţii. Ceasul bisericii Saint-Paul, mustăţile, pensulele

*Personaje din *Poveştile* lui Hoffmann: consilierul Tusmann, în *Alegerea unei logodnice*; doctorul Trabacchio (şi nu Tabraccio), în *Ignace Denner*; Peregrinus Tyss, în *Jupânul Purice*; Crespel şi Antonia, în *Vioara din Cremona*. Apoi naratorul face aluzie la personajele altor cărţi: *Bandiţii. Aventurile a doi prieteni într-un castel din Boemia* şi *Motanul Mürr*.

uscate, tuburile crăpate şi mai ales punctul vizual – toate astea îi reveniră în minte sub o înfăţişare fantastică şi supranaturală. Se frământă să găsească o explicaţie plauzibilă; alcătui pe această temă un volum in-octavo cu presupunerile cele mai extravagante, cele mai neverosimile care au sălăşluit vreodată într-o minte bolnavă. După ce căută mult şi bine, nu găsi nimic mai bun decât să-şi spună că lucrurile erau cu desăvârşire inexplicabile... doar dacă Diavolul în persoană... Această idee, de care râsese singur la început, prinse rădăcini şi, părându-i mai puţin ridicolă pe măsură ce se obişnuia cu ea, sfârşi prin a-l convinge.

În definitiv, ce era aşa de nesăbuit în această presupunere? Existenţa Diavolului este dovedită de autorităţile cele mai respectabile, precum şi aceea a lui Dumnezeu. Este chiar o dogmă şi Onuphrius, ca nu cumva să înceapă să se îndoiască, examină cu atenţie în registrele vastei sale memorii toate pasajele de autori profani sau sacri în care este dezvoltat acest subiect important.

Diavolul dă târcoale omului; Iisus însuşi n-a fost ferit de capcanele sale; ispitirea Sfântului Anton este binecunoscută; Martin Luther a fost şi el chinuit de Satan şi, ca să scape de el, a trebuit să-i arunce călimara în cap. Se mai vede încă pata de cerneală pe zidul chiliei.

Îşi aminti toate poveştile despre obsesii, de la posedatul din Biblie până la călugăriţele din Loudun; toate cărţile de vrăjitorie pe care le citise: Bodin, Delrio,

Le Loyer, Bordelon, *Lumea invizibilă,* de Bekker, *Infernalia, Spiridușii* de domnul de Berbiguier de Terre-Neuve-du-Thym*, *Micul* și *Marele Albert***, și tot ceea ce i se păruse nelămurit deveni limpede ca lumina zilei: Diavolul dăduse acul ceasornicului înainte, pusese mustăți portretului său, schimbase părul de la pensule cu sârme de alamă și-i umpluse tuburile cu praf de pușcă. Lovitura în cot se explica în modul cel mai firesc, dar ce interes putea să aibă Belzebut ca să-l urgisească? Vroia să-i ia sufletul? Nu așa procedează în asemenea cazuri. În sfârșit, își aminti că făcuse de curând un tablou al Sfântului Dunstan ținându-l pe Diavol de nas cu clești înroșiți; nu se îndoi că Diavolul îi făcea șotii pentru că fusese înfățișat într-o postură așa de umilitoare. Se însera,

*Jean Bodin (1530-1596) a scris *De la démonomanie des sorciers* (1580), prima lucrare apărută în Franța despre clarviziune. Martin-Antoine Delrio (1551-1608) – savant și iezuit olandez – este autorul cărții *Disquisitionum magicarum libri sex* (1599). Pierre Le Loyer, magistrat din Angers, a scris *Discours et histoires des spectres, visions et apparitions d'esprits* (Paris, 1605). Abatele Bordelon a publicat *Voyages imaginaires* (Paris, 1731). Teologul olandez Balthazar Bekker (1634-1698), a scris *Le Monde enchanté* (1691). *Infernalia* îi este atribuită lui Charles Nodier și conține povești cu fantome, demoni și vrăjitori. Charles Berbiguier de Terre-Neuve-du-Thym (aprox. 1776-1851) este un maniac din Carpentras, care se credea posedat de demoni; a scris *Les Farfadets ou tous les démons ne sont pas dans l'autre monde.*

***Secretele marelui Albert* și *Secretele micului Albert* – cărți de vrăjitorie, magie practică și de astrologie populară, larg răspândite în secolul al XIX-lea.

umbre lungi și ciudate se profilau pe podeaua atelierului. Această idee căpătând proporții în mintea lui, începu să-l ia cu frisoane de-a lungul spinării și l-ar fi cuprins frica, dacă un prieten care intra nu i-ar fi abătut atenția de la închipuirile lui încornorate. Ieși cu el în oraș și, cum nimeni pe lume nu era mai impresionabil, iar prietenul lui era vesel, o sumedenie de gânduri zglobii îi goniră curând reveriile lugubre. Uită cu desăvârșire ce i se întâmplase sau, dacă-și mai amintea, râdea în sinea lui.

A doua zi se așternu pe treabă. Lucră trei sau patru ore cu înverșunare. Deși Jacintha nu era de față, trăsăturile ei erau atât de adânc întipărite în inima lui, încât nu avea nevoie de ea ca să-i termine portretul. Aproape terminase, nu mai trebuia să aștearnă decât două sau trei ultime tușe și de adăugat semnătura, când un firicel care dansa împreună cu frații lui atomii într-o frumoasă rază galbenă de soare, dintr-un capriciu inexplicabil, își părăsi deodată strălucitoarea sală de bal, se îndreptă legănându-se spre pânza lui Onuphrius și pică pe o tușă mai luminoasă, pe care pictorul tocmai o pusese.

Onuphrius își întoarse pensula și, cu coada ei, îl scoase cât putu mai delicat. Totuși nu reuși să o facă atât de ușor pe cât ar fi trebuit și, ștergând și puțin din vopsea, ajunse până la pânză. Refăcu o nuanță ca să repare stricăciunea: nuanța ieși prea închisă și arăta ca o pată. Nu putu restabili armonia decât pictând din nou întreaga porțiune, dar, în felul acesta, pierdu conturul, iar nasul deveni acvilin, deși, până atunci, aducea cu

cel al Roxelanei*; asta îi schimbă cu totul trăsăturile. Nu mai era Jacintha, ci una dintre prietenele ei, cu care ea se certase pentru că lui Onuphrius i se părea frumoasă.

Onuphrius se gândi iar la Diavol, în fața acestei bizare metamorfoze, dar, privind mai atent, văzu că nu era decât o iluzie datorată imaginației sale și, pentru că se făcea târziu, se ridică și ieși pentru a-și întâlni iubita la domnul de ***.

Calul zbura ca vântul; curând Onuphrius văzu apărând pe versantul celălalt al colinei casa domnului de ***, albă, printre castani. Cum drumul mare făcea un ocol, o luă pe o scurtătură, printre niște maluri înalte, pe care le cunoștea foarte bine și unde, copil fiind, venea să culeagă mure și să prindă cărăbuși.

Pe la jumătatea scurtăturii, se trezi în spatele unui car cu fân, pe care cotiturile îl împiedicară să-l vadă până atunci. Drumeagul era atât de îngust, carul atât de lat, încât era cu neputință să i-o ia înainte: își lăsă calul la pas, sperând că făgașul se va lărgi și vor putea să treacă mai ușor. Speranța îi fu zadarnică; era ca și cum ar fi avut în față un zid care se retrăgea imperceptibil. Voi să o ia înapoi: alt car de fân venea din spate și-l ținea prizonier. Se gândi o clipă să se cațere pe marginile viroagei, dar acestea erau abrupte și împrejmuite, pe

*Soția sultanului Soliman I Magnificul (1494-1566), cea a cărei figură și personalitate a inspirat creațiile unor pictori, compozitori și romancieri.

creastă, de un gard viu. Trebui deci să se resemneze: timpul se scurgea, minutele i se păreau veșnicii, furia îi era la culme, sângele i se zbătea în vine, fruntea i se îmbrobonase de sudoare.

Un orologiu, cel al satului învecinat, bătu, cu timbru spart, ora șase. De îndată ce termină, cel al castelului, pe un ton diferit, sună la rândul lui. Apoi altul, și iar altul: toate orologiile din împrejurimi se auziră, mai întâi pe rând, apoi toate deodată. Era un *tutti** de clopote, un concerto de sunete subțiri și melodioase, sforăitoare, chelălăitoare, stridente, un vacarm de să te năucească. Gândurile lui Onuphrius se amestecară, îl luă amețeala. Clopotnițele se aplecau deasupra drumului dintre maluri ca să-l vadă trecând, îl arătau cu degetul, îi dădeau cu tifla și-i întindeau, în zeflemea, cadranele lor cu ace perpendiculare. Clopotele îi scoteau limba și se strâmbau la el, bătând întruna cele șase dangăte blestemate. Toate astea ținură multă vreme, ora șase bătu, în ziua aceea, până la șapte.

În sfârșit, carul ajunse în câmpie. Onuphrius își înfipse pintenii în burta calului: se însera, iar calul părea să înțeleagă cât era de important pentru el să ajungă la vreme. Abia atingea pământul cu copitele și, dacă n-ar fi fost jerbele de scântei care țâșneau, din loc în loc, din câte-o piatră de care i se loveau potcoavele, s-ar fi putut crede că zboară. În scurtă vreme, o spumă albă îi acoperi ca un valtrap de argint pieptul de abanos.

*Bucată muzicală executată de întreaga orchestră.

Era trecut de ora şapte când Onuphrius ajunse. Jacintha plecase. Domnul de *** se purtă deosebit de amabil cu el, începu să vorbească despre literatură şi îi propuse, în cele din urmă, să joaçe o partidă de dame. Onuphrius nu putu decât să accepte, deşi orice fel de joc, şi în special acesta, îl plictisea de moarte. Fură aduse tabla şi piesele de joc. Domnul de *** luă negrele, Onuphrius, albele: partida începu.

Jucătorii erau de forţe aproape egale; trecu un timp până ce balanţa să încline într-o parte sau în cealaltă. Dintr-odată, ea se arătă de partea bătrânului gentilom: pionii lui înaintau cu o repeziciune de neconceput, fără ca Onuphrius, în ciuda tuturor eforturilor depuse, să le poată opune vreo piedică. Cum era preocupat de ideile lui despre Diavol, găsi că nu era lucru curat; fu şi mai atent şi în cele din urmă descoperi, lângă degetul de care se slujea să-şi mişte pionii, un alt deget, uscăţiv, noduros, terminat cu o gheară (pe care la început o luase drept umbra degetului său), care-i împingea damele pe linia albă, pe când cele ale adversarului defilau ca într-o procesiune pe linia neagră. Se albi la faţă, părul i se zbârli pe cap. Totuşi, îşi repuse pionii la loc şi continuă să joace. Îşi spuse că nu era decât o umbră şi, ca să se convingă, mută lumânarea din loc: umbra trecu de partea cealaltă şi se proiectă în sens invers, dar degetul cu gheară rămase neabătut la postul lui, deplasând damele lui Onuphrius şi folosind toate mijloacele ca să-l facă să piardă.

De altminteri, nu se putea înşela: degetul era împodobit cu un inel cu un rubin mare. Onuphrius nu avea inel.

– La dracu'! Este prea de tot! exclamă el, izbind cu pumnul în tabla de joc şi ridicându-se brusc: Ticălos bătrân! Escroc bătrân!

Domnul de ***, care îl cunoştea din copilărie şi care punea aceste invective subite pe seama ciudei că pierduse partida, începu să râdă în hohote şi îi oferi consolări sarcastice. Mânia şi groaza se luptau în sufletul lui Onuphrius; îşi luă pălăria şi plecă.

Era aşa de întuneric, încât fu obligat să-şi lase calul la pas. De-abia dacă o stea îşi scotea ici-colo nasul pe după pelerina de nori; copacii de pe drum arătau ca nişte spectre mari, ce-şi întindeau braţele. Din când în când, o flăcăruie traversa drumul, vântul hohotea prin ramuri în mod straniu. Era din ce în ce mai târziu, iar Onuphrius nu mai ajungea odată la destinaţie; totuşi, potcoavele calului, răsunând pe caldarâm, îi arătau că nu se rătăcise.

O rafală destrămă ceaţa, luna apăru, dar, în loc să fie rotundă, era ovală. Onuphrius, privind-o mai atent, văzu că avea o scufie de tafta neagră şi că îşi dăduse cu făină pe obraz; trăsăturile i se conturară mai limpede şi recunoscu, fără putinţă de tăgadă, chipul livid şi prelung al bunului său prieten Jean-Gaspard Deburau*, marea

*Celebru mim (1796-1846), care a creat, pe scena teatrului Funambules, rolul de Pierrot.

paiață de la Funambules, care îl privea cu o expresie nedefinită – de zeflemea și bonomie.

Cerul clipea și el din ochii lui albaștri cu gene de aur, de parcă ar fi fost complice. Cum, la lumina stelelor, lucrurile puteau fi deslușite, zări patru indivizi cu mutre suspecte, îmbrăcați jumătate în roșu, jumătate în negru, care duceau, fiecare de câte un colț, ceva albicios, ca niște oameni care ar muta din loc un covor. Trecură repede pe lângă el și aruncară ceea ce purtau sub copitele calului său. În ciuda groazei, Onuphrius văzu fără greutate că se afla pe drumul pe care îl străbătuse deja și pe care Diavolul îl readucea în fața lui ca să-i joace un renghi. Își folosi pintenii; calul zvârli din copite și refuză să înainteze altfel decât la pas; cei patru demoni își continuară manevra.

Onuphrius observă că unul dintre ei avea pe deget un inel cu rubin la fel cu acela de pe degetul care îl speriase atât de tare pe tabla de joc: identitatea personajului nu mai putea fi pusă la îndoială. Teroarea lui Onuphrius era atât de mare, încât nu mai simțea, nu mai vedea, nu mai auzea. Dinții îi clănțăneau ca într-un acces de febră, un râs convulsiv îi schimonosea gura. Încercă să-și spună o dată rugăciunile și să facă semnul crucii, dar nu putu să le ducă la bun sfârșit. Astfel trecu noaptea.

În sfârșit, o dungă albăstruie se contură la marginea cerului: calul trase zgomotos pe nări aerul parfumat al dimineții, cocoșul de la ferma învecinată cântă cu vocea lui pițigăiată și răgușită, fantomele dispărură; calul o

luă de la sine putere la galop și, în zori, Onuphrius ajunse în ușa atelierului.

Rupt de oboseală, se aruncă pe divan și adormi imediat. Încălecat de coșmar, căzu într-un somn agitat. Avu o mulțime de vise incoerente, monstruoase, care contribuiră și mai mult la zdruncinarea minții sale și așa tulburate. Iată unul care îl impresionase și pe care mi l-a povestit de câteva ori, de atunci.

„Mă aflam într-o cameră care nu era a mea sau a vreunuia dintre prietenii mei, o cameră în care nu intrasem niciodată și pe care totuși o cunoșteam la perfecție: jaluzelele erau închise, perdelele trase; pe noptieră, o candelă palidă își arunca pâlpâirea muribundă. Se mergea doar în vârful picioarelor, cu degetul la buze; multe sticluțe și cești încărcau șemineul. Eu ședeam în pat, de parcă aș fi fost bolnav, și cu toate astea niciodată nu mă simțisem mai bine. Persoanele care treceau prin cameră aveau un aer trist și preocupat, care părea ridicol.

Jacintha stătea la căpătâiul patului, își ținea mânuța pe fruntea mea și se apleca deasupra mea ca să asculte dacă respiram normal. Din când în când, o lacrimă cădea de pe genele ei pe obrajii mei și ea o ștergea încetișor, cu o sărutare.

Lacrimile ei îmi frângeau inima și tare aș mai fi vrut s-o îmbărbătez, dar îmi era cu neputință să fac până și cea mai mică mișcare sau să articulez o singură silabă: limba mi-era țintuită de cerul gurii, trupul mi-era parcă împietrit.

Un domn îmbrăcat în negru intră, îmi luă pulsul, dădu din cap cu o înfăţişare descurajată şi spuse cu voce tare: «S-a sfârşit!». Atunci Jacintha începu să plângă în hohote, să-şi frângă mâinile şi să dea toate dovezile celei mai nestăpânite dureri: toţi cei care erau în cameră făcură la fel. Concertul de plânsete şi suspine ar fi înduioşat şi o stâncă.

Simţeam o plăcere ascunsă de a fi regretat astfel. Mi se puse o oglindă în dreptul gurii; am făcut eforturi extraordinare s-o aburesc cu răsuflarea mea, ca să arăt că nu murisem: n-am reuşit. După această probă, mi se trase cearceaful peste cap; eram disperat, vedeam bine că mă credeau răposat şi că urma să fiu îngropat de viu. Toată lumea ieşi: nu mai rămase decât un preot care îndrugă nişte rugăciuni şi care, până la urmă, adormi.

Cioclul veni să-mi ia măsura pentru sicriu şi pentru linţoliu; am încercat iar să mă mişc şi să vorbesc, dar mi-a fost imposibil, o putere de nebiruit mă înlănţuia: am fost nevoit să mă resemnez. Am rămas astfel, mult timp, pradă celor mai dureroase cugetări. Cioclul se întoarse cu ultimele mele straie, ultimele pentru oricare om, coşciugul şi giulgiul: nu mai rămânea decât să mă înveşmânteze în ele.

Mă înfăşură în cearşaf şi începu să mă coasă fără nici o precauţie, precum cineva care se grăbeşte să termine: vârful acului său îmi intra în piele şi îmi făcea mii de înţepături; situaţia era de nesuportat. Când termină, unul dintre tovarăşii lui mă luă de picioare, el, de cap,

şi amândoi mă aşezară în sicriu; era cam strâmt pentru mine, aşa încât trebui să mă lovească straşnic de câteva ori peste genunchi, ca să poată închide capacul.

Până la urmă reuşiră şi bătură primul cui; zgomotul produs era cumplit. Ciocanul sălta pe scânduri şi resimţeam fiecare izbitură. Cât timp durã această operaţie, nu mi-am pierdut cu totul speranţa, dar la ultimul cui am simţit că leşin. Inima mi se strânse, pentru că înţelegeam că nu mai aveam nimic în comun cu lumea: acel ultim cui mă lega de neant pentru totdeauna. De-abia atunci am realizat grozăvia situaţiei mele.

Am fost ridicat; învârtirea înăbuşită a roţilor mă făcu să înţeleg că eram în dric; deşi nu-mi puteam face în nici un fel cunoscută existenţa, eram în posesia tuturor simţurilor mele. Dricul se opri, sicriul fu scos. Eram în biserică, auzeam limpede psalmodierea pe nas a preoţilor şi vedeam clipind prin crăpături lumina galbenă a lumânărilor. După slujbă, ne-am pornit spre cimitir. Când mă coborâră în groapă, mi-am adunat toate forţele şi cred că am izbutit să scot un strigăt, dar zgomotul pământului care se rostogolea pe coşciug îl acoperi complet: mă aflam într-o beznă palpabilă şi densă, mai întunecată decât a nopţii. De altfel, nu mă durea nimic, cel puţin fizic; cât despre suferinţele mele morale, mi-ar trebui un opus pentru a le analiza. Gândul că urma să mor de foame sau să fiu mâncat de viermi, fără a mă putea împotrivi, se înfăţişă primul. Apoi m-am gândit la întâmplările din ajun, la Jacintha, la tabloul meu care ar fi avut atâta succes la Salon, la piesa mea care urma

să fie jucată, la o petrecere pe care o plănuisem cu prietenii, la un costum pe care croitorul trebuia să mi-l aducă în ziua aceea şi – mai ştiu eu? – la o mie de lucruri de care n-ar fi trebuit să-mi pese. Apoi, întorcându-mă la Jacintha, am meditat la felul cum se purtase; revedeam fiecare dintre gesturile ei, fiecare cuvânt ce-mi rămăsese în memorie. Mi s-a părut că-mi amintesc că fusese ceva exagerat şi nefiresc în lacrimile ei, de care n-ar fi trebuit să mă las înşelat: asta mă făcu să-mi reamintesc de mai multe lucruri pe care le uitasem de tot. Mai multe amănunte la care nu fusesem atent, privite din alt unghi, mi se părură de o mare importanţă; unele manifestări pe care le-aş fi crezut sincere mi se părură suspecte. Îmi veni în minte că un tânăr, un înfumurat îmbrăcat pe jumătate civil, pe jumătate militar, îi făcuse odată curte. Într-o seară, pe când jucam cărţi, Jacintha mi se adresase cu numele acelui tânăr, nu cu al meu, semn sigur că se gândea la el; de altminteri, ştiam că-l vorbise de bine în societate, de mai multe ori, ca despre o persoană care nu i-ar displăcea.

Această idee puse stăpânire pe mine, mintea începu să mi se agite, am făcut comparaţii, presupuneri, interpretări: bineînţeles, nu în favoarea Jacinthei. Un sentiment neştiut se strecură în inima mea şi îmi arătă ce înseamnă suferinţa; am devenit cumplit de gelos şi nu m-am îndoit că Jacintha, împreună cu iubitul ei, m-a înmormântat de viu ca să scape de mine. Mă gândeam că poate chiar în clipa aceea râdeau în hohote de reuşita stratagemei lor şi că Jacintha ceda sărutărilor

celuilalt gura care îmi jurase, de atâtea ori, că nu fusese niciodată atinsă de alte buze decât de ale mele.

La această închipuire, m-am înfuriat într-atât, că mi-am redobândit capacitatea de-a mă mişca; m-am smucit atât de straşnic, încât am rupt dintr-odată cusăturile linţoliului. De cum mi-am eliberat picioarele şi mâinile, lovii puternic capacul sicriului cu coatele şi genunchii, ca să-l fac să se ridice şi să mă duc s-o ucid pe necredincioasă în braţele laşului şi infamului ei iubit. Sângeroasă bătaie de joc, eu, îngropat, voiam să omor! Greutatea enormă a pământului care apăsa pe scânduri îmi făcu inutile eforturile. Secătuit, am căzut în apatia de la început, articulaţiile îmi împietriră: eram din nou cadavru. Agitaţia-mi mentală se calmă şi judecai lucrurile cu mai mult sânge rece: amintirile legate de tot ceea ce tânăra făcuse pentru mine, devotamentul ei, îngrijirile care nu se dezminţiseră niciodată făcură să se şteargă în scurtă vreme acele bănuieli ridicole.

Terminându-mi toate subiectele de reflecţie şi nemaiştiind cum să-mi trec vremea, am început să compun versuri; în trista mea situaţie, nu puteau fi prea vesele: cele ale nocturnului Young şi ale sepulcralului Hervey* nu erau decât nişte bufonerii, în comparaţie cu ale mele. Am descris senzaţiile unui om care, sub pământ, păstra toate suferinţele avute pe când mai era deasupra şi am

*James Hervey (1714-1758), scriitor englez aparţinând aceleiaşi mişcări literare ca şi Young, care celebra noaptea şi moartea. A scris, între 1745 şi 1747, un volum de *Meditaţii printre morminte*.

Clubul cărţii digitale 2024

intitulat această reverie de cadavru *Viaţa în moarte**. Un titlu frumos, pe cinstea mea! Iar ceea ce mă exaspera era că nu le puteam recita nimănui.

Abia terminasem ultima strofă când auzii cum se săpa cu însufleţire deasupra capului meu. O rază de speranţă îmi lumină întunericul. Izbiturile cazmalelor se apropiau cu repeziciune. Bucuria care mă cuprinse nu fu de lungă durată: loviturile încetară. Nu, nu se poate descrie în cuvinte omeneşti spaima cumplită pe care am simţit-o în clipa aceea; moartea adevărată este nimic pe lângă asta. În sfârşit, auzii din nou zgomote: groparii, după ce se odihniseră, îşi reluaseră lucrul. Eram în culmea fericirii; îmi simţeam apropiindu-se eliberarea. Capacul sicriului fu desfăcut. Simţii aerul rece al nopţii. Asta îmi făcu mult bine, pentru că începeam să mă înăbuş. Totuşi continuam să fiu la fel de nemişcat; deşi viu, arătam în continuare ca un mort. Doi oameni mă apucară: văzând cusăturile giulgiului desfăcute, făcură rânjind câteva glume grosolane, apoi mă luară pe sus şi mă duseră de-acolo. În timp ce mergeau, fredonau încet cuplete obscene. Asta mă duse cu gândul la scena groparilor din *Hamlet*** şi îmi spusei în sinea mea că Shakespeare era cu adevărat un om mare.

**La Vie dans la mort* este titlul primei părţi a volumului *La Comédie de la mort*, publicat de Théophile Gautier în 1838. Cea de a doua parte se intitulează *La Mort dans la vie*.

***Hamlet*, actul V, scena 1.

După ce mă duseră pe multe străduţe lăturalnice, intrară într-o casă pe care o recunoscui ca fiind a doctorului; el pusese să fiu dezgropat, ca să afle de ce murisem. Am fost aşezat pe o masă de marmură. Doctorul intră cu o trusă de instrumente; le întinse în voie pe o comodă. Văzând acele scalpele, bisturie, toate lanţetele şi fierăstraiele alea de oţel, strălucitoare şi netede, m-am temut îngrozitor, pentru că înţelesei că urma să mă disece. Sufletul meu, care până atunci nu-mi părăsise trupul, n-a mai şovăit să se despartă de el: la prima lovitură de scalpel, se desprinse complet de piedicile sale. Prefera să suporte toate neplăcerile unei inteligenţe lipsite de mijloacele ei de manifestare fizică, decât să împartă cu trupul acele groaznice suplicii. De altfel, nu mai exista nici o speranţă ca trupul să fie păstrat: urma să fie făcut bucăţi şi nu ar mai fi putut folosi la mare lucru, chiar dacă această ciopârţire nu l-ar fi ucis de-a binelea. Nevrând să asiste la dezmembrarea scumpului său înveliş, sufletul meu se grăbi să plece.

Străbătu în grabă un şir de camere şi ajunse la o scară. Din obişnuinţă, am coborât treptele una câte una, dar trebuia să fac un efort pentru asta, pentru că mă simţeam surprinzător de uşor. Degeaba mă agăţam de pământ, o putere de neînvins mă trăgea în sus. Parcă aş fi fost legat de un balon umflat cu gaz: pământul îmi fugea de sub picioare, nu-l atingeam decât cu vârful degetelor; spun degete, pentru că, deşi nu eram decât un spirit, îmi păstrasem senzaţia membrelor pe care nu le mai aveam, aşa cum pe un mutilat îl doare mâna sau

piciorul ce i-au fost tăiate. Sătul de eforturile făcute ca să mă menţin într-o atitudine normală şi, de altfel, socotind că sufletul meu imaterial nu trebuia să treacă dintr-un loc într-altul în acelaşi fel ca amărâta mea zdreanţă de corp, m-am supus acestei atracţii şi am început să mă desprind de la pământ, fără să mă ridic totuşi prea mult, menţinându-mă la o înălţime moderată. Curând am început să prind curaj şi am zburat când mai sus, când mai jos, de parcă n-aş fi făcut în viaţă altceva. Începea să se lumineze de ziuă: urcam, urcam, trăgând cu ochiul prin ferestrele mansardelor la midinetele care se trezeau şi-şi făceau toaleta, slujindu-mă de hornuri ca de tuburi acustice pentru a auzi ce se vorbea în apartamente. Trebuie să spun că n-am văzut nimic special şi că n-am cules nici o picanterie. Obişnuindu-mă cu acest fel de a umbla, pluteam fără teamă prin aer, deasupra ceţii, şi priveam de sus acea nesfârşită întindere de acoperişuri, care ar putea fi luată drept o mare încremenită pe vreme de furtună, acel haos cu ţepi de coşuri, fleşe, bolţi, turnuleţe, scăldat în brumă şi fum, atât de frumos, atât de pitoresc, încât nu-mi păru rău că-mi pierdusem trupul.

Luvrul se ivi alb şi negru, cu fluviul la picioarele sale, cu grădinile-i verzi la celălalt capăt. Mulţimea se îndrepta într-acolo; fusese deschisă o expoziţie: am intrat. Zidurile străluceau smălţuite cu picturi noi, împodobite cu rame de aur, bogat sculptate. Burghezii se duceau, veneau, se înghionteau, se călcau pe picioare, căscau ochi buimaci, se consultau între ei, ca nişte

oameni cărora nu li se spusese ce să creadă şi care nu ştiu ce trebuie să gândească şi să spună. În sala mare, în mijlocul tablourilor aparţinând tinerilor noştri mari maeştri Delacroix, Ingres, Decamps, mi-am remarcat tabloul. Mulţimea se îngrămădea în jurul lui, cu un vuiet de admiraţie; cei care erau în spate şi nu vedeau nimic strigau de două ori mai tare: Extraordinar! Extraordinar! Tabloul îmi păru şi mie mult mai bun decât înainte şi m-am simţit cuprins de un profund respect pentru propria mea persoană. Totuşi, în toate acele formule admirative, era amestecat un nume care nu era al meu; mi-am dat seama că era o înşelăciune la mijloc. Am privit pânza cu atenţie: un nume era scris, cu mici litere roşii, într-unul din colţuri. Era numele unuia dintre prietenii mei care, văzând că am murit, nu avusese scrupule şi îşi însuşise lucrarea. O, cât mi-am mai regretat atunci bietul trup! Nu puteam nici vorbi, nici scrie; nu aveam nici un mijloc ca să-mi revendic gloria şi ca să-l demasc pe ticălosul plagiator. Cu inima zdrobită, am plecat plin de amărăciune, ca să nu asist la acest triumf care mi s-ar fi datorat.

Am vrut s-o văd pe Jacintha. M-am dus la ea acasă, n-am găsit-o; am căutat-o în van în mai multe case unde credeam că ar putea să se afle. Sătul să fiu singur, deşi era deja târziu, am avut chef să merg la un spectacol. Am intrat în Porte-Saint-Martin, reflectând că noua mea situaţie îmi oferea avantajul de a intra peste tot fără să plătesc. Piesa ajunsese în punctul ei culminant, catastrofa tocmai avea loc. Dorval, cu ochii roşii, scăldată în

lacrimi, cu buzele vinete, cu tâmplele palide, despletită, pe jumătate goală, se mişca în avanscenă, la doi paşi de rampă. Bocage*, nefericit şi tăcut, stătea în picioare mai în spate; toate batistele erau folosite; hohote de plâns sfâşiau corsetele; un ropot de aplauze întrerupea fiecare suspin al tragedienei; parterul, plin ochi, tălăzuia ca o mare; lojile se aplecau peste galerii, galeriile, peste balcon. Cortina căzu; am crezut că sala se va prăbuşi: aplauze, tropăituri, strigăte. Ei bine, această piesă era piesa mea: închipuie-ţi! Eram mândru de atingeam tavanul. Cortina se ridică, mulţimii i se spuse numele autorului.

Nu era numele meu, ci acela al prietenului care îmi furase şi tabloul. Aplauzele se înteţiră. Lumea a vrut să-l aducă pe autor pe scenă: monstrul stătea într-o lojă întunecoasă, împreună cu Jacintha. Când numele lui fu rostit, ea i se aruncă de gât şi îi depuse pe gură cea mai pătimaşă sărutare pe care a dăruit-o vreodată o femeie unui bărbat. Mai multe persoane o văzură, dar ea nici măcar nu roşi: era atât de îmbătată, atât de înnebunită şi atât de mândră de succesul lui, încât cred că i s-ar fi dat acolo, în lojă, şi de faţă cu toată lumea. Mai multe voci strigară: «Iată-l! Iată-l!». Ticălosul îşi luă un aer modest şi salută adânc. Stingându-se, candelabrul puse capăt acestei scene. N-am să încerc

**Pierre Tousez,* zis *Bocage* (1797-1863), actor francez care s-a remarcat, împreună cu partenera sa de scenă Marie Dorval, în interpretarea dramelor romantice.

să descriu ce se petrecea în mine: gelozia, dispreţul, indignarea se luptau în sufletul meu; era un tumult cu atât mai dezlănţuit, cu cât nu aveam nici un mijloc de a-l exterioriza. Mulţimea se împrăştie; am ieşit din teatru; am rătăcit câtva timp pe stradă, neştiind încotro s-o apuc.

Plimbarea nu-mi făcea nici o plăcere. Sufla un vânt rece pătrunzător: sărmanul meu suflet, friguros cum îmi fusese şi trupul, dârdâia şi murea de frig. Am dat de o fereastră deschisă, am intrat, hotărât să poposesc în camera aceea până a doua zi. Fereastra se închise în spatele meu: am observat, aşezat într-o berjeră mare, brodată cu ramuri şi flori, un personaj cât se poate de bizar. Era un bărbat înalt, uscăţiv, pudrat ca de brumă, cu faţa ridată ca un măr veşted, cu o imensă pereche de ochelari aşezată pe un nas foarte mare, care cobora aproape până la bărbie. O mică tăietură transversală, asemănătoare cu deschizătura unei puşculiţe, ascunsă sub o infinitate de cute şi de peri tari, ca aceia ai unui mistreţ, reprezenta, de bine, de rău, ceea ce vom numi o gură, în lipsa unui alt cuvânt. Un frac negru străvechi, tocit până la urzeală, alb la toate cusăturile, o vestă din stofă în culori schimbătoare, pantaloni până la genunchi, ciorapi pestriţi şi pantofi cu paftale: iată-i îmbrăcămintea. La sosirea mea, acest demn personaj se ridică şi luă dintr-un dulap două perii de-o formă specială – la început nu am putut ghici la ce-i serveau –, apoi cu fiecare într-o mână, izbindu-le una de alta, pe partea cu ţepi, începu să străbată camera cu o iuţeală surprinzătoare, de parcă ar fi urmărit pe cineva. Atunci am

înţeles că era vestitul domn Berbiguier de Terre-Neuve-du-Thym care vâna spiriduşi şi eram tare neliniştit de ceea ce urma să se întâmple: acest ins neobişnuit, despre care se zicea că avea darul de a vedea invizibilul, mă urmărea îndeaproape şi abia reuşeam să-i scap. În cele din urmă, mă prinse într-un colţ, între cele două perii funeste; mii de ace îmi străpunseră sufletul, fiecare fir de păr făcându-i câte o gaură; durerea era insuportabilă; uitând că nu mai aveam nici limbă, nici piept, am făcut eforturi remarcabile să strig şi..."

Onuphrius ajunsese aici cu visul său, când am intrat în atelier: ţipa într-adevăr cât îl ţinea gura; îl scuturai, el se frecă la ochi şi mă privi buimac. În sfârşit, mă recunoscu şi-mi povesti, neştiind prea bine dacă fusese treaz şi le trăise aievea sau visase toate încercările pe care tocmai le-aţi citit. Din păcate, nu erau ultimele prin care avea să mai treacă, în realitate sau nu.

După această noapte fatală, rămase într-o stare de halucinaţie aproape permanentă, care nu-i îngăduia să-şi deosebească visele de realitate. În timp ce el dormea, Jacintha trimisese pe cineva după portret: ar fi venit bucuroasă să-l ia, dar rochia pătată o dăduse de gol în faţa mătuşii, a cărei supraveghere n-o putuse înşela.

Cum nu se poate mai dezamăgit de această întâmplare neprevăzută, Onuphrius se trânti într-un fotoliu şi, cu coatele pe masă, începu să chibzuiască cu amărăciune. Privirile îi pluteau fără a se fixa nicăieri anume: întâmplarea făcu să-i pice ochii asupra unei mari oglinzi veneţiene, cu margini de cristal, aşezată în fundul

atelierului. Nici o rază de lumină nu se lovea de ea, nici un obiect nu se reflecta destul de clar în apele ei încât să i se desluşească contururile: era ca un loc gol în perete, o fereastră deschisă asupra neantului, de unde spiritul putea să se scufunde în lumile imaginare. Pupilele lui Onuphrius cercetau această prismă adâncă şi întunecată aşteptând, parcă, să se ivească vreo arătare. Se plecă, îşi văzu dublura reflectată şi crezu că era o iluzie optică, dar, privind mai cu atenţie, socoti că reflexia nu-i semăna câtuşi de puţin. Crezu că intrase cineva în atelier fără să-l fi auzit. Se întoarse. Nimeni. Umbra continua totuşi să se proiecteze în oglindă: era un bărbat palid, având în deget un inel cu un rubin mare, la fel cu misteriosul rubin care jucase un rol în viziunile fantastice avute cu o noapte în urmă. Onuphrius începu să nu se simtă în apele lui.

Deodată, reflexia ieşi din oglindă, coborî în cameră, veni ţintă la el, îl forţă să se aşeze şi, cu toată împotrivirea lui, îi ridică partea de sus a ţestei, cum se face de obicei cu capacul unei conserve de pateu. După această operaţie, îşi vârî bucata de os în buzunar şi plecă pe unde venise. Înainte de a-l pierde complet din vedere în profunzimile oglinzii, Onuphrius mai zări, la o distanţă indefinită, rubinul care sclipea ca o cometă. De altfel, acel fel de trepanaţie nu-l duruse deloc. Dar, după câteva minute, auzi un freamăt ciudat deasupra capului; ridică ochii şi-şi văzu ideile care, nemaifiind închise de bolta craniană, ieşeau în dezordine ca păsările a căror colivie este deschisă. Fiecare ideal feminin la care visase apăru

cu îmbrăcămintea, cu vorba, cu atitudinea sa (trebuie să spunem, spre lauda lui Onuphrius, că toate păreau surori gemene ale Jacinthei) – eroinele romanelor proiectate de el. Fiecare dintre aceste doamne avea cortegiul ei de curtezani; unele erau îmbrăcate în rochii brodate cu fìret, ca în Evul Mediu, altele cu rochii şi pălării ca în 1832. Modelele pe care le crease, grandioase, groteşti sau monstruoase, schiţele tablourilor pe care urma să le picteze, de toate naţiile şi din toate timpurile, ideile lui metafizice, reminiscenţele lecturilor sale, toate ieşiră sub forma unor balonaşe de săpun şi, timp de cel puţin o oră, îi umplură atelierul. Aceste doamne şi aceşti domni se plimbau în lung şi-n lat, fără a se sinchisi câtuşi de puţin, pălăvrăgind, râzând, certându-se, de parcă s-ar fi aflat la ei acasă.

Consternat, nemaiştiind unde să stea, Onuphrius nu găsi nimic mai bun de făcut decât să le cedeze locul; când să plece în oraş, portarul îi dădu două scrisori; două scrisori de femei, albastre, parfumate, cu scris mărunt, fiecare într-un plic lung, cu o pecete roz.

Prima era din partea Jacinthei şi era concepută astfel:

*Domnule, o puteţi avea pe domnişoara *** drept iubită, dacă acest lucru vă face plăcere. În ceea ce mă priveşte, eu nu mai doresc acest lucru, regret doar faptul de a fi fost. Mi-aţi face un mare serviciu dacă nu aţi mai încerca să mă revedeţi.*

Onuphrius era distrus; înţelese că afurisita asemănare a portretului era de vină pentru asta. Nesimţindu-se vinovat,

speră ca, încetul cu încetul, totul să se lămurească în favoarea lui. A doua scrisoare era o invitaţie pentru seara aceea.

– Bun! spuse el, asta o să-mi distragă puţin atenţia şi va alunga toate gândurile astea negre.

Când veni momentul, se îmbrăcă, iar aranjatul durã mult. Ca toţi artiştii (când nu sunt murdari ceva de speriat), Onuphrius era îngrijit în ţinută, fără a căuta să fie la modă. Încerca să dea jalnicelor noastre haine o linie pitorească, o înfăţişare mai puţin prozaică. Luase ca model un frumos Van Dyck pe care-l avea în atelier şi într-adevăr semăna cu el ca două picături de apă. S-ar fi zis că portretul coborâse din ramă sau că tabloul se reflecta într-o oglindă.

Era lume multă; ca să se apropie de stăpâna casei, trebui să-şi croiască drum printr-o mare de femei şi nu reuşi asta fără să şifoneze câteva dantele, să turtească nişte mâneci, să murdărească mai mulţi pantofi. După ce schimbă cu ea cele câteva banalităţi obişnuite, Onuphrius plecă să caute vreun prieten în mulţime. Negăsind pe nimeni cunoscut, se aşeză pe o canapea în dreptul pervazului unei ferestre mari, de unde, pe jumătate ascuns de perdele, putea să vadă fără a fi văzut, pentru că de la închipuita evaporare a ideilor sale, nu prea avea chef să intre în vorbă. Se credea prost, deşi nu era adevărat; contactul cu lumea îl readusese la realitate.

Serata era dintre cele mai reuşite. O privelişte splendidă! Totul lucea, făcea ape, sclipea; totul fremăta,

flutura, se învolbura. Gaz* ca aripile albinelor, tuluri, crepuri, dantele de mătase brodate cu fir, reiate, moarate, decupate, despicate în ton cu moda; pânze de păianjen, aer tors, pâclă ţesută; aur şi argint, mătase şi catifea, zăngănele, paiete, imitaţii de flori, pene, diamante şi perle. Scrinurile toate fuseseră golite; contribuise luxul tuturor continentelor. Frumos tablou, pe cinstea mea! Girandolele de cristal scânteiau precum stelele; jerbe de lumină, irişi prismatici ţâşneau din pietrele preţioase. Umerii femeilor, lucioşi, mătăsoşi, înrouraţi de o transpiraţie uşoară, păreau agate sau onixuri scufundate în apă. Ochii clipeau, inimile băteau cu putere, mâinile se strângeau, capetele se plecau, eşarfele fluturau, serata era în toi. Muzica înăbuşită de voci, vocile înăbuşite, de fâşâitul picioruşelor pe parchet şi foşnetul rochiilor, toate acestea alcătuiau o armonie sărbătorească, un freamăt vesel care l-ar fi putut îmbăta pe cel mai melancolic om şi înnebuni pe cei care nu erau deja astfel.

Onuphrius, neatent la toate, se gândea la Jacintha.

Deodată, ochii îi străluciră, văzuse ceva extraordinar: un tânăr care tocmai intrase. Avea vreo douăzeci şi cinci de ani, purta un frac negru, pantaloni la fel, o vestă scurtă din catifea roşie, mănuşi albe, un lornion de aur, părul tuns scurt, o barbă roşie ca a lui Saint-Mégrin. Nu avea nimic ieşit din comun, mai mulţi inşi eleganţi erau îmbrăcaţi la fel. Trăsăturile regulate, profilul lui fin şi corect ar fi putut fi invidiat de multe fetişcane,

*Ţesătură foarte subţire.

dar era atâta ironie în acea gură palidă şi subţire, ale cărei colţuri se ascundeau fără încetare sub umbra mustăţilor roşcate, atâta răutate în pupila care scânteia prin sticla lornionului ca ochiul unui vampir, încât era imposibil să nu-l remarci dintr-o mie.

Îşi scoase mănuşile. Lord Byron sau Bonaparte s-ar fi mândrit să aibă mica lui mână cu degete rotunde şi prelungi, atât de delicată, atât de albă, atât de transparentă, încât te-ai fi temut să n-o sfărâmi strângând-o. Pe degetul arătător purta un inel mare, a cărui piatră era funestul rubin: lucea aşa de intens, încât te obliga să-ţi pleci privirea.

Onuphrius fu străbătut de un fior.

Lumina candelabrelor deveni lividă şi verzuie; ochii femeilor şi diamantele se stinseră. Singur, rubinul strălucea radios în mijlocul salonului umbrit, ca soarele în ceaţă.

Beţia petrecerii, frenezia balului atinseseră cea mai înaltă cotă. Nimeni, în afară de Onuphrius, nu dădu atenţie acestei împrejurări. Personajul straniu se strecura ca o umbră printre grupuri, spunând un cuvânt cuiva, dând mâna altuia, salutând femeile cu un respect în bătaie de joc şi cu o galanterie exagerată, care le făcea pe unele să roşească, pe altele să-şi muşte buzele. S-ar fi zis că privirea lui de linx li se înfigea până în adâncul inimii; un dispreţ satanic ieşea la iveală până şi din cele mai mici mişcări ale sale – o clipire imperceptibilă a ochiului, o cută a frunţii, mişcarea sprâncenelor, răsfrângerea continuă a buzei de jos, chiar şi în timp ce surâdea dezgustător, totul trăda, în ciuda curtoaziei manierelor

sale şi a vorbirii modeste, gânduri trufaşe pe care ar fi vrut să le ascundă.

Onuphrius, care-l privea intens, nu ştia ce să creadă; dacă n-ar fi fost într-o adunare atât de numeroasă, ar fi fost îngrozit.

I se păru chiar, pentru o clipă, că recunoaşte în el persoana care îi luase partea de sus a capului, dar se încredinţă curând că se înşelase. Mai multe persoane se apropiară, se legă o conversaţie. Convingerea că nu mai avea idei i le îndepărta realmente. Inferior sieşi, era la nivelul celorlalţi. Toată lumea îl găsi fermecător şi mult mai spiritual decât de obicei. Agitaţia îl lăsă fără interlocutori şi rămase singur; ideile i se îndreptară în altă parte. Uită de bal, de necunoscut, chiar de vacarm şi de tot; era la o sută de leghe depărtare.

Un deget i se aşeză pe umăr făcându-l să tresară, ca şi cum s-ar fi trezit brusc. În faţa lui era doamna de ***, care de un sfert de oră stătea în picioare lângă el fără să-i poată atrage atenţia.

– Ei, domnule, la ce vă gândiţi? Cumva, la mine?

– La nimic, vă asigur.

Se ridică, doamna de *** îl luă de braţ; se plimbară prin sală. După ce schimbară câteva cuvinte, ea spuse:

– Vă cer un hatâr.

– Spuneţi. Ştiţi doar că nu sunt sever când vine vorba de dumneavoastră.

– Recitaţi acestor doamne fragmentul în versuri pe care mi l-aţi spus zilele trecute. Le-am vorbit despre asta şi ard de dorinţa să le asculte.

La această cerere, fruntea lui Onuphrius se întunecă şi el răspunse printr-un *nu* foarte apăsat. Doamna de ***

insistă cum ştiu femeile să insiste. Onuphrius rezistă atât cât trebuia ca să-şi justifice în propriii ochi slăbiciunea şi, până la urmă, cedă, deşi cam în silă.

Doamna de ***, triumfătoare, ţinându-l de vârful unui deget ca să nu poată s-o şteargă englezeşte, îl aduse în mijlocul cercului şi-i dădu drumul la mână. Mâna căzu de parcă ar fi fost moartă. Onuphrius, încurcat, plimba în jur priviri abătute şi tulburate, ca un taur sălbatic căruia picadorul tocmai i-a dat drumul în arenă. Dandy-ul cu barbă roşie era acolo, răsucindu-şi mustăţile şi privindu-l pe Onuphrius cu un aer de o răutate mulţumită. Ca să pună capăt acelei situaţii jenante, doamna de *** îi făcu semn să înceapă. El expuse subiectul fragmentului şi îi spuse titlul cu o voce destul de nesigură. Murmurul se opri, şoaptele încetară, fiecare se pregăti să asculte, se lăsă o tăcere deplină.

Onuphrius stătea în picioare, cu o mână pe spătarul unui fotoliu care îi servea de tribună. Dandy-ul veni să se aşeze chiar lângă el, atât de aproape încât îl atingea. Când văzu că Onuphrius urma să deschidă gura, scoase din buzunar o spatulă de argint şi o plasă de gaz, prinsă de capătul unui beţişor de abanos. Spatula era acoperită de o substanţă ca o spumă trandafirie, destul de asemănătoare cu umplutura pentru *meringue*, în care Onuphrius recunoscu imediat versuri de Dorat, de Boufflers, de Bernis şi ale domnului cavaler de Pezay*, transformate într-un fel de fiertură sau de gelatină. Plasa era goală.

*Aluzie la poezia dulceagă, afectată şi înzorzonată, a secolului al XVIII-lea.

Onuphrius, temându-se ca dandy-ul să nu-i joace vreo festă, mută fotoliul şi se aşeză în el. Omul cu ochi verzi* se aşeză chiar în spatele lui; nemaiputând să dea înapoi, Onuphrius începu. De cum ultima silabă a primului vers îşi luă zborul de pe buzele lui, dandy-ul, manevrând plasa cu o dexteritate remarcabilă, i-o prinse din zbor şi o interceptă înainte ca ea să fi avut timp să ajungă la urechile adunării. Apoi, întinzând spatula, îi vârî în gură o parte din amestecul ei insipid. Onuphrius ar fi vrut să se oprească sau să fugă, dar un lanţ magic îl ţintuia de fotoliu. A trebuit să continue şi să scuipe acea mixtură odioasă sub formă de vechituri mitologice şi de madrigale subtile. Manevra se repeta la fiecare vers; cu toate acestea, nimeni nu părea să bage de seamă.

Ideile noi, frumoasele rime ale lui Onuphrius, smălţuite într-o mie de culori romantice, se zbăteau şi săltau în plasă ca nişte peşti într-un năvod sau nişte fluturi sub o batistă.

Sărmanul poet se simţea schingiuit, stropi de sudoare îi curgeau şiroaie pe tâmple. Când totul se sfârşi, dandy-ul prinse de aripi, cu delicateţe, rimele şi gândurile lui Onuphrius şi le puse la păstrare în portofel.

– Bine, foarte bine, spuseră câţiva poeţi sau artişti, apropiindu-se de Onuphrius, o pastişă încântătoare, un pastel admirabil, un Watteau autentic, cu adevărat în stil régence: aluniţe, pudră şi fard. Cum naiba ai reuşit

*La Gautier, ochii verzi şi barba roşie sunt atributele Diavolului.

să-ţi machiezi poezia astfel? Este remarcabil de rococo; bravo, bravo, felicitări, chiar este o glumă foarte spirituală!

Câteva doamne îl înconjurară şi spuseră şi ele: Încântător!, râzând ca să arate că sunt deasupra unor asemenea fleacuri, deşi în fundul sufletului le găseau fermecătoare şi le-ar fi făcut mare plăcere o asemenea poezie pentru consumul lor particular.

– Sunteţi cu toţii nişte bandiţi! strigă Onuphrius cu o voce tunătoare, răsturnând de pe tavă paharul cu apă îndulcită care îi era oferit. Este un renghi premeditat, o mistificare desăvârşită. M-aţi adus aici drept pradă Diavolului, da, Satanei în persoană, adăugă el arătându-l cu degetul pe filfizonul cu vestă stacojie.

După această ieşire zgomotoasă, îşi puse pălăria şi ieşi fără să salute.

– Chiar aşa, spuse tânărul vârându-şi sub poalele hainei vreo jumătate de metru de coadă păroasă, care tocmai ieşise şi se desfăşura, neastâmpărată. Ce plăsmuire hazlie, să mă ia drept Dracul! Hotărât lucru, sărmanul Onuphrius este nebun. Îmi faceţi onoarea să dansaţi cu mine acest contradans, domnişoară? reluă el o clipă după aceea, sărutând mâna unei angelice făpturi de cincisprezece ani, blondă şi sidefie ca un personaj ideal al lui Lawrence.

– Ah, Doamne, da, spuse tânăra surâzând ingenuu, ridicându-şi genele lungi şi mătăsoase, îndreptându-şi spre el ochii ei frumoşi de culoarea cerului.

La numele Domnului, un lung jet de sulf țâșni din rubin, paloarea damnatului se accentuă, dar tânăra nu văzu nimic și chiar să fi văzut, nu ar fi contat, îl iubea!

Când Onuphrius ajunse în stradă, începu să alerge din toate puterile. Avea febră, delira, străbătu la întâmplare nenumărate străduțe și pasaje. Cerul prevestea furtuna, giruetele scârțâiau, obloanele se loveau de ziduri, ciocănelele ușilor răsunau, luminile din ferestre se stingeau pe rând. Uruitul trăsurilor se pierdea în depărtare, câțiva trecători întârziați se strecurau de-a lungul zidurilor, câteva femei ușoare își târau rochiile de gaz prin noroi. Felinarele, legănate de vânt, împrăștiau lumini roșii și despletite peste șuvoaiele de apă umflate de ploaie. Urechile lui Onuphrius țiuiau. Toate sunetele înăbușite ale nopții, sforăitul unui oraș care doarme, lătratul unui câine, mieunatul vreunui motan, sunetul picăturii care cade de pe acoperiș, orologiul învechit bătând sfertul de oră, jeluirile vântului rece, toate aceste zgomote ale liniștii îi zgâlțâiau convulsiv nervii întinși la maxim din cauza evenimentelor din timpul serii. Fiecare felinar era un ochi sângeriu care îl spiona. Își închipuia că vede colcăind în umbră forme fără nume, că sub picioarele lui se foiesc reptile respingătoare; auzea hohote diabolice, șoapte tainice. Casele valsau în jurul lui, caldarâmul era acoperit de apă, cerul se pleca precum o cupolă ale cărei coloane ar fi fost frânte. Norii goneau, goneau, goneau, de parcă Diavolul îi ducea cu sine; o mare cocardă tricoloră înlocuise luna. Străzile și străduțele porniseră braț la

braț pălăvrăgind ca niște bătrâne; astfel trecură multe. Trecu și casa doamnei de ***. Lumea ieșea de la bal, era înghesuială la ușă; se înjura, se striga după trăsuri. Tânărul cu plasa coborî la braț cu o doamnă – această doamnă nu era alta decât Jacintha. Scărița trăsurii fu coborâtă, dandy-ul îi întinse mâna, se urcară.

Turbarea lui Onuphrius era la culme. Hotărât să lămurească această chestiune, își încrucișă brațele pe piept și se așeză în mijlocul drumului. Birjarul pocni din bici, o miriadă de scântei țâșni de sub copitele cailor. Porniră în galop. Birjarul strigă: Păzea!, fără a schița vreun gest – caii porniseră prea repede ca să mai poată fi opriți. Jacintha scoase un țipăt. Onuphrius crezu că era terminat, dar caii, birjarul, trăsura nu erau decât un abur pe care trupul lui îl desfăcu în două, așa cum face pilonul unui pod cu apa, care, apoi, curge reîntregită. Părțile fantasticului echipaj se reuniră la câțiva pași în spatele tânărului și trăsura merse mai departe, de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat.

Onuphrius, consternat, o urmări cu privirea: o întrevăzu pe Jacintha care ridicase perdeaua și-l privea cu o înfățișare mâhnită și blândă, în timp ce dandy-ul cu barbă roșie râdea ca o hienă; un cot al străzii îl împiedică să vadă mai mult. Scăldat de sudoare, gâfâind, plin de noroi până și pe spinare, palid, vlăguit și îmbătrânit cu zece ani, Onuphrius reveni cu greu acasă. Era deja dimineață târziu, ca în ajun. De cum puse piciorul pe prag, se prăbuși leșinat. Nu-și reveni din sincopă decât după o oră; urmă o febră violentă.

Ştiindu-l pe Onuphrius în pericol, Jacintha îşi uită repede gelozia şi promisiunea de-a nu-l mai vedea; se instală la căpătâiul lui şi-i oferi îngrijirile şi mângâierile cele mai duioase. El n-o recunoştea; astfel trecură opt zile. Febra scăzu; trupul se însănătoşi, dar nu şi judecata: credea că Diavolul îi şterpelise trupul, bazându-se pe faptul că nu simţise nimic atunci când trăsura trecuse peste el.

Avea în minte povestea lui Peter Schlemil căruia Diavolul îi luase umbra, aceea a nopţii de Sfântul Silvestru, în care un om îşi pierde imaginea din oglindă*. Se încăpăţâna să nu-şi vadă imaginea în oglinzi şi umbra pe podea, lucru evident de vreme ce el nu era decât o substanţă impalpabilă. Degeaba era lovit, ciupit, ca să i se demonstreze contrariul, se afla într-o stare de somnambulism şi de catalepsie care nu-i îngăduia să simtă nici măcar sărutările Jacinthei.

Lumina se stinsese în lampă; această imaginaţie bogată, incitată prin mijloace artificiale, se epuizase în excese deşarte. Spectator al propriei sale existenţe, Onuphrius o uitase pe a celorlalţi, iar legăturile care-l apropiau de lume se rupseseră una câte una.

Ieşit de sub aripa realităţii, se scufundase în adâncurile nebuloase ale fanteziei şi ale metafizicii, de unde

*Ultimul capitol al cărţii *Aventurile nopţii de Sfântul Silvestru*, de Hoffmann, se numeşte *Povestea reflexiei pierdute*.

nu putuse reveni cu ramura de măslin. Nu întâlnise uscatul pe care să pună piciorul şi nu reuşise să găsească drumul de întoarcere. Fiind atât de sus şi atât de departe, când l-a cuprins ameţeala nu a mai putut să coboare cum ar fi dorit, pentru a relua legătura cu lumea obişnuită. Fără această înclinaţie funestă, ar fi reuşit să devină cel mai mare poet; nu a fost decât cel mai straniu dintre nebuni. Pentru că-şi privise viaţa prea mult cu lupa – el găsind cam în toate întâmplările normale ceva fantastic – i s-a întâmplat ceea ce li se întâmplă acelora care descoperă cu ajutorul microscopului viermi în alimentele cele mai proaspete, şerpi în licorile cele mai limpezi. Nu mai îndrăznesc să mănânce nimic; amplificat de imaginaţia lor, lucrul cel mai banal li se pare monstruos.

Domnul doctor Esquirol* a făcut anul trecut un tablou statistic al nebuniei.

Nebuni	*Bărbaţi*	*Femei*
• din dragoste	2	60
• datorită religiei	6	20
• datorită politicii	48	3
• datorită pierderii averii	27	24
• din cauze necunoscute	1	

*Jean-Étienne-Dominique Esquirol (1772-1840) a fost unul dintre medicii care au pus bazele psihiatriei în Franţa. A condus spitalul Salpêtrière, apoi ospiciul de la Charenton. A studiat bolile mintale.

Cel din urmă este bietul nostru prieten.

Şi Jacintha? Pe legea mea, a plâns 15 zile, a mai fost tristă încă 15 şi, după o lună, avea mai mulţi curtezani, cinci sau şase cred, ca să-l înlocuiască pe Onuphrius. După un an îl uitase complet şi nici măcar nu-şi mai amintea numele lui.

Cititorule, nu-i aşa că acest sfârşit este chiar banal pentru o poveste extraordinară? Credeţi-mă sau ba, mai curând mi-aş tăia gâtul decât să spun o silabă mincinoasă.

MOARTA ÎNDRĂGOSTITĂ

(1836)

Mă întrebi, frate, dacă am iubit; da. Este o poveste stranie şi înspăimântătoare şi, deşi am şaizeci şi şase de ani, abia îndrăznesc să răscolesc cenuşa acestei amintiri. Nu vreau să-ţi refuz ceva, dar n-aş istorisi unui suflet mai puţin încercat o astfel de întâmplare. Sunt nişte evenimente atât de bizare, încât nu-mi vine să cred că mie mi s-au întâmplat. Am fost, pentru mai mult de trei ani, victima unei iluzii insolite şi diavoleşti. Eu, biet preot de ţară, în fiecare noapte, am dus în vis (să dea Dumnezeu să fi fost un vis!), o viaţă de damnat, o viaţă de om de lume şi de Sardanapal*. O singură privire prea plină de bunăvoinţă aruncată unei femei aproape că m-a făcut să-mi pierd sufletul; dar, în sfârşit, cu ajutorul lui Dumnezeu şi al sfântului meu patron, am reuşit să alung duhul rău care pusese stăpânire pe mine. Viaţa mea se împletise cu o viaţă nocturnă complet diferită. În timpul zilei, eram preot al Domnului, cast, ocupat cu rugăciunile şi cu lucrurile sfinte; noaptea, de cum închideam ochii, deveneam un tânăr senior, mare

*Ultimul rege al Asiriei. Simbol al vieţii fastuoase.

cunoscător de femei, de câini şi de cai, jucând zaruri, bând şi luând numele Domnului în deşert. Când mă trezeam dis-de-dimineaţă, mi se părea că, dimpotrivă, adormeam şi visam că sunt preot. Din acest trai de somnambul, îmi amintesc lucruri şi cuvinte pentru care nu mă pot dezvinovăţi şi, deşi n-am ieşit niciodată dintre pereţii casei parohiale, s-ar zice, auzindu-mă, că sunt, mai curând, un om care le-a văzut pe toate şi a întors spatele lumii, care apoi s-a călugărit şi vrea să-şi termine la sânul lui Dumnezeu zilele prea agitate, decât un umil seminarist care a îmbătrânit într-o parohie măruntă, pierdută în adâncul unei păduri, rupt de tot ce-i lumesc.

Da, am iubit cum n-a iubit nimeni pe lume, cu o pasiune smintită şi furioasă, atât de intensă încât mă mir că nu mi-a plesnit inima. Ah, ce nopţi! Ce nopţi!

Din cea mai fragedă copilărie, am simţit chemare către preoţie. De aceea, toate studiile mele au fost îndreptate în această direcţie şi viaţa mea până la douăzeci şi patru de ani n-a fost decât un lung noviciat. La terminarea teologiei, am parcurs rând pe rând toate etapele premergătoare preoţiei, iar superiorii mei, în ciuda tinereţii mele, m-au considerat demn să urc şi ultima şi cea mai dificilă treaptă. Ziua hirotonisirii mele a fost fixată în Săptămâna Paştilor.

Nu ieşisem niciodată în lume; pentru mine lumea se reducea la grădina liceului şi a seminarului. Ştiam vag că există ceva numit femeie, dar nu mi-am oprit gândurile la ea; eram de o inocenţă desăvârşită. Nu-mi

vedeam mama, bătrână şi bolnavă, decât de două ori pe an. Acestea erau toate contactele mele cu exteriorul.

Nu regretam nimic, nu aveam nici cea mai mică îndoială în faţa acestui angajament irevocabil; eram bucuros şi nerăbdător. Niciun logodnic n-a numărat vreodată orele cu o fervoare mai înflăcărată; nu dormeam, visam că slujeam în altar. Nimic nu mi se părea mai frumos pe lume decât să fii preot: aş fi refuzat să fiu rege sau poet. Ambiţia mea nu concepea altceva.

Toate astea ţi le spun ca să-ţi arăt că nu trebuia să mi se întâmple ceea ce mi s-a întâmplat şi că am fost victima unei vrăji inexplicabile.

În ziua cea mare, mergeam spre biserică cu un pas atât de uşor, încât mi se părea că plutesc prin aer sau că am aripi pe umeri. Mi se părea că sunt un înger şi mă uluiau feţele posomorâte şi preocupate ale tovarăşilor mei, deoarece eram mai mulţi. Mă rugasem toată noaptea şi eram într-o stare apropiată de extaz. Episcopul, un bătrân venerabil, mi se părea a fi însuşi Dumnezeu-Tatăl aplecat peste eternitate şi vedeam cerul prin bolţile templului.

Cunoşti detaliile acestei ceremonii: binecuvântarea, cele două împărtăşanii, ungerea palmelor cu uleiul sfinţit al catecumenilor şi, în sfârşit, Sfântul Sacrificiu oferit în comuniune cu episcopul. Nu voi insista asupra acestor lucruri! O, câtă dreptate are Iov şi cât de imprudent este acela care-şi crede ochilor! Mi-am ridicat din întâmplare capul, pe care-l ţinusem plecat până atunci, şi am observat în faţa mea, atât de aproape încât aş fi putut să o ating, deşi în realitate era la o distanţă destul

de mare şi dincolo de balustradă, o tânără de o frumuseţe rară şi îmbrăcată cu o somptuozitate regească. S-ar fi zis că mi s-a luat un văl de pe ochi. Am fost asemenea orbului care şi-ar fi recăpătat pe neaşteptate vederea. Strălucirea radiată până atunci de episcop se stinse brusc, lumânările păliră în sfeşnicele lor de aur, precum stelele dimineaţa, şi se făcu întuneric beznă în toată biserica. Pe acest fundal întunecat, încântătoarea făptură era asemenea unei întruchipări angelice: părea că emană din interior şi că răspândeşte în juru-i lumina, în loc să o primească.

Mi-am coborât pleoapele hotărât să nu le mai ridic, pentru a mă sustrage influenţei obiectelor din jur. Neatenţia mă cuprindea din ce în ce mai tare şi de-abia îmi dădeam seama ce fac.

După un minut, am deschis ochii, deoarece printre gene o vedeam sclipind în culorile curcubeului şi într-o penumbră purpurie, ca atunci când priveşti soarele.

O, ce frumoasă era! Atunci când, căutând în cer frumuseţea ideală, au adus pe pământ portretul Madonei, cei mai mari pictori au fost departe de această neînchipuită realitate. Nici versurile poetului, nici paleta pictorului nu ne pot da o idee asupra ei. Destul de înaltă, avea o talie şi o ţinută de zeiţă; părul ei, de un blond plăcut, se despărţea în creştetul capului şi se revărsa de la tâmple, ca două râuri de aur – s-ar fi zis că era o regină purtându-şi diadema; fruntea, de un alb-albăstrui şi transparent, se întindea înaltă şi senină deasupra arcurilor celor două sprâncene aproape negre, ciudăţenie

care mărea efectul ochilor verzi ca marea, de o intensitate şi de o strălucire ameţitoare. Ce ochi! Cu o străfulgerare, decideau soarta unui om; aveau o însufleţire, o limpezime, o flacără, o sclipire umedă pe care nu le-am mai văzut în ochii altora. Aruncau raze asemănătoare cu nişte săgeţi, pe care le vedeam limpede ajungând în inima mea. Nu ştiu dacă flacăra care-i lumina venea din cer sau din iad, dar sigur venea dintr-o parte ori din cealaltă. Această femeie era fie înger, fie demon, sau poate amândoi la un loc; indiscutabil, nu ieşise din pântecul Evei, mama noastră a tuturor. În surâsul buzelor sale roşii, dinţii îi sclipeau ca perlele şi gropiţe apăreau la fiecare mişcare a gurii în satinul trandafiriu al obrajilor ei adorabili. În ceea ce priveşte nasul, era de o fineţe şi de o semeţie regească, dezvăluind cea mai nobilă obârşie. Luciri de agat dansau pe pielea netedă a umerilor pe jumătate descoperiţi, iar şiruri de mari perle sidefii, aproape de aceeaşi culoare ca a gâtului, îi coborau pe piept. Din când în când, ridicându-şi capul cu o mişcare unduioasă de şarpe sau de păun care-şi înfoaie penele, făcea să-i tremure uşor gulerul înalt, plisat şi brodat după moda zilei, care îi înconjura gâtul ca o împletitură de argint.

Purta o rochie de catifea trandafirie şi din mânecile largi, căptuşite cu hermină, ieşeau nişte mâini patriciene de o deosebită delicateţe, cu degete lungi şi rotunde de o asemenea transparenţă ideală, încât lăsau să se prefire lumina precum degetele Aurorei.

Toate aceste detalii îmi sunt şi acum atât de vii, de parcă s-ar fi petrecut ieri. Deşi eram extrem de tulburat, nimic nu-mi scăpa: cea mai delicată nuanţă, micul punct negru de pe bărbie, puful imperceptibil la comisura buzelor, catifelarea frunţii, umbra tremurătoare a genelor pe obraji, le înregistram pe toate cu o luciditate surprinzătoare.

Cu cât o priveam, simţeam deschizându-se în mine uşi care până atunci fuseseră închise; ferestre blocate se deschideau în toate direcţiile şi lăsau să se întrevadă perspective neştiute. Viaţa îmi apărea cu totul altfel şi gândeam într-un alt chip. O nelinişte înspăimântătoare îmi tortura inima; fiecare minut care trecea mi se părea şi o secundă, şi un secol. Ceremonia însă continua şi mă împingea foarte departe de lumea a cărei intrare o asediau cu furie dorinţele-mi născânde. Cu toate acestea am spus da, deşi vroiam să spun nu, deşi totul în mine se revolta şi protesta împotriva constrângerii la care limba îmi supunea sufletul: o forţă ocultă îmi smulgea fără voie cuvintele din gură. Poate de aceea atâtea fete merg spre altar cu hotărârea neînduplecată de-a refuza sus şi tare soţul care le este impus şi nici una nu-şi duce la îndeplinire intenţia; fără îndoială, de aceea atâtea sărmane novice îmbracă rasa de călugăriţă, deşi sunt hotărâte să o facă bucăţi în clipa jurământului. Nu îndrăzneşti să provoci un asemenea scandal în faţa tuturor, nici să înşeli aşteptările atâtor persoane; toate acele voinţe, toate acele priviri par să te strivească precum o şapă de plumb. Şi apoi măsurile sunt aşa de

bine luate, totul este dinainte atât de bine pus la punct într-un mod atât de evident irevocabil, încât mintea cedează presiunii şi se prăbuşeşte complet.

Privirea frumoasei necunoscute îşi schimba expresia după mersul ceremoniei. Din tandră şi mângâietoare cum era la început, luă apoi un aer de dispreţ şi parcă de nemulţumire că nu fusese înţeleasă.

Am făcut un efort suficient să mişte un munte ca să strig că nu vroiam să mă fac preot, dar n-am reuşit. Limba îmi rămase lipită de cerul gurii şi mi-a fost cu neputinţă să-mi exprim dorinţa prin cel mai mic gest negativ. Treaz fiind, eram într-o stare ca de coşmar, asemenea aceleia când vrei să strigi un cuvânt de care-ţi depinde viaţa, dar nu reuşeşti.

Ea păru impresionată de martiriul pe care îl simţeam şi, ca încurajare, îmi aruncă o ocheadă plină de divine promisiuni. Ochii ei erau un poem şi privirile-i închipuiau, fiecare, câte o strofă.

Îmi spunea:

„Dacă vrei să fii al meu, te voi face mai fericit decât Dumnezeu însuşi în Paradis; îngerii te vor invidia. Sfâşie acel linţoliu funebru în care te vei înfăşura. Eu sunt frumuseţea, sunt tinereţea, sunt viaţa; vino la mine şi vom întrupa dragostea. Ce-ar putea să-ţi ofere Iehova în schimb? Zilele ni le vom trece ca în vis şi nu vor fi decât o perpetuă sărutare.

Varsă vinul din acel potir şi vei fi liber. Te voi duce cu mine spre insulele necunoscute; vei dormi pe pieptul meu, într-un pat de aur, sub un baldachin de

argint. Te iubesc şi vreau să te smulg Dumnezeului tău, către care atâtea suflete nobile revarsă valuri de dragoste ce nu ajung însă până la el."

Mi se părea că aud aceste cuvinte pe o melodie de o blândeţe nesfârşită, pentru că privirea ei aproape că prinsese glas, iar frazele pe care ochii ei mi le trimiteau răsunau în adâncul fiinţei mele de parcă o gură invizibilă mi le-ar fi suflat în inimă. Eram pregătit să renunţ la Dumnezeu şi, cu toate astea, sufletu-mi îndeplinea automat formalităţile ceremoniei. Frumoasa îmi aruncă o nouă privire atât de implorătoare, atât de deznădăjduită, încât m-a făcut să-mi simt inima străpunsă de pumnale ascuţite şi pieptul sfâşiat de o suferinţă mai puternică decât cea a Îndureratei Preacurate.

Totul se terminase, eram preot.

Niciodată un alt chip omenesc nu a exprimat un chin mai sfâşietor; fata care-şi vede logodnicul fulgerat de moarte lângă ea, mama rămasă lângă leagănul gol al copilului, Eva aşezată pe pragul Paradisului care-i este refuzat, avarul care găseşte un bolovan în locul comorii ascunse, poetul care-şi scapă în foc unicul manuscris al celei mai frumoase poezii n-ar fi avut o înfăţişare mai copleşită şi mai nemângâiată. Sângele îi părăsi complet fermecătoarea-i faţă; se făcu albă ca marmura; braţele frumoase îi căzură de-a lungul trupului, de parcă muşchii le-ar fi părăsit. Se sprijini de un stâlp, deoarece i se tăiaseră picioarele şi n-o mai ascultau. Eu, livid, cu fruntea inundată de o sudoare mai însângerată decât cea a urcării Calvarului, mă îndreptam

clătinându-mă spre uşa bisericii; mă sufocam. Bolţile mă apăsau, împovărându-mi umerii, şi mi se părea că toată greutatea cupolei se sprijinea de creştetul meu.

Când să trec pragul, o mână mi-o apucă brusc pe a mea; o mână de femeie! Nu atinsesem niciodată vreuna. Era rece ca pielea unui şarpe şi îmi lăsă în urmă o arsură ca de fier roşu. Era mâna ei. „Nefericitule! Nefericitule! Ce-ai făcut?", îmi spuse ea cu voce scăzută, apoi dispăru în mulţime.

Bătrânul episcop trecu; mă privi cu severitate. Aveam cea mai neobişnuită înfăţişare din lume: păleam, mă înroşeam, aveam ameţeli. Unuia dintre tovarăşii mei îi fu milă de mine, mă sprijini şi mă luă cu el; aş fi fost incapabil să găsesc singur drumul spre seminar. La un colţ de stradă, în timp ce tânărul preot întorcea capul în altă parte, un paj negru, îmbrăcat bizar, se apropie de mine, îmi dădu, fără să se oprească din mers, un mic portofel cu colţuri cizelate din aur şi-mi făcu semn să-l ascund. I-am dat drumul pe mânecă şi l-am ţinut acolo până când am rămas singur în chilie. Am desfăcut încuietoarea, înăuntru nu erau decât două file, cu aceste cuvinte: *Clarimonde, la palatul Concini.* Pe atunci eram aşa de puţin la curent cu cele lumeşti, încât n-o cunoşteam pe Clarimonde, în ciuda celebrităţii ei, şi habar nu aveam unde era amplasat palatul Concini. Am făcut o mulţime de presupuneri, unele mai extravagante decât celelalte, dar, la drept vorbind, dacă o puteam revedea, prea puţin îmi păsa ce putea fi, mare doamnă sau curtezană.

Iubirea aceasta abia înfiripată deja prinsese rădăcini indestructibile în sufletul meu. Nici măcar nu mă gândeam să încerc s-o smulg de acolo – simţeam că era imposibil. Această femeie pusese întru totul stăpânire pe mine, o singură privire fusese de ajuns ca să mă schimbe. Îmi insuflase voinţa ei; nu mai trăiam în mine, ci în ea şi prin ea. Făceam o mulţime de gesturi extravagante, îmi sărutam, pe mână, locul unde mă atinsese şi-i repetam numele ore întregi. Nu trebuia decât să închid ochii şi o vedeam la fel de clar de parcă s-ar fi aflat lângă mine. Îmi repetam aceste cuvinte, pe care mi le spusese în uşa bisericii: „Nefericitule! Nefericitule! Ce-ai făcut?". Eram conştient de întreaga grozăvie a situaţiei mele şi de funebrul şi îngrozitorul carierei pe care o îmbrăţişasem. Să fii preot! Adică să fii cast, să nu iubeşti, să nu-ţi deosebeşti semenii nici după sex, nici după vârstă, să întorci spatele ori să te legi la ochi în faţa frumuseţii, să te târăşti în umbra îngheţată a unei mănăstiri sau a unei biserici, să nu vezi decât muribunzi, să veghezi cadavre necunoscute şi să-ţi porţi singur, sub neagra sutană, doliul personal, astfel că din haina ta ţi se poate croi un giulgiu pentru propriul sicriu!

Simţeam viaţa urcând în mine ca un lac interior care se umflă şi se revarsă. Sângele îmi pulsa energic în artere; tinereţea mea, atât de mult timp înăbuşită, irupea pe neaşteptate, ca un aloe care înfloreşte o dată la o sută de ani, deschizându-şi, fulgerător, corola.

Ce era de făcut pentru a o revedea pe Clarimonde? Necunoscând pe nimeni în oraş, nu aveam nici un

pretext ca să ies din seminar. Nici măcar nu rămâneam acolo, aşteptam doar să-mi fie indicată parohia pe care trebuia s-o ocup. Încercai să înlătur gratiile de la fereastră, dar înălţimea era înspăimântătoare şi, neavând scară, nici nu trebuia să mă gândesc la aşa ceva. Şi, de altfel, nu puteam coborî decât noaptea; cum m-aş fi descurcat în încurcatul labirint al străzilor? Toate aceste obstacole, care n-ar fi însemnat mare lucru pentru alţii, erau imense pentru mine, biet seminarist, îndrăgostit de curând, fără experienţă, fără bani şi fără haine.

Ah! dacă n-aş fi fost preot, aş fi putut să o văd în fiecare zi. Aş fi fost amantul ei, soţul ei – îmi spuneam în rătăcirea mea. În loc să fiu înfăşurat în tristul meu giulgiu, aş avea haine de mătase şi de catifea, lanţuri de aur, o sabie şi pene la pălărie ca tinerii şi frumoşii cavaleri. Părul meu, în loc să fie dezonorat de tonsură, mi-ar mângâia gâtul în bucle unduitoare. Aş avea o mustaţă mândră, aş fi un viteaz. Dar o oră petrecută în faţa unui altar, câteva cuvinte abia rostite mă scoteau pentru totdeauna din rândul celor vii; chiar eu îmi pecetluisem piatra mormântului, trăsesem cu mâna mea zăvorul temniţei!

Mă aşezai la fereastră. Cerul era încântător de albastru, pomii îşi îmbrăcaseră straiul de primăvară, natura afişa o veselie zeflemitoare. Piaţa era plină de lume; unii plecau, alţii veneau. Tineri eleganţi şi fete frumoase se îndreptau perechi-perechi spre parc şi boltele cu verdeaţă. Meşteşugari treceau îngânând cântece de pahar. Totul era o mişcare, o activitate, o

însufleţite, o voie bună care-mi scoteau dureros în evidenţă jalea şi singurătatea. O tânără mamă se juca cu pruncu-i în pragul porţii; îi săruta guriţa trandafirie, pe care mai avea încă picături de lapte, şi îl necăjea cu fel de fel de ghiduşii divine, pe care doar mamele pot să le născocească. Tatăl, care stătea în picioare puţin mai departe, zâmbea blând, privind acest grup fermecător, şi braţele-i încrucişate îi zăgăzuiau bătăile fericite ale inimii. Nu am putut suporta această privelişte; am închis geamul şi m-am aruncat pe pat, cu inima plină de o ură şi de o gelozie înspăimântătoare, muşcându-mi degetele şi cuvertura, ca un tigru nemâncat de trei zile.

Nu ştiu cât timp am rămas astfel, dar, la un moment dat, întorcându-mă într-un spasm violent, l-am observat pe abatele Sérapion, care stătea în picioare în mijlocul camerei şi mă privea cu atenţie. Mi-a fost ruşine şi, cu bărbia în piept, mi-am acoperit ochii cu mâinile.

– Prietene Romuald, în dumneata se întâmplă ceva neobişnuit, îmi spuse Sérapion după câteva minute de tăcere. Purtarea dumitale este într-adevăr inexplicabilă! Dumneata, aşa de cucernic, aşa de calm şi de blajin, te agiţi în chilie ca o fiară. Ia seama, frate, nu asculta ispitirile Diavolului. Cel viclean, enervat că te-ai dedicat pentru totdeauna Domnului, îţi dă târcoale ca un lup răpitor şi face un ultim efort să te ademenească. În loc să te laşi învins, dragul meu Romuald, fă-ţi o armură de rugăciuni, un scut de mortificări şi războieşte-te curajos cu duşmanul; îl vei învinge. Virtutea trebuie

pusă la încercare, iar aurul iese mai pur din creuzet. Nu te speria şi nu te descuraja; sufletele cele mai bine păzite şi mai tari au trecut şi ele prin astfel de momente. Roagă-te, posteşte, meditează şi Diavolul va da înapoi.

Discursul abatelui Sérapion mă făcu să mă adun şi am devenit ceva mai calm.

– Veneam să-ţi anunţ numirea în parohia C ***. Preotul care o avea tocmai a murit şi Sfinţia Sa episcopul m-a însărcinat să merg să te instalez acolo. Mâine să fii pregătit.

Am răspuns, dând din cap, că voi fi gata şi abatele plecă. Mi-am deschis cartea de rugăciuni şi am început să citesc, dar rândurile mi se amestecară curând sub ochi, firul gândurilor mi se încâlci în minte şi, fără să-mi dau seama, cartea îmi alunecă din mâini.

Să plec a doua zi fără să o fi revăzut! Să mai adaug ceva imposibil lucrurilor care se aflau deja între noi! Să pierd pentru totdeauna speranţa de a o întâlni, afară doar dacă s-ar petrece vreo minune! Să-i scriu? Prin cine să-i trimit scrisoarea? Acum, după ce primisem sacra investitură, cui să mă destăinui, în cine să am încredere? Mă frământam îngrozitor. Apoi îmi aminteam ceea ce îmi spusese abatele Sérapion despre tertipurile Diavolului. Insolitul întâmplării, frumuseţea supranaturală a Clarimondei, strălucirea fosforescentă a ochilor ei, arsura lăsată pe braţ, agitaţia în care mă aruncase, schimbarea subită care se petrecuse în mine, evlavia-mi dispărută într-o clipă, toate acestea dovedeau limpede prezenţa Diavolului, iar acea mână catifelată nu era

poate decât mănuşa cu care îşi acoperise ghearele. Aceste idei mă înspăimântară teribil, aşa încât am ridicat cartea de rugăciuni care-mi căzuse de pe genunchi şi mi-am reluat lectura.

A doua zi, Sérapion a venit să mă ia. La poartă, doi catâri ne aşteptau încărcaţi cu amărâtele noastre bagaje; abatele a încălecat pe unul şi eu pe celălalt, cu chiu, cu vai.

Străbătând străzile oraşului, mă uitam la toate ferestrele şi la toate balcoanele, doar aş zări-o pe Clarimonde; era însă prea devreme şi oraşul nu-şi deschisese încă ochii. Privirea mea încerca să treacă dincolo de storuri prin perdelele tuturor palatelor prin faţa cărora treceam. Sérapion punea fără îndoială această curiozitate pe seama admiraţiei produse de frumuseţea arhitecturii, deoarece încetinea mersul catârului pentru a-mi lăsa timp să privesc.

În sfârşit, ajunserăm la poarta oraşului şi începurăm să urcăm colina. Când am ajuns în vârf, m-am întors să mai privesc o dată locurile unde trăia Clarimonde. Umbra unui nor învăluia în întregime oraşul. Acoperişurile lui albastre şi roşii se contopeau într-o tentă uniformă, în care pluteau ici şi colo, ca nişte albi vălătuci de spumă, aburii dimineţii. Printr-un surprinzător efect optic, sub unica geană de lumină se contura, gălbui şi aurit, un edificiu care întrecea în înălţime construcţiile învecinate, complet înfăşurate în abur. Deşi se afla la mai bine de o leghe, părea foarte aproape. Se vedeau cele mai mici detalii, turnuleţele, acoperişurile plate,

ferestrele duble, până şi giruetele în formă de coadă de rândunică.

– Ce palat se vede acolo, departe, luminat de o rază de soare? îl întrebai pe Sérapion.

Îşi duse mâna la ochi şi, după ce se uită, îmi răspunse:

– Este fostul palat al prinţului Concini, pe care i l-a dăruit curtezanei Clarimonde. Se petrec acolo lucruri îngrozitoare.

În acel moment (nici acum nu ştiu dacă s-a întâmplat cu adevărat sau a fost doar o iluzie), mi s-a părut că văd plutind pe terasă o siluetă suplă şi albă, care străluci o secundă şi se stinse. Era Clarimonde!

O, ştia ea oare că, la ora aceea, din înaltul acelui drum abrupt care mă îndepărta de ea şi pe care nu aveam să mai cobor, sorbeam din priviri, înflăcărat şi neliniştit, palatul pe care-l locuia şi pe care un joc derizoriu de lumină părea să-l apropie de mine, anume parcă spre a mă invita să intru acolo ca stăpân? Neîndoielnic, ştia, pentru că sufletul îi era prea afectuos legat de al meu, ca să nu-i simtă cele mai mici tulburări, şi tocmai acest sentiment o făcuse ca, învăluită încă în straiele de noapte, să iasă pe terasă, în îngheţata rouă a dimineţii.

Umbra acoperi palatul şi nu se mai văzu decât un ocean nemişcat de acoperişuri şi culmi inegale, din care nu ieşea nimic în evidenţă. Sérapion îşi îmboldi catârul, al meu îl urmă numaidecât, în acelaşi pas, şi un cot al drumului îmi ascunse pentru totdeauna oraşul S ***, întrucât n-aveam să mă mai întorc acolo.

Cale de trei zile străbăturăm câmpuri destul de triste, până când văzurăm apărând, printre pomi, clopotnița lăcașului în care urma să slujesc. După ce merserăm pe câteva străzi întortocheate, având pe margini case modeste cu acoperiș de paie și mici grădini, ajunserăm în fața bisericii deloc impunătoare. O verandă împodobită cu câteva nervuri și doi sau trei stâlpi din gresie grosolan cioplită, un acoperiș de țiglă și contraforți din aceeași gresie ca stâlpii, asta era tot. La stânga, cimitirul plin de bălării, cu o cruce mare de fier la mijloc; în dreapta și în umbra bisericii, casa parohială.

Era o casă de o extremă simplitate și curățenie. Intrarăm; câteva găini ciuguleau vreo trei-patru boabe de ovăz; obișnuite, după toate aparențele, cu haina neagră a preoților, nu se speriară deloc de noi și de-abia dacă se dădură la o parte ca să ne lase să trecem.

Se auzi un lătrat dogit și răgușit și văzurăm venind în goană un câine bătrân. Aparținuse predecesorului meu. Avea o căutătură stinsă, blana cenușie și purta semnele celei mai adânci bătrâneți la care poate ajunge un câine. De cum l-am mângâiat ușor cu mâna, începu să se învârtă în jurul meu, cu un aer de nespusă mulțumire.

O femeie destul de bătrână, care fusese menajera fostului preot, veni și ea în întâmpinarea noastră și, după ce m-a introdus într-o încăpere scundă, mă întrebă dacă am intenția s-o păstrez. Îi răspunsei că da, o voi păstra, și pe ea, și câinele, și găinile, și tot mobilierul pe care stăpânul i-l lăsase după moarte, ceea ce o bucură tare

mult, mai ales că abatele Sérapion îi plătise pe loc prețul pe care i-l ceruse.

De îndată ce m-a instalat, abatele Sérapion se întoarse la seminar. Rămăsei deci singur și fără alt reazem decât eu însumi. Amintirea Clarimondei începu din nou să mă bântuie și, orice aș fi făcut ca s-o alung, nu reușeam întotdeauna. Într-o seară, plimbându-mă în mica mea grădină, pe aleile mărginite de merișor, mi se păru că văd printre carpeni făptura unei femei care îmi urmărea toate mișcările și, prin frunze, strălucind doi ochi verzi ca marea. Nu era decât o iluzie și, trecând de partea cealaltă a aleii, n-am mai găsit decât urma pe nisip a unui picior atât de mic, încât ai fi zis că-i unul de copil. Grădina era împrejmuită de ziduri foarte înalte. Am scotocit prin toate ungherele și cotloanele, nu era nimeni. N-am putut niciodată să-mi explic această împrejurare care, de altfel, nu era nimic pe lângă lucrurile stranii ce urmau să mi se întâmple.

Trăiam astfel de un an, îndeplinindu-mi conștiincios toate îndatoririle funcției, rugându-mă, postind, încurajându-i și ajutându-i pe bolnavi, dând de pomană până la a mă lipsi eu de cele necesare traiului de zi cu zi. Dar simțeam în mine o uscăciune extremă, iar puntea către harul divin se frânsese. Nu mă bucuram de acea plăcere pe care o dă împlinirea unei misiuni sfinte. Gândul mi-era în altă parte și cuvintele Clarimondei îmi reveneau adesea pe buze, ca un fel de refren involuntar. O, frate, reflectează bine la asta! Pentru că am ridicat o singură dată privirea asupra unei femei,

pentru o greşeală aparent atât de mică, am căzut pradă, ani la rândul, celor mai crâncene frământări: viaţa mi-a fost bulversată pentru totdeauna.

Nu-ţi voi mai reţine atenţia cu aceste înfrângeri şi victorii lăuntrice, mereu urmate de recăderi mai vinovate, şi voi trece pe dată la o împrejurare decisivă.

Într-o noapte s-a sunat insistent la uşa mea. Bătrâna menajeră se duse să deschidă; un bărbat cu tenul arămiu şi îmbrăcat luxos, dar după o modă străină, având un pumnal lung, se contură în lumina lămpii ţinută de Barbara. Prima ei reacţie a fost teama, dar omul o linişti şi îi spuse că trebuia să vorbească neîntârziat cu mine, în legătură cu ceva privitor la slujba mea. Barbara îl pofti să urce. Eu tocmai mă pregăteam să mă aşez în pat. Bărbatul îmi spuse că stăpâna lui, o mare doamnă, era pe patul de moarte şi vroia un preot. I-am răspuns că sunt gata să-l urmez; am luat cu mine cele trebuincioase pentru Sfântul-Maslu şi am coborât în mare grabă. La poartă, tropăiau de nerăbdare doi cai negri ca noaptea, ce scoteau vălătuci de aburi pe nări. Bărbatul îmi ţinu scara şi mă ajută să urc pe unul, apoi sări şi el pe celălalt, ţinându-se doar cu o mână de oblâncul şeii. Strânse genunchii şi slăbi frâiele calului, care porni ca o săgeată. Al meu, pe care bărbatul îl ţinea de dârlogi, o luă şi el numaidecât la galop, gonind umăr la umăr cu celălalt, mâncând pământul.

Drumul defila sub noi cenuşiu şi vărgat, iar pe de lături, siluetele negre ale copacilor alergau ca o armată în derută. Trecurăm printr-o pădure întunecoasă, aşa

de sumbră şi de îngheţată, încât am simţit cum îmi încreţeşte pielea un fior de groază superstiţioasă. Jerbele de scântei scoase de potcoavele cailor noştri din pietrele drumului lăsau în urma noastră o dâră de foc şi, dacă ne-ar fi văzut cineva la acea oră din noapte, pe însoţitorul meu şi pe mine, ne-ar fi luat drept două năluci călărind un coşmar.

Flăcărui treceau din când în când drumul, iar stăncuţele croncăneau a jale în desişul pădurii, unde scăpărau ici-colo ochii fosforescenţi ai vreunei pisici sălbatice. Coama cailor se zbârlea din ce în ce mai tare, sudoarea le curgea pe coaste, iar răsuflarea le ieşea zgomotoasă şi grăbită pe nări. Când îi vedea că pierd din puteri, ca să-i îmboldească, însoţitorul meu scotea un răcnet gutural ce nu avea nimic omenesc, iar cavalcada reîncepea dezlănţuită.

În sfârşit, vârtejul se opri; o impunătoare alcătuire întunecată, ţintată de câteva puncte lucitoare, se înălţă subit în faţa noastră. Paşii cailor răsunară mai zgomotos pe o podea de fier; pătrunserăm sub o boltă căscată, ca un bot de întuneric, între două turnuri enorme.

O mare agitaţie domnea în castel; slujitori cu torţe în mână traversau curţile în toate direcţiile, iar lumini urcau şi coborau din etaj în etaj. Am întrezărit vag imense forme arhitecturale, coloane, arcade, scări exterioare şi rampe, o construcţie de un lux cu adevărat regesc şi feeric. Un paj negru, cel care îmi dăduse scrisoarea de la Clarimonde şi pe care l-am recunoscut imediat, veni să mă ajute să descalec, iar un majordom îmbrăcat în

catifea neagră, cu un lanţ de aur la gât şi un baston de fildeş în mână, se apropie de mine. Lacrimi grele i se revărsau din ochi, de-a lungul obrajilor, pe barba-i albă.

– Prea târziu! rosti el dând din cap. Prea târziu, domnule preot. Dar, dacă nu i-aţi putut salva sufletul, veniţi să-i privegheaţi sărmanul trup.

Mă luă de braţ şi mă conduse în camera mortuară. Plângeam la fel de tare ca şi el, pentru că înţelesesem că moarta nu era alta decât acea atât de mult şi de nebuneşte iubită Clarimonde. Un scăunel de rugăciune era aşezat lângă pat. Pâlpâind deasupra unui vas de bronz, o flacără albăstruie răspândea în încăpere o lumină slabă şi şovăitoare, care ici-colo făcea să scânteieze în umbră vreo muchie proeminentă de mobilă sau de cornişă. Pe masă, într-o urnă şlefuită, zăcea în apă un alb trandafir ofilit, ale cărui petale, cu excepţia uneia singure care mai rezista, căzuseră la baza vasului, ca nişte lacrimi parfumate. O mască neagră, ruptă, un evantai, tot felul de costume pentru travestiuri erau aruncate pe fotolii şi arătau că moartea intrase, pe neaşteptate şi fără să fie anunţată, în această locuinţă somptuoasă. Am îngenuncheat fără să îndrăznesc să-mi îndrept ochii spre pat şi am început să recit psalmii cu mult zel, mulţumindu-i lui Dumnezeu că a pus un mormânt între această femeie şi mine, ca să-i pot adăuga, în rugăciunile mele, numele acum sfinţit. Dar, încet, elanul mi se stinse, iar eu mă lăsai pradă visării.

Încăperea aceea nu avea nimic dintr-o cameră mortuară. În locul aerului respingător pe care eram

obişnuit să-l respir la veghile funebre, o dulceagă aromă de esenţe orientale, nu ştiu ce miros ademenitor de femeie, plutea alene în aerul călduţ. Acea palidă licărire părea mai curând un clarobscur menit plăcerilor, decât o candelă care, cu razele ei galbene, tremură uşor la căpătâiul morţilor. Mă gândeam la neaşteptata şansă care făcuse s-o regăsesc pe Clarimonde, în momentul în care o pierdeam pentru totdeauna, şi un suspin de regret îmi scăpă din piept. Mi se păru că se suspinase în spatele meu şi fără voie m-am întors. Nu era decât ecoul. Mişcându-mă, ochii îmi căzură pe catafalcul pe care privirea mea îl ocolise până atunci. Perdelele de damasc roşu, cu flori mari, împodobite cu ciucuri de aur, lăsau să se vadă moarta, întinsă şi cu mâinile încrucişate pe piept. Era acoperită cu un voal de in de un alb orbitor, pe care purpura întunecată a draperiei de doliu îl sublinia şi mai mult. Era atât de fin, încât nu ascundea prin nimic forma încântătoare a corpului ei, cu frumoasele-i linii unduitoare asemănătoare gâtului unei lebede, trăsături pe care nici moartea nu le putuse îngheţa. S-ar fi zis că era o statuie de alabastru – dăltuită de vreun sculptor priceput, ca să fie pusă pe mormântul unei regine – sau chiar o tânără adormită, peste care ar fi nins.

Nu mai puteam rezista. Atmosfera intimă mă ameţea, mirosul tulburător de trandafir pe jumătate veştejit mi se suia la cap. Mergeam cu paşi mari prin încăpere, oprindu-mă mereu ca să contemplu, sub transparenţa giulgiului ei, graţioasa răposată. Gânduri bizare îmi treceau prin minte; îmi imaginam că nu murise

cu adevărat şi că nu fusese decât o prefăcătorie de care se folosise ca să mă atragă în castel şi să-mi împărtăşească dragostea ei. O clipă chiar mi s-a părut că-i văzusem prin albul voalurilor piciorul mişcându-se şi cutele drepte ale linţoliului clătinându-se.

Şi apoi îmi spuneam: „Chiar este Clarimonde? Ce dovadă am? Acel paj negru n-ar fi putut trece în slujba altei femei? Cât sunt de nesăbuit, ca să mă mâhnesc şi să mă frământ astfel". Dar inima îmi răspundea bătând: „Chiar ea e, chiar ea e". M-am apropiat de pat şi am privit cu sporită atenţie motivul îndoielii mele. Să-ţi mărturisesc? Acea perfecţiune a formelor, deşi purificată şi sanctificată de umbra morţii, mă tulbura mai voluptuos decât s-ar fi cuvenit, iar imobilitatea aceea semăna într-atât cu un somn, încât te-ar fi putut înşela. Uitam că venisem acolo pentru un ritual funerar şi-mi imaginam că sunt un tânăr soţ care intră în camera miresei, ce-şi ascunde faţa din sfială şi nu vrea deloc să fie văzută. Copleşit de durere, nebun de bucurie, tremurând de teamă şi de plăcere, m-am aplecat asupra ei şi am prins colţul pânzei; am ridicat-o încet, ţinându-mi respiraţia de teamă să n-o trezesc. Sângele îmi curgea năvalnic prin vene, simţindu-i pulsul fierbinte la tâmple, iar pe frunte îmi curgeau şiroaie de sudoare, de parcă aş fi urnit din loc o dală de marmură. Era într-adevăr Clarimonde, aşa cum o văzusem la biserică în timpul hirotonisirii mele. La fel de fermecătoare, moartea părea în cazul ei o cochetărie în plus. Paloarea obrajilor, trandafiriul mai puţin viu al buzelor, negrul lungilor

gene coborâte, scos în evidenţă de albul feţei ei, îi dădeau o expresie de castitate melancolică şi de suferinţă gânditoare, de o putere de seducţie de nespus. Lungul păr despletit, în care mai erau prinse câteva floricele albastre, era adunat ca o pernă sub cap şi apăra cu buclele lui goliciunea umerilor. Mâinile-i frumoase, mai pure, mai diafane decât ostia*, erau încrucişate într-o atitudine de odihnă pioasă şi implicit de rugăciune, care îndrepta ceea ce-ar fi putut arăta prea seducător, chiar şi în moarte: încântătoarea rotunjime şi luciul de fildeş al braţelor sale, de pe care nu fuseseră luate brăţările de perle. Am rămas îndelung absorbit de o contemplaţie mută şi, cu cât o priveam mai mult, cu atât mai puţin puteam să cred că viaţa părăsise pentru totdeauna acest corp frumos. Nu ştiu dacă era o iluzie sau faptul se datora luminii lămpii, dar s-ar fi spus că sângele începea din nou să circule sub acea paloare mată – cu toate acestea, era în continuare complet nemişcată. I-am atins încet braţul. Era rece, totuşi nu mai rece decât mâna ei în ziua când o atinsese pe a mea în uşa bisericii. Mi-am aplecat iar faţa deasupra ei, lăsând să-i cadă pe obraji roua călduţă a lacrimilor mele. Ah, ce amar sentiment de disperare şi de neputinţă! Ce priveghi dureros! Aş fi vrut să-mi pot strânge viaţa grămadă, ca să i-o dau şi să suflu asupra rămăşiţelor ei îngheţate flacăra ce mă mistuia. Se făcea târziu şi, simţind că se apropie momentul despărţirii eterne, nu mi-am putut refuza trista

*Pâine nedospită (azimă) care slujeşte drept cuminecătură (împărtăşanie) în confesiunile catolică şi luterană.

şi suprema alinare de a depune o sărutare pe buzele palide ale aceleia căreia îi închinasem toată dragostea mea. Oh, ce minune! O răsuflare uşoară se adăugă respiraţiei mele şi gura Clarimondei răspunse apăsării buzelor mele: ochii i se deschiseră şi prinseră puţină strălucire. Ea scoase un suspin şi, desfăcându-şi braţele, le petrecu în jurul gâtului meu, nespus de încântată:

– Ah, tu eşti, Romuald, rosti cu vocea blândă şi lipsită de vlagă, ca ultimele vibraţii ale unei harfe. Ce mai faci? Te-am aşteptat atât de mult, încât am murit; dar acum suntem logodiţi, vom putea să ne întâlnim şi voi putea să vin la tine. Adio, Romuald, adio! Te iubesc. Iată ce voiam să-ţi spun, înapoindu-ţi viaţa pe care mi-ai readus-o, pentru o clipă, cu sărutarea ta. Pe curând!

Capu-i coborî pe catafalc, dar continua să mă înlănţuie cu braţele, ca pentru a mă reţine. O pală năprasnică de vânt deschise fereastra şi se năpusti în cameră. Ultima petală a trandafirului alb fremătă puţin ca o aripă în vârful tulpinii, apoi se desprinse şi zbură pe geamul deschis, luând cu sine sufletul Clarimondei. Lampa se stinse şi m-am prăbuşit leşinat pe pieptul frumoasei moarte.

Când mi-am revenit, eram întins în pat, în odăiţa mea din casa parohială, iar câinele preotului de dinainte îmi lingea mâna întinsă pe pătură. Barbara se mişca prin cameră cu un tremur senil, deschizând şi închizând sertarele sau amestecând nişte prafuri în pahare. Văzând că deschid ochii, bătrâna scoase un strigăt de bucurie, câinele scheună şi dădu din coadă, dar eram atât de

slăbit, că n-am putut nici să scot vreun cuvânt, nici să fac vreo mişcare. Am aflat mai apoi că zăceam de trei zile, nedând alt semn de viaţă decât o răsuflare aproape imperceptibilă. Acestor trei zile nu le acord nici o importanţă pentru viaţa mea şi nu ştiu unde mi-a rătăcit spiritul în timpul ăsta; nu-mi amintesc nimic.

Barbara mi-a istorisit că acelaşi bărbat cu pielea arămie, care venise să mă caute în timpul nopţii, mă adusese dimineaţa într-o trăsură şi plecase imediat.

De cum am fost în stare să-mi adun gândurile, am revăzut în minte toate împrejurările acelei nopţi fatale. Mai întâi, am crezut că fusesem victima vreunei iluzii oculte, dar întâmplări reale şi palpabile răsturnară curând această presupunere. Nu puteam să cred că visasem, de vreme ce Barbara îl văzuse ca şi mine pe bărbatul cu cei doi cai negri şi-i descria cu precizie hainele şi înfăţişarea. Totuşi nimeni nu ştia în împrejurimi vreun castel care să corespundă descrierii celui în care o regăsisem pe Clarimonde.

Într-o dimineaţă, l-am văzut intrând pe abatele Sérapion. Barbara îl anunţase că eram bolnav şi venise în mare grabă. Deşi această solicitudine dovedea afecţiune şi interes pentru persoana mea, vizita lui nu mi-a făcut plăcerea pe care ar fi trebuit să mi-o provoace. Abatele Sérapion avea în privire ceva scormonitor şi iscoditor, care mă încurca. Mă simţeam stânjenit şi vinovat în faţa lui. Fusese primul care-mi descoperise tulburarea interioară şi aveam necaz pe agerimea lui.

Punându-mi întrebări despre sănătate cu o voce ipocrit de mieroasă, își ațintea asupra mea ochii galbeni ca de leu și-și arunca privirile, ca pe o sondă, în sufletul meu. Apoi mă chestionă asupra felului cum mă îngrijeam de parohie, dacă îmi plăcea acolo, cum îmi petreceam timpul pe care slujba mi-l lăsa liber, interesându-se dacă îmi făcusem cunoștințe printre localnici, care-mi erau lecturile preferate și tot felul de alte amănunte de acest gen. Răspundeam de fiecare dată cât mai scurt cu putință, iar el, fără să aștepte să termin, trecea la altceva. Desigur, discuția nu avea nici o legătură cu ceea ce voia el să spună cu adevărat. Apoi, fără vreo pregătire, de parcă era o știre de care tocmai își amintise și pe care se temea să n-o uite, îmi spuse cu o voce limpede și puternică, ce-mi sună în auz ca trâmbițele Judecății de apoi:

– Celebra curtezană Clarimonde a murit recent, în urma unei orgii care a durat opt zile și opt nopți. A fost ceva drăcesc de fastuos. S-au repetat acolo lucrurile abominabile de la banchetele lui Baltazar și ale Cleopatrei. În ce secol trăim, Doamne! Comesenii erau serviți de sclavi oacheși, care vorbeau o limbă necunoscută și care-mi par demoni adevărați; livreaua celui mai neînsemnat dintre ei ar fi putut sluji drept haină de gală unui împărat. Au circulat dintotdeauna despre această Clarimonde povești foarte stranii și toți amanții ei au sfârșit într-un mod deplorabil sau violent. S-a spus că era o gulă, o femeie vampir, dar eu cred că era însuși Belzebut.

Tăcu și mă privi mai atent ca oricând, ca să vadă efectul pe care cuvintele sale îl produseseră asupra mea. Nu-mi putusem reține tresărirea când am auzit numele Clarimondei și această veste a morții ei, în afară de durerea pe care mi-o provoca prin bizara coincidență cu scena nocturnă la care fusesem martor, mă umplu de o tulburare și o groază care mi se citiră lesne pe față, deși am încercat să mă stăpânesc. Sérapion îmi aruncă o privire neliniștită și severă, apoi îmi spuse:

– Fiule, trebuie să te avertizez: te afli pe buza unei prăpăstii. Vezi să nu cazi în ea! Satana are gheare lungi, iar mormintele nu sunt întotdeauna de încredere. Piatra Clarimondei ar trebui să fie pecetluită de trei ori, pentru că, după câte se spune, nu a murit pentru prima oară. Dumnezeu să te aibă în pază, Romuald!

După aceste cuvinte, Sérapion se îndreptă cu pași înceți spre ușă și nu l-am mai întâlnit, pentru că aproape imediat a plecat la S ***.

Mă însănătoșisem cu totul și-mi reluasem ocupațiile obișnuite. Amintirea Clarimondei și cuvintele bătrânului abate erau întotdeauna prezente în mintea mea. Cu toate acestea, nici o întâmplare deosebită nu confirmase prevestirile funebre ale lui Sérapion și începeam să cred că temerile lui și spaimele mele erau mult exagerate.

Până într-o noapte, când am avut un vis. De-abia adormisem, când auzii cum sunt trase perdelele de la pat și cum alunecă inelele, cu un zgomot asurzitor, pe vergele. M-am ridicat brusc într-un cot și am văzut

umbra unei femei care stătea în picioare în fața mea. Am recunoscut-o imediat pe Clarimonde. Ținea în mână un felinăraș, de felul celor puse la morminte, iar lumina lui dădea degetelor ei prelungi o transparență trandafirie, ce se continua, estompându-se, până la albul opac și lăptos al brațului gol. Avea drept unic veșmânt giulgiul de in care o acoperise pe catafalc; își strângea faldurile pe piept, de parcă s-ar fi rușinat de sumarul hainelor, însă mica-i mână nu era deajuns. Era atât de albă, încât sub palida rază a lămpii culoarea straiului se confunda cu aceea a cărnii ei. Înfășurată în acea țesătură ușoară, care-i evidenția toate formele trupului, semăna mai curând cu o antică statuie de marmură a unei femei ieșind din baie, decât cu o femeie plină de viață. Moartă sau vie, statuie sau femeie, umbră sau substanță, era la fel de frumoasă. Doar sclipirea verde a pupilelor sale era puțin stinsă, iar gura, atât de roșie pe vremuri, nu mai era colorată decât de un rozaliu delicat și dulce, aproape la fel ca obrajii. Floricelele albastre pe care i le remarcasem în păr erau complet uscate și-și pierduseră aproape toate petalele, ceea ce nu o împiedica să fie fermecătoare. Atât de fermecătoare încât, deși întâmplarea era neobișnuită, iar modul în care intrase în cameră – inexplicabil, nu m-am înspăimântat defel.

Ea puse felinărașul pe masă și se așeză la picioarele patului, apoi, aplecându-se spre mine, îmi spuse, cu acea voce cristalină și, în același timp, catifelată, pe care nu am mai auzit-o la altcineva:

– Te-am lăsat mult să mă aștepți, dragul meu Romuald, și te vei fi gândit că te uitasem. Dar vin de foarte departe și dintr-un loc de unde nu s-a mai întors nimeni. Nu există nici lună, nici soare în țara de unde sosesc, doar spațiu și umbră; nici drum, nici potecă; nu este pământ pentru picioare și nici văzduh pentru aripi; și totuși iată-mă, pentru că dragostea este mai tare decât moartea* și o va învinge până la urmă. Ah, câte chipuri întunecate și câte lucruri înfiorătoare am văzut în călătoria mea! Câte chinuri a suferit sufletu-mi, care prin puterea voinței a revenit în această lume, spre a-și regăsi trupul și a intra în el! Câte eforturi a trebuit să fac înainte de a ridica lespedea cu care m-au acoperit! Ia te uită! Palmele bietelor mele mâini sunt numai răni. Sărută-le ca să le tămăduiești, dragostea mea!

Își așeză palmele reci, întâi una, apoi cealaltă, pe gura mea; le-am sărutat într-adevăr de mai multe ori și ea mă privea cu un surâs de nespusă mulțumire.

Spre rușinea mea, mărturisesc că uitasem complet de povețele abatelui Sérapion și de menirea pe care o aveam. Fără să mă opun, cedasem în fața primului asalt. Nici măcar nu încercasem să resping tentația. Pielea Clarimondei îmi dădea răceala ei și-mi simțeam corpul străbătut de frisoane voluptuoase. Biata copilă! În ciuda a tot ce-am văzut, încă mi-e greu să cred, chiar și acum, că era un demon; cel puțin nu părea, Satana neascunzându-și niciodată, ca atunci, mai bine ghearele și coarnele.

---

*Aluzie la *Cântarea cântărilor* (VIII, 6).

Își îndoise picioarele sub ea și stătea așezată pe marginea patului, într-o poziție plină de nepăsătoare cochetărie. Din când în când, își trecea mica-i mână prin părul meu și mi-l răsucea în bucle, de parcă proba ce pieptănătură se potrivește chipului meu. Eu stăteam nemișcat, cu cea mai vinovată satisfacție, iar ea își însoțea gesturile de cea mai încântătoare sporovăială. Lucru remarcabil, nu mă miram deloc de o întâmplare atât de nemaipomenită și, cu ușurința cu care te încredințezi nălucirilor când consideri foarte simple împrejurările cele mai stranii, toate mi se păreau absolut firești.

– Te iubeam cu mult înainte de a te fi văzut, dragul meu Romuald, și te căutam peste tot. Erai plăsmuirea mea și, când te-am întâlnit în biserică în momentul fatal, mi-am spus imediat: „El este!“. Ți-am aruncat o privire în care mi-am pus toată dragostea pe care o avusesem, o aveam și urma s-o am pentru tine; o privire ce putea duce un cardinal la damnare și face un rege să îngenuncheze la picioarele mele, în fața întregii sale curți. Ai fost nepăsător și l-ai preferat pe Dumnezeul tău. Ah, cât sunt de geloasă pe Dumnezeu, pe care l-ai iubit și pe care îl iubești încă mai mult decât pe mine! Cât de nefericită sunt! Nu voi avea niciodată inima ta doar pentru mine – eu, înviată de sărutarea ta, Clarimonde cea răposată, care forțează pentru tine zăgazurile mormântului și vine să-ți închine o viață pe care n-a reluat-o decât pentru a te face fericit!

Toate aceste cuvinte erau întrerupte de mângâieri amețitoare, care-mi zăpăciră simțurile și rațiunea în asemenea măsură încât, pentru a o consola, nu m-am temut deloc să proferez o înspăimântătoare blasfemie: i-am spus că o iubeam la fel ca pe Dumnezeu.

Ochii i se aprinseră și străluciră ca niște nestemate.

– Adevărat! Foarte adevărat! La fel ca pe Dumnezeu! spuse ea strângându-mă în brațele-i frumoase. De vreme ce este așa, vei veni cu mine, mă vei urma unde voi vrea. Vei renunța la hainele astea negre și urâte. Vei fi cel mai mândru și cel mai invidiat dintre cavaleri, vei fi iubitul meu. Să fii iubitul oficial al Clarimondei, care a refuzat un papă, este ceva! Ah, ce viață plăcută și fericită, ce trai îndestulat vom duce! Când plecăm, nobilul meu domn?

– Mâine, mâine! strigai în delirul meu.

– Mâine, fie! reluă ea. Voi avea timp să-mi schimb toaleta, pentru că asta este cam modestă și nepotrivită pentru o călătorie. De asemenea, trebuie să-mi previn servitorii care chiar mă cred moartă și varsă lacrimi pentru mine. Banii, hainele, caleștile, totul va fi gata; voi veni să te iau la ora asta. Adio, inimioară!

Îmi atinse fruntea cu buzele. Felinarul se stinse, perdelele se închiseră în jurul patului și n-am mai văzut nimic; un somn de plumb, un somn fără vise se lăsă asupra mea și mă ținu pradă până a doua zi dimineață. M-am trezit mai târziu decât de obicei, iar amintirea acestei stranii viziuni m-a frământat întreaga zi. Până la urmă, mi-am închipuit că fusese doar o amăgeală a

imaginaţiei mele surescitate. Cu toate astea, senzaţiile fuseseră atât de intense, că era greu să cred că nu fuseseră reale. Nu fără o oarecare teamă faţă de ceea ce urma să se întâmple, m-am aşezat în pat după ce l-am rugat pe Dumnezeu să îndepărteze de la mine gândurile rele şi să-mi apere neprihănirea somnului.

Curând am adormit adânc şi visul îşi reluă firul. Perdelele se dădură la o parte şi am văzut-o pe Clarimonde, nu ca prima dată, palidă în giulgiul ei alb şi cu violetele morţii în obraji, ci veselă, sprintenă şi elegantă, cu o splendidă haină de călătorie din catifea verde, împodobită cu găitane de aur şi ridicată într-o parte, ca să se vadă o fustă de atlaz. Părul blond îşi revărsa buclele bogate de sub o mare pălărie de fetru negru, cu pene albe, capricios răsucite. Ţinea în mână o cravaşă micuţă, cu un fluier de aur în vârf. Mă atinse uşor cu ea şi-mi spuse:

– Ei, frumosule adormit, aşa-ţi faci pregătirile? Speram să te găsesc treaz. Scoală-te repede, nu avem timp de pierdut.

Am sărit din pat.

– Haide, îmbracă-te şi să mergem, spuse ea arătându-mi cu degetul un pacheţel pe care-l adusese. Caii şi-au pierdut răbdarea şi-şi muşcă zăbalele la poartă. Trebuia să fim deja la zece leghe de aici.

M-am îmbrăcat în grabă şi ea-mi întindea hainele, râzând în hohote de stângăcia mea şi arătându-mi cum să mi le pun, atunci când mă încurcam. Îmi aranjă părul

şi, când am fost gata, îmi întinse o oglinjoară de cristal venețian, cu ramă de filigran de argint, şi mă întrebă:

– Ei, îţi place cum arăţi? Vrei să mă iei în slujba ta ca valet?

Nu mai eram eu şi nu m-am recunoscut. Nu-mi semănam, cum nu seamănă o statuie terminată cu un bloc de piatră. Fosta mea faţă părea să fie doar eboşa* grosolană a celei reflectate de oglindă. Eram frumos, iar vanitatea mi-a fost destul de flatată de această metamorfoză. Hainele elegante, vesta bogat împodobită făceau din mine un alt om şi admiram puterea câtorva coţi de stofă croită într-un anumit fel. Spiritul costumului îmi pătrundea fiinţa şi, după câteva minute, devenisem destul de trufaş.

M-am plimbat puţin prin cameră ca să capăt oarece dezinvoltură. Clarimonde mă privea cu o bunăvoinţă maternă şi părea foarte încântată de rezultat.

– Gata cu copilăriile; să pornim, dragul meu Romuald! Avem drum lung şi nu vom ajunge.

Mă luă de mână şi mă trase după ea. Toate uşile se deschideau în faţa ei de cum le atingea şi am trecut prin faţa câinelui fără să-l trezim.

La poartă l-am găsit pe Margheritone, scutierul care mă însoţise înainte. Ţinea în frâu trei cai, negri ca şi primii, unul pentru mine, altul pentru el, celălalt pentru Clarimonde. Trebuie că erau de rasă spaniolă, zămisliţi prin unirea iepelor cu zefirul, pentru că goneau ca vântul, iar luna, care răsărise la plecarea noastră pentru a ne

*Schiţă, crochiu.

Clubul cărţii digitale 2024

lumina, se rostogolea pe cer ca o roată desprinsă de la un car. O vedeam în dreapta noastră, sărind din copac în copac şi chinuindu-se să alerge după noi. În curând ajunserăm într-un şes unde, lângă un pâlc de copaci, ne aştepta o trăsură la care erau înhămaţi patru cai vânjoşi. Urcarăm în ea şi vizitiii porniră într-un galop nesăbuit. Aveam un braţ petrecut în jurul mijlocului Clarimondei şi una din mâinile ei se sprijinea de a mea. Îşi aşezase capul pe umărul meu şi-i simţeam sânul pe jumătate gol atingându-mi uşor braţul.

Niciodată n-am trăit o fericire mai intensă. Uitasem tot în acel moment şi nu-mi mai aminteam că fusesem preot, cum nu-mi aminteam ce făcusem în pântecele mamei, atât de puternică era fascinaţia pe care cel Viclean o exercita asupra mea.

Din acea noapte, firea mea s-a dedublat oarecum şi au fost în mine doi bărbaţi, care nu se cunoşteau unul pe celălalt. Când mă credeam un preot care visa în fiecare seară că este gentilom, când un gentilom care visa că este preot. Nu mai puteam deosebi visarea de trezie şi nu ştiam unde începea realitatea şi unde sfârşea iluzia. Tânărul nobil arogant şi desfrânat îşi bătea joc de preot, preotul blestema dezmăţarea tânărului nobil. Două spirale ce se întretaie şi se contopesc fără să se atingă niciodată reprezintă foarte bine această viaţă bicefală pe care am dus-o.

În ciuda straniului acestei situaţii, nu cred să fi ajuns vreodată la starea de nebunie. Mi-am păstrat întotdeauna foarte clare percepţiile celor două vieţi ale mele.

Atâta doar că era un lucru absurd pe care nu mi-l puteam explica: cum putea exista sentimentul aceluiaşi eu în doi oameni atât de diferiţi. Era o anomalie de care nu-mi dădeam seama, fie că mă credeam preotul sătucului ***, fie *il signor Romualdo*, iubitul oficial al Clarimondei.

Cert este că ne aflam, sau cel puţin credeam că eram, la Veneţia. Nu am putut încă să ghicesc cât era iluzie şi cât realitate în această neobişnuită aventură. Locuiam într-un mare palat de marmură, aflat pe Canaleio, plin de fresce şi de statui, cu două tablouri de Tizian din perioada cea mai bună în dormitorul Clarimondei, un palat demn de un rege. Aveam fiecare gondolă personală şi barcagii care ne purtau livreaua, aveam camera de muzică şi poetul nostru. Clarimonde trăia fastuos şi semăna puţin cu Cleopatra la fire. Cât despre mine, duceam un trai de prinţ şi făceam vâlvă de parcă aş fi fost, acolo, în serenissima Republică, din familia unuia dintre cei doisprezece apostoli sau a celor patru evanghelişti. Nu m-aş fi întors din drum ca să-l las pe doge să treacă şi cred că, de la Satana care a căzut din cer, nimeni nu a fost mai trufaş şi mai insolent decât mine. Mă duceam la Ridotto, riscându-mi viaţa. Frecventam cea mai aleasă societate din lume: descendenţi ruinaţi ai unor familii nobile, actriţe, escroci, paraziţi şi spadasini.

Cu toate acestea, în ciuda vieţii destrăbălate, îi rămâneam devotat Clarimondei. O iubeam nebuneşte. Ea ar fi mulţumit nemulţumirea şi statornicit nestatornicia. A o avea pe Clarimonde însemna să ai douăzeci

de amante, însemna să ai toate femeile, într-atât era de abilă, schimbătoare şi diferită de ea însăşi – un adevărat cameleon! Te convingea să făptuieşti cu ea infidelitatea pe care ai fi săvârşit-o cu altele, preluând cu totul caracterul, chipul şi genul de frumuseţe al femeii care părea să-ţi placă. Ea îmi înapoia dragostea însutit, iar tinerii patricieni şi chiar bătrânii din Sfatul Celor Zece i-au făcut în van cele mai strălucite propuneri. Un Foscari îi propuse chiar să o ia în căsătorie; ea refuză tot. Avea destul aur, nu mai voia decât dragoste, o dragoste tânără, pură, trezită de ea şi care, neapărat, să fie prima şi cea din urmă.

Aş fi fost fericit pe deplin fără un blestemat de coşmar avut în fiecare noapte, în care mă credeam un preot de ţară care îşi mortifica trupul şi făcea penitenţă pentru excesele mele din timpul zilei. Obişnuit să fiu mereu împreună cu ea, nu mă mai gândeam aproape deloc la modul ciudat în care o cunoscusem pe Clarimonde. Dar ceea ce spusese abatele Sérapion îmi revenea în minte câteodată şi mă neliniştea.

De ceva vreme, sănătatea Clarimondei nu era prea bună. Strălucirea tenului ei se stingea din zi în zi. Medicii consultaţi nu-i înţelegeau boala şi nu ştiau cum s-o vindece. I-au prescris câteva doctorii fără importanţă şi nu s-au mai întors. În acest timp, ea pălea văzând cu ochii şi devenea din ce în ce mai rece. Era aproape la fel de albă şi de neînsufleţită ca în noaptea de pomină din castelul necunoscut. Eram profund mâhnit să o văd prăpădindu-se încetul cu încetul. Ea, mişcată de suferinţa

mea, îmi zâmbea blând şi trist, cu surâsul nefericit al oamenilor care ştiu că vor muri.

Într-o dimineaţă, mâncam pe o măsuţă lângă patul ei, ca să nu o părăsesc nici un minut. Tăind un fruct, m-am crestat din întâmplare destul de adânc la un deget. Imediat, sângele începu să curgă în firicele purpurii şi câteva picături ajunseră la ea. Ochii i se luminară, fizionomia ei luă o expresie de bucurie feroce şi sălbatică, pe care nu i-o mai văzusem. Sări din pat cu o agilitate de animal, o supleţe de maimuţă sau de pisică, şi se repezi asupra rănii mele, din care începu să sugă cu un aer de nespusă plăcere. Sorbea sângele cu înghiţituri mici, încet şi cu mare atenţie, ca un cunoscător care savurează un vin de Xeres sau de Siracuza. Închidea ochii pe jumătate, iar pupilele sale verzi, din rotunde cum fuseseră, se alungiseră. Din când în când se oprea ca să-mi sărute mâna, apoi începea din nou să-şi apese buzele pe marginile rănii, pentru a mai stoarce câteva picături roşii. Când văzu că sângele se oprise, se ridică cu ochii alunecoşi şi strălucitori, mai trandafirie decât aurora de mai, îmbujorată, cu mânile calde şi umede, în sfârşit, mai frumoasă ca niciodată şi pe de-a-ntregul sănătoasă.

– Nu voi muri! Nu voi muri! exclamă ea aproape nebună de fericire, înconjurându-mi gâtul cu braţele. Voi putea să te iubesc încă multă vreme. Viaţa mea aparţine vieţii tale şi tot ceea ce sunt vine de la tine. Câteva picături din sângele tău bogat şi nobil, mai preţios şi mai eficient decât toate elixirurile din lume, mi-au redat suflarea.

Această scenă m-a preocupat o perioadă, făcând să-mi încolţească bizare bănuieli faţă de Clarimonde. Chiar în seara aceea, când somnul mă readuse în casa mea parohială, îl revăzui pe abatele Sérapion, mai serios şi mai îngrijorat ca niciodată. Mă privi cu atenţie şi îmi spuse:

– Vrei să-ţi pierzi şi trupul, nu doar sufletul. Tânăr lipsit de noroc, în ce cursă ai căzut!

Tonul pe care îmi adresă cele câteva cuvinte m-a surprins profund, dar, în ciuda impresiei sale puternice, această senzaţie a pălit curând şi o mie de alte griji mi-o şterseră din minte. Cu toate acestea, într-o seară, în oglindă – a cărei poziţie perfidă ea nu o luase în calcul –, am văzut cum Clarimonde îmi turna niscai prafuri în cupa de vin aromat, pe care obişnuia să mi-o pregătească după cină. Am luat cupa, m-am prefăcut că o duc la buze şi am aşezat-o pe o mobilă, ca pentru a o bea mai târziu, pe îndelete. Profitând de un moment în care ea stătea cu spatele, am vărsat conţinutul sub masă, după care m-am dus în camera mea şi m-am lungit în pat, foarte hotărât să nu adorm şi să văd ce va urma. N-am aşteptat mult. Clarimonde a intrat şi, după ce şi-a scos halatul, s-a întins lângă mine. Când a fost sigură că dormeam, îmi dezveli braţul, îşi scoase un ac de aur din plete, apoi începu să murmure:

– O picătură, doar o picăturică roşie, un rubin în vârful acului meu!... Cum încă mă mai iubeşti, nu trebuie să mor... Ah, bietul meu iubit, voi bea sângele tău frumos, de un roşu atât de strălucitor. Dormi, singura

mea comoară; dormi, zeul meu, copilul meu. Nu-ţi voi face vreun rău, n-am să iau din viaţa ta decât ce trebuie ca să nu o las să se stingă pe a mea. Dacă nu te-aş iubi atât, m-aş putea hotărî să am alţi amanţi cărora să le golesc venele, dar, de când te cunosc, nu mai suport pe nimeni... Ah, ce braţ frumos! Cât este de rotund! Cât este de alb! Nu voi îndrăzni niciodată să înţep această frumoasă venă albastră.

În timp ce vorbea, plângea şi-i simţeam lacrimile picurând pe braţul meu, pe care-l ţinea în palme. În sfârşit, se hotărî, îmi făcu o mică înţepătură şi sorbi sângele scurs. Deşi abia băuse câteva picături, se temu să nu-mi secătuiască puterile şi îmi înfăşură grijulie braţul cu un mic bandaj, după ce dădu pe locul înţepăturii cu o alifie care a cicatrizat totul imediat.

Nu mă mai puteam îndoi. Abatele Sérapion avusese dreptate. Cu toate acestea, în ciuda certitudinii, nu mă puteam împiedica să o iubesc pe Clarimonde şi i-aş fi dat cu plăcere tot sângele de care avea nevoie ca să-şi păstreze viaţa nefirească. De altfel, nu-mi prea era frică. Femeia controla vampirul, iar ceea ce auzisem şi văzusem îmi dădea linişte deplină. Pe atunci aveam vene generoase, care nu s-ar fi sleit prea curând şi nu-mi preţăluiam viaţa picătură cu picătură. Mi-aş fi rănit singur braţul şi i-aş fi spus: „Bea! Şi fie ca dragostea mea să se strecoare în trupul tău odată cu sângele!“ Mă abţineam să fac cea mai mică aluzie la prafurile pe care mi le dăduse şi la scena cu acul şi trăiam în cea mai deplină înţelegere.

Însă scrupulele preoţeşti mă chinuiau mai mult ca niciodată şi nu ştiam ce nouă mortificare să mai inventez ca să-mi înfrâng şi să-mi torturez trupul.

Chiar dacă toate nălucirile pe care le trăiam erau fără voia mea şi nu le provocam prin nimic, nu îndrăzneam să-l ating pe Christos cu mâinile atât de spurcate şi cu un suflet aşa de mânjit de asemenea desfrânări, adevărate sau visate.

Ca să mă păzesc să nu mai cad în acele halucinaţii istovitoare, mă căzneam să nu adorm, îmi ţineam pleoapele deschise cu degetele şi stăteam în picioare pe lângă pereţi, luptând cu somnul din toate puterile; dar, curând, nisipul adormitor îmi inunda ochii şi, conştient că orice luptă era inutilă, lăsam să-mi cadă braţele de descurajare şi de neputinţă şi curentul mă antrena din nou spre malurile perfide.

Sérapion îmi adresa cele mai vehemente îndemnuri şi îmi reproşa cu asprime slăbiciunea şi lipsa de smerenie.

Într-o zi, când fusesem mai agitat decât de obicei, îmi spuse:

– Ca să scapi de obsesia asta, nu există decât un mijloc şi, deşi este extrem, trebuie folosit: la boli grave, leacuri pe măsură. Ştiu unde a fost îngropată Clarimonde. Trebuie s-o dezgropăm şi să vezi în ce stare deplorabilă este obiectul dragostei tale. Nu vei mai fi tentat să-ţi pierzi sufletul pentru un cadavru imund, mâncat de viermi şi gata să devină praf şi pulbere. Cu siguranţă, asta te va face să-ţi recapeţi cumpătul.

Eram atât de sătul de această viaţă dublă, încât am acceptat. Vrând să ştiu, o dată pentru totdeauna, care dintre preot şi gentilom era victima unei iluzii, luasem decizia să omor, în folosul unuia sau a celuilalt, pe unul din cei doi oameni care erau în mine ori să-i omor pe amândoi, întrucât o astfel de viaţă nu mai putea dura.

Abatele Sérapion luă un hârleţ, o rangă şi un felinar şi, la miezul nopţii, ne îndreptarăm către cimitirul din ***, ale cărui poziţie şi rânduială le ştia bine. După ce am purtat lumina felinarului orb pe deasupra inscripţiilor mai multor morminte, ajunserăm în sfârşit la o piatră pe jumătate ascunsă de bălării înalte, cotropită de muşchi şi de plante parazite. Pe ea citirăm acest început de inscripţie:

Aici odihneşte Clarimonde
Care a fost
Cea mai frumoasă din lume.
....

– Aici este, spuse Sérapion şi, punând felinarul pe pământ, strecură ranga sub piatră şi prinse să o ridice. Piatra cedă şi el se puse pe treabă cu hârleţul. Îl priveam cum lucra, mai întunecat şi mai tăcut decât însăşi noaptea. Aplecat pe mormânt, îl treceau toate apele, gâfâia şi răsuflarea-i grăbită părea un horcăit de muribund. Era un spectacol straniu, iar cine ne-ar fi văzut de departe, ne-ar fi luat mai curând drept profanatori şi hoţi de giulgiuri, decât preoţi ai Domnului.

Zelul lui Sérapion avea ceva aspru şi sălbatic, care îl făcea să semene mai degrabă cu un demon decât cu un apostol sau un înger, iar faţa lui cu trăsături late şi severe, accentuate de lumina slabă a felinarului, nu era prea liniştitoare. Simţeam de-a lungul braţelor broboane de sudoare îngheţată şi părul mi se ridica dureros în vârful capului. Efortul neînduplecatului Sérapion mi se părea un sacrilegiu oribil şi aş fi vrut ca, din coasta norilor întunecaţi care se rostogoleau lent pe deasupra noastră, să se işte un triunghi de foc, care să-l facă scrum. Bufniţele cocoţate pe chiparoşi, neliniştite de lumina felinarului, veneau să-i lovească greoi geamul cu aripile lor prăfuite, scoţând vaiere tânguitoare; vulpile scheunau în depărtare şi tot felul de zgomote lugubre se desprindeau din liniştea întunecată. În sfârşit, hârleţul lui Sérapion lovi sicriul, ale cărui scânduri răsunară grav şi sonor, cu acel sunet teribil pe care-l scoate neantul când îl atingi. Îndepărtă capacul şi eu o văzui pe Clarimonde palidă ca marmura, cu mâinile încrucişate. Albul linţoliu nu făcea decât o cută de la cap la picioare. O picăturică roşie strălucea precum un trandafir în colţul gurii palide. La această privelişte, Sérapion se înfurie:

– A, iată-te, demone, curtezană fără ruşine, băutoare de sânge şi de aur!

Stropi cu apă sfinţită trupul şi coşciugul, pe care desenă o cruce cu mănunchiul de busuioc. De-abia fu atins de roua sfinţită, că trupul frumos al bietei Clarimonde se şi prefăcu în pulbere. Nu mai rămăsese decât un amestec respingător – cenuşă şi oase pe jumătate calcinate.

– Iată-ţi iubita, seniore Romuald, spuse hainul preot, arătându-mi acele triste rămăşiţe pământeşti. Te-ar mai tenta să te plimbi, la Lido şi la Fusine, cu frumoasa dumitale?

Am lăsat capul în jos; eram pustiit pe dinăuntru. M-am întors la presbiteriul meu şi seniorul Romuald, iubitul Clarimondei, se desprinse de bietul preot, căruia îi ţinuse aşa de mult o atât de stranie companie. Însă în noaptea următoare am văzut-o pe Clarimonde; mi-a spus ca prima dată, la ieşirea din biserică:

– Nefericitule! Nefericitule! Ce-ai făcut? De ce l-ai ascultat pe preotul ăla imbecil? Nu erai fericit? Şi ce-ţi făcusem ca să-mi violezi bietul mormânt şi să-mi dezvăluieşti mizeriile nimicniciei? De acum, s-a rupt pentru totdeauna orice legătură între sufletele şi trupurile noastre. Adio, îţi va fi dor de mine.

Apoi se împrăştie în aer ca aburul şi n-am mai revăzut-o.

Vai, a spus adevărul: mi-a fost dor de ea de multe ori şi încă îmi mai este. Liniştea mea sufletească a costat tare scump; dragostea pentru Dumnezeu nu era suficientă, ca s-o înlocuiască pe a ei.

Iată, frate, povestea tinereţii mele. Nu privi niciodată la o femeie şi mergi întotdeauna cu ochii în pământ, pentru că, oricât de cast şi de stăpânit ai fi, este suficient un minut ca să pierzi eternitatea.

AVATAR

(1856)

I

Nimeni nu putea înţelege boala care-l consuma cu încetul pe Octave de Saville. Nu stătea în pat şi-şi ducea existenţa obişnuită; nu se văita de nimic şi totuşi se stingea văzând cu ochii. Chestionat de medicii pe care grija ce i-o purtau rudele şi prietenii îl obligase să-i consulte, nu se plângea de nici o suferinţă precisă şi ştiinţa nu descoperea la el nici un simptom alarmant: plămânii ascultaţi se auzeau normal şi de-abia dacă urechea, lipită în dreptul inimii, surprindea vreo bătaie prea lentă sau prea rapidă; nu tuşea, nu avea febră, dar viaţa îl părăsea şi i se scurgea printr-una din acele fisuri invizibile de care omul are destule, după spusele lui Terenţiu.

Uneori, o sincopă stranie îl făcea să pălească şi să devină rece precum marmura. Vreme de un minut sau două, s-ar fi crezut că murise, apoi balansierul oprit de un deget misterios, nemaifiind reţinut, îşi relua mişcarea şi Octave părea să se trezească dintr-un vis.

Fusese trimis la băi, dar nimfele termale se arătaseră neputincioase. O călătorie la Neapole nu dăduse rezultate mai bune. Acel soare frumos atât de lăudat i se păruse negru precum acela din gravurile lui Albrecht

Dürer. Liliacul, pe a cărui aripă stă scris cuvântul *melancolie*, biciuia acel albastru strălucitor cu membranele lui prăfuite şi zbura între lumină şi el. Simţise că îngheaţă pe malul Mergellinei, unde *lazzaroni** pe jumătate dezbrăcaţi se coc, dând pielii lor o patină de bronz.

Se întorsese, deci, în micul lui apartament din strada Saint-Lazare şi, aparent, îşi reluase vechile obiceiuri. Apartamentul era mobilat cu întreg confortul pe care-l permite o garsonieră. Dar cum un interior ia, cu timpul, înfăţişarea şi, poate, felul de a gândi al celui care-l locuieşte, căminul lui Octave se întristase puţin câte puţin; damascul perdelelor se îngălbenise şi nu mai lăsa să răzbată prin el decât o lumină cenuşie. Marile buchete de bujori se veştejeau pe fondul mai puţin alb al covorului; aurul de pe ramele celor câteva acuarele şi schiţe celebre se înroşise treptat sub praful neîndurator; obosit şi năpădit de cenuşă, focul se stingea şi scotea fum.

Vechea pendulă Boule, încrustată cu aramă şi cu baga verde, îşi înăbuşea ticăitul, iar bătaia orelor plictisite suna şoptit, aşa cum se vorbeşte în camera unui bolnav. Uşile se închideau tăcute, iar paşii rarilor vizitatori erau înăbuşiţi de mochetă. Râsul se oprea de la sine la intrarea în aceste camere mohorâte, reci şi întunecoase, unde însă nu lipsea nimic din luxul modern.

Jean, servitorul lui Octave, cu un pămătuf sub braţ, cu o tavă în mână, aluneca mut precum o umbră prin

*Cerşetori (it.).

încăperi, întrucât, tulburat fără să-şi dea seama de melancolia locuinţei, îşi pierduse limbuţia.

Pe pereţi atârnau, ca nişte trofee, mănuşi de box, măşti şi florete, dar era uşor să-ţi dai seama că nu mai fuseseră întrebuinţate de multă vreme. Cărţi luate şi aruncate cu nepăsare zăceau pe toate mobilele, ca şi cum Octave ar fi vrut, cu ajutorul acelei lecturi mecanice, să liniştească o idee sâcâitoare. O scrisoare începută şi a cărei hârtie se îngălbenise – părând că aşteaptă de luni bune să fie terminată – zăcea, ca un reproş tăcut, în mijlocul biroului.

Deşi era locuit, apartamentul părea pustiu. Îi lipsea viaţa şi trecându-i pragul te izbea în faţă acel suflu de aer rece care iese din morminte, când sunt deschise.

În acest cămin lugubru, în care niciodată o femeie nu-şi pusese vârful botinei, Octave se simţea mai bine decât oriunde altundeva: liniştea, tristeţea, delăsarea îi erau pe plac. Veselul tumult al vieţii îl tulbura, deşi câteodată făcea eforturi să ia parte la el, dar se întorcea încă şi mai înnegurat de la mascaradele, petrecerile sau supeurile la care îl luau prietenii; de altfel, nici nu mai lupta împotriva acestei suferinţe misterioase şi lăsa să treacă zilele cu indiferenţa unui om pentru care timpul nu mai contează.

Nu-şi făcea planuri pentru că nu mai credea în viitor: îi trimisese lui Dumnezeu, în mod tacit, demisia de la viaţă şi aştepta să-i fie primită. Totuşi, dacă vă închipuiţi un chip slăbit şi brăzdat, un obraz pământiu, membre istovite, o mare răvăşire exterioară, vă înşelaţi. De-abia dacă se zăreau câteva umbre întunecate sub

pleoape, câteva nuanţe portocalii în jurul orbitelor, o oarecare transparenţă a tâmplelor, brăzdate de vine albăstrii. Numai scânteia sufletului nu-i lucea în ochii din care dispăruseră voinţa, speranţa şi dorinţa. Acea privire moartă pe faţa-i tânără contrasta ciudat şi crea o impresie mai neplăcută decât masca slăbită, cu ochii aprinşi de febră, a bolii obişnuite.

Înainte de a tânji astfel, Octave fusese ceea ce se cheamă un băiat frumos şi încă mai era astfel: părul des şi negru, cu bucle bogate, îi cădea mătăsos şi lucios pe ambele tâmple; în ochii migdalaţi, catifelaţi, de un albastru închis, împodobiţi cu gene întoarse, se aprindea uneori o scânteie umedă; când rămâneau liniştiţi şi nu-i însufleţea nici o pasiune, erau remarcaţi datorită acelei contemplaţii senine pe care o au ochii orientalilor, când, în uşa unei cafenele din Smirna sau Constantinopol, îşi fac siesta după ce şi-au fumat narghileaua. Nu avusese niciodată faţa îmbujorată şi aducea mai degrabă cu tenurile meridionalilor: de un alb-măsliniu, care nu impresionează decât privit în lumină. Avea mâini fine şi delicate, picioare zvelte şi arcuite. Se îmbrăca bine, fără să o ia înaintea modei sau să rămână în urmă, şi ştia de minune să-şi pună în valoare calităţile înnăscute. Deşi nu avea nici o pretenţie de *dandy* sau de *gentleman rider**, n-ar fi fost refuzat dacă s-ar fi prezentat la Jockey-Club.

Cum se făcea că, deşi frumos, bogat, cu atâtea motive de a fi fericit, un tânăr se măcina într-un mod

*Călăreţ pasionat (engl.).

atât de vrednic de plâns? Veţi spune că Octave era blazat, că romanele la modă îi stricaseră mintea cu ideile lor nesănătoase, că nu credea în nimic, că din tinereţea şi averea lui irosite în orgii nebuneşti nu-i mai rămâneau decât datorii; toate aceste presupuneri erau departe de adevăr.

Pentru că nu cunoscuse decât foarte puţin din plăcerile lumeşti, Octave nu putea fi sătul de ele. Nu era nici atins de spleen, nici romanţios, nici ateu, nici libertin, nici desfrânat. Îşi petrecuse viaţa până atunci studiind şi distrându-se, ca mai toţi tinerii; dimineaţa şedea la cursurile Sorbonei şi seara era nelipsit de pe scările Operei, ca să vadă revărsându-se cascada toaletelor.

Nu se ştia despre el să aibă nici vreo iubită rece ca marmura, nici vreo ducesă, şi-şi cheltuia venitul fără ca fanteziile să-i atace capitalul – fapt pentru care notarul său îl preţuia; era deci o persoană ponderată, incapabilă să se arunce de pe gheţar ca Manfred sau să deschidă gazul ca Escousse*.

Cât despre cauza stării aparte în care se afla şi care depăşea ştiinţa Facultăţii, nu îndrăznim s-o mărturisim, într-atât este de neobişnuită la Paris, în secolul al XIX-lea, şi-l lăsăm pe eroul nostru să ne-o povestească singur.

Cum medicii obişnuiţi nu înţelegeau deloc ce era cu această boală neobişnuită, întrucât sufletul nu a fost

*Victor Escousse (1813-1832), poet francez. După insuccesul uneia dintre piesele sale s-a sinucis, asfixiindu-se.

încă disecat în amfiteatrele de anatomie, s-a apelat în ultimă instanţă la un medic straniu, întors din Indii după o lungă şedere şi despre care se spunea că face tratamente miraculoase.

Presimţind o putere superioară de pătrundere, în stare să-i dezlege taina, Octave părea să se teamă de vizita doctorului şi doar la insistenţele repetate ale mamei sale a acceptat să-l primească pe domnul Balthazar Cherbonneau.

Când intră doctorul, Octave stătea întins pe un divan; o pernă îi susţinea capul, pe o alta îşi sprijinea un braţ, o a treia îi acoperea picioarele; o gandura* îl înfăşura în faldurile ei suple şi moi. Citea sau, mai bine zis, ţinea în mână o carte, pentru că ochii i se opriseră pe o pagină fără s-o vadă. Era palid, dar, după cum am spus, nu prezenta nici o schimbare prea vizibilă. La o examinare superficială, nu s-ar fi crezut că acest tânăr bolnav este în primejdie: pe măsuţă, în loc de fiole, aparate, poţiuni, infuzii şi alte lucruri uzuale în caz de boală, se afla o cutie de ţigări de foi. Trăsăturile impecabile, deşi puţin obosite, nu-şi pierduseră aproape nimic din farmec şi, de n-ar fi fost profunda atonie şi incurabila deznădejde ce i se citea în ochi, Octave ar fi părut că se bucură de o sănătate deplină.

Oricât de indiferent ar fi fost Octave, îl surprinse aspectul straniu al doctorului. Domnul Balthazar Cherbonneau părea un personaj coborât dintr-o povestire fantastică a lui Hoffmann, care se plimba prin lume şi uimea cu făptura lui. Faţa-i extrem de bronzată

*Cămaşă purtată de africani pe sub burnuz.

părea înghiţită de o ţeastă enormă, pe care chelia o făcea să pară şi mai mare. Acest craniu chel, neted ca fildeşul, îşi păstrase culoarea albicioasă, în timp ce faţa, expusă razelor soarelui, se acoperise, prin suprapunerea straturilor de bronz, cu o culoare asemănătoare trunchiului unui stejar bătrân sau unui portret afumat. Părţile plate, cavităţile şi proeminenţele oaselor erau atât de puternic accentuate, încât puţina carne care le acoperea cu nenumăratele-i riduri semăna cu o piele udă, aplicată pe un cap de mort. Părul cenuşiu care îi rătăcea încă pe occiput, grupat în trei meşe firave – două deasupra urechilor şi a treia pornind de la ceafă şi oprindu-se în dreptul frunţii –, încununa în mod grotesc această fizionomie de burlac, făcându-te să regreţi lipsa arhaicei peruci frizate sau moderna claie de păr încâlcită.

Dar ceea ce atrăgea atenţia la doctor erau ochii. În mijlocul figurii tăbăcite de vârstă, calcinate de ceruri incandescente, epuizate de studiu, pe care istovirile datorate ştiinţei sau vieţii lăsaseră urme adânci, labe de gâscă radiale, cute mai dese decât foile unei cărţi, scânteiau două pupile bleu-turcoaz de o limpezime, prospeţime şi o tinereţe de neconceput. Aceste stele albastre străluceau în adâncul unor orbite întunecate şi a unor membrane concentrice, ale căror cercuri ruginii aminteau vag de penele aşezate în formă de aureolă în jurul pupilei nictalope a bufniţelor. S-ar fi zis că, prin vreo vrăjitorie învăţată de la brahmani şi pandiţi, doctorul furase nişte ochi de copil şi şi-i lipise pe faţa lui de cadavru. La bătrân, privirea avea douăzeci de ani; la tânăr, şaizeci.

Purta costumul obişnuit oricărui medic: frac şi pantaloni de postav negru, vestă de mătase de aceeaşi culoare şi, pe cămaşă, un diamant mare, cadou de la vreun rajah sau vreun nabab. Dar aceste haine fluturau de parcă ar fi fost agăţate pe un umeraş şi aveau cute perpendiculare, pe care femurul şi tibia le frângeau în unghiuri ascuţite, atunci când se aşeza. Această slăbiciune fenomenală nu putea fi produsă doar de soarele mistuitor al Indiei. Fără îndoială că Balthazar Cherbonneau se supusese, pentru vreo iniţiere, la lungile posturi ale fachirilor şi stătuse pe piele de gazelă alături de ioghini, între patru vase incandescente; această pierdere de materie nu trăda nici o slăbire a puterilor. Ligamente zdravene şi întinse pe mâini asemenea coardelor pe gâtul viorii legau între ele oscioarele descărnate ale falangelor şi le puneau în mişcare fără a le îngădui să scârţâie prea tare.

Doctorul se aşeză pe scaunul pe care Octave i-l arăta cu mâna, lângă divan; coatele-i păreau un metru pe care-l pliezi. Avea mişcări ce dovedeau obişnuinţa înrădăcinată de a se ghemui pe rogojini. Astfel aşezat, domnul Cherbonneau stătea cu spatele la lumină, care cădea direct pe faţa pacientului său, poziţie favorabilă examinării şi pe care şi-o iau de preferinţa cei care observă, mai înclinaţi să vadă decât să fie văzuţi.

Deşi figura doctorului era cufundată în umbră şi doar partea de sus a craniului, lucioasă şi rotunjită ca un uriaş ou de struţ, agăţa în trecere o rază de soare, Octave remarcă scânteierea ciudatelor pupile albastre, care păreau înzestrate cu o licărire proprie, asemenea

corpurilor fosforescente: din ele ţâşnea o rază ascuţită şi luminoasă, pe care tânărul bolnav o primea în piept cu acea senzaţie de furnicătură şi de căldură pe care o dau vomitivele.

– Aşadar, domnule, spuse doctorul după un moment de tăcere în care păru că rezumă indiciile recunoscute în rapida lui inspecţie, văd că la dumneavoastră nu este vorba de un caz patologic banal. Nu aveţi nici una din acele boli catalogate, cu simptome bine cunoscute, pe care doctorul le vindecă sau le agravează, şi, după ce voi fi vorbit cu dumneavoastră câteva minute, nu vă voi cere hârtie ca să scriu o formulă inofensivă a codexului, în josul căreia să-mi pun o semnătură hieroglifică şi pe care valetul dumneavoastră s-o ducă la farmacistul din colţ.

Octave surâse uşor, ca pentru a-i mulţumi domnului Cherbonneau că-l scuteşte de leacuri inutile şi plictisitoare.

– Dar, continuă doctorul, nu vă bucuraţi aşa de repede. Dacă nu aveţi nici inima hipertrofiată, nici tubercule la plămâni, nici măduva spinării slăbită, nici lichid la creier, nici febră tifoidă sau nervoasă, nu înseamnă că sunteţi sănătos. Daţi-mi mâna.

Crezând că domnul Cherbonneau urmează să-i ia pulsul şi aşteptându-se să-l vadă scoţând ceasul cu secundar, Octave îşi suflecă mâneca de la gandura, îşi descoperi încheietura şi i-o întinse automat doctorului. Fără să caute cu degetul mare pulsaţia rapidă sau înceată, care arată că s-a stricat orologiul vieţii, domnul Cherbonneau luă în mâna lui negricioasă, ale cărei

degete osoase semănau cu cleştii unui crab, mâna delicată, vânoasă şi umedă a tânărului. O palpă, o frământă, o malaxă, dacă-i putem spune aşa, de parcă ar fi vrut să se pună în comunicaţie magnetică cu pacientul. Deşi era sceptic în ce priveşte medicina, Octave nu putea să nu simtă o anumită emoţie încordată, pentru că i se părea că doctorul îi sustrăgea sufletul prin acea apăsare şi că sângele îi dispăruse cu totul din obraji.

– Dragă domnule Octave, spuse doctorul dând drumul mâinii tânărului, starea dumneavoastră este mai gravă decât vă închipuiţi şi, faţă de aceasta, ştiinţa, cel puţin aşa cum este practicată potrivit vechii rutine europene, este neputincioasă: nu mai vreţi să trăiţi şi sufletul dumneavoastră se desprinde pe nesimţite de trup. În cazul dumneavoastră, nu este vorba nici de ipohondrie, nici de lipemanie*, nici de o tendinţă melancolică spre sinucidere. Nu! – Caz rar şi curios, aţi putea, dacă nu v-aş împiedica, să muriţi fără nici o leziune internă sau externă considerabilă. Era şi timpul să mă chemaţi, pentru că spiritul nu vi se mai ţine de trup decât printr-un fir, dar o să-i facem noi un nod solid.

Şi doctorul îşi frecă mulţumit palmele, strâmbându-se într-un zâmbet care produse o maree de riduri în miile de cute ale feţei sale.

– Domnule Cherbonneau, nu ştiu dacă mă veţi vindeca şi, la urma urmelor, nici nu vreau asta, dar trebuie să mărturisesc faptul că aţi descoperit de la

*Formă de alienare mentală datorată unei profunde tristeţi.

început cauza stării misterioase în care mă găsesc. Mi se pare că trupul mi-a devenit permeabil şi-mi lasă eul să se strecoare prin el ca apa prin găurile unei site. Simt că mă topesc în marele tot şi îmi este greu să mă deosebesc de mediul în care mă scufund. Interpretez pe cât se poate pantomima obişnuită a vieţii, ca să nu-mi necăjesc familia şi prietenii, dar mi se pare atât de departe de mine, încât sunt momente când am impresia că am ieşit deja din sfera umană: mă duc încoace şi încolo împins de raţiuni care mă motivau cândva şi al căror impuls mecanic mai dăinuie, dar fără să particip la ceea ce fac. Mă aşez la masă la orele obişnuite şi las impresia că mănânc şi beau, deşi felurile cele mai picante şi băuturile cele mai tari nu au nici un gust pentru mine. Lumina soarelui mi se pare palidă precum aceea a lunii, iar lumânările au flăcări negre. Mi-e frig în cele mai călduroase zile ale verii. Câteodată se lasă în mine o mare tăcere, de parcă inima nu mi-ar mai bate, iar mecanismele interioare s-ar fi oprit dintr-o cauză necunoscută. Moartea nu trebuie să se deosebească de această stare, dacă răposaţii ar putea să le compare.

– Aveţi, reluă doctorul, o neputinţă cronică de a trăi, boală ce ţine întru totul de spirit şi care este mai frecventă decât s-ar crede. Gândirea este o forţă care poate ucide, ca acidul prusic, ca scânteia de la butelia de Leyda, deşi urma ravagiilor ei nu este perceptibilă cu slabele mijloace de analiză de care dispune ştiinţa vulgară. Ce necaz şi-a înfipt ciocul coroiat în ficatul dumneavoastră? Din înaltul cărei ambiţii secrete aţi căzut distrus şi zdrobit? Care este disperarea amară la

care meditaţi în nemişcare? Vă obsedează setea de putere? Aţi renunţat de bună voie la un ţel aşezat mai presus de puterea omului? Sunteţi prea tânăr pentru acel lucru? V-a înşelat vreo femeie?

– Nu, doctore, răspunse Octave, nici măcar n-am avut această fericire.

– Şi totuşi, reluă domnul Balthazar Cherbonneau, în ochii dumneavoastră abătuţi, în alura istovită a corpului, în sunetul înăbuşit al vocii, citesc titlul unei piese a lui Shakespeare, atât de limpede de parcă ar fi scris cu litere de aur pe cotorul unei cărţi legate în piele.

– Şi care este această piesă pe care o tălmăcesc fără să ştiu? întrebă Octave, a cărui curiozitate se trezea fără voia lui.

– *Love's labour's lost*, continuă doctorul cu un accent desăvârşit, care trăda o şedere îndelungată în posesiunile engleze din India.

– Asta vrea să însemne, dacă nu mă înşel, *chinurile dragostei pierdute*.

– Exact.

Octave nu răspunse; o uşoară roşeaţă îi coloră obrajii şi, ca să-şi ascundă tulburarea, începu să se joace cu canaful de la cingătoare.

Doctorul îşi încolăcise un picior peste celălalt, ceea ce crea impresia oaselor încrucişate, gravate pe morminte, şi îşi ţinea glezna cu mâna, după moda orientală. Ochii săi albaştri se cufundaseră în ochii lui Octave şi-l interogau cu o privire imperioasă şi blândă.

– Haideţi, zise domnul Balthazar Cherbonneau, destăinuiţi-vă. Eu sunt doctor de suflete, dumneavoastră sunteţi bolnavul meu şi vă cer, ca un preot catolic unui păcătos, să-mi faceţi o spovedanie completă, dar fără să îngenunchiaţi.

– La ce bun? Presupunând că aţi ghicit adevărul, chiar dacă v-aş povesti suferinţele mele, ele nu-mi vor fi uşurate. Nu-mi place să mă plâng şi nici o putere omenească, nici măcar a dumneavoastră, nu m-ar putea vindeca.

– Poate, spuse doctorul, găsindu-şi o poziţie mai bună în fotoliu, asemenea cuiva care se pregăteşte să asculte o confidenţă mai lungă.

– Nu vreau, reluă Octave, să mă învinuiţi de încăpăţânarea copilărească de a nu vă vorbi şi, pe seama ei, să vă ofer posibilitaıea de-a vă spăla pe mâini de moartea mea. Pentru că o doriţi, vă voi spune povestea mea; în mare, aţi ghicit-o, eu vă voi oferi şi amănunte. Nu vă aşteptaţi la nimic neobişnuit sau romanţios. Este o întâmplare foarte simplă, foarte obişnuită, foarte demodată, dar, cum spune cântecul lui Henri Heine, ea pare întotdeauna nouă aceluia căruia i se întâmplă şi căruia îi frânge inima. La drept vorbind, îmi este ruşine să spun un lucru atât de banal unui om care a trăit în ţările cele mai fantastice şi cele mai himerice.

– Să nu vă fie teamă. Doar lucrurile obişnuite mi se mai par extraordinare, spuse doctorul zâmbind.

– Ei bine, doctore, mă sting din dragoste.

II

Mă aflam la Florenţa, în 184..., spre sfârşitul verii, în cel mai frumos anotimp ca să vezi oraşul. Aveam timp, bani, scrisori de recomandare folositoare şi, pe atunci, eram un tânăr vesel, care nu dorea altceva decât să se distreze.

M-am instalat pe Arno, am închiriat o caleaşcă şi mă lăsam în voia dulcei vieţi florentine, care pentru un străin are atâta farmec.

Dimineaţa mă duceam să vizitez vreo biserică, vreun palat sau vreo galerie, în tihnă, fără să mă grăbesc, nevrând să capăt acea indigestie de capodopere care, în Italia, îi face pe turiştii prea grăbiţi să li se aplece de artă. Mă uitam când la porţile de bronz ale baptisteriului, când la Perseu al lui Benvenuto, de sub Loggia dei Lanzi, la portretul Fornarinei de la Uffizi sau la Venus a lui Canova la palatul Pitti, dar niciodată la mai mult de un obiect.

Apoi luam masa de prânz la cafeneaua Doney, urma un café frappé şi fumam câteva ţigări de foi, răsfoiam ziarele şi, cu o floare la butonieră, primită de voie, de nevoie de la acele drăguţe florărese cu mari pălării de paie, care stau în faţa localului, mă întorceam acasă să-mi fac siesta. La ora trei, caleaşca venea să mă ia şi mă ducea la *Cascini.*

Cascini este la Florenţa ceea ce este Bois de Boulogne la Paris, cu diferenţa că toată lumea se cunoaşte şi că rondul devine un salon în aer liber, în

care fotoliile sunt înlocuite de trăsuri, oprite şi aşezate în semicerc.

Femeile, foarte elegante, pe jumătate tolănite pe perne, primesc vizitele celor ce le iubesc, ale unor *dandy* şi ataşaţi de legaţie, care stau în picioare, cu pălăria în mână, pe treapta trăsurii. Dar acest lucru îl ştiţi la fel de bine ca şi mine. Acolo se fac planurile pentru seară, se fixează întâlnirile, se dau răspunsurile, se acceptă invitaţiile. Este ca o Bursă a plăcerii, care se ţine de la ora trei la cinci, la umbra copacilor frumoşi, sub cerul cel mai blând din lume.

Pentru orice persoană cu o oarecare situaţie este obligatoriu să-şi facă în fiecare zi apariţia la Cascini. Nici nu-mi trecea prin gând să lipsesc, iar seara, după cină, mă duceam în câteva saloane sau la Pergola, dacă merita cântăreaţa.

Am petrecut astfel una dintre cele mai frumoase luni ale vieţii mele, dar această fericire nu era sortită să dureze.

Într-o zi, o caleaşcă minunată îşi făcu apariţia la Cascini. Acel splendid produs al carosierilor vienezi, capodoperă a lui Laurenzi, cu lacul strălucitor ca oglinda, împodobit cu un blazon cvasi-regal, era tras de cea mai frumoasă pereche de cai care a tropăit de nerăbdare vreodată în Hyde-Park sau la Saint-James, în faţa Drawing-Room-ului reginei Victoria, şi condus în cel mai pur stil Daumont de către un jocheu foarte tânăr, cu pantaloni de piele albă şi cazacă verde. Părţile din aramă ale hăţurilor, roţile, clanţele portierelor străluceau ca aurul şi aruncau fulgere în lumina soarelui.

Toate privirile urmăreau acest magnific echipaj care, după ce a descris pe nisip o curbă perfectă, de parcă ar fi fost desenată cu compasul, se aşeză lângă celelalte trăsuri.

Caleaşca nu era goală, după cum vă daţi seama, dar în mişcarea ei rapidă nu puturăm deosebi decât un vârf de botină sprijinit de perniţa din faţă, faldul mare al unui şal şi discul unei umbreluţe de soare cu ciucuri de mătase albă. Umbrela se închise şi văzurăm strălucind o femeie de o frumuseţe neasemuită.

Eram călare şi am putut să mă apropii destul ca să nu pierd nici un detaliu din această capodoperă umană.

Străina purta o rochie de un verde ca apa, brodată cu fir de argint, ce-ar fi făcut să pară neagră ca o cârtiţă orice femeie fără un ten ireproşabil – o insolenţă de blondă sigură de sine. Un *crêpe de Chine* mare, alb, brodat în aceeaşi culoare, o înfăşura cu ţesătura lui suplă şi încreţită în pliuri mici, ca o tunică a lui Fidias.

Chipul îi era aureolat de o pălărie din paiul cel mai fin de Florenţa, ornată cu flori de nu-mă-uita şi plante acvatice delicate, cu frunze înguste de un verde-albăstrui. Drept podoabă, o şopârlă de aur înstelată de turcoaze încercuia braţul mâinii care ţinea mânerul de fildeş al umbreluţei de soare.

Iertaţi-mi, dragă doctore, această descriere de jurnal de modă, făcută de un îndrăgostit pentru care aceste crâmpeie de amintiri au o importanţă nemăsurată.

Cosiţe groase, blonde şi ondulate, ale căror inele închipuiau valuri de lumină, coborau în falduri bogate de o parte şi de alta a frunţii ei mai albe şi mai pure

decât zăpada imaculată căzută noaptea pe cel mai înalt pisc al Alpilor. Gene lungi şi subţiri – ca firele de aur din care miniaturiştii din Evul Mediu îşi făureau razele ce le aşezau în jurul capetelor de îngeri – acopereau pe jumătate pupilele de un albastru-verzui, asemănător cu lucirile pe care le reflectă gheţarii în lumina soarelui. Gura ei, divin desenată, avea acele tonuri purpurii care străbat valvele scoicilor lui Venus, iar obrajii îi semănau cu nişte timizi trandafiri albi, care ar roşi de mărturisirea unei privighetori sau de sărutarea unui fluture. Nici un penel uman n-ar putea să redea acel ten de o suavitate, de o prospeţime şi de o transparenţă imaterială, ale cărui culori nu păreau a se datora sângelui vulgar ce colorează fibrele noastre; primele tonuri de roşu ale răsăritului pe culmea unor Sierra Nevada, tonul de culoarea cărnii al anumitor camelii albe, către rădăcina petalelor, marmura de Paros întrevăzută printr-un voal de mătase roz, doar ele sunt în stare să redea cât de cât culorile tenului său.

Ceea ce se zărea din gâtul ei, între panglicile pălăriei şi partea de sus a şalului, strălucea de un alb irizat, în jurul contururilor, în vagi reflexe de opal.

Acest cap strălucitor nu uimea în primul rând prin trăsăturile lui, ci prin colorit, ca frumoasele portrete ale şcolii veneţiene, cu toate că trăsăturile ei erau tot atât de pure şi de delicate precum acelea ale profilurilor antice decupate în agata cameelor.

Aşa cum Romeo o uită pe Rosalinde când o vede pe Julieta, şi eu, la apariţia acestei supreme frumuseţi, îmi uitai iubirile trecute. Paginile inimii mele redeveniră albe: toate numele, toate amintirile dispărură. Nu

înţelegeam cum putusem să găsesc ceva atrăgător în acele legături vulgare, pe care puţini tineri le evită, şi mi le reproşam ca pe nişte infidelităţi vinovate. O viaţă nouă începu pentru mine din clipa acelei întâlniri fatale.

Caleaşca părăsi Cascini şi luă drumul spre oraş, ducând cu sine strălucitoarea viziune. Mi-am apropiat calul de cel al unui tânăr rus foarte amabil, asiduu vizitator al localităţilor balneare, plimbat prin toate saloanele cosmopolite ale Europei şi care cunoştea temeinic persoanele din înalta societate, iubitoare de călătorii. Am adus vorba despre străină şi am aflat că era contesa Prascovie Labinska, o lituaniană dintr-o familie ilustră şi foarte bogată, al cărei soţ lupta, de doi ani, în războiul din Caucaz.

Este inutil să vă spun câtă diplomaţie am pus în mişcare ca să fiu primit la contesă, pe care absenţa contelui o făcea să fie foarte rezervată când venea vorba de prezentări. În sfârşit, am fost primit; două prinţese văduve şi patru baroane fără vârstă garantau pentru mine cu arhaica lor virtute.

Contesa Labinska închiriase o vilă splendidă, care aparţinuse odinioară familiei Salviati, la o jumătate de leghe de Florenţa, şi, în câteva zile, reuşise să instaleze tot confortul modern în străvechiul conac, fără să-i tulbure cu nimic frumuseţea severă şi eleganţa sobră. Uşi mari cu blazoane se îmbinau în mod fericit cu arcadele ogivale. Fotoliile şi mobila de modă veche se armonizau cu zidurile acoperite cu lemnărie de culoare închisă sau cu fresce în tonuri şterse şi obosite, ca ale unor vechi tapiserii. Nici o culoare prea nouă, nici o

poleială prea strălucitoare nu deranja privirea, încât prezentul nu distona în mijlocul trecutului. Contesa arăta atât de firesc a castelană, încât vechiul palat părea construit special pentru ea.

Dacă, de cum o văzusem, fusesem sedus de luminoasa frumuseţe a contesei, după câteva vizite am fost şi mai subjugat de spiritul ei atât de ales, atât de fin, atât de cuprinzător. Când vorbea de un subiect interesant, sufletul îi irupea prin piele, ca să spun aşa, şi devenea vizibil. Se lumina, ca alabastrul unei lămpi, de o rază interioară; tenul ei avea acele sclipiri fosforescente, acele pâlpâiri strălucitoare despre care vorbeşte Dante când zugrăveşte splendorile Paradisului. S-ar fi zis că este un înger care se desprinde luminos din soare. Eram orbit, extaziat şi mut. Adâncit în contemplarea frumuseţii ei, fascinat de sunetul vocii ei cereşti, care transforma orice limbă într-o muzică nespusă, atunci când trebuia cu orice preţ să-i răspund îngăimam câteva cuvinte incoerente, care îi făceau probabil cea mai jalnică părere despre inteligenţa mea. Câteodată chiar, un surâs imperceptibil, de o ironie amicală, trecea ca o licărire trandafirie pe buzele ei fermecătoare, la auzul unor fraze care dovedeau, din partea mea, o tulburare profundă sau o prostie incurabilă.

Nu-i spusesem încă nimic despre dragostea mea. În faţa ei mă aflam dezarmat: fără minte, fără putere, fără curaj. Inima îmi bătea de parcă ar fi vrut să-mi iasă din piept şi să se arunce la genunchii suveranei sale.

De douăzeci de ori hotărâsem să i-o declar, dar o timiditate de neînvins mă oprea. Cea mai mică răceală

sau rezervă din partea contesei îmi provoca o nelinişte extremă, asemănătoare cu aceea a condamnatului care, cu capul pe butuc, aşteaptă ca fulgerul securii să-i reteze grumazul. Contracţii nervoase mă gâtuiau, sudori îngheţate îmi scăldau corpul. Roşeam, păleam şi plecam fără să fi spus ceva, găsind cu greu uşa şi clătinându-mă ca un om beat pe treptele din faţa vilei. Când ajungeam afară, îmi veneam în fire şi aruncam în vânt ditirambii cei mai înflăcăraţi.

Adresam idolului absent mii de declaraţii de o elocvenţă irezistibilă. Îi egalam în aceste mute figuri retorice pe marii poeţi ai iubirii. *Cântarea Cântărilor* a lui Solomon, cu ameţitoru-i parfum oriental şi lirismul ei îmbătat de haşiş, sonetele lui Petrarca, cu subtilităţile lor platonice şi delicateţea eterată, *Intermezzo*-ul lui Henri Heine, cu sensibilitatea lui nervoasă şi delirantă nici nu pot sta alături de aceste efuziuni necontenite ale sufletului meu, care-mi secătuiau energia. După fiecare monolog, mi se părea că, învinsă, contesa trebuia să coboare din cer pe inima mea şi, de mai multe ori, mi-am încrucişat braţele, crezând că o strâng la piept.

Eram atât de posedat, încât petreceam ore întregi murmurând, ca pe nişte rugăciuni de dragoste, cele două cuvinte – Prascovie Labinska – găsind un farmec nespus în silabele lor, când înşirate rar precum nişte perle, când spuse cu volubilitatea febrilă a credinciosului exaltat de propria-i rugă.

Alteori, scriam numele adorat pe cele mai frumoase foi veline, cu rafinamentele caligrafice ale manuscriselor din Evul Mediu, întărind cu aur unele

litere, cu ornamente de azur, cu rămurele de cuarţ roşu. Petreceam în această activitate de o minuţiozitate pasionată şi o perfecţiune puerilă lungile ore care-mi despărţeau vizitele la contesă. Nu puteam nici să citesc, nici să fac orice altceva. Nimic nu mă interesa în afară de Prascovie şi nici măcar nu mai deschideam scrisorile pe care le primeam din Franţa.

În mai multe rânduri, m-am străduit să ies din starea asta; am încercat să-mi amintesc principiile de seducţie admise de către tineri, stratagemele pe care le folosesc Valmonţ*-ii din cafenelele pariziene şi Don Juan-ii de la Jockey-Club, dar, când să le pun în aplicare, nu mai aveam curaj şi regretam că nu am, ca Julien Sorel al lui Stendhal, un teanc de modele de scrisori de dragoste din ce în ce mai înflăcărate, ca să le trimit contesei.

Mă mulţumeam să iubesc, dăruindu-mă cu totul, fără să cer nimic în schimb, fără vreo speranţă, nici chiar îndepărtată, pentru că visele mele cele mai temerare de abia îndrăzneau să atingă uşor cu buzele vârful degetelor trandafirii ale Prascoviei. În secolul al XV-lea, tânărul novice cu fruntea pe treptele altarului, cavalerul îngenuncheat în armura lui ţeapănă nu puteau să aibă pentru madonă o adoraţie mai prosternată.

Domnul Balthazar Cherbonneau îl ascultase pe Octave cu mare atenţie – deoarece pentru el relatarea tânărului nu era doar o povestire romantică – şi spuse ca pentru sine, într-una din pauzele naratorului:

---

* Aluzie la vicontele de Valmont, personaj din cartea *Legături primejdioase* de Choderlos de Laclos, tipul seducătorului fără scrupule.

– Da, este chiar diagnosticul dragostei-pasiune, o boală ciudată, pe care n-am întâlnit-o decât o dată – la Chandernagor – la o tânără paria îndrăgostită de un brahman. A şi murit, biata fată, dar ea era o sălbatică. Dumneavoastră, domnule Octave, sunteţi un om civilizat şi vă vom vindeca.

Când închise paranteza, făcu semn cu mâna domnului de Saville să continue şi, îndoindu-şi piciorul asemenea membrului articulat al unei lăcuste, în aşa fel încât să-şi poată sprijini bărbia pe genunchi, se aşeză în această poziţie imposibilă pentru oricine altcineva, dar care părea deosebit de comodă pentru el.

– Nu vreau să vă plictisesc cu amănuntele martiriului meu secret, continuă Octave. Mă opresc doar la o scenă decisivă.

Într-o zi, nemaiputând să-mi stăvilesc imperioasa dorinţă de a o vedea pe contesă, am venit mai devreme decât ora obişnuită. Era o vreme furtunoasă şi apăsătoare. N-am găsit-o pe doamna Labinska în salon. Era aşezată sub un portic susţinut de coloane zvelte, dând într-o terasă de unde se cobora în grădină. Ceruse să i se mute acolo pianul, o canapea şi scaune de stuf. Jardinierele pline cu flori splendide – nicăieri nu sunt atât de proaspete şi de parfumate ca la Florenţa – erau aşezate printre coloane şi încărcau cu mireasma lor rarele adieri care veneau dinspre Apenini. Drept în faţă, printre arcade, se vedeau tisele şi boschetele de merişor îngrijit tunse din grădină, unde se înălţau câţiva chiparoşi centenari şi care era populată de statui de marmură, personaje mitologice în stilul frământat al lui Baccio

Bandinelli* sau al lui Ammanato**. În fundal, deasupra siluetei Florenţei, se profila rotund domul Catedralei Santa Maria del Fiore şi se ridica clopotniţa pătrată de la Pallazo Vecchio.

Contesa era singură, pe jumătate culcată pe canapeaua de stuf; niciodată nu mi se păruse atât de frumoasă. Corpul ei nonşalant, moleşit de căldură, se scălda ca acela al unei nimfe marine în spuma albă a unui halat larg de muselină din Indii, care avea pe margini, de sus şi până jos, o garnitură bufantă precum coama de argint a unui val. O broşă de oţel, încrustată cu email negru de Khorassan, închidea pe piept veşmântu-i la fel de uşor ca ţesătura ce fâlfâie în jurul Victoriei legându-şi sandaua.

Din mânecile despicate de la cot, precum pistilul caliciului unei flori, ieşeau braţele de o nuanţă mai curată decât cea a alabastrului din care sculptorii florentini cioplesc cópii după statuile antice. O panglică neagră, lată, încinsă în jurul taliei şi ale cărei capete erau lăsate să atârne, forma o pată închisă la culoare pe tot albul acela. Ceea ce contrastul de culori, atribuite îndeobşte doliului, ar fi putut părea trist era înveselit de vârful unui papucel circazian, fără cusătură, din marochin albastru, gofrat cu arabescuri galbene, care ieşea de sub ultimul fald al muselinei.

Părul blond al contesei, ale cărui cosiţe erau înfoiate de parcă ar fi fost răvăşite de o adiere uşoară, îi

*Baccio Bandinelli (1493-1560), sculptor florentin.

**Bartolomeo Ammanati, zis Ammanato (1511-1592), sculptor şi arhitect.

descoperea fruntea pură, iar tâmplele-i transparente alcătuiau un nimb în care lumina scânteia cu sclipiri de aur.

Lângă ea, pe un scaun, palpita în vânt o pălărie mare din pai de orez, împodobită cu lungi panglici negre, asemenea celei de la cingătoare, şi era aruncată o pereche de mănuşi nou-nouţe de Suedia.

Văzându-mă, Prascovie închise cartea pe care o citea – poeziile lui Mickiewicz – şi-mi făcu un mic semn binevoitor din cap; era singură – împrejurare favorabilă şi rară. M-am aşezat în faţa ei, pe scaunul pe care mi l-a arătat.

Una din acele tăceri, penibile când se prelungesc, domni timp de câteva minute. Nu găseam într-ajutor nici una din banalităţile de conversaţie, gândurile mi se încurcau, valuri de flăcări mi se urcau de la inimă spre ochi şi iubirea mea îmi striga: „Nu pierde această ocazie supremă".

Nu ştiu ce-aş fi făcut dacă, ghicind cauza frământării mele, contesa nu s-ar fi ridicat pe jumătate, întinzând spre mine frumoasa ei mână, ca pentru a-mi închide gura.

– Nu-mi spune nici un cuvânt, Octave. Mă iubeşti, o ştiu, o simt, o cred. Nu sunt supărată pe dumneata, pentru că dragostea nu cere voie. Alte femei mai severe s-ar arăta jignite; eu te plâng, pentru că nu te pot iubi, şi mă întristează faptul că sunt cauza nefericirii dumitale. Regret că m-ai întâlnit şi blestem capriciul care m-a făcut să părăsesc Veneţia şi să vin la Florenţa. Speram mai întâi că răceala mea continuă te va obosi şi te va

îndepărta, dar adevărata dragoste, ale cărei semne le văd în ochii dumitale, nu se descurajează. Blândeţea mea să nu dea naştere în sufletul dumitale vreunei iluzii, nici vreunui vis, şi nu-mi lua mila drept încurajare. Un înger cu scut de diamant, cu spadă de flăcări, mă apără de orice seducţie, mai bine decât religia, mai bine decât datoria, mai bine decât virtutea. Acest înger este iubirea mea: îl ador pe contele Labinski. Am fericirea de a fi găsit o dragoste puternică în căsătorie.

Un torent de lacrimi ţâşni de sub pleoapele mele la auzul acestei mărturisiri atât de deschise, atât de sincere şi de o rezervă atât de nobilă, încât am simţit cum se frânge în mine resortul vieţii. Înduioşată, Prascovie, se ridică şi, cu o mişcare de graţioasă compasiune feminină, îşi trecu batista fină peste ochii mei.

– Haide, nu mai plânge, îmi spuse ea, ţi-o interzic. Străduieşte-te să te gândeşti la altceva, închipuieşte-ţi că am plecat pentru totdeauna, că am murit; uită-mă. Călătoreşte, lucrează, fă bine celor din jur, ia parte activă la viaţa omenească, consolează-te cu ajutorul unei arte sau printr-o altă iubire...

Am făcut un gest de protest.

– Crezi că vei suferi mai puţin dacă vei continua să mă vezi? reluă contesa. Să vii, te voi primi întotdeauna. Dumnezeu spune că trebuie să-ţi ierţi duşmanii; de ce i-am trata mai rău pe cei care ne iubesc? Cu toate astea, absenţa mi se pare un leac mai sigur. Peste doi ani vom putea să ne strângem mâna fără primejdie pentru dumneata, adăugă ea încercând să zâmbească.

A doua zi am părăsit Florenţa, dar nici studiul, nici călătoriile, nici timpul nu mi-au micşorat suferinţa şi simt că mă sting: nu mă împiedica, doctore!

– Aţi revăzut-o pe contesa Prascovie Labinska? întrebă doctorul, ai cărui ochi albaştri sclipeau straniu.

– Nu, răspunse Octave. Dar ea este în Paris.

Şi-i întinse domnului Balthazar Cherbonneau o carte de vizită tipărită, cu înscrisul:

Contesa Prascovie Labinska primeşte vizite joia.

III

Dintre trecătorii, destul de rari pe vremea aceea, care străbăteau aleea Gabriel din preajma bulevardului Champs-Élysées, luând-o de la ambasada otomană până la Élysées Bourbon –, preferând vârtejului împrăfoşat şi elegantului zgomot al marii şosele izolarea, liniştea şi prospeţimea calmă a acestui drum mărginit de o parte şi de alta de arbori şi grădini –, puţini nu s-ar fi oprit, visători şi cu un sentiment de admiraţie amestecată cu invidie, în faţa unei locuinţe retrase, poetice şi misterioase, în care, lucru rar, bogăţia părea a găzdui fericirea.

Cui nu i s-a întâmplat să se oprească din mers la grilajul unui parc, să privească îndelung, printre desişurile de verdeaţă, o vilă albă şi să se îndepărteze apoi mâhnit, de parcă visul vieţii sale se ascundea în spatele acelor ziduri? Din contră, alte locuinţe, văzute astfel de afară, inspiră o tristeţe nelămurită; plictiseala, părăsirea, deznădejdea le îngheaţă faţada cu tonurile lor cenuşii şi îngălbenesc coroanele pe jumătate desfrunzite ale

copacilor. Statuile sunt pline de muşchi, florile se veştejesc, apa din bazine se înverzeşte, buruienile acoperă potecile în ciuda plivitului; păsările, dacă mai există, nu cântă.

Grădinile din josul aleii erau despărţite de aceasta printr-un şanţ şi se prelungeau în fâşii mai late sau mai înguste până la reşedinţele aristocratice a căror faţadă dădea în strada Faubourg Saint-Honoré. Cea despre care vorbim avea dincoace de şanţ un rambleu susţinut de un zid de pietre mari, alese pentru neobişnuita neregularitate a formelor şi care, ridicându-se în ambele părţi ca nişte uşi, încadrau cu asperităţile şi masa lor sumbră peisajul proaspăt şi verde dintre ele.

În scobiturile acestor pietre, cactusul rachet, asclepiada stacojie, pojarniţa, saxifraga, linariţa, urechelniţa, licnida alpină, iedera irlandeză găseau destul pământ ca să-şi hrănească rădăcinile şi-şi decupau nuanţele variate de verde pe fondul tare al pietrei. Un pictor n-ar fi găsit, ca prim plan al unui tablou, un contrast mai potrivit.

Zidurile laterale care închideau acest paradis pământesc dispăreau sub o perdea de plante agăţătoare – aristoloşe, pasiflore albastre, clopoţei, caprifoi, gipsofile, glicine chinezeşti, periplocaze greceşti, ale căror cârcei, ace şi vrejuri se împleteau într-un spalier verde –, pentru că nici măcar fericirea nu vrea să fie întemniţată. Datorită acestei dispuneri, grădina semăna mai degrabă cu un luminiş de pădure decât cu un rond de flori, destul de strâns încătuşat de gardurile civilizaţiei.

Puţin în spatele stâncilor erau grupate câteva pâlcuri de copaci cu siluetă elegantă şi coroană bogată, al căror frunziş forma un constrast pitoresc: cenuşari japonezi, tuia canadieni, arţari din Virginia, frasini verzi, sălcii albe, sâmbovine provensale, dominate de două, trei zade. Dincolo de copaci, se întindea un gazon de *rey-grass*, în care nici măcar un fir de iarbă nu le depăşea pe celelalte, un gazon desăvârşit, mai mătăsos decât catifeaua unei mantii de regină, de acel splendid verde ca smaraldul, care nu se obţine decât în Anglia, în faţa peronului conacelor feudale, plăcut covor natural, pe care ochiul îl mângâie cu plăcere şi pe care piciorul se teme să-l calce, mochetă vegetală pe care, ziua, doar gazela îmblânzită şi copilaşul ducelui în rochiţa sa de dantelă pot să se tăvălească la soare, iar noaptea, la lumina lunii, să se strecoare vreo Titania din West-End, la braţ cu un Oberon înscris în cartea pairilor şi a baroneţilor.

O alee de nisip trecut prin sită, ca nu cumva vreo scoică sau vreun ciob de silex ascuţit să rănească picioarele aristocratice care îşi lăsau delicata amprentă, încercuia ca o panglică galbenă acea întindere verde, scurtă şi deasă, pe care tăvălugul o netezea, iar ploaia artificială a stropitorii îi întreţinea prospeţimea umedă chiar în zilele cele mai uscate ale verii.

La capătul acestei porţiuni de gazon ţâşnea, în vremea când se petrece această întâmplare, un adevărat foc de artificii florale, iscat de o tufă de muşcate, ale căror stele stacojii ardeau pe fondul întunecat al pământului negru.

Eleganta faţadă a reşedinţei închidea priveliştea. Coloane zvelte, ionice, susţinând aticul împodobit la fiecare colţ cu un graţios grup statuar de marmură, îi dădeau aspectul unui templu grecesc, transportat aici de capriciul vreunui milionar, şi corectau, trezind o idee de poezie şi de artă, tot ceea ce acest lux ar fi putut să aibă prea fastuos. Între coloane, storuri cu dungi late, trandafirii, aproape întotdeauna lăsate, adăposteau şi conturau ferestrele ce se deschideau la acelaşi nivel sub o bucată de portic precum nişte uşi de sticlă.

Ori de câte ori cerul capricios al Parisului binevoia să întindă o bucată de albastru în spatele acestui *palazzino*, contururile i se desenau în chip atât de fericit între tufişurile de verdeaţă, încât putea fi luat drept lăcaşul crăiesei zânelor sau un tablou mărit de Baron*.

De fiecare parte a casei înaintau în grădină, asemenea unor aripi, două sere ale căror pereţi de cristal străluceau în soare printre nervurile aurite ca nişte diamante, dând mulţimii de plante exotice dintre cele mai rare şi mai preţioase iluzia climatului lor natal.

Dacă vreun poet matinal ar fi trecut pe aleea Gabriel la vremea primelor flăcări ale răsăritului, ar fi auzit privighetoarea cântându-şi ultimele triluri şi ar fi văzut mierla plimbându-se în papuci galbeni, ca la ea acasă, pe aleea grădinii. Noaptea, după ce se stingeau în mijlocul liniştii şi-al vieţii adormite ultimele uruituri ale trăsurilor ce se întorceau de la Operă, acelaşi poet ar fi

---

*Henri Baron (1816-1885), artist francez care a executat în special pictura de gen.

desluşit vag o umbră albă, la braţ cu un tânăr frumos şi s-ar fi întors în mansarda lui singuratică, pătruns în suflet de-o tristeţe de moarte.

Acolo locuiau de ceva vreme – cititorul a ghicit-o deja – contesa Prascovie Labinska şi soţul ei, contele Olaf Labinski, întors din războiul Caucazului după o campanie glorioasă în care, dacă nu se luptase corp la corp cu misticul şi neprinsul Schamyl*, cu siguranţă avusese de-a face cu cei mai fanatici dintre murizii devotaţi ai celebrului şeic. Se ferise de gloanţe aşa cum se feresc vitejii, aruncându-se înaintea lor, iar săbiile curbe de Damasc ale sălbaticilor războinici se frânseseră de pieptul lui fără să-l rănească. Curajul este o platoşă fără cusur. Contele Labinski poseda această neînfrânată virtute războinică a raselor slave, cărora le place primejdia de dragul primejdiei şi cărora li se mai potriveşte refrenul unui vechi cântec scandinav: „Ei ucid, mor şi râd!"

Cu câtă beatitudine se reîntâlniseră cei doi soţi – pentru care căsătoria nu era decât pasiunea îngăduită de Dumnezeu şi de oameni – doar Thomas Moore ar putea s-o spună în stilul *Dragostei îngerilor!*** Ar trebui

*Ali Chamyl sau Chamouil (aprox. 1795-1871), erou circasian. Adept al muridismului (curent mistico-religios care predica războiul sfânt împotriva ruşilor). Numit imam şi recunoscut ca şef religios, Chamyl a condus, între 1834 şi 1859 (când a fost învins şi făcut prizonier) lupta pentru independenţă.

**Thomas Moore (1779-1852), poet englez, a publicat în 1823 *Dragostea îngerilor,* creaţie care celebra mitul căderii îngerilor.

ca fiecare picătură de cerneală să se transforme, pe pana noastră, în picătură de lumină şi ca fiecare cuvânt să se evapore pe hârtie, dând naştere unei flăcări şi unui parfum asemenea celui al bobului de tămâie. Cum să înfăţişăm aceste două suflete împletite într-unul singur şi semănând cu două picături de rouă care, alunecând pe o petală de crin, se întâlnesc, se amestecă, se absorb una pe alta şi nu mai constituie decât o singură perlă? Fericirea este un lucru atât de rar în această lume, încât omul nu s-a gândit să inventeze cuvinte pentru a o exprima, în timp ce vocabularul suferinţelor morale şi fizice umple nenumărate coloane în dicţionarul fiecărei limbi.

Olaf şi Prascovie se iubiseră din copilărie. Inimile lor nu bătuseră vreodată decât la auzul unui singur nume. Ştiau aproape din leagăn că-şi vor aparţine unul altuia, iar restul lumii nu exista pentru ei. S-ar fi zis că părţile androginului lui Platon, care se caută zadarnic încă de la separarea iniţială, se regăsiseră reunindu-se în ei. Alcătuiau acea dualitate în cadrul unităţii care constituie armonia completă şi, unul lângă celălalt, mergeau sau, mai bine zis, zburau prin viaţă cu acelaşi elan susţinut, planând ca doi porumbei chemaţi de aceeaşi dorinţă, ca să ne servim de frumoasa expresie a lui Dante*.

Ca nimic să nu tulbure această fericire, o avere imensă o înconjura într-o atmosferă de aur. De îndată ce acest cuplu radios apărea, mizeria tămăduită îşi

*Dante, *Infernul*, Cântul V, versul 82.

părăsea zdrenţele, lacrimile se uscau, întrucât Olaf şi Prascovie aveau nobilul egoism al fericirii şi nu puteau suporta nici o durere în preajma strălucirii lor.

De când politeismul i-a dus cu sine pe tinerii zei, pe spiritele zâmbitoare, pe efebii divini cu forme de o perfecţiune desăvârşită, cu un ritm atât de armonios, de un ideal atât de pur, şi de când Grecia antică nu mai cântă imnul frumuseţii în strofe de Paros, omul a abuzat cumplit de permisiunea care i-a fost dată de a fi urât şi, deşi făcut după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu, îl reprezintă destul de prost. Dar contele Labinski nu se servise de această libertate. Ovalul puţin prelung al feţei, nasul subţire, desenat îndrăzneţ şi fin, buza cu contururi ferme, pe care o accentua o mustaţă blondă, ascuţită la capete, bărbia ridicată şi înzestrată cu o gropiţă, ochii negri, curiozitate atrăgătoare, bizarerie plină de graţie, îl făceau să semene cu unul dintre acei îngeri războinici, Sfântul Mihail sau Rafael, care luptă cu Diavolul, îmbrăcaţi în armuri de aur. Ar fi fost prea frumos fără sclipirea bărbătească din pupilele-i întunecate şi stratul de bronz pe care soarele Asiei i-l aşezase pe trăsături.

Contele era de statură mijlocie, subţire, zvelt, energic, ascunzând muşchi de oţel sub o aparentă înfăţişare delicată. Când, la vreun bal de ambasadă, îşi îmbrăca costumul de magnat, acoperit cu fireturi de aur, împodobit cu diamante, brodat cu perle, trecea printre grupuri ca o apariţie strălucitoare, stârnind gelozia bărbaţilor şi dragostea femeilor, pe care prezenţa soţiei i le făcea indiferente. Nu mai adăugăm că darurile sale spirituale le sporeau pe cele trupeşti; ursitoare binevoitoare îl

înzestraseră din leagăn, iar vrăjitoarea cea rea care strică totul fusese binedispusă în ziua aceea.

Vă daţi seama că, pe lângă un asemenea rival, Octave de Saville avea puţine şanse şi că era bine că se lăsa să se stingă încetişor pe pernele de pe canapea, în ciuda speranţei pe care încerca să i-o reaprindă în inimă uluitorul doctor Balthazar Cherbonneau. S-o uite pe Prascovie ar fi fost singura soluţie, dar era imposibil. Să o revadă, însă la ce bun? Octave simţea că hotărârea tinerei era de nestrămutat şi că niciodată nu va fi clintită din blajina implacabilitate, din răceala ei compătimitoare. El se temea ca rănile nevindecate să nu i se redeschidă şi să sângereze în faţa celei care, fără voie, îl ucisese, iar el nu dorea să-şi acuze blânda ucigaşă adorată!

IV

Trecuseră doi ani din ziua în care contesa Labinska oprise pe buzele lui Octave declaraţia de dragoste pe care ea nu se cuvenea s-o asculte. Căzut din înălţimea visului său, Octave se îndepărtase, cu ciocul unei melancolii întunecate înfipt în ficat, şi nu-i mai dăduse nici un semn Prascoviei. Unicul cuvânt pe care l-ar fi putut scrie era singurul interzis. Dar, de mai multe ori, mintea contesei, înfricoşată de această tăcere, se îndreptase cu melancolie spre sărmanul ei adorator: o uitase? În divina ei lipsă de cochetărie, şi-ar fi dorit asta, dar nu credea să se întâmple aşa, pentru că flacăra de nestins a pasiunii lumina ochii lui Octave, iar contesa

nu putea să se înşele. Dragostea şi zeii se cunosc după privire: acest gând trecea ca un norişor prin azurul limpede al fericirii contesei şi îi inspira uşoara tristeţe a îngerilor care, în cer, îşi amintesc de pământ. Sufletul ei încântător suferea ştiind că, acolo, jos, cineva era nefericit din cauza ei. Dar ce poate să facă sclipitoarea stea de aur de pe firmament pentru păstorul umil care ridică spre ea braţe pătimaşe? În vremurile mitologice, Phoebe a coborât din cer sub forma unor raze de argint deasupra lui Endymion cel adormit, dar ea nu era măritată cu un conte polonez.

De cum sosi la Paris, contesa Labinska îi trimisese lui Octave acea invitaţie banală, pe care doctorul Balthazar Cherbonneau o învârtea distrat între degete, şi, văzând că nu vine, deşi ea ar fi dorit asta, îşi spusese, fără să vrea, cu bucurie: „Încă mă mai iubeşte!". Era totuşi o femeie de o puritate angelică şi imaculată ca zăpada de pe ultimul pisc al Himalayei.

Până şi Dumnezeu, în adâncul infinitului său, nu are, ca să îndepărteze plictiseala eternităţii, decât plăcerea de a auzi bătând pentru el inima unei sărmane şi mici făpturi pieritoare, de pe un glob fără valoare, pierdut în imensitate. Prascovie nu era mai severă decât Dumnezeu, iar contele Olaf n-ar fi putut să condamne această uşoară plăcere a sufletului.

– Istorisirea dumneavoastră, pe care am ascultat-o cu atenţie, îi spuse doctorul lui Octave, îmi demonstrează că orice speranţă din partea dumneavoastră ar fi himerică. Contesa nu vă va împărtăşi niciodată dragostea.

– Vedeţi, domnule Cherbonneau, că aveam dreptate să nu încerc să-mi opresc viaţa care se duce.

– Am spus că nu există speranţă cu mijloacele obişnuite, continuă doctorul. Dar există puteri oculte pe care ştiinţa modernă nu le recunoaşte şi a căror tradiţie s-a păstrat în acele ţări stranii, numite barbare de către o civilizaţie ignorantă. Acolo, în primele zile ale lumii, în contact direct cu forţele active ale naturii, specia umană cunoştea secrete pe care le credem pierdute şi pe care nu le-au luat cu sine, în migraţiile lor, triburile care mai târziu au format popoarele. Aceste secrete au fost transmise, mai întâi, de la iniţiat la iniţiat, în adâncurile misterioase ale templelor, scrise apoi în idiomuri sacre, de neînţeles pentru plebe, sculptate pe panouri cu hieroglife, de-a lungul pereţilor ascunşi de la Ellora*. Veţi mai găsi pe coamele muntelui Meru, de unde izvorăşte Gangele, în josul scării de marmură albă de Benares, oraşul sfânt, în adâncul pagodelor în ruină din Ceylon, câţiva brahmani centenari descifrând manuscrise necunoscute, câţiva ioghini preocupaţi să repete inefabila monosilabă *om***, fără să ia seama la păsările cerului care îşi fac cuiburi în părul lor. Câţiva

*Oraş din India, ridicat pe platoul Deccan – străvechi centru al budismului şi brahmanismului, celebru pentru grotele care adăpostesc temple subterane.

**Monosilaba sacră *om* sau *aum*, semnifică afirmaţia şi binecuvântarea. Reprezintă trinitatea hindusă Brahma, Vishnu şi Shiva şi exprimă inexprimabilul printr-o singură silabă.

fachiri ai căror umeri poartă cicatricele cârligelor de fier de la Jaggernat* dețin tainele pierdute ale alchimiștilor și obțin rezultate miraculoase atunci când binevoiesc să se servească de ele. Absorbită de interese materiale, Europa noastră nu-și dă seama de gradul de spiritualitate la care au ajuns credincioșii din India: posturi totale, contemplații înfricoșătoare prin fixitatea privirii, poziții imposibile, practicate ani în șir, le slăbesc într-atât trupul, încât ai zice, privindu-i cum stau ghemuiți sub un soare împovărător ca plumbul, între dogoritoare focuri, cu unghiile crescute până le străpung palmele, că sunt mumii egiptene scoase din sarcofage, încovoiate în atitudini de maimuță. Învelișul lor uman nu mai este decât o crisalidă, pe care sufletul, fluture nemuritor, poate să-l părăsească sau să-l reia după voie. În timp ce slăbita lor carcasă rămâne acolo, inertă, oribilă la vedere, ca o larvă nocturnă surprinsă de lumina zilei, spiritul lor, eliberat de orice legătură, se avântă pe aripile halucinației la înălțimi incalculabile, în lumile supranaturale. Au viziuni și vise stranii; urmăresc din extaz în extaz valurile pe care le fac epocile dispărute în oceanul eternității; parcurg infinitul în toate direcțiile, asistă la crearea universurilor, la geneza zeilor și la metamorfoza lor; își

*Jaggernat sau Jaggernant, străvechi oraș sfânt din India, situat în apropierea Golfului Bengal. Acolo se găsește cea mai veche pagodă închinată cultului lui Vishnu (Djaganath). În timpul procesiunilor, credincioșii veniți aici în pelerinaj se aruncau sub roțile carului sfânt, se lăsau agățați, atârnați, în cârlige, de umeri sau se rostogoleau pe saltele așternute cu săbii ori pumnale, ca să merite protecția lui Vishnu, zeu însetat de sânge.

amintesc științele înghițite de cataclismele plutoniene și diluviene, legăturile uitate dintre om și elemente. În această stare stranie, îngaimă cuvinte aparținând unor limbi pe care niciun popor nu le mai vorbește de mii de ani pe suprafața globului; regăsesc Cuvântul primordial, Cuvântul care a făcut să țâșnească lumina din imemoriale tenebre. Sunt luați drept nebuni; sunt aproape zei!

Acest preambul neobișnuit trezi în cel mai înalt grad atenția lui Octave care, neștiind unde voia să ajungă domnul Balthazar Cherbonneau, îl fixa cu o privire uluită și plină de interogații: nu ghicea care era legătura dintre credincioșii din India și iubirea lui pentru contesa Prascovie Labinska.

Înțelegând gândul lui Octave, doctorul îi făcu un semn cu mâna ca pentru a-i preîntâmpina întrebările și îi spuse:

– Răbdare, dragul meu pacient. Veți înțelege imediat că nu mă pierd în digresiuni inutile. Sătul să tot chestionez cu scalpelul, pe marmura amfiteatrelor, cadavre care nu-mi răspundeau și nu mă lăsau să întrevăd decât moartea, în timp ce eu căutam viața, am făcut un plan – la fel de cutezător ca și acela al lui Prometeu, care s-a suit în cer ca să fure focul – să ajung la suflet și să-l descopăr, să-l analizez și să-l disec, ca să spun așa. Am renunțat la efect pentru cauză, am căpătat un dispreț profund pentru știința materială, a cărei zădărnicie îmi fusese dovedită. Să acționezi asupra acestor forme vagi, asupra acestor grupări întâmplătoare de molecule repede destrămate, mi se părea a fi îndatorirea unui empirism comun. Am încercat prin magnetism să slăbesc legăturile

care înlănţuie spiritul de învelişul lui. Curând îi depăşisem pe Mesmer, Deslon, Maxwel, Puységur, Deleuze* şi pe cei mai pricepuţi, în experienţe cu adevărat miraculoase, dar care nu mă mulţumeau încă. Somnambulism, catalepsie, vedere la distanţă, luciditate extatică, produceam după bunul meu plac toate aceste efecte inexplicabile pentru plebe, simple şi inteligibile pentru mine. M-am ridicat mai sus: de la extazurile lui Cardan şi ale Sfântului Toma din Aquino, am trecut la crizele nervoase ale pitii-lor; am decoperit secretele epoptii-lor greceşti şi ale nebiimi-lor** ebraici. M-am iniţiat retrospectiv în misterele lui Trophonius şi ale lui Esculap, recunoscând de fiecare dată, în minunile despre care se povesteşte că le-ar fi făcut ei, o concentrare sau o expansiune a sufletului, provocată fie prin gest, fie prin privire, fie prin cuvânt, fie prin voinţă sau prin oricare alt agent necunoscut. Am reconstituit unul câte unul toate miracolele lui Apollonius din Tiana***. Cu

*Adepţi ai magnetismului animal. Doctorul Ch. Deslon (1750-1784), medicul contelui d'Artois, a fost un susţinător al lui Mesmer. Jacques de Chastenet, marchiz de Puységur (1751-1825), ofiţer, primar al localităţii Soissons şi magnetizator, a descoperit somnambulismul magnetic şi i-a consacrat mai multe lucrări. Jean-Philippe-François Deleuze (1753-1835), naturalist, s-a dedicat studiului empiric al fenomenelor magnetice şi a scris, între 1813 şi 1819, *O istorie critică a magnetismului animal.*

**Clarvăzători din *Vechiul Testament*, identificaţi cu profeţii (I Samuel, IX, 9-19).

***Filozof neo-pitagorician din primul secol, celebru pentru înţelepciunea şi călătoriile sale. Îi erau atribuite puteri magice, capacitatea de a face miracole şi de a zbura.

toate acestea, visul meu ştiinţific nu era îndeplinit. Sufletul îmi scăpa în continuare. Îl simţeam, îl auzeam, aveam putere asupra lui; îi amorţeam sau îi stimulam facultăţile, dar între el şi mine exista un strat de carne pe care nu-l puteam înlătura fără ca sufletul să-şi ia zborul. Eram ca păsărarul care a prins o zburătoare într-o plasă pe care nu îndrăzneşte s-o ridice, de teamă ca prada înaripată să nu se piardă în văzduh.

M-am dus în India, sperând să găsesc soluţia misterului în această patrie a înţelepciunii străvechi. Am învăţat sanscrita şi pacrita, idiomuri savante şi comune: am putut sta de vorbă cu pandiţii şi brahmanii. Am străbătut junglele în care rage tigrul pregătit de salt; am mers pe malul iazurilor sfinte, brăzdate de spinările crocodililor; am străbătut păduri de nepătruns, zăvorâte de liane din care-şi luau zborul nori de lilieci şi de maimuţe, m-am întâlnit faţă-n faţă cu elefantul la cotul cărării umblate de fiarele sălbatice, ca să ajung la coliba vreunui ioghin celebru, care comunica cu munii* şi-am stat aşezat, zile întregi, lângă el, pe aceeaşi piele de gazelă, ca să notez incantaţii imprecise, pe care extazul le făcea să iasă de pe buzele lui negre şi crăpate. Am obţinut astfel cuvinte atotputernice, formule evocatoare, silabe ale Cuvântului creator.

Am studiat sculpturile simbolice dinăuntrul pagodelor pe care nu le-a văzut nici un ochi profan şi unde doar pentru că purtam robă de brahman mi-a fost îngăduit să pătrund. Am citit multe mistere cosmogonice,

*Termen sanscrit care desemnează asceţii, ermiţii, înţelepţii.

toate acestea, visul meu științific nu era îndeplinit. Sufletul îmi scăpa în continuare. Îl simțeam, îl auzeam, aveam putere asupra lui; îi amorțeam sau îi stimulam facultățile, dar între el și mine exista un strat de carne pe care nu-l puteam înlătura fără ca sufletul să-și ia zborul. Eram ca păsărarul care a prins o zburătoare într-o plasă pe care nu îndrăznește s-o ridice, de teamă ca prada înaripată să nu se piardă în văzduh.

M-am dus în India, sperând să găsesc soluția misterului în această patrie a înțelepciunii străvechi. Am învățat sanscrita și pacrita, idiomuri savante și comune: am putut sta de vorbă cu pandiții și brahmanii. Am străbătut junglele în care rage tigrul pregătit de salt; am mers pe malul iazurilor sfinte, brăzdate de spinările crocodililor; am străbătut păduri de nepătruns, zăvorâte de liane din care-și luau zborul nori de lilieci și de maimuțe, m-am întâlnit față-n față cu elefantul la cotul cărării umblate de fiarele sălbatice, ca să ajung la coliba vreunui ioghin celebru, care comunica cu munii* și-am stat așezat, zile întregi, lângă el, pe aceeași piele de gazelă, ca să notez incantații imprecise, pe care extazul le făcea să iasă de pe buzele lui negre și crăpate. Am obținut astfel cuvinte atotputernice, formule evocatoare, silabe ale Cuvântului creator.

Am studiat sculpturile simbolice dinăuntrul pagodelor pe care nu le-a văzut nici un ochi profan și unde doar pentru că purtam robă de brahman mi-a fost îngăduit să pătrund. Am citit multe mistere cosmogonice,

*Termen sanscrit care desemnează asceții, ermiții, înțelepții.

multe legende despre civilizații dispărute. Am descoperit sensul emblemelor pe care le țin în numeroasele lor mâini acei zei hibrizi și stufoși precum natura Indiei. Am meditat la cercul lui Brahma, la lotusul lui Vishnu, la cobra capello* a lui Shiva, zeul albastru**. Desfășurându-și trompa de pahiderm și clipind din ochișorii săi cu gene lungi, Ganesa*** părea să-mi întâmpine surâzător eforturile și să-mi încurajeze cercetările. Toate aceste monstruoase figuri și imagini alegorice îmi spuneau în limba lor de piatră: „Suntem doar forme, spiritul este cel care pune în mișcare masa".

Un preot al templului Tirunamalay****, căruia i-am împărtășit ideea care mă preocupa, mi-a indicat un penitent care locuia într-una din grotele insulei Elephanta și care ajunsese la cel mai înalt grad al desăvârșirii. L-am găsit sprijinit de peretele cavernei, înfășurat într-o împletitură din fibre vegetale, cu bărbia pe genunchi, cu degetele încrucișate pe picioare, într-o stare de imobilitate completă. Ochii dați peste cap nu

*Termen portughez care desemnează năpârca cu glugă sau șarpele cu ochelari.

**Pentru că a înghițit otrava care ar fi trebuit să distrugă lumea, Shiva a rămas cu gâtul albastru.

***Zeu hindus, fiu al lui Shiva și al lui Parvathi, reprezentat ca având un cap de elefant și o burtă proeminentă. Este invocat pentru depășirea obstacolelor, ca și în orice demers de ordin religios, literar sau comercial.

****Corespunde probabil orășelului Tiruvannamalai, aflat la vest de Pondichery, în care se află un templu important ridicat la poalele lui Arunacala, Muntele Roșu sau Muntele Aurorei, unul dintre cele mai vechi locuri sacre din India.

multe legende despre civilizații dispărute. Am descoperit sensul emblemelor pe care le țin în numeroasele lor mâini acei zei hibrizi și stufoși precum natura Indiei. Am meditat la cercul lui Brahma, la lotusul lui Vishnu, la cobra capello* a lui Shiva, zeul albastru**. Desfășurându-și trompa de pahiderm și clipind din ochișorii săi cu gene lungi, Ganesa*** părea să-mi întâmpine surâzător eforturile și să-mi încurajeze cercetările. Toate aceste monstruoase figuri și imagini alegorice îmi spuneau în limba lor de piatră: „Suntem doar forme, spiritul este cel care pune în mișcare masa".

Un preot al templului Tirunamalay****, căruia i-am împărtășit ideea care mă preocupa, mi-a indicat un penitent care locuia într-una din grotele insulei Elephanta și care ajunsese la cel mai înalt grad al desăvârșirii. L-am găsit sprijinit de peretele cavernei, înfășurat într-o împletitură din fibre vegetale, cu bărbia pe genunchi, cu degetele încrucișate pe picioare, într-o stare de imobilitate completă. Ochii dați peste cap nu

---

*Termen portughez care desemnează năpârca cu glugă sau șarpele cu ochelari.

**Pentru că a înghițit otrava care ar fi trebuit să distrugă lumea, Shiva a rămas cu gâtul albastru.

***Zeu hindus, fiu al lui Shiva și al lui Parvathi, reprezentat ca având un cap de elefant și o burtă proeminentă. Este invocat pentru depășirea obstacolelor, ca și în orice demers de ordin religios, literar sau comercial.

****Corespunde probabil orășelului Tiruvannamalai, aflat la vest de Pondichery, în care se află un templu important ridicat la poalele lui Arunacala, Muntele Roșu sau Muntele Aurorei, unul dintre cele mai vechi locuri sacre din India.

ciudate, regimuri imposibile. Nu accepta decât cazuri disperate, trimițând confraților, cu un dispreț plin de semeție, vulgarele congestii pulmonare, banalele enterite, burghezele febre tifoide; însă în ocaziile supreme obținea vindecări într-adevăr inimaginabile. În picioare lângă patul suferinzilor, făcea gesturi magice deasupra unei cești cu apă și trupuri deja rigide și reci, pregătite pentru coșciug, după ce își descleștau maxilarele crispate de agonie și înghițeau câteva picături din această băutură, redobândeau flexibilitatea ființelor în viață, bujorii sănătoși și se ridicau în șezut, plimbând în jurul lor priviri de pe acum obișnuite cu beznele mormântului. Iată de ce era numit doctorul morților sau „cel care resuscitează". Dar el nu consimțea întotdeauna să facă aceste tratamente și adesea refuza sume enorme din partea muribunzilor bogați. Ca să ia decizia să intre în luptă cu moartea, trebuia să fie înduioșat de durerea unei mame care implora salvarea unicului ei copil, de disperarea unui îndrăgostit care cerea îndurare pentru iubita adorată sau să considere că viața amenințată era folositoare poeziei, științei sau progresului speciei umane. Astfel a salvat un încântător *baby* căruia crupul* îi strângea gâtul cu degetele-i de fier, o tânără fermecătoare ajunsă la ultimul stadiu al tuberculozei, un poet căzut pradă *delirium*-lui *tremens*, un inventator atacat de o congestie cerebrală, care ar fi dus cu el, sub câteva lopeți de pământ, secretul descoperirii sale.

---

*Afecțiune a laringelui la copii, caracterizată prin respirație sufocantă și o tuse răgușită.

Altminteri, spunea că nu trebuie să contrariezi natura, că moartea are uneori rațiunea ei și că riști, împiedicând-o, să tulburi ceva în ordinea universală. După cum vedeți, domnul Balthazar Cherbonneau era doctorul cel mai extravagant din lume și adusese cu sine din India o excentricitate desăvârșită. Însă renumele lui de hipnotizator îi depășea faima de medic. În fața unui mic număr de aleși, făcuse câteva ședințe despre care se povesteau miracole capabile să tulbure toate noțiunile despre posibil sau imposibil și care depășeau minunile lui Cagliostro.

Doctorul locuia la parterul unui vechi conac din strada Regard, într-un apartament vagon, cum erau făcute altădată, ale cărui ferestre înalte dădeau într-o grădină plantată cu arbori masivi, cu trunchiul negru și un frunziș rărit. Deși era vară, calorifere puternice suflau prin gurile lor cu grilaje de alamă trombe de aer fierbinte în sălile mari și mențineau temperatura la treizeci și cinci sau patruzeci de grade, întrucât domnul Balthazar Cherbonneau, obișnuit cu clima incendiară a Indiei, dârdâia sub soarele nostru palid, precum acel călător care, întors de la izvoarele Nilului Albastru din Africa Centrală, tremura de frig la Cairo și nu ieșea decât într-o trăsură închisă, înfășurat călduros cu o blană de vulpe albastră de Siberia și cu picioarele așezate pe un manșon de metal, plin cu apă clocotită.

În aceste săli, pe post de mobilier erau doar divane joase, îmbrăcate cu stofe grele, decorate cu elefanți himerici și păsări fabuloase, etajere traforate, colorate și aurite cu o naivitate barbară de către băștinașii din

Ceylon, vaze japoneze încărcate de flori exotice. Pe podea era întins, dintr-un cap într-altul al apartamentului, unul dintre acele covoare funerare, cu desene albe și negre, reprezentând ramuri și flori, pe care le țes în închisoare drept penitență *thugg*-ii* și a căror urzeală pare a fi făcută din cânepa funiilor folosite pentru omoruri. Câțiva idoli hinduși din marmură sau bronz, cu prelungi ochi migdalați, cu inele în nas, cu buze groase și zâmbitoare, cu coliere de perle care le coborau până la buric, cu caracteristici ciudate și misterioase, își încrucișau picioarele pe micuțele piedestaluri prin unghere; de-a lungul pereților erau atârnate miniaturi în guașă, opera vreunui pictor din Calcutta sau din Lucknow**, care reprezentau cele nouă *Avataruri* deja îndeplinite de Vishnu, ca pește, ca broască țestoasă, ca porc, ca leu cu cap de om, ca pitic brahman, ca Rama, ca erou luptându-se cu uriașul cu o mie de brațe Cartasuciriargunen, ca Krishna, copilul extraordinar în care visătorii văd un Christos indian, ca Buddha, adorator al marelui zeu Mahadevi, și, în sfârșit, îl arătau adormit, în mijlocul căii lactee pe năpârca ale cărei cinci capete îndoite formează un baldachin, așteptând momentul când să ia, ca ultimă reîncarnare, forma acelui

---

*Membrii unei societăți secrete dintr-o confrerie religioasă din India, care practicau crima rituală prin strangulare. O adorau pe zeița Kâli sau Durga, soția lui Shiva și reîncarnarea energiei destructive.

**Sau Laknau. Oraș din India – pe cursul râului Gumtî, afluent al Gangelui –, centru al artei muzicale și poetice.

alb cal înaripat care, lăsând să-i cadă copita asupra Universului, trebuie să aducă sfârşitul lumii*.

În sala din spate, încălzită şi mai puternic decât celelalte, stătea domnul Balthazar Cherbonneau, înconjurat de cărţi sanscrite gravate cu poansonul pe lame subţiri de lemn, găurite şi strânse cu un şnur, astfel încât semănau mai mult cu nişte jaluzele decât cu volume, după cum le înţelege librăria europeană. O maşinărie electrică, cu sticlele pline de foiţe de aur şi cu discurile de sticlă învârtite de nişte manivele, îşi înălţa silueta neliniştitoare şi complicată în mijlocul încăperii, alături de un hârdău mesmerian, în care era cufundat un furtun de metal şi din care radiau numeroase tije de fier. Domnul Cherbonneau nu era absolut deloc un şarlatan şi nu urmărea efectul punerii în scenă, însă era dificil să pătrunzi în acest bizar loc retras fără să ai impresia pe care o vor fi produs-o altădată laboratoarele alchimiştilor.

Contele Olaf Labinski auzise vorbindu-se despre minunile făcute de doctor şi curiozitatea lui pe jumătate naivă îi fusese aţâţată. Rasele slave au din fire o înclinaţie spre miraculos, pe care educaţia cea mai serioasă nu o îndreaptă întotdeauna. Pe de altă parte, martori demni de crezare, care asistaseră la acele şedinţe, spuneau lucruri pe care nu le poţi crede fără să le fi văzut, oricâtă încredere ai avea în povestitor. În consecinţă, s-a dus să-l viziteze pe taumaturg.

---

*Aluzie la cel de-al zecelea avatar al lui Vishnu, care se va reîncarna în *Kalkin*, calul alb care este menit să producă renaşterea şi stabilirea ordinii cosmice.

Când contele Labinski intră la doctorul Balthazar Cherbonneau, se simţi cuprins ca de o flacără uşoară. Tot sângele i se urcă la cap, venele de la tâmple începură să i se zbată; căldura extremă care domnea în apartament îl sufocă. Lămpile în care ardeau uleiuri aromate, marile flori din Java, care-şi legănau enormele calicii ca pe nişte cădelniţe, îl îmbătau cu emanaţiilor lor îmbătătoare şi cu parfumurile sufocante. Clătinându-se, făcu câţiva paşi spre domnul Cherbonneau care stătea cu picioarele încrucişate pe divan, într-una din acele stranii poziţii de fachir sau de sannyâsi* cu care prinţul Soltikoff** şi-a ilustrat atât de pitoresc călătoria în India. Văzând cum i se desenează unghiurile articulaţiilor sub cutele hainelor, s-ar fi zis că este un păianjen uman, ghemuit în mijlocul pânzei sale şi stând nemişcat în faţa prăzii. La apariţia contelui, pupilele-i turcoaz străluciră cu licăriri fosforescente în mijlocul orbitelor colorate de brunul hepatitei şi se stinseră imediat, de parcă ar fi fost acoperite de un văl acţionat la comandă. Doctorul îi întinse mâna lui Olaf, a cărui stare de rău o înţelese. Din două sau trei mişcări ale mâinilor, îl înconjură cu o atmosferă primăvăratică, creându-i un paradis răcoros în acest infern de căldură.

---

*Termen sanscrit cu sensul de „cel care renunţă“, menit să-l identifice pe brahman în cea de-a patra şi ultima etapă a existenţei sale religioase, aceea de ascet vagabond şi cerşetor. În sens larg, este folosit pentru toţi călugării cerşetori.

**Călător şi arheolog rus din secolul al XIX-lea, prinţul Alexis Saltâkov a străbătut cea mai mare parte a ţărilor din Orient şi a publicat lucrări despre India şi Persia.

– Vă simţiţi mai bine acum? Plămânii dumneavoastră, obişnuiţi cu brizele Balticei – care păstrează răceala zăpezilor seculare ale Polului, prin care s-au tăvălit – probabil că au gâfâit ca foalele de fierărie în acest aer fierbinte, în care totuşi eu dârdâi, de parcă aş fi fost copt, răscopt şi calcinat de văpaia soarelui.

Contele Olaf Labinski făcu un semn ca să arate că nu mai suferea din cauza temperaturii ridicate din apartament.

– Ei bine, spuse doctorul cu un accent de bonomie, fără îndoială aţi auzit vorbindu-se despre scamatoriile pe care le arăt şi vreţi un eşantion al ştiinţei mele. Oh, eu sunt mai grozav decât Comus, Comte sau Bosco*.

– Curiozitatea mea nu este atât de frivolă, răspunse contele, şi se datorează mai mult respectului pe care îl am pentru unul dintre prinţii ştiinţei.

– Eu nu sunt savant, în înţelesul dat acestui cuvânt. Din contră, studiind anumite lucruri pe care ştiinţa le dispreţuieşte, am pus stăpânire pe forţe oculte nefolosite şi obţin rezultate care par miraculoase, deşi sunt naturale. Pândindu-l cu răbdare, am surprins, în câteva rânduri, sufletul – mi-a făcut confidenţe de care am profitat şi mi-a spus cuvinte pe care le-am reţinut. Spiritul este totul, materia nu există decât în aparenţă; poate că Universul nu este decât un vis al lui Dumnezeu sau o

*Trei prestidigitatori din secolul al XIX-lea. Comus a fost iluzionist şi a murit în 1820; nu i se cunoşte decât pseudonimul, împrumutat fizicianului Ledru-Comus. Louis-Christian-Emmanuel Comte (1788-1859) a fost cunoscut în special ca ventriloc. Bartolomeo Bosco (1793-1863) a fost un scamator italian.

iradiaţie a Cuvântului în nemărginire. Mototolesc după cum vreau zdreanţa trupului, opresc sau accelerez viaţa, deplasez simţurile, suprim spaţiul, risipesc durerea fără cloroform, eter sau orice alt drog anestezic. Întrebuinţându-mi voinţa, această electricitate intelectuală*, însufleţesc sau omor fulgerător. Nimic nu-mi poate opri privirea, care trece prin orice. Văd limpede razele gândirii şi, aşa cum sunt proiectate spectrele solare pe un ecran, eu le pot face să treacă prin prisma mea invizibilă şi să le oblig să se reflecte pe pânza albă a creierului meu. Dar toate astea sunt nimic pe lângă miracolele pe care le săvârşesc unii dintre ioghinii din India, ajunşi la cel mai înalt grad al ascetismului. Noi, europenii, suntem prea uşuratici, prea distraţi, prea neserioşi, prea îndrăgostiţi de închisoarea noastră de lut ca să-i deschidem ferestre mari spre eternitate şi infinit. Cu toate astea, am obţinut câteva rezultate destul de ciudate şi le veţi putea aprecia singur, imediat, rosti doctorul Balthazar Cherbonneau, făcând să alunece, pe tije, inelele unei grele perdele, care masca un fel de alcov făcut în fundul sălii.

La lumina unei flăcări de alcool care pâlpâia pe un trepied de bronz, contele Olaf Labinski observă un spectacol înfricoşător, care-l făcu să se înfioare. Pe o masă de marmură neagră se afla corpul unui tânăr, gol până la mijloc şi de o imobilitate cadaverică. Din torsul său străpuns de săgeţi, precum cel al Sfântului Sebastian, nu curgea nici o picătură de sânge. S-ar fi zis că este o

*Definiţia voinţei este de inspiraţie balzaciană.

imagine colorată a unui martir şi că marginile rănilor nu fuseseră pictate în cinabru.

„Acest medic neobişnuit, îşi spuse Olaf în sinea lui, este probabil vreun adorator al lui Shiva şi o fi sacrificat idolului său această victimă."

– O, nu suferă absolut deloc. Înţepaţi-l fără teamă, nici un muşchi al feţei nu i se va mişca, rosti doctorul, în timp ce îi scotea tânărului săgeţile din corp, aşa cum scoţi acele dintr-o perniţă.

Câteva mişcări rapide ale mâinilor îl desprinseră pe pacient din reţeaua de efluvii care îl ţinea prizonier. Se trezi cu un zâmbet de extaz pe buze, de parcă avusese un vis plăcut. Domnul Balthazar Cherbonneau îl pofti printr-un gest să iasă, iar el se retrase printr-o uşiţă tăiată în lemnul care îmbrăca alcovul.

– I-aş fi putut tăia un picior sau o mână, fără ca el să-şi dea seama, spuse doctorul încreţindu-şi ridurile în chip de zâmbet. N-am făcut-o pentru că eu nu creez încă şi pentru că omul, inferior prin asta şopârlei, nu are o sevă destul de puternică pentru a-şi reface membrele care-i sunt tăiate. Dar, dacă nu creez, în schimb întineresc.

Ridică voalul ce acoperea o femeie în vârstă, adormită magnetic într-un fotoliu, nu departe de masa de marmură neagră. Trăsăturile ei, care probabil fuseseră frumoase, erau trecute, iar ravagiile timpului se citeau pe forma braţelor slăbite, a umerilor, a pieptului. Doctorul aţinti asupra ei, câteva minute, cu o intensitate tenace, privirea ochilor lui albaştri. Liniile alterate îşi reveniră, conturul sânilor avea din nou desăvârşirea

virginală, o carnaţie albă şi mătăsoasă umplu zbârciturile gâtului. Obrajii i se rotunjiră şi deveniră catifelaţi ca piersicile, în toată prospeţimea tinereţii; ochii se deschiseră sclipind de o lumină vie. Masca bătrâneţii, ridicată ca prin magie, făcu loc femeii tinere şi frumoase dispărută de multă vreme.

– Credeţi că Fântâna Tinereţii a lăsat să-i curgă pe undeva apele miraculoase? i se adresă doctorul contelui, stupefiat de această transformare. Eu o cred, pentru că omul nu inventează nimic şi fiecare dintre visele sale este ori prezicere, ori amintire. Dar să părăsim această formă, replămădită un moment prin voinţa mea, şi să o consultăm pe tânăra fată care doarme liniştită în colţul acesta. Chestionaţi-o, ştie mai multe decât pitiile sau sibilele. Puteţi să o trimiteţi într-unul dintre cele şapte castele pe care le aveţi în Boemia* şi să o întrebaţi ce se află închis în cel mai ascuns dintre sertarele dumneavoastră. Vă va răspunde pe dată: sufletului ei nu-i trebuie decât o secundă pentru această călătorie, lucru puţin surprinzător la urma-urmelor, de vreme ce electricitatea parcurge şaptezeci de mii de leghe în acelaşi timp, iar electricitatea este faţă de gândire ceea ce este trăsura faţă de vagon. Luaţi-o de mână, ca să intraţi în legătură cu ea. Nu va trebui să vă formulaţi întrebarea, o va ghici în mintea dumneavoastră.

Tânăra, cu o voce lipsită de accent, precum aceea a unei umbre, răspunse la întrebarea mentală a contelui.

---

*Aluzie la *Histoire du roi de Bohême et de ses sept châteaux* (*Povestea regelui Boemiei şi a celor şapte castele ale sale*) de Charles Nodier, apărută în 1830.

– În cufăraşul de cedru este un bulgăre de pământ acoperit de nisip fin, pe care se vede urma unui picioruş.

– A ghicit întocmai? întrebă doctorul cu indiferenţă, parcă ar fi fost sigur de infailibilitatea somnambulei sale.

O roşeaţă vizibilă acoperi obrajii contelui. Într-adevăr, la începutul dragostei lor, luase de pe aleea unui parc amprenta pasului Prascoviei şi o păstra ca pe o relicvă într-o cutie încrustată cu sidef şi argint, executată cu multă grijă. Îi purta cheia microscopică atârnată de gât, pe un fin lănţişor veneţian.

Domnul Balthazar Cherbonneau, ca un om de lume, văzând încurcătura contelui, nu insistă şi-l conduse la o masă pe care se afla nişte apă la fel de limpede ca diamantul.

– Fără îndoială, aţi auzit vorbindu-se despre oglinda magică în care Mefisto i-a arătat lui Faust chipul Elenei*. Fără a avea o copită de cal ascunsă în ciorapul meu de mătase şi nici două pene de cocoş la pălărie, vă pot totuşi oferi acest miracol inofensiv. Aplecaţi-vă peste cupă şi gândiţi-vă intens la persoana pe care doriţi să o vedeţi. Vie sau moartă, departe sau aproape, va veni la chemarea dumneavoastră, de la capătul lumii sau din adâncurile istoriei.

Contele se aplecă deasupra cupei, a cărei apă se tulbură curând sub privirea lui şi luă tente opaline, de parcă s-ar fi vărsat în ea benzină; un cerc irizat în culorile prismei înconjură marginile vasului, încadrând tabloul care se schiţa deja sub norul alburiu.

*Referire la celebrul poem dramatic *Faust* al lui Goethe.

Ceaţa se împrăştie. Ca apărută de sub o pojghiţă de gheaţă, pe fundul apei redevenită transparentă se contură o tânără în halat de dantelă, cu ochi verzi ca marea, cu părul auriu şi creţ, care îşi plimba, ca pe nişte fluturi albi, frumoasele-i mâini pe fildeşul pianului – întruchipare de o desăvârşire care i-ar fi făcut pe toţi pictorii să moară de deznădejde: era Prascovie Labinska; fără să ştie, ea răspundea evocării înflăcărate a contelui.

– Iar acum să trecem la ceva foarte neobişnuit, spuse doctorul luând mâna contelui şi aşezând-o pe una dintre tijele de fier ale hârdăului mesmerian.

De cum atinse metalul încărcat de un magnetism electrizant, Olaf căzu ca fulgerat. Doctorul îl luă în braţe, îl ridică de parcă ar fi fost un fulg, îl aşeză pe divan, sună şi-i spuse servitorului care apăru în pragul uşii:

– Du-te să-l cauţi pe domnul Octave de Saville.

VI

Uruitul unui cupeu se auzi în curtea tăcută a reşedinţei şi aproape imediat Octave se înfiinţă înaintea doctorului. Rămase uluit când domnul Cherbonneau i-l arătă pe contele Olaf Labinski, întins pe un divan şi arătând ca şi mort. Mai întâi bănui un asasinat şi rămase câteva momente mut de aversiune, dar, după o cercetare mai atentă, observă că o respiraţie aproape imperceptibilă cobora şi ridica pieptul bărbatului adormit.

– Iată, rosti doctorul, vă așteaptă deghizarea. Este ceva mai greu de pus și de purtat decât un domino închiriat la Babin, dar Romeo, urcându-se pe balconul din Verona, nu se teme de pericolul de a-și rupe gâtul. Știe că Julieta îl așteaptă sus, în cameră, îmbrăcată în straiele-i de noapte, iar contesa Prascovie Labinska prețuiește la fel ca urmașa Capuleților.

Tulburat de ciudățenia situației, Octave nu răspundea. Îl privea în continuare pe conte, al cărui cap, ușor lăsat pe spate, era așezat pe o pernă și semăna cu acele efigii de cavaleri întinși pe sarcofagele lor din mănăstirile gotice, având sub ceafa rigidă o pernă de marmură sculptată. Această față frumoasă și nobilă, pe care urma să o lase fără suflet, îi inspira involuntare remușcări.

Doctorul luă meditația lui Octave drept o ezitare. Un zâmbet ușor disprețuitor rătăci pe încrețitura buzelor sale și îi spuse:

– Dacă nu v-ați hotărât, pot să-l trezesc pe conte, care va pleca așa cum a sosit, plin de admirație pentru puterea mea magnetică. Dar gândiți-vă bine, o astfel de ocazie nu se va mai ivi vreodată. Însă, oricât interes aș avea pentru dragostea dumneavoastră, oricât aș dori să fac o experiență nemaiîncercată în Europa, nu pot să vă ascund că acest schimb de suflete are pericolele sale. Atingeți-vă inima, consultați-o. Vă riscați fără reticență viața pe această carte supremă? Dragostea este la fel de puternică precum moartea, spune Biblia*.

– Sunt gata, răspunse simplu Octave.

Cântarea cântărilor, VIII, 6.

– Bine, tinere, strigă doctorul frecându-și mâinile negricioase și uscate cu o rapiditate extraordinară, de parcă ar fi vrut să aprindă focul ca sălbaticii. Această pasiune care nu se dă înapoi de la nimic îmi place. Nu există decât două lucruri pe lume: pasiunea și voința. Dacă nu veți fi fericit, nu va fi din vina mea, cu siguranță. Ah, dragă Brahma-Logum, vei vedea din cerul lui Indra, unde divinele apsara* te înconjoară cu cântecele lor senzuale, că nu am uitat formula implacabilă pe care mi-ai șoptit-o la ureche când ți-ai abandonat carcasa mumificată. Am reținut totul, cuvintele și gesturile. La treabă! La treabă! Vom pregăti în cazan un amestec straniu, ca vrăjitoarele lui Macbeth, dar fără infama magie nordică. Luați loc în acest fotoliu, în fața mea. Lăsați-vă plin de încredere în puterea mea. Bine! Ochi în ochi, mână în mână. Farmecul deja acționează. Noțiunile de timp și de spațiu se pierd, conștiința de sine se îndepărtează, pleoapele coboară. Mușchii, nemaiprimind ordine de la creier, se destind. Mintea ațipește, toate firele subțiri care agață sufletul de corp sunt dezlegate. Brahma, în oul de aur în care a visat zece mii de ani, nu era mai izolat de lucrurile din afară. Să-l saturăm de parfumuri, să-l cufundăm în raze.

Mormăind aceste fraze întretăiate, doctorul nu-și înceta nici măcar o clipă pasele: din mâinile lui întinse țâșneau jeturi luminoase care loveau fruntea sau inima pacientului, în jurul căruia se forma cu încetul un fel de atmosferă vizibilă, fosforescentă ca o aureolă.

*În mitologia indiană, nimfe de o mare frumusețe, care locuiau în Paradisul lui Indra.

– Foarte bine! rosti domnul Balthazar Cherbonneau, aplaudându-se singur pentru treaba făcută. Iată-l aşa cum vreau. Haide, haide, oare ce te mai reţine încă pe acolo? strigă el după o pauză, de parcă ar fi ghicit în craniul lui Octave ultima încordare a personalităţii gata să fie zdrobită. Ce idee răzvrătită, gonită din circumvoluţiunile creierului, încearcă să se sustragă influenţei mele, ghemuindu-se pe monada primitivă, pe punctul central al vieţii? Voi pune mâna pe ea şi-o voi înfrânge.

Pentru a învinge această răzvrătire involuntară, doctorul îşi încărcă şi mai puternic bateria magnetică a privirii, atinse gândul răzvrătit între baza creierului mic şi inserţia şirei spinării, sanctuarul cel mai ascuns, tabernacolul cel mai misterios al sufletului. Triumful îi era total.

Atunci se pregăti cu multă solemnitate pentru experienţa uimitoare pe care urma să o încerce. Se îmbrăcă precum un mag cu o robă de in, se spălă pe mâini cu o apă parfumată, scoase din diverse cutii nişte pudră cu care îşi făcu pe obraji şi pe frunte tatuaje hieratice. Îşi înfăşură pe braţ cordonul brahmanilor, citi două sau trei slocasuri* din poemele sacre şi nu uită nici unul dintre ritualurile meticuloase recomandate de sannyâsi-ul din grotele de la Elephanta.

La terminarea acestor ceremonialuri, deschise larg gurile de căldură şi curând sala se umplu de o atmosferă încinsă, care i-ar fi făcut pe tigri să leşine în junglă, ar fi

*Strofe de câte două versuri, în poezia hindusă.

crăpat platoşa de nămol de pe pielea aspră a bivolilor şi ar fi făcut să înflorească explodând floarea de aloe.

– Nu trebuie ca aceste două scântei ale focului divin, care în scurt timp vor fi neacoperite – dezgolite pentru câteva secunde de învelişul lor muritor – să pălească sau să se stingă în aerul nostru îngheţat, spuse doctorul privind termometrul, care arăta 120° Fahrenheit.

Între cele două corpuri inerte, doctorul Balthazar Cherbonneau părea, în hainele lui albe, sacrificatorul vreuneia din acele religii sângeroase, cel care pune cadavre pe altarul zeilor. Amintea de acel preot al lui Vitziliputzili, sălbaticul idol mexican de care vorbeşte Heinrich Heine într-una din baladele sale*, dar intenţiile lui erau cu siguranţă mai paşnice.

Se apropie de contele Olaf Labinski, în continuare nemişcat, şi pronunţă inefabila silabă, apoi se duse în grabă să o repete deasupra lui Octave, profund adormit. Faţa, de obicei bizară a domnul Cherbonneau, devenise, în acel moment, de o măreţie neobişnuită; importanţa puterii de care dispunea îi înnobila trăsăturile dezarticulate şi, dacă cineva l-ar fi văzut efectuând acele ritualuri misterioase cu o gravitate sacerdotală, nu ar fi recunoscut în el doctorul hoffmannian, care chema, provocându-l, creionul caricaturii.

Atunci se întâmplară lucruri foarte stranii: Octave de Saville şi contele Olaf Labinski părură cuprinşi simultan parcă de un spasm al agoniei, faţa li se descompuse, o uşoară spumă le apăru pe buze. Lividitatea

*Acest poem face parte din *Romancero*, 1851.

morţii le decoloră pielea, în timp ce două luminiţe albăstrui şi pâlpâinde sclipeau nesigur deasupra capetelor lor.

La un gest rapid al doctorului, care părea să le traseze drumul prin aer, cele două puncte fosforescente se puseră în mişcare şi, lăsând în urma lor o dâră de lumină, se îndreptară spre noul lor cămin: sufletul lui Octave ocupă trupul contelui Labinski, sufletul contelui pe cel al lui Octave: avatarul fusese efectuat.

O uşoară îmbujorare a pometţilor arăta că viaţa tocmai reintrase în acele luturi umane rămase fără suflet pentru câteva secunde şi pe care îngerul negru le-ar fi luat ca pradă, de n-ar fi fost energia doctorului.

Bucuria triumfului făcu să scânteieze ochii albaştri ai lui Cherbonneau, care îşi spunea mergând cu paşi mari prin cameră: „Să facă acelaşi lucru doctorii cei mai lăudaţi, ei, cei atât de mândri că repară de bine de rău ceasornicul uman când se defectează: Hipocrate, Galinius, Paracelsius, Van Helmont, Boerhaave, Tronchin, Hahnemann, Rasori*! Cel mai neînsemnat fachir indian, ghemuit pe scara unei pagode, ştie de o mie de ori mai multe decât voi! Ce contează cadavrul, dacă porunceşti spiritului!"

*Jean-Baptiste Van Helmont (1577-1644), medic şi chimist belgian; Herman Boerhaave (1668-1738), medic şi profesor de medicină olandez; Théodore Tronchin (1709-1781), medic elveţian şi discipol al precedentului; Frédéric Hahnemann (1755-1843), medic german, creatorul metodei homeopate; Jean Rasori (1766-1837), medic şi profesor de medicină italian.

Terminându-şi treaba, doctorul Balthazar Cherbonneau făcu mai multe salturi de mare bucurie şi dansă ca munţii din Sir-Hasirim-ul* regelui Solomon. Prinzându-şi piciorul în faldurile robei brahmane, era cât pe ce să pice în nas, mic accident care-l făcu să-şi vină în fire şi să-şi recapete tot sângele rece.

– Să-i trezim pe adormiţi, spuse domnul Cherbonneau, după ce-şi ştersese dârele de pulberi colorate cu care îşi brăzdase faţa şi-şi scosese costumaţia de brahman. Şi, aşezându-se în faţa corpului contelui Labinski, locuit de sufletul lui Octave, făcu gesturile necesare ca să-l scoată din starea de somnambul, agitându-şi la fiecare gest degetele încărcate cu fluidul pe care-l îndepărta.

După câteva minute, Octave-Labinski (pe viitor îl vom numi astfel, pentru ca povestirea să fie limpede) se ridică în şezut, îşi trecu o mână peste ochi şi plimbă în jurul său o privire uluită, pe care conştiinţa eului nu o lumina încă. Când i-a revenit percepţia clară a obiectelor, primul lucru pe care îl observă fu propria-i formă aşezată pe un divan. Se vedea! Nu reflectat de o oglindă, ci în realitate. Scoase un strigăt –; strigătul nu răsuna cu timbrul vocii lui şi îl cam îngrozi – cum schimbul de suflete avusese loc în timpul somnului magnetic, nu avea nici o amintire despre el şi simţea o indispoziţie neobişnuită. Mintea lui, servită de organe noi, era ca un muncitor căruia i-au fost luate uneltele obişnuite pentru a i se da altele. Dezorientată, Psyche lovea cu

**Cântarea cântărilor.*

aripile-i neliniştite în bolta acelui craniu necunoscut şi se pierdea în meandrele acelui creier în care mai erau câteva urme de idei străine.

– Ei bine, rosti doctorul, după ce se bucurase suficient de surpriza lui Octave-Labinski, cum vi se pare noua dumneavoastră locuinţă? Sufletul vi s-a instalat comod în trupul acestui încântător cavaler, hatman, hospodar sau magnat, soţul celei mai frumoase femei din lume? Nu mai doriţi să vă stingeţi, după cum vă era planul prima dată când v-am văzut în tristul dumneavoastră apartament din strada Saint-Lazare, acum că porţile reşedinţei Labinski vă sunt larg deschise şi nu vă mai temeţi ca Prascovie să nu vă oprească pe buze cuvintele ca la vila Salviati, când aţi dorit să-i vorbiţi despre iubire! Vedeţi doar că bătrânul Balthazar Cherbonneau, cu faţa lui de macac, pe care dacă ar vrea ar schimba-o cu alta, are încă destule şi foarte bune reţete în mânecă?

– Domnule doctor, răspunse Octave-Labinski, aveţi puterea lui Dumnezeu sau măcar a unui demon.

– Oh! Oh! Nu vă temeţi, nu este nimic drăcesc în asta. Mântuirea sufletului dumneavoastră nu este periclitată: nu vă voi pune să semnaţi vreun pact cu parafă roşie. Ceea ce tocmai s-a întâmplat este foarte simplu. Cuvântul care a creat lumina poate uşor să deplaseze un suflet. Dacă oamenii ar vrea să-l audă pe Dumnezeu prin timp şi infinit, ar face mai multe, pe onoarea mea.

– Prin ce gest de recunoştinţă, prin ce sacrificiu să vă răsplătesc acest serviciu nepreţuit?

– Nu-mi datoraţi nimic. Mi-aţi stârnit interesul şi, pentru un om bătrân ca mine, tăbăcit de soare în atâtea

locuri, hârşit de evenimente, o emoţie este lucru rar. Mi-aţi dezvăluit iubirea şi ştiţi bine că noi, visătorii, puţin alchimişti, puţin magicieni, puţin filozofi, căutăm cu toţii, mai mult sau mai puţin, absolutul. Dar ridicaţi-vă, mişcaţi-vă, umblaţi şi verificaţi dacă noua piele nu vă jenează la cusături.

Octave-Labinski îl ascultă pe doctor şi se plimbă în sus şi-n jos prin încăpere. Deja era mai puţin stânjenit. Cu toate că era ocupat de un alt suflet, corpul contelui păstra impulsul vechilor lui deprinderi, iar proaspătul oaspete se lăsă în voia acestor amintiri fizice, pentru că era interesat să preia mersul, expresia şi gestica proprietarului expulzat.

– Dacă n-aş fi efectuat eu însumi, de puţin timp, montarea sufletelor voastre, aş crede, spuse râzând doctorul Balthazar Cherbonneau, că nu s-a întâmplat nimic ieşit din comun în seara aceasta şi v-aş lua drept adevăratul, legitimul şi autenticul conte lituanian Olaf Labinski, al cărui *eu* moţăie încă acolo, în crisalida pe care aţi abandonat-o cu dispreţ. Dar va bate curând miezul nopţii. Duceţi-vă, ca Prascovie să nu vă dojenească şi să nu vă acuze că preferaţi jocul de cărţi sau ruleta în locul prezenţei ei. Nu trebuie să vă începeţi viaţa de soţ cu o ceartă, ar fi semn rău. În timpul ăsta, mă voi ocupa cu trezirea fostei dumneavoastră înfăţişări, cu toate precauţiile şi atenţia pe care o merită.

Recunoscând corectitudinea remarcilor doctorului, Octave-Labinski se grăbi să iasă. În faţa peronului tropăiau de nerăbdare splendizii murgi ai contelui, care, mestecând zăbalele, acoperiseră pavajul din faţa lor cu

spumă. La zgomotul paşilor tânărului, un servitor impunător, din rasa dispărută a haiducilor, în livrea verde, se grăbi spre scăriţă, pe care o coborî cu zgomot. Octave, care mai întâi se îndreptase maşinal către modestul lui brougham*, se instală în cupeul înalt şi splendid şi spuse servitorului care îl înştiinţă pe vizitiu: „La reşedinţă!". Portiera abia închisă, caii porniră cabrându-se şi demnul succesor al Almanzor-ilor şi Azolan-ilor se agăţă de cordoanele din fireturi cu o agilitate pe care nu i-ai fi ghicit-o unui om cu statura lui masivă.

Pentru nişte cai atât de iuţi, nu este cale lungă din strada Regard până în Faubourg Saint-Honoré. Distanţa fu străbătută în câteva minute şi vizitiul strigă cu o voce de stentor: „Poarta!".

Cele două canaturi imense, împinse de portar, lăsară cupeul să treacă. Ocoli marea curte acoperită de nisip şi opri cu o remarcabilă precizie sub o marchiză dungată în alb şi trandafiriu.

Curtea, pe care Octave-Labinski o examină cu acea viteză de percepţie pe care sufletul o dobândeşte în anumite ocazii solemne, era vastă, înconjurată de clădiri simetrice, luminată de lampadare de bronz.

Flăcările albe de gaz dansau în felinare de cristal, asemănătoare cu cele care împodobeau odinioară Bucentaurul**. Arăta mai mult a palat decât a locuinţă obişnuită. Lăzi cu portocali, demne de terasele de la

---

*Trăsură cu patru roţi trasă de un cal. Ea îşi datorează numele lordului Brougham, cel care a impus-o modei vremii.

**Vas la bordul căruia dogele celebrează, în fiecare an, de ziua Înălţării, ceremonia nunţii dintre Veneţia şi Mare.

Versailles, erau aşezate din loc în loc pe marginea de asfalt care încadra ca o bordură covorul de nisip din mijloc.

Trecând pragul, bietul îndrăgostit travestit trebui să se oprească pentru câteva secunde şi să-şi pună mâna pe inimă, ca să-i potolească bătăile. Chiar dacă avea trupul contelui Olaf Labinski, nu deţinea decât aparenţa fizică; toate noţiunile pe care creierul le conţinuse plecaseră odată cu sufletul primului proprietar. De aceea, casa, care de acum devenise a sa, îi era necunoscută, nu-i cunoştea orânduirea încăperilor. În faţa lui apăru o scară, o urcă la noroc, cu riscul de a-şi pune greşeala pe seama neatenţiei.

Treptele de piatră şlefuită străluceau de albeaţă şi făceau să iasă în evidenţă roşul opulent al bandei late de mochetă, prinsă în baghete de aramă aurită, care îşi desfăşura sub picior drumul catifelat. Jardiniere pline de cele mai frumoase flori exotice urcau pe fiecare treaptă împreună cu vizitatorul.

O imensă lanternă, decupată şi traforată, atârnată de un cablu gros de mătase purpurie, împodobit cu ciucuri şi funde, lăsa să alerge dâre aurii pe pereţii acoperiţi cu stuc alb, neted ca marmura, şi proiecta un spot luminos pe o replică – făcută de însăşi mâna autorului originalului – reprezentând unul dintre cele mai celebre grupuri sculpturale ale lui Canova*, *Amor sărutând-o pe Psyche***.

---

*Antonio Canova (1757-1822). Opera lui este considerată arhetipul sculpturii neoclasice.

**Este vorba de *Psyche readusă la viaţă de sărutul lui Amor* (1793), lucrare aflată la Muzeul Luvru din Paris.

Holul unicului etaj era pavat cu mozaicuri lucrate somptuos, iar, pe pereţi, şnururi de mătase susţineau patru tablouri de Paris Bordone, Bonifazzio, Palma cel Bătrân şi de Paolo Veronese*, al căror stil arhitectural şi fastuos se potrivea cu somptuozitatea scării.

În acest hol, era o uşă înaltă de stejar, împodobită cu mulţime de cuie aurite. Octave-Labinski o împinse şi ajunse într-un vast vestibul, în care moţăiau câţiva lachei în ţinută de gală. La intrarea sa, se ridicară toţi împinşi parcă de arcuri şi se aliniară de-a lungul pereţilor, cu impasibilitatea sclavilor din Orient.

Îşi continuă drumul. Un salon cu pereţii tapetaţi în alb şi auriu, în care nu era nimeni, venea în continuarea vestibulului. Octave trase de cordonul unei sonerii şi apăru o cameristă.

– Doamna poate să mă primească?

– Doamna contesă tocmai se dezbracă, dar curând vă va putea primi.

*Paris Bordone (1500-1571), pictor din şcoala veneţiană, discipol al lui Tizian. În secolul al XVI-lea au existat trei pictori veneţieni cu numele de Bonifazio sau Bonifacio, aparţinând aceleaşi familii. Sunt continuatori ai lui Giorgione şi Tizian. Jacopo d'Antonio Negretti (1480-1528), cunoscut ca Palma cel Bătrân, pictor aparţinând şcolii veneţiene. Paolo Caliari Veronese (1528-1588), pictor din şcoala veneţiană.

VII

Rămas singur cu trupul lui Octave de Saville, ocupat acum de sufletul contelui Olaf Labinski, doctorul Balthazar Cherbonneau se apucă să înapoieze acea formă inertă vieţii obişnuite. După câteva pase, Olaf-de Saville (să ni se permită să unim aceste două nume pentru a desemna un personaj dublu) ieşi ca o fantomă din confuzia profundului somn mai curând din catalepsia care îl înlănţuia, imobil şi ţeapăn, pe colţul divanului. Se ridică maşinal, mişcarea nu era încă dirijată de voinţă şi el se clătină din cauza unei ameţeli persistente încă. Obiectele tremurau în jurul lui, încarnările lui Vishnu dansau o sarabandă de-a lungul pereţilor, doctorul Cherbonneau îi apărea sub înfăţişarea sannyâsi-ului din Elephanta, mişcându-şi mâinile ca pe nişte aripi de pasăre şi rostogolindu-şi ochii albaştri în orbitele cu riduri negricioase, asemănătoare cu lentilele unor ochelari. Straniile puneri în scenă, la care asistase înainte de a cădea în starea de anihilare magnetică, acţionau asupra raţiunii sale şi nu-şi revenea decât cu greu la realitate. Era ca un adormit trezit brusc dintr-un coşmar, care ia încă drept năluciri hainele risipite pe mobilă, având vagi forme umane, şi drept ochi scânteietor de ciclop suporturile de aramă ale perdelelor, luminate doar de veioză.

Cu încetul, viziunea fantastică se şterse; totul reveni la normal. Domnul Balthazar Cherbonneau încetă să mai fie un penitent indian; era doar un medic obişnuit, care-i adresa clientului un binevoitor zâmbet de duzină.

– Domnul conte este mulţumit de cele câteva experienţe pe care am avut onoarea să le execut în faţa lui? întrebă el pe un ton de slugarnică umilinţă, în care s-ar fi putut sesiza o uşoară nuanţă de ironie. Cutez să sper că nu va regreta prea mult seara aceasta şi că va pleca fiind convins că tot ceea ce se povesteşte despre magnetism nu este scorneală şi şarlatanie, după cum pretinde ştiinţa oficială.

Olaf-de Saville dădu din cap în semn de aprobare şi ieşi din apartament, însoţit de doctorul Cherbonneau care îi făcea plecăciuni adânci la fiecare uşă.

Trăsura înaintă până lângă trepte, iar sufletul soţului contesei Labinska se sui în ea cu trupul lui Octave de Saville, fără să realizeze că nu era nici livreaua, nici trăsura lui.

Vizitiul întrebă unde mergea domnul.

– Acasă, răspunse Olaf-de Saville, vag uimit că nu recunoaşte vocea servitorului în verde, care de obicei îi adresa această întrebare cu un accent unguresc din cele mai pronunţate. Trăsura în care se găsea avea pereţii acoperiţi cu damasc albastru-închis. Cupeul lui era căptuşit cu un atlaz galben-auriu şi contele se mira de această diferenţă, acceptând-o aşa cum se face în vis când obiectele obişnuite apar sub înfăţişări complet diferite, fără ca totuşi să fie de nerecunoscut. De asemenea, se simţea mai scund decât se ştia. În afară de asta, i se părea că venise la doctor în frac şi, fără să-şi amintească să-şi fi schimbat hainele, se vedea îmbrăcat cu un pardesiu de vară din stofă uşoară, care nu făcuse niciodată parte din garderoba sa. Spiritul lui simţea o

tulburare necunoscută, iar gândurile lui, aşa de lucide de dimineaţă, se descâlceau anevoie. Punând această stare neobişnuită pe seama scenelor ciudate din timpul serii, nu se mai preocupă, îşi sprijini capul de peretele trăsurii şi se lăsă în voia unei reverii destinse, unei somnolenţe uşoare, care nu era nici trezie, nici somn.

Brusca oprire a calului şi vocea vizitiului strigând: „Poarta!“ îl aduseră la realitate. Coborî geamul, scoase capul şi văzu la lumina felinarului o stradă necunoscută, o casă care nu-i aparţinea.

– Unde dracu' mă duci, animalule? strigă el. Am ajuns în cartierul Saint-Honoré, la reşedinţa Labinski?

– Scuzaţi-mă, domnule, nu înţelesesem, mormăi vizitiul, în timp ce-şi îndrepta calul în direcţia indicată.

În timpul călătoriei, contele transfigurat îşi puse mai multe întrebări la care nu putea răspunde. Cum de-i plecase trăsura fără el, de vreme ce dăduse ordin să fie aşteptat? Cum de el se găsea în trăsura altuia? Presupuse că un acces de febră îi tulbura limpezimea percepţiilor sau că, probabil, doctorul taumaturg, ca să-l uimească şi mai mult în curiozitatea lui naivă, îi dăduse să respire în timpul somnului vreun flacon cu haşiş sau alt drog halucinogen, ale cărui iluzii vor fi lesne risipite de o noapte de odihnă.

Trăsura ajunse la reşedinţa Labinski. Strigat, portarul refuză să deschidă poarta, spunând că nu era nici o recepţie în seara aceea, că domnul se întorsese de mai bine de o oră şi că doamna se retrăsese în apartamentele ei.

– Caraghiosule, ești beat sau ai înnebunit? întrebă Olaf-de Saville împingând colosul care se înălța impunător în pragul porții întredeschise, ca una dintre acele statui de bronz care, în poveștile arabe, interzic cavalerilor rătăcitori intrarea în castelele fermecate.

– Beat sau nebun sunteți dumneavoastră, tinere domn, îi replică portarul care, din stacojiu cum era de obicei, se învineți de mânie.

– Ticălosule, răcni Olaf-de Saville, dacă nu m-aș respecta...

– Tăceți sau vă rup pe genunchi și vă arunc bucățile pe trotuar, i-o întoarse uriașul, deschizând o palmă mai lată și mai mare decât colosala palmă de ghips expusă la vânzătorul de mănuși din strada Richelieu. Tinere domn, nu trebuie să mă amenințați doar pentru că ați băut o sticlă sau două de șampanie în plus.

Scos din minți, Olaf-de Saville îl îmbrânci pe portar atât de brutal, încât ajunse în curte. Niște valeți care încă nu se culcaseră dădură fuga la auzul altercației.

– Te dau afară, animalule, tâlharule, nelegiuitule! Nu vreau nici măcar să rămâi peste noapte în reședință. Pleacă sau te omor ca pe un câine turbat. Nu mă face să vărs sânge nevrednic de lacheu.

Deposedat de corpul său, contele se năpusti cu ochii injectați, cu spume la gură, cu pumnii încleștați către portarul cel înalt, care, luând ambele mâini ale agresorului său într-una de-a lui, le ținu strivite în menghina degetelor lui groase și scurte, cărnoase și noduroase precum acelea ale unui gâde din Evul Mediu.

– Haide, potoliți-vă, zise uriașul, destul de blajin de fapt, care nu se mai temea de adversarul său și-l scutura din când în când ca să-l țină la respect. Este oare înțelept să vă aduceți în starea asta, când sunteți îmbrăcat ca un om de lume, și să veniți apoi ca un zurbagiu să faceți gălăgie noaptea în case respectabile? Este nevoie să țineți cont de felul vinului și trebuie să fi fost strașnic cel care v-a amețit într-atât! Iată de ce nu vă voi bate și mă voi mulțumi să vă pun cu binișorul în stradă, de unde patrula vă va ridica dacă mai continuați gălăgia. Aerul de la comisariat vă va răcori gândurile.

– Mizerabililor, strigă Olaf-de Saville către lachei, lăsați secătura asta abjectă să vă insulte stăpânul, nobilul conte Labinski!

La acest nume, valeții îl huiduiră cu toții puternic. Un hohot de râs enorm, homeric, convulsiv zgudui acele piepturi împodobite cu fireturi: „Tânărul domn se ia drept contele Labinski! Asta-i bună!“

Broboane ca de gheață năclăiră tâmplele lui Olaf-de Saville. Un gând cumplit îi trecu prin minte ca o lamă de oțel și simți că-i îngheață măduva în oase. Oare Smarra* îi pusese genunchiul în piept sau ceea ce trăia era adevărat? Oare i se înecase judecata în oceanul fără fund al magnetismului sau era victima unei mașinațiuni drăcești? Nu-l recunoștea nici unul din lacheii atât de temători, atât de ascultători, atât de umili în fața lui. Îi fusese schimbat trupul, la fel ca haina și trăsura?

*Personajul central din *Smarra sau demonii nopții*, de Charles Nodier (1821), prima creație literară franceză care evocă fantasticul coșmarului și al groazei nocturne.

– Ca să fiţi cât se poate de sigur că nu sunteţi contele Labinski, spuse unul dintre cei mai impertinenţi din grup, uitaţi-vă acolo, iată-l coborând scara, adus de zgomotul scandalului dumneavoastră.

Prizonierul portarului îşi îndreptă ochii spre fundul curţii şi văzu, stând în picioare sub copertina marchizei, un tânăr cu talie elegantă şi zveltă, cu faţa ovală, cu ochii negri, cu nasul acvilin, cu mustăcioară, nimeni altul decât el însuşi sau spectrul lui modelat de Diavol, cu o asemănare înşelătoare.

Portarul eliberă mâinile pe care le ţinea captive. Valeţii se rânduiră cuviincios pe lângă zid, cu privirea coborâtă, cu mâinile atârnând pe lângă corp, perfect imobili, ca icioglanii* la apropierea padişahului; ei îi arătau acestei fantome respectul pe care nu-l acordau adevăratului conte.

Soţul Prascoviei, deşi viteaz ca un slav – şi asta spune mult – simţi o frică nespusă la apropierea acelui Menechmus** care, mai necruţător decât cel din teatru, încurca iţele realităţii şi-l făcea pe geamănul lui de nerecunoscut.

Îşi aminti o străveche legendă de familie, ceea ce-i spori groaza. De fiecare dată când un Labinski trebuia să moară, era avertizat prin apariţia unei fantome semănând perfect cu el. Printre popoarele nordice, să-ţi

*Tineri ofiţeri care fac de serviciu în palatul sultanului; paji.

**Nume atribuit, în teatrul antic, personajului-frate geamăn. O piesă de teatru, intitulată *Les Ménechmos grecs*, a fost jucată cu mult succes la Paris, în 1791.

vezi dublura, chiar şi în vis, trecuse întotdeauna drept un semn fatal, şi bravul războinic din Caucaz, la vederea acelei năluciri exterioare a eului său, fu cuprins de o groază superstiţioasă de neînfrânt. El, care şi-ar fi băgat braţul în gura tunurilor gata să tragă, se dădu înapoi din faţa lui însuşi.

Octave-Labinski înaintă spre fosta lui înfăţişare, în care se zbătea, se revolta şi tremura sufletul contelui, şi îi spuse cu o politeţe trufaşă şi glacială:

– Domnule, nu vă mai compromiteţi cu aceşti valeţi. Dacă vreţi să-i vorbiţi, domnul conte Labinski primeşte de la prânz la ora două. Doamna contesă primeşte în fiecare joi persoanele care au avut onoarea de a-i fi prezentate.

După ce rosti această frază, încet şi apăsând pe fiecare silabă, falsul conte se înapoie cu un pas liniştit şi uşile se închiseră în urma lui. Leşinat, Olaf-de Saville fu urcat în trăsură. Când îşi veni în simţiri, era întins pe un pat care nu avea forma patului său, într-o încăpere în care nu-şi amintea să fi intrat vreodată. Lângă el se afla un slujitor necunoscut, care îi ridicase capul şi-i dădea să respire un flacon cu eter.

– Domnul se simte mai bine? îl întrebă Jean pe conte, luându-l drept stăpânul său.

– Da, răspuse Olaf-de Saville. A fost doar o slăbiciune trecătoare.

– Pot să mă retrag sau trebuie să vă veghez, domnule?

– Nu, lasă-mă singur. Dar, înainte să pleci, aprinde sfeşnicele de lângă oglindă.

– Domnul nu se teme că nu va putea dormi din cauza luminii puternice?

– Deloc. Şi nici nu mi-e somn încă.

– Nu mă voi culca, iar dacă domnul are nevoie de ceva, voi veni repede, de la prima sonerie, spuse Jean, alarmat în sinea lui de paloarea şi trăsăturile descompuse ale contelui.

După ce Jean aprinse lumânările şi se retrase, contele se năpusti spre oglindă şi, în cristalul adânc şi limpede, în care licărea sclipirea luminilor, văzu un cap tânăr, cu o expresie blândă şi tristă, cu părul negru şi bogat, cu ochii de un albastru-închis, cu obrajii palizi, acoperiţi de o barbă mătăsoasă şi neagră, un cap care nu-i aparţinea şi care, din străfundul oglinzii, îl privea cu uimire. Mai întâi se strădui să creadă că vreun glumeţ rău-intenţionat îşi încadrase masca în rama incrustată cu aramă şi sidef a oglinzii veneţiene lucrată în relief. Îşi vârî mâna în spatele ei; nu simţi decât lemnul lambriului: nu era nimeni acolo.

Mâinile, pe care şi le palpă, erau mai subţiri, mai lungi, mai vânoase. Pe inelar se rotunjea un inel masiv de aur, cu piatră de aventurin, pe care era gravat un blazon – un scut străbătut de o dungă orizontală din figuri, argintată, iar drept armoarii, o coroană de baron. Acest inel nu aparţinuse niciodată contelui, care purta aur, înfăţişând vulturul nisipurilor luându-şi zborul, având cioc, picioare şi gheare, iar peste ele coroana de perle. Îşi scotoci buzunarele şi găsi un mic portofel, conţinând cărţi de vizită cu acest nume: *Octave de Saville*.

Râsul lacheilor din reşedinţa Labinski, apariţia dublurii sale, faţa necunoscută pusă în locul reflectării chipului său în oglindă, toate puteau fi, în lipsă de altceva, nălucirile unui creier bolnav; dar aceste haine diferite, acest inel pe care şi-l scotea din deget erau dovezi materiale, palpabile, mărturii imposibil de respins. O metamorfoză completă avusese loc fără ca el să afle, cu siguranţă un magician, poate un demon, îi furase înfăţişarea, titlul, numele, întreaga persoană, nelăsându-i decât sufletul lipsit de orice mijloc de a se manifesta.

Îşi aminti povestirile fantastice despre Pierre Schlemil şi cele despre noaptea de Sfântul Silvestru, dar personajele lui Lamotte-Fouqué* şi Hoffmann nu-şi pierduseră decât umbra, unul dintre ei, iar celălalt, reflexia în oglindă. Şi dacă acea lipsire stranie a unei proiectări pe care toată lumea o are inspira bănuieli neliniştitoare, nimeni nu tăgăduia, în schimb, că erau ei înşişi.

Situaţia lui era dezastruoasă din alt motiv: nu-şi putea revendica titlul de conte Labinski, sub înfăţişarea în care se găsea închis. Ar trece în ochii tuturor drept un impostor neruşinat sau cel puţin drept nebun. Chiar şi soţia lui nu l-ar recunoaşte, cu această înfăţişare înşelătoare. Cum să-şi dovedească identitatea adevărată? Desigur, erau o mie de întâmplări intime, o mie de amănunte pe care nu le ştiau decât ei doi, şi care, amintite Prascoviei, ar face-o să recunoască sufletul soţului ei

*Gautier îi atribuie lui Frédérich de Lamotte-Fouqué, autorul lui *Ondine* (1811), ceea ce îi aparţine lui Adalbert de Chamisso, cel care publicase, în 1814, *Histoire merveilleuse de Pierre Schlemilh*.

sub această mască. Dar cât ar cântări această opinie singulară, în cazul că ar obține-o, împotriva părerii generale? Vădit și cu desăvârșire fusese deposedat de *eul* lui. Altă îngrijorare: transformarea sa se limita, oare, doar la aspectul exterior al staturii și al trăsăturilor sau trăia cu adevărat în corpul altcuiva? În acest caz, ce se întâmplase cu trupul lui? Fusese distrus într-o groapă cu var sau intrase în proprietatea unui hoț îndrăzneț? Dublura văzută la reședința Labinski putea să fie o fantomă, o halucinație, dar și o ființă reală, vie, instalată în acea piele care îi fusese furată cu o iscusință diabolică de către doctorul cu mutră de fachir.

O idee oribilă îl mușcă de inimă cu colții-i de viperă: „Dacă acest conte Labinski fictiv, plămădit sub înfățișarea mea de mâinile Diavolului, acest vampir care locuiește acum în casa mea, pe care valeții mei îl ascultă împotriva mea, chiar acum își pune piciorul despicat pe pragul acelei încăperi în care am intrat întotdeauna emoționat ca în prima seară, iar Prascovie îi zâmbește blând și-și coboară cu acea roșeață divină capul încântător pe umărul însemnat de gheara Diavolului, luând drept mine acea larvă înșelătoare, acel vampir*, acel vârcolac**, acel fiu hidos al nopții și al Iadului?!

*În original *brucolaque* (*broucolaque*, *vroucolaque*), pentru *vrikolakas*, numele pe care vechii greci îl dădeau vampirilor sau fantomelor celor care se sinuciseseră sau fuseseră excomunicați și care nu fuseseră îngropați în pământ sfințit. (*Dictionnaire infernal*, Collen de Plancy, 1918).

**În original *empouse* (*empuse*), numele pe care vechii greci îl dădeau unor însoțitoare ale hecatelor, care influențau visele muritorilor. Termenul are și înțelesul de vampir. În altă accepțiune, varianta feminină a vârcolacului; sucubus.

Dacă m-aș duce la reședință, dacă i-aș da foc ca să-i strig Prascoviei printre flăcări: «Ai fost înșelată, cel pe care îl strângi în brațe nu este iubitul tău Olaf! Vei săvârși, plină de inocență, o greșeală îngrozitoare, de care sufletul meu deznădăjduit își va aminti și atunci când veciile își vor fi obosit mâinile întorcându-și clepsidrele!»“

Unde fierbinți îi năvăleau în creier, făcându-l pe conte să scoată strigăte nearticulate de furie; își mușca pumnii, se învârtea prin cameră ca un animal sălbatic. Nebunia era cât pe ce să-i înece puțina conștiință de sine pe care o mai avea. Se năpusti la masa de toaletă a lui Octave, umplu un lighean cu apă și-și scufundă în el capul pe care îl scoase apoi fumegând din această baie rece.

Își redobândi stăpânirea de sine. Își spuse că trecuse timpul doctrinelor antice și al vrăjitoriei, că doar moartea putea dezlega sufletul de trup; că nu poate fi jefuit astfel, în mijlocul Parisului, un conte polonez, al cărui credit însumează câteva milioane la Rothschild, un nobil înrudit cu cele mai importante familii, soțul iubit al unei femei prețuite în societate, decorat cu Ordinul Sfântul Andrei clasa întâi; că toate acestea erau, fără îndoială, doar o glumă de prost gust a domnului Balthazar Cherbonneau, ce se va lămuri cât se poate de firesc, asemenea intrigilor de groază din romanele Annei Radcliffe.

Fiind frânt de oboseală, se aruncă pe patul lui Octave și se lăsă răpus de un somn greu, fără vise, asemănător morții, care-l mai ținea încă în mrejele sale, atunci când Jean, crezând că stăpânul lui s-a trezit, veni să-i pună pe masă scrisorile și ziarele.

VIII

Contele deschise ochii şi plimbă în jurul său o privire cercetătoare. Văzu un dormitor confortabil, dar simplu; un covor cu cercuri care imitau pielea de leopard acoperea podeaua; perdele lucrate de mână, pe care Jean tocmai le întredeschisese, atârnau la ferestre şi mascau uşile; pereţii erau acoperiţi cu o hârtie catifelată, verde uni, care dădea impresia de stofă. O pendulă compusă dintr-un bloc de marmură neagră, cu cadranul de platină, pe care se afla o statuetă din argint oxidat, copie a Dianei din Gabia, redusă la scară de Barbedienne*, însoţită de două cupe antice, tot din argint, decora şemineul de marmură albă cu vine albăstrii. Oglinda veneţiană, în care contele descoperise în ajun că nu-şi mai găsea faţa obişnuită, şi un portret al unei femei bătrâne, pictat de Flandrin**, fără îndoială cel al mamei lui Octave, erau singurele ornamente ale încăperii cam tristă şi severă. Un divan, un fotoliu à la Voltaire aşezat lângă şemineu, o masă cu sertare, acoperită de hârtii şi de cărţi, alcătuiau un mobilier comod, dar care nu amintea deloc piesele somptuoase din reşedinţa Labinski.

---

*Ferdinand Barbedienne (1810-1892) a creat un atelier destinat să reproducă în bronz capodoperele sculpturii antice şi moderne, reducându-le la scară în aşa fel încât să devină ornamente de apartament.

** În secolul al XIX-lea, au existat trei fraţi pictori Flandrin, ucenici ai lui Ingres: Auguste (1804-1843), Hippolyte (1809-1864) şi Paul (1811-1902). Hippolyte Flandrin a executat o serie de portrete şi, cel mai probabil, la el se face aluzie în această povestire.

– Domnul se ridică din pat? întrebă Jean cu acea vocea grijulie pe care o adoptase în timpul bolii lui Octave, oferindu-i contelui cămaşa colorată, pantalonii de flanelă şi o gandura algeriană, hainele de dimineaţă ale stăpânului său.

Deşi pe conte îl dezgusta să folosească hainele unui străin, ca să nu rămână dezbrăcat trebuia să le accepte pe cele pe care i le dădea Jean, neavând încotro, îşi coborî picioarele pe blana de urs mătăsoasă şi neagră care servea drept covoraş în dreptul patului.

Toaleta lui fu în curând încheiată şi Jean, fără să pară că are vreo bănuială cât de mică asupra identităţii falsului Octave de Saville pe care îl ajuta să se îmbrace, îl întrebă:

– La ce oră doreşte domnul să ia masa de prânz?

– La ora obişnuită, răspunse contele care, ca să nu întâmpine vreo piedică în demersurile pe care intenţiona să le facă pentru a-şi recăpăta persoana, decisese ca aparent să se resemneze cu misterioasa-i transformare.

Jean se retrase şi Olaf-de Saville deschise cele două scrisori care fuseseră aduse odată cu ziarele, sperând să găsească câteva informaţii. Prima conţinea reproşuri prieteneşti şi se plângea de bunele relaţii de camaraderie întrerupte fără motiv; semna cineva necunoscut pentru conte. Cea de-a doua era de la notarul lui Octave şi stăruia să vină să încaseze un sfert din renta trimestrială, al cărei termen de plată trecuse de mult, sau cel puţin să stabilească o întrebuinţare pentru capitalurile care-i rămăseseră nefructificate.

– Aşa carevasăzică, îşi spuse contele. Se pare că acest Octave de Saville – în al cărui corp sunt, fără voia

mea există cu adevărat. Nu este o ființă fantastică, un personaj al lui Achim d'Arnim sau de Clément Brentano. Are un apartament, prieteni, un notar, rente de încasat, tot ceea ce formează starea civilă a unui gentleman. Cu toate astea, mi se pare totuşi că sunt contele Olaf Labinski.

O privire aruncată spre oglindă îl convinse că această părere nu va fi împărtăşită de nimeni. În plină lumină a soarelui sau în licăririle şovăitoare ale lumânărilor, imaginea era aceeaşi.

Continuându-şi căutările, deschise sertarele mesei: într-unul găsi titluri de proprietate, două hârtii de o mie de franci şi cincizeci de napoleoni*, pe care şi-i însuşi fără scrupule, pentru trebuințele campaniei pe care urma s-o înceapă, iar în celălalt, o mapă din piele rusească, închisă cu o broască cu cifru.

Jean intră, anunțându-l pe domnul Alfred Humbert, care se avântă în cameră cu familiaritatea unui vechi prieten, fără să mai aştepte ca slujitorul să vină să-i aducă răspunsul stăpânului.

– Bună ziua, Octave, spuse noul venit, un tânăr frumos cu un aer afectuos şi deschis. Ce faci, ce ți s-a mai întâmplat, eşti mort sau viu? Nu mai ieşi nicăieri; ți se scrie, iar tu nu răspunzi. Ar trebui să-ți fac mutre, dar, pe cinstea mea, nu am amor propriu când vine vorba de prietenie şi am venit să-ți strâng mâna. Ce dracu'! Nu-mi pot lăsa să moară de melancolie colegul de liceu, în acest apartament lugubru precum celula lui

*Monedă de aur, în valoare de 20 de franci.

Carol Quintul de la mănăstirea Yuste. Îți închipui că eşti bolnav, te plictiseşti şi-atât. Te voi obliga să te distrezi şi te voi lua cu forța la un prânz vesel, prin care Gustave Raimbaud spune adio libertății sale de burlac.

Rostind această tiradă cu o voce jumătate supărată, jumătate comică, scutura cu vioiciune, englezeşte, mâna ce i-o apucase contelui.

– Nu, răspunse soțul Prascoviei, intrând în pielea personajului interpretat, astăzi mă simt mai rău decât de obicei. Nu sunt deloc bine dispus, v-aş întrista şi v-aş deranja.

– Într-adevăr, eşti foarte palid şi arăți obosit; rămâne pe data viitoare! Fug, pentru că am întârziat la trei duzini de stridii proaspete şi la o sticlă de vin de Sauterne, spuse Alfred îndreptându-se către uşă. Raimbaud se va supăra că nu te vede.

Această vizită spori tristețea contelui. Jean îl lua drept stăpânul său, Alfred, drept prietenul său. Nu mai avea decât o încercare. Uşa se deschise; o doamnă, ale cărei şuvițe de păr erau înspicate cu fire de argint şi care semăna izbitor cu portretul de pe perete, intră în cameră, se aşeză pe divan şi-i spuse contelui:

– Ce mai faci, bietul meu Octave? Jean mi-a spus că ieri te-ai întors târziu şi într-o stare de slăbiciune neliniştitoare. Menajează-te, dragul meu fiu, pentru că ştii cât te iubesc, în ciuda supărării pe care mi-o provoacă această tristețe inexplicabilă, al cărei motiv nu ai vrut niciodată să mi-l împărtăşeşti.

– Să nu-ți faci griji, mamă, nu este deloc grav, răspunse Olaf-de Saville. Astăzi mă simt mult mai bine.

Liniştită, doamna de Saville se ridică şi ieşi, nevrând să-şi deranjeze fiul, pentru că ştia că nu-i place să-i fie tulburată prea mult singurătatea.

– Iată-mă irevocabil Octave de Saville, strigă contele după plecarea bătrânei doamne. Mama lui mă recunoaşte şi nu presimte un suflet străin sub epiderma fiului ei. Sunt poate pentru totdeauna închis în acest înveliş. Ce închisoare neobişnuită este pentru un spirit corpul altuia! Însă este dificil să renunţi a fi contele Olaf Labinski, să-ţi pierzi blazonul, soţia, averea şi să fii constrâns la o existenţă burgheză fără valoare. Oh, voi scăpa, voi sfâşia această piele a lui Nessus care se lipeşte de mine şi nu o voi înapoia decât în bucăţi primului ei posesor. Să mă întorc la reşedinţă? Nu! Aş face un scandal inutil, iar portarul m-ar arunca pe uşă afară, pentru că nu mai am putere în acest halat de bolnav. Haide, să cercetăm, pentru că trebuie să cunosc puţin viaţa acestui Octave de Saville care sunt eu acum.

Încercă să deschidă mapa. Resortul atins din întâmplare se deschise şi contele scoase din buzunarele de piele mai întâi mai multe hârtii înnegrite de un scris înghesuit şi mărunt, pe urmă, un pătrat de hârtie velină. Pe hârtia velină, o mână cam neîndemânatică, dar fidelă, desenase, cu memoria inimii şi cu o asemănare la care nici marii artişti nu ajung totdeauna, un portret în creion al contesei Prascovie Labinska, de era imposibil să nu o recunoască de la prima privire.

Contele rămase stupefiat de această descoperire. După surpriză urmă un violent acces de gelozie. Cum de se găsea portretul contesei în mapa secretă a acestui

tânăr necunoscut, de unde îl avea, cine îl făcuse, cine i-l dăduse? Această Prascovie adorată cu evlavie să fi coborât din înaltul iubirii sale într-o intrigă banală? Ce glumă drăcească îl reîncarna pe el, soţul, în corpul amantului acestei femei pe care o crezuse până atunci atât de nevinovată? După ce fusese soţ, urma să fie curtezan! Sarcastică metamorfoză, răsturnare de situaţie capabilă să-l înnebunească; s-ar putea înşela pe sine, să fie în acelaşi timp Clitandre şi Georges Dandin!

Toate aceste idei îi vâjâiau furtunos prin cap; simţea că îl părăseşte raţiunea şi făcu, pentru a se calma puţin, un suprem efort de voinţă. Fără să-l audă pe Jean, care-l anunţa că dejunul era servit, continuă cu o înfrigurare nervoasă verificarea mapei misterioase.

Foile alcătuiau un fel de jurnal psihologic, părăsit şi reluat în diferite perioade. Iată câteva fragmente, citite cu lăcomie de conte, stăpânit de o curiozitate neliniştită:

„Niciodată nu mă va iubi, niciodată, niciodată! Am citit în ochii ei atât de blânzi acest cuvânt atât de crud, încât Dante nu a găsit altul mai dur ca să scrie pe porţile de bronz ale Cetăţii Plângerii: «Părăsiţi orice speranţă»*. Ce i-am făcut lui Dumnezeu ca să fiu damnat, dar viu? Mâine, poimâine, întotdeauna va fi la fel! Astrele pot să-şi încrucişeze orbitele, stelele în conjuncţie să se înnoade, nimic nu-mi va schimba ursita. Cu un cuvânt mi-a risipit visul; cu un gest a frânt aripa himerei. Combinaţiile fabuloase ale imposibilităţilor

*_Infernul_, Cântul III, v. 1, şi Cântul III, v. 9.

nu-mi oferă nici o şansă; dintre numerele aruncate de un miliard de ori în roata norocului, n-ar ieşi niciunul – pentru mine nu există număr câştigător!

Nefericitul de mine! Ştiu că Paradisul îmi este închis şi stau prosteşte, aşezat în prag, cu spatele sprijinit de uşa care nu mi se va deschide şi plâng în tăcere, fără hohote, fără efort, de parcă ochii mi-ar fi obârşii ale apei de izvor. Nu am curajul să mă ridic şi să mă afund în deşertul imens sau în zgomotosul turn Babel al oamenilor.

Câteodată, când nu pot să dorm noaptea, mă gândesc la Prascovie; dacă dorm, o visez. O, ce frumoasă era în ziua aceea, în grădina vilei Salviati, la Florenţa! Rochia albă şi fundele acelea negre – imaginea era fermecătoare şi funebră! Albul pentru ea, negrul pentru mine! Uneori, panglicile luate de adiere formau o cruce pe acel fond de alb strălucitor. Pe şoptite, un spirit nevăzut ţinea slujba de înmormântare a inimii mele.

Dacă vreo întâmplare extraordinară mi-ar aşeza pe frunte coroana împăraţilor şi a califilor, dacă pământul ar sângera pentru mine din venele lui de aur, dacă minele de diamant din Golconda şi Visapur m-ar lăsa să scormonesc în gangele lor scânteietoare, dacă lira lui Byron ar răsuna sub degetele mele, dacă cele mai desăvârşite capodopere ale artei antice şi moderne mi-ar împrumuta frumuseţile lor, dacă aş descoperi o lume, ei bine, aş rămâne în aceeaşi situaţie!

Ah, destul! Să fi poftit să mă duc la Constantinopole, n-aş fi întâlnit-o; rămas la Florenţa, o văd şi mor.

M-aş fi sinucis; dar ea respiră acest aer în care trăim şi noi şi poate buzele mele avide vor aspira – ce fericire nespusă! – un efluviu îndepărtat al respiraţiei sale parfumate; şi, apoi, sufletul meu vinovat ar fi trimis pe o planetă de exil şi nu aş avea şansa să fiu iubit de ea pe lumea cealaltă. Să fim despărţiţi şi acolo, ea în Paradis şi eu în Iad: ce gând insuportabil!

De ce trebuie să o iubesc tocmai pe singura femeie care nu mă poate iubi? Altele, despre care se spune că sunt frumoase, care erau libere, îmi zâmbeau cu zâmbetul lor cel mai blând şi păreau să ceară o mărturisire care nu venea. O, cât este el de fericit! Oare ce sublimă viaţă anterioară răsplăteşte Dumnezeu în el cu darul magnific al acestei iubiri?"

Era inutil să citească mai mult. Bănuiala pe care contele o putuse avea la vederea portretului Prascoviei dispăruse încă de la primele rânduri ale acestor triste destăinuiri. Înţelese că imaginea iubită, reluată de o mie de ori, fusese schiţată departe de modelul ei, cu acea neistovită răbdare a iubirii neîmpărtăşite şi că ea întruchipa madona unei mici capele mistice, în faţa căreia îngenunchea adoraţia lipsită de speranţă.

– Dar dacă acest Octave a făcut un pact cu Diavolul, ca să-mi fure corpul şi să înşele cu înfăţişarea mea dragostea Prascoviei?

Pentru secolul al XIX-lea, o asemenea presupunere îi apăru de-a dreptul neverosimilă, fapt care îl făcu pe conte să o părăsească, cu toate că ea îl tulburase în mod straniu. Zâmbind singur de propria credulitate, mâncă rece dejunul servit de Jean, se îmbrăcă şi ceru

să-i fie adusă trăsura. După ce au fost înhămaţi caii, ceru să fie dus la doctorul Balthazar Cherbonneau; traversă acele săli în care în ajun intrase numindu-se încă Olaf Labinski şi din care ieşise salutat de toată lumea sub numele de Octave de Saville.

Doctorul era aşezat cu picioarele încrucişate, după obiceiul său, pe divanul din încăperea din spate şi părea cufundat într-o meditaţie profundă. La zgomotul paşilor contelui, doctorul ridică privirea.

– A, dragul meu Octave. Urma să trec pe la dumneavoastră, dar este semn bun când bolnavul vine să-l vadă pe doctor.

– Tot Octave! spuse contele. Cred că voi înnebuni de furie!

Apoi, încrucişându-şi mâinile, se aşeză în faţa doctorului şi, ţintuindu-l cu o privire înfricoşător de fixă, i se adresă:

– Ştiţi bine, domnule Balthazar Cherbonneau, că nu sunt Octave, ci contele Olaf Labinski, de vreme ce aseară mi-aţi furat trupul chiar aici, cu ajutorul descântecelor dumneavoastră exotice.

La aceste cuvinte, doctorul izbucni într-un imens hohot de râs, se răsturnă pe perne şi se ţinu cu mâinile de burtă ca să liniştească agitaţia veseliei sale.

– Doctore, înfrânaţi această bună dispoziţie deplasată, de care s-ar putea să vă căiţi. Vorbesc serios.

– Cu atât mai rău, cu atât mai rău! Asta dovedeşte că apatia şi ipohondria de care vă îngrijeam se transformă în demenţă. Va trebui ca regimul să fie schimbat, asta-i tot.

– Nu ştiu ce mă ţine, doctorul dracului, să nu vă sugrum cu mâinile mele! exclamă contele înaintând spre Cherbonneau.

Doctorul zâmbi la ameninţarea contelui, pe care-l atinse cu vârful unei mici baghete de oţel. Olaf-de Saville simţi un şoc formidabil şi crezu că i-a fost rupt braţul.

– O, avem mijloace să liniştim bolnavii când se revoltă, spuse bătrânul, fixând asupra contelui acea privire rece ca un duş, care-i îmblânzeşte pe nebuni şi-i face pe lei să se lase pe burtă. Întorceţi-vă acasă, faceţi o baie şi această stare de iritare se va potoli.

Olaf-de Saville, zăpăcit de şocul electric, ieşi de la doctorul Cherbonneau mai nesigur şi mai tulburat ca niciodată. Ceru vizitiului să-l ducă la Passy, la doctorul B*, ca să-l consulte.

– Sunt, îi spuse el celebrului medic, pradă unei halucinaţii neobişnuite. Când mă uit într-o oglindă, faţa nu-mi apare cu trăsăturile sale obişnuite; forma obiectelor care mă înconjoară este schimbată; nu recunosc nici pereţii, nici mobilele din camera mea. Mi se pare că sunt o altă persoană decât eu însumi.

– Sub ce înfăţişare vă vedeţi? întrebă medicul. Eroarea poate veni din vina ochilor sau a creierului.

– Mă văd având păr negru, ochi albaştri-închis, faţa palidă, încadrată de barbă.

– Portretul dintr-un paşaport nu ar fi mai exact: nu aveţi nici o halucinaţie intelectuală, nici tulburarea vederii. Arătaţi, într-adevăr, aşa cum spuneţi.

---

*Doctorul Esprit Blanche (1796-1852) psihiatrul la care a fost internat Nerval; din 1846, el şi-a stabilit ospiciul la Passy.

– Ba nu! De fapt, am părul blond, ochii negri, tenul bronzat şi o mustăcioară după moda ungurească.

– Aici, răspunse medicul, începe o uşoară deteriorare a facultăţilor intelectuale.

– Totuşi, doctore, nu sunt defel nebun.

– Fără îndoială. Doar înţelepţii vin la mine singuri. Puţină oboseală, un exces de studiu sau de distracţii vor fi cauzat această tulburare. Vă înşelaţi, imaginea este reală, ideea este iluzorie: în loc să fiţi un blond care se crede brunet, sunteţi un brunet care se crede blond.

– Şi totuşi, sunt sigur că sunt contele Olaf Labinski, dar toată lumea, începând de ieri, îmi spune Octave de Saville.

– Tocmai ce vă ziceam, răspunse doctorul. Sunteţi domnul de Saville şi vă închipuiţi că sunteţi domnul conte Labinski, pe care îmi amintesc că l-am văzut şi care, într-adevăr, este blond. Asta explică la perfecţie de ce vi se pare că vedeţi o altă faţă în oglindă. Această faţă, care este a dumneavoastră, nu corespunde ideii dumneavoastră lăuntrice şi vă surprinde. Meditaţi la aceea că toată lumea vă spune domnul de Saville şi, în consecinţă, nu vă împărtăşeşte opinia. Veniţi să staţi aici cincisprezece zile. Băile, odihna, plimbările sub marii arbori vor risipi această impresie neplăcută.

Contele lăsă capul în jos şi promise să se întoarcă. Nu mai ştia ce să creadă. Se întoarse în apartamentul

din strada Saint-Lazare şi zări din întâmplare, pe masă, invitaţia contesei Labinska, pe care Octave i-o arătase domnului Cherbonneau.

– Cu acest talisman, strigă el, mâine voi putea s-o văd!

IX

Pe când slujitorii îl cărau la trăsură pe adevăratul conte Labinski, alungat din Paradisul lui pământesc de către falsul înger păzitor care stătea în pragul casei, Octave cel transformat intra în salonaşul alb cu auriu, spre a aştepta să fie primit de contesă.

Sprijinit de marmura albă a şemineului, a cărui vatră era umplută cu flori, se vedea reflectat în oglinda aşezată simetric pe consola cu picioare ornamentate şi aurite. Deşi era la curent cu secretul metamorfozei sale sau, mai exact, a transpunerii sale, se convingea cu greu că acea imagine atât de diferită de a lui era răsfrângerea propriei feţe şi nu-şi putea desprinde ochii de la acea nălucire străină care totuşi devenise el. Se privea şi vedea un altul. Fără să vrea, se uita dacă nu cumva Olaf era sprijinit lângă el de poliţa şemineului, proiectându-şi imaginea în oglindă, dar era singur. Doctorul Cherbonneau făcuse totul cu conştiinciozitate.

După câteva minute, Octave-Labinski nu mai reflecta la uluitorul avatar care îi trecuse sufletul în corpul soţului Prascoviei. Gândurile sale urmară o direcţie mai

potrivită cu situaţia. Acest eveniment de necrezut, în afara oricărei posibilităţi şi pe care speranţa cea mai himerică n-ar fi îndrăznit să-l viseze în delirul ei, se întâmplase! Urma să se afle în prezenţa frumoasei fapturi adorate şi ea nu avea să-l respingă! Singura manevră care să împace fericirea lui cu imaculata virtute a contesei fusese realizată!

În apropierea acestui moment suprem, sufletul său trecea prin temeri şi tulburări cumplite: sfiiciunile iubirii adevărate îl făceau să se emoţioneze până la leşin, de parcă s-ar mai fi aflat încă sub înfăţişarea dispreţuită a lui Octave de Saville.

Intrarea cameristei puse capăt tumultului de gânduri care se înfruntau. La apropierea ei, nu-şi putu reţine o tresărire nervoasă şi tot sângele îi năvăli spre inimă când ea spuse:

– Doamna contesă poate acum să-l primească pe domnul.

Octave-Labinski o urmă pe cameristă, pentru că nu cunoştea pe unde s-o ia şi nu voia să-şi trădeze neştiinţa prin mersul lui nesigur.

Camerista îl introduse într-o încăpere destul de mare, un cabinet de toaletă decorat cu tot rafinamentul. Un şir de dulapuri dintr-un lemn preţios, sculptate de Knecht* şi Lienhart, ale căror uşi erau despărţite prin coloane spiralate, în jurul cărora se înfăşurau rămurele

* Gautier scria despre Knecht în *Les Beaux-Arts en Europe*: „Nu mai este lemn, ci pană, puf, pe care o răsuflare l-ar face cu siguranţă să se ridice."

subţiri de convulvulus cu frunze în formă de inimă şi cu florile ca nişte clopoţei lucraţi cu o artă desăvârşită, alcătuia un fel de construcţie arhitecturală din lemn, un portic dintr-un ordin neobişnuit, de-o rară eleganţă, de-o lucrătură impecabilă. În aceste dulapuri erau strânse rochiile de catifea şi de moar, caşmirurile, pelerinele, dantelele, blănurile de jder şi zibelină, de vulpe albastră, pălăriile cu mii de forme, tot arsenalul unei femei frumoase.

În partea din faţă era repetat acelaşi motiv, cu diferenţa că panourile sculptate erau înlocuite cu oglinzi prevăzute cu balamale ca aripile unui paravan, astfel încât te puteai vedea din faţă, din profil, din spate, ca să-ţi dai seama ce impresie face un corsaj sau o coafură.

Lângă al treilea perete se întindea o lungă masă de toaletă, placată cu alabastru şi onix, pe care robinete de argint revărsau apă caldă şi rece în imense vase japoneze, fixate în nişte monturi circulare din acelaşi metal. Sticluţe din cristal de Boemia care, în luminile lumânărilor sclipeau ca diamantele şi rubinele, conţineau esenţe şi parfumuri.

Pereţii şi plafonul erau acoperite cu atlaz verde ca apa, la fel ca interiorul unei casete de bijuterii. Un covor gros de Smirna, cu nuanţe armonios asortate, acoperea podeaua.

În mijlocul încăperii, pe un soclu de catifea verde, era aşezat un mare cufăr cu o formă bizară, din oţel de Khorasan cizelat, încrustat cu email negru şi împodobit cu ramuri şi arabescuri atât de complicate, încât ornamentele din Sala Ambasadorilor de la Alhambra

păreau simple. Arta orientală părea să-şi fi spus ultimul cuvânt în această lucrătură minunată, la care degetele zânelor persane luaseră cu siguranţă parte. În acest cufăr contesa Prascovie Labinska îşi ţinea gătelile, bijuterii demne de o regină şi pe care nu şi le punea decât foarte rar, găsind pe drept cuvânt că nu făceau cât locul pe care îl ocupau. Era prea frumoasă ca să aibă nevoie să fie împodobită: instinctul ei de femeie i-o spunea. De aceea, nu le scotea la lumină decât la ocaziile solemne în care fastul ereditar al străvechii case Labinski trebuia să apară în toată splendoarea. Niciodată n-au existat diamante mai puţin folosite.

Lângă fereastră, ale cărei perdele ample cădeau în falduri grele, lângă o toaletă stil *duchesse*, în faţa unei oglinzi pe care o aplecau doi îngeri sculptaţi de domnişoara de Fauveau*, cu acea eleganţă prelungă şi delicată ce-i caracterizează talentul, şedea luminată de două sfeşnice cu câte şase lumânări contesa Prascovie Labinska, radiind de prospeţime şi de frumuseţe.

Un burnuz tunisian de o fineţe desăvârşită, în dungi albastre şi albe, alternativ opace şi transparente, o înfăşura ca un nor flexibil. Stofa uşoară alunecase pe umerii delicaţi şi lăsa să se vadă gâtul, ce-ar fi făcut să pară cenuşiu gâtul de zăpadă al unei lebede. Dintre cute ieşea învolburată dantela unui halat de batist, veşmânt de noapte care nu era prins cu nici o cingătoare. Părul contesei era desfăcut şi i se întindea pe spate în bucle

*Félicie de Fauveau (1799-1886), sculptoriţă franceză care a abordat subiecte istorice şi literare.

bogate, ca mantia unei împărătese. Fără îndoială, cozile de aur fluid din care Venus Afrodita scotea perle, îngenuncheată în scoica ei de sidef, atunci când a ieşit ca o floare a mărilor din azurul ionian, erau mai puţin blonde, mai puţin bogate, mai uşoare! Amestecaţi ambra lui Tizian şi argintul lui Paolo Veronese cu lacul auriu al lui Rembrandt, lăsaţi să treacă soarele printr-un topaz şi tot nu veţi obţine culoarea minunată a acestui păr bogat, ce părea că radiază lumina în loc să o primească şi care ar fi meritat să scânteieze mai mult decât cel al Berenicei, constelaţie nouă printre străvechile astre! Două femei îl desfăceau, îl întindeau, îl ondulau şi îl aranjau în bucle îngrijit adunate, pentru ca perna să nu-l deranjeze.

În timpul acestei operaţii minuţioase, contesa îşi legăna în vârful piciorului un papuc de catifea albă, brodat cu fir de aur, mic de să umple de gelozie khanunele* şi odaliscele padişahului.

Uneori, ridicând pliurile mătăsoase ale burnuzului, îşi descoperea braţul alb şi împingea, cu o mişcare de o graţie ştrengărească, firele de păr care scăpaseră pieptănului.

Astfel, în poziţia ei relaxată, amintea de acele personaje zvelte, îmbrăcate greceşte, care ornează vasele antice – niciun artist nu a mai reuşit să găsească acel contur pur şi diafan, acea frumuseţe proaspătă şi delicată. Era de o mie de ori mai seducătoare decât la Florenţa, în grădina vilei Salviati. Dacă Octave nu ar fi fost deja

*Sclave din Khanou, Persia meridională.

îndrăgostit la nebunie de ea, ar fi făcut-o cu siguranță atunci, dar, din fericire, nimic nu poate crește la nesfârșit.

În fața acestei scene, de parcă ar fi văzut cea mai cumplită imagine, Octave-Labinski simți că genunchii îi tremură și nu-l mai ajută. I se uscă gura și neliniștea îl strânse de gât ca mâna unui *thugg*; luminițe roșii îi pâlpâiau în fața ochilor. Această splendoare îl lăsa fără suflare.

Își adună curajul, spunându-și că aceste trăiri zăpăcite și absurde, potrivite pentru un îndrăgostit respins, ar fi complet ridicole din partea unui soț, oricât de amorezat ar mai fi de soția lui, și se îndreptă decis spre contesă.

– Ah, dumneata ești, Olaf! Cât de târziu te-ai întors în seara asta! spuse contesa fără să se întoarcă, întrucât capul îi era ținut de lungile cozi pe care cameristele i le împleteau, și, scoțând-o din cutele burnuzului, îi întinse una din frumoasele ei mâini.

Octave-Labinski luă această mână mai catifelată și mai proaspătă decât o floare, o duse la buze și puse pe ea o sărutare fierbinte. Întregul suflet i se adunase pe acel locșor.

Nu știm ce delicatețe de persoană simțitoare, ce instinct de sfială divină, ce intuiție ilogică a inimii o puse în gardă pe contesă – un nor trandafiriu îi acoperi subit fața, gâtul și brațele, care căpătară nuanța care colorează, pe creștetul munților, zăpada imaculată, surprinsă de întâiul sărut al soarelui. Tresări și-și eliberă încet mâna, pe jumătate supărată, pe jumătate rușinată; buzele lui Octave o arseseră ca un fier înroșit. Cu toate acestea, își reveni repede și zâmbi de naivitatea ei.

– Nu-mi răspunzi, dragă Olaf. Știi că au trecut mai mult de șase ore de când nu te-am văzut? Mă neglijezi, rosti ea cu un ton de reproș. Pe vremuri nu m-ai fi abandonat astfel pentru o seară întreagă. Cel puțin te-ai gândit la mine?

– Fără încetare, spuse Octave-Labinski.

– O, nu, nu-i așa. Simt când te gândești la mine, chiar de departe. În seara aceasta, de pildă, eram singură, așezată la pian, interpretând un fragment de Weber, ca muzica să-mi aline plictiseala. Sufletul dumitale a fluturat pentru câteva minute în jurul meu în vârtejul sonor al notelor, apoi a zburat nu știu unde la ultimul acord și nu s-a mai întors. Să nu mă minți, sunt sigură de ceea ce spun.

Într-adevăr, Prascovie nu se înșela: era momentul când, la doctorul Balthazar Cherbonneau, contele Olaf Labinski se apleca pe oglinda apei magice, evocând cu toată puterea gândului său îndreptat către ea o imagine adorată. De atunci, copleșit de oceanul fără fund al somnului magnetic, contele nu mai avusese nici idei, nici sentimente, nici voință.

După ce terminară toaleta de seară a contesei, cameristele se retraseră. Octave-Labinski stătea încă în picioare, urmărind-o pe Prascovie cu ochi aprinși. Stingherită și arsă de privirea tânărului, contesa se înfășură în burnuz ca Polimnia în vălurile ei. Doar capul îi apărea deasupra cutelor albe și albastre, neliniștit, dar încântător.

Cu toate că agerimea umană era neputincioasă în a ghici misterioasa deplasare de suflete făptuită de doctorul Cherbonneau cu ajutorul formulei sannyâsi-ului Brahma-Logum, Prascovie nu recunoştea în ochii lui Octave-Labinski expresia obişnuită a ochilor lui Olaf, aceea a unei iubiri curate, tihnite, statornice, veşnice precum dragostea îngerilor – o pasiune pământeană dogorea, acum, în această privire care o tulbura şi o făcea să roşească. Nu-şi dădea seama ce se întâmplase, dar se petrecuse ceva. Nenumărate presupuneri stranii îi trecură prin minte: oare nu mai era pentru Olaf decât o femeie obişnuită, dorită pentru frumuseţea ei ca o curtezană? Legătura desăvârşită dintre sufletele lor se rupsese datorită unui dezacord de care ea nu ştia? Oare Olaf iubea o alta? Descompunerea Parisului murdărise, cumva, acest suflet neîntinat? Îşi puse repede aceste întrebări, fără să le poată răspunde mulţumitor şi îşi spuse că era nebună. Totuşi, simţea că, de fapt, are dreptate. O groază ascunsă o cuprindea, de parcă s-ar fi aflat în prezenţa unei primejdii necunoscute, dar ghicite de această a doua vedere a sufletului, de care trebuie să ascultăm sau greşim.

Se ridică tulburată şi iritată şi se îndreptă spre uşa dormitorului său. Falsul conte o însoţi, cu un braţ în jurul taliei ei, aşa cum Othello o conduce pe Desdemona la fiecare ieşire din scenă, în piesa lui Shakespeare. Când ajunse în prag, ea se întoarse, se opri o clipă, albă şi rece ca o statuie, îi aruncă tânărului o privire speriată, intră, închise repede uşa şi trase zăvorul.

„Privirea lui Octave!“ strigă ea, căzând pe jumătate leşinată pe o canapea joasă. Când îşi veni în simţiri, îşi spuse: „Dar cum se face că această privire, a cărei expresie n-am uitat-o niciodată, străluceşte în această seară în ochii lui Olaf? Cum de i-am zărit văpaia întunecată şi deznădăjduită lucind prin pupilele soţului meu? Oare a murit Octave? Oare sufletul lui a strălucit un moment în faţa mea, ca pentru a-mi spune adio înainte de a părăsi această lume? Olaf! Olaf! Dacă m-am înşelat, dacă m-am lăsat învinsă nebuneşte de spaime deşarte, mă vei ierta, dar dacă te-aş fi primit în această seară, mi-aş fi închipuit că mă dăruiesc altcuiva.“

Contesa se asigură că zăvorul era bine tras, aprinse lampa agăţată de tavan, se ghemui în pat ca un copil fricos, cu o senzaţie de nelinişte inexplicabilă, şi nu adormi decât spre dimineaţă. Vise incoerente şi bizare îi chinuiră somnul agitat. Ochi mistuitori – ochii lui Octave – se pironeau asupra ei din adâncul unor ceţuri şi-i aruncau căutături învăpăiate, în timp ce la picioarele patului o faţă neagră şi brăzdată de riduri stătea turceşte şi mormăia silabe într-o limbă necunoscută. Contele Olaf apăru şi el în acest vis absurd, dar sub o înfăţişare care nu-i aparţinea.

Nu vom încerca să redăm dezamăgirea lui Octave când se văzu în faţa unei uşi închise şi când auzi hârşâitul zăvorului. Speranţa cea mare se năruia. Cum? Recursese la mijloace teribile, ciudate, se destăinuise unui magician, poate unui demon, riscându-şi viaţa pe lumea asta şi sufletul pe lumea cealaltă, ca să cucerească o femeie care îi scăpa, deşi acum era în puterea lui fără

nici o apărare, datorită vrăjitoriilor indiene! Respins ca amant, respins ca soț. Invincibila puritate a Prascoviei dejuca mașinațiile cele mai drăcești. În pragul dormitorului, ea îi apăruse ca un înger alb al lui Swedenborg, fulgerând Necuratul.

Nu putea să rămână întreaga noapte în această situație caraghioasă. Căută apartamentul contelui și, la capătul unui șir de săli, văzu una în care se înălța un pat cu coloane de abanos, cu perdele tapisate, pe care, printre ramuri și arabescuri, erau brodate blazoane. Panoplii de arme orientale, armuri și coifuri de cavaler, atinse de reflexul unei lămpi, aruncau licăriri nedeslușite în umbră. Pe pereți lucea o piele de Boemia gofrată cu aur. Trei sau patru fotolii mari, sculptate, un cufăr ornamentat cu figurine completau acest mobilier în stil feudal, care nu ar fi fost deloc deplasat pentru sala mare a unui conac gotic. În ceea ce-l privește pe conte, nu era vorba de o frivolă imitație a modei, ci de amintiri respectuoase: această cameră o reproducea cu exactitate pe aceea locuită la mama lui și, deși fusese adesea zeflemisit pe tema acestui decor de actul al V-lea, refuzase mereu să-i schimbe stilul.

Sfârșit de oboseală și de emoții, Octave-Labinski se aruncă pe pat și adormi blestemându-l pe doctorul Balthazar Cherbonneau. Din fericire, dimineața îi aduse idei mai plăcute. Își promise să se poarte mai cumpătat pe viitor, să-și stingă privirea, să adopte comportarea unui soț. Ajutat de valetul contelui, își făcu toaleta temeinic și se îndreptă cu pas măsurat spre sufragerie, unde doamna contesă îl aștepta pentru micul dejun.

X

Octave-Labinski coborî pe urmele valetului, pentru că nu știa unde se găsea sufrageria în această casă al cărei stăpân devenise. Sufrageria era o încăpere vastă, la parter, cu deschidere la curte, amenajată într-un stil nobil și auster, care ținea în același timp de conac și de mănăstire: lambriuri de stejar întunecat, într-un ton cald și plăcut, divizate în panouri și compartimente simetrice, urcau până la tavan, unde bârne reliefate și sculptate formau chesoane hexagonale colorate în albastru și decorate cu subțiri arabescuri aurite. Pe panourile lungi ale lambriurilor, Philippe Rousseau* pictase cele patru anotimpuri, simbolizate nu prin personaje mitologice, ci prin trofee de natură statică, alcătuite din produse specifice fiecărui anotimp al anului. Scene de vânătoare de Jadin** erau așezate simetric cu naturile statice ale lui Philippe Rousseau, iar deasupra fiecărei picturi strălucea, ca discul unui scut, o imensă farfurie de Bernard Palissy sau de Léonard de Limoges, de porțelan japonez, de majolică sau de ceramică arabă, cu lacul irizat în toate culorile curcubeului. Trofee de cerb, coarne de bouri alternau cu plăcile de faianță, iar, la cele două capete ale sălii, își înălțau făptura vitrine mari, impozante precum panourile pictate și sculptate

*Philippe Rousseau (1816-1887), pictor francez, elev al lui Gros, specializat în redarea scenelor cu animale și a naturilor statice.

**Louis-Godefroy Jadin (1805-1882), pictor francez, specializat în redarea scenelor de vânătoare și a vânatului.

aşezate în spatele altarului în bisericile spaniole: erau lucrate minuţios şi sculptate cu ornamente demne să rivalizeze cu cele mai reuşite lucrări ale lui Berruguete*, Cornejo Duque** şi Verbruggen. Pe rafturile prinse în cârlige lucea stins străvechea argintărie a familiei Labinski – carafe cu toarte împodobite himeric, solniţe după moda veche, vase de băut, cupe, vaze decorative ticluite după bizara fantezie germană şi demne să facă parte din tezaurul de la Bolta-Verde din Dresda. În faţa străvechilor piese de argint, străluceau producţiile minunate ale orfevrăriei moderne, capodoperele lui Wagner***, Duponchel****, Rudolphi, Froment-Meurice*****; ceainice din argint aurit, cu personaje de Feuchère****** şi Vechte*******, platouri incrustate cu

---

*Alonso Berruguete (1480-1561), arhitect şi pictor spaniol. A construit Prado, vechiul Alcazar din Madrid şi noul Palat din Granada.

**Pedro Cornejo-Duque (1677-1757), sculptor spaniol. A executat în stil baroc panouri sculptate şi pictate destinate altarelor de biserici.

***Probabil, Jean-Martin Wagner (1777-1858), sculptor german care a lucrat pentru Ludovic de Bavaria. A făcut restaurări şi a confecţionat modele din ipsos.

****Edmond Duponchel (aprox. 1795-1868), la origine arhitect, s-a ocupat cu confecţionatul bijuteriilor artistice şi a condus o casă de orfevrărie.

*****François-Désiré Froment-Meurice (1802-1855), aurar şi bijutier din Paris.

******Jean-Jacques Feuchère (1807-1852), sculptor francez, sau Léon Feuchère (1804-1857), decorator care a lucrat pentru manufactura de la Sévres.

*******Antoine Vechte sau Wechte (aprox. 1800-1868), aurar şi şlefuitor francez, celebru pentru confecţionarea de scuturi, armuri, vaze etc.)

email negru, frapiere pentru şampanie, cu toarte imitând vrejurile de viţă şi cu bacanale în basorelief; trepieduri elegante precum cele de la Pompei, fără să mai pomenim de cristalele de Boemia, de sticlăria de Veneţia, de servicii vechi de Saxa şi de Sèvres.

De-a lungul pereţilor erau rânduite scaune de stejar tapisate cu saftian verde, iar pe masa cu picioarele sculptate în formă de gheară de vultur cădea din tavan o lumină uniformă şi limpede, filtrată de geamuri albe mate, care acopereau bolta centrală, lăsată liberă. O ghirlandă transparentă de viţă încadra acest panou lăptos cu frunzele lui verzi.

Pe masa servită după moda rusească, fructele înconjurate cu un rând de violete fuseseră deja aşezate, iar felurile de mâncare aşteptau cuţitul comesenilor sub clopotele lor de metal neted, lustruite ca nişte coifuri de emir. Un samovar de la Moscova îşi arunca şuierând jetul de aburi. Doi valeţi în pantaloni scurţi până la genunchi şi cu cravată albă stăteau nemişcaţi şi tăcuţi în spatele celor două fotolii, aşezaţi faţă în faţă, semănând cu două statui ale servituţii.

Octave reţinu toate aceste amănunte dintr-o privire rapidă, ca să nu fie absorbit involuntar de noutatea obiectelor care ar fi trebuit să-i fie familiare.

O alunecare uşoară pe dale, un foşnet de tafta îl făcură să-şi întoarcă privirea. Era contesa Prascovie Labinska, care se apropie şi se aşeză, după ce-i adresase un gest amical.

Purta un halat de mătase cadrilat în verde şi alb, înzestrat cu un volănaş plisat din acelaşi material, croit

ca nişte dinţi de lup. Părul ei, strâns în bucle groase pe tâmple şi învârtit la baza cefei într-o torsadă aurie, asemenea unei volute de capitel ionian, alcătuia o coafură pe cât de simplă, pe atât de nobilă, la care un sculptor grec n-ar fi avut nimic de schimbat. Tenul ei trandafiriu carmin pălise puţin din cauza emoţiei din ajun şi a somnului agitat din timpul nopţii. O imperceptibilă aureolă sidefie îi înconjura ochii, de obicei atât de liniştiţi şi de senini. Avea o înfăţişare obosită şi suferindă, dar astfel atinsă, frumuseţea ei era cu atât mai răscolitoare şi avea ceva uman: zeiţa devenea femeie; strângându-şi aripile, îngerul înceta să mai plutească.

Mai prudent de data aceasta, Octave îşi atenuă văpaia din privire şi-şi mască adoraţia tăcută sub un aer indiferent.

Contesa îşi întinse piciorușul încălţat cu un papuc de piele maroniu-aurie pe lâna mătăsoasă a covorului-mochetă aşezat sub masă pentru a îmblânzi recea atingere a mozaicului de marmură albă şi de marmură pestriţă de Verona, care pava sufrageria, îşi mişcă uşor umerii, străbătută parcă de un ultim frison de febră şi, aţintindu-l cu ochii de un albastru polar pe comeseanul pe care-l lua drept soţul ei, întrucât lumina zilei gonise presimţirile, spaimele şi nălucirile nocturne, îi spuse cu o voce plăcută şi afectuoasă, plină de caste dezmierdări, o frază în limba poloneză!!! În momentele de tandreţe şi de intimitate, folosea adesea, cu contele, iubita limbă maternă, mai ales în prezenţa servitorilor francezi, pentru care acest grai era necunoscut.

Parizianul Octave ştia latina, italiana, spaniola, câteva cuvinte englezeşti, dar, ca toţi galo-romanii, ignora cu desăvârşire limbile slave. De altfel, obstacolele care apără puţinele vocale din poloneză i-ar fi împiedicat trecerea, chiar dacă ar fi intenţionat să se apropie de ea. La Florenţa, contesa îi vorbise întotdeauna în franceză sau în italiană, iar gândul să înveţe limba în care Mickiewicz l-a egalat aproape de Byron nu-i venise. Nu te poţi gândi la toate!

La auzul acestei fraze, în creierul contelui, locuit de *eul* lui Octave, se petrecu un fenomen foarte neobişnuit: sunetele străine parizianului, urmând cutele unei urechi slave, ajunseră în locul obişnuit de unde Olaf le lua pentru a le traduce în gânduri şi chemară un fel de memorie fizică. Sensul lor îi apăru neclar lui Octave. Cuvinte îngropate în circumvoluţiunile cerebrale, în adâncul sertarelor secrete ale amintirii, apărură zbârnâind, gata să dea o replică, dar acele reminiscenţe vagi, nefiind puse în legătură cu spiritul, se risipiră imediat şi totul redeveni de neînţeles.

Încurcătura sărmanului îndrăgostit era îngrozitoare. Nu reflectase la aceste complicaţii când intrase în pielea contelui Olaf Labinski şi înţelese că, furând înfăţişarea cuiva, eşti expus la decepţii severe.

Prascovie, uluită de tăcerea lui Octave şi crezând că, adâncit în gânduri, nu o auzise, îşi repetă fraza rar şi mai tare.

Chiar dacă le auzea mai bine cum sună, falsul conte nu le pricepea nicidecum semnificaţia cuvintelor. Făcea eforturi deznădăjduite ca să ghicească despre ce putea

fi vorba, dar, pentru cine nu le cunoaşte, densele limbi nordice nu oferă nici un indiciu şi, dacă un francez poate bănui ce spune o italiancă, va fi asemeni surdului la vorbele unei poloneze. Fără să vrea, o roşeaţă aprinsă îi acoperi obrajii. Îşi muşcă buzele şi, ca să aibă ceva de făcut, tăie cu înverşunare bucata aşezată în farfuria lui.

– Dragul meu stăpân, spuse contesa, de data aceasta în franceză, s-ar spune că nu mă auzi sau că nu mă înţelegi deloc.

– Într-adevăr, se bâlbâi Octave-Labinski, fără să ştie prea bine ce spune... Afurisita asta de limbă este aşa de complicată!

– Complicată! Da, poate pentru străini. Dar pentru cel care a gângurit-o pe genunchii mamei sale, ea ţâşneşte de pe buze ca adierea vieţii, ca un flux al gândirii.

– Da, fără îndoială, dar sunt momente când mi se pare că nu o mai ştiu.

– Ce vorbeşti, Olaf? Cum! Să fi uitat limba strămoşilor dumitale, limba sfintei patrii, limba care te ajută să-ţi recunoşti fraţii printre oameni şi, adăugă ea mai încet, limba în care mi-ai spus prima dată că mă iubeşti?

– Obişnuinţa de a folosi un alt grai... se încumetă Octave-Labinski, rămas fără argumente.

– Olaf, replică mustrător contesa, văd că Parisul te-a corupt. Aveam dreptate să nu vreau să vin aici. Cine ar fi crezut că, atunci când nobilul conte Labinski se va întoarce pe moşiile lui, nu va mai şti să răspundă la urările oamenilor săi?

Încântătoarea faţă a Prascoviei luă o expresie îndurerată. Pentru întâia oară, tristeţea îşi aruncă umbra pe fruntea aceea senină ca a unui înger. Această uitare neobişnuită o jignea în adâncul inimii şi îi părea o trădare.

Restul mesei se consumă în tăcere. Prascovie era supărată pe cel pe care-l credea a fi contele. Octave se simţea cumplit, pentru că se temea de alte întrebări pe care ar fi fost obligat să le lase fără răspuns.

Contesa se ridică şi se întoarse în apartamentele ei.

Rămas singur, Octave se juca cu mânerul unui cuţit pe care ar fi vrut să şi-l înfigă în inimă, pentru că situaţia lui era insuportabilă: se bazase pe o surpriză, iar acum era obligat să urmeze meandrele, fără scăpare pentru el, ale unei existenţe pe care nu o cunoştea. Când luase corpul contelui Olaf Labinski, ar fi trebuit să-i sustragă şi noţiunile anterioare, limbile ştiute, amintirile din copilărie şi nenumăratele detalii intime care compun *eul* unui om, raporturile care-i leagă existenţa de celelalte existenţe – pentru asta, toată ştiinţa doctorului Balthazar Cherbonneau n-ar fi ajuns.

Îngrozitor! Să fie în acest paradis, la al cărui prag abia îndrăznea să se uite de la distanţă, să locuiască sub acelaşi acoperiş cu Prascovie, să o vadă, să-i vorbească, să-i sărute frumoasa mână chiar cu buzele soţului şi să nu-i poată amăgi pudoarea celestă, să se trădeze în fiecare moment prin vreo stranie prostie! „Era predestinat ca Prascovie să nu mă iubească niciodată! Cu toate acestea, am făcut cel mai mare sacrificiu la

care poate coborî orgoliul uman: am renunţat la *eul* meu, am acceptat să profit, sub o înfăţişare străină, de mângâierile hărăzite altuia!"

Ajunsese în acest punct cu monologul său, când un *groom* se înclină în faţa lui cu toate semnele celui mai adânc respect, şi-l întrebă pe care cal va încăleca în acea zi. Văzând că nu răspunde, *groom*-ul îndrăzni, complet speriat de o asemenea îndrăzneală, să murmure:

– Vultur* sau Rustem? N-au mai fost scoşi de opt zile.

– Rustem, răspunse Octave-Labinski. La fel de bine ar fi spus Vultur, dar ultimul nume i se prinsese de mintea distrată.

Se îmbrăcă pentru călărie şi plecă spre Bois de Boulogne, vrând să ia aer ca să-şi calmeze exaltarea nervoasă.

Splendid exemplar din rasa Nedji**, care-şi purta pe piept, într-un săculeţ oriental de catifea, brodat cu fir de aur, titlurile de nobleţe care ajungeau până în primii ani ai hegirei, Rustem nu avea nevoie să fie îmboldit. Părea să înţeleagă gândul celui care îl încăleca şi, de cum părăsi caldarâmul şi dădu de pământ, porni ca săgeata, fără ca Octave să-l atingă cu pintenii. După două ore de goană dezlănţuită, călăreţul şi calul se întoarseră la reşedinţă, unul calmat, celălalt spumegând şi cu nările roşii.

*În limba română, în original.

**Nedji, Nedjid sau Nedjed, regiune centrală din Arabia, ai cărei locuitori se ocupă cu creşterea cailor.

Presupusul conte intră la contesă, pe care o găsi în salonul ei, îmbrăcată cu o rochie de tafta albă, cu volane suprapuse până în talie şi având, deasupra urechii, o fundă, întrucât era tocmai joi, ziua când stătea acasă şi primea vizite.

– Ei, îi spuse ea cu un surâs amabil, pentru că supărarea nu putea rămâne mult timp pe frumoasele ei buze, ţi-ai ajuns din urmă memoria gonind pe cărările pădurii?

– Doamne, nu, draga mea, răspunse Octave-Labinski. Dar trebuie să-ţi fac o mărturisire.

– Nu cunosc eu dinainte toate gândurile dumitale? Oare nu mai suntem deschişi unul faţă de celălalt?

– Ieri m-am dus la acel doctor despre care se vorbeşte atât.

– Da, doctorul Balthazar Cherbonneau, care a stat mult în Indii şi a învăţat, se spune, de la brahmani o grămadă de secrete, unele mai uluitoare decât celelalte. Chiar voiai să mă iei cu dumneata, dar nu sunt curioasă – ştiu că mă iubeşti şi acest lucru îmi ajunge.

– A făcut, în faţa mea, experienţe atât de stranii, a executat asemenea miracole, că sunt încă uimit. Acest om bizar, care dispune de o putere irezistibilă, m-a cufundat într-un somn magnetic atât de adânc, încât la trezire nu mai eram acelaşi. Uitasem multe lucruri. Trecutul plutea într-o ceaţă: doar dragostea mea pentru tine rămăsese neştirbită.

– Olaf, ai greşit supunându-te influenţei acestui doctor. Dumnezeu, care a creat sufletul, are dreptul să-l atingă, dar omul, dacă încearcă acest lucru, comite

un gest nelegiuit, rosti cu gravitate contesa Prascovie Labinska. Sper că nu te vei mai duce pe la el şi că, atunci când îţi voi spune ceva drăgăstos în poloneză, mă vei înţelege ca altădată.

În timpul plimbării călare, Octave inventase această scuză a magnetismului, ca să atenueze gafele care nu se putea să nu se adune în noua lui viaţă. Însă multe mai avea de îndurat.

Deschizând uşa, un valet anunţă un vizitator:

– Domnul Octave de Saville.

Deşi ar fi trebuit să se aştepte, într-o bună zi, la această întâlnire, adevăratul Octave păli la auzul acestor cuvinte de parcă trâmbiţa Judecăţii de Apoi i-ar fi sunat pe neaşteptate la ureche. Ca să nu se clatine, a fost nevoie să-şi adune tot curajul şi să-şi spună că el era în avantaj. Instinctiv, îşi înfipse degetele în spătarul unei canapele şi reuşi astfel să rămână în picioare, în aparenţă neclintit şi calm.

Contele Olaf, sub înfăţişarea lui Octave, se îndreptă spre contesă, pe care o salută adânc.

– Domnul conte Labinski... Domnul Octave de Saville... spuse contesa Labinska, prezentându-i pe gentilomi unul altuia.

Cei doi bărbaţi se salutară cu răceală, aruncându-şi priviri feroce prin masca de marmură a politeţii mondene, care acoperă adesea pasiuni îngrozitoare.

– Mi-aţi purtat pică de la Florenţa, domnule Octave, spuse contesa cu o voce prietenoasă şi apropiată, şi mă temeam să nu părăsesc Parisul fără să vă întâlnesc. Veneaţi des la vila Salviati şi, atunci, vă număraţi printre vizitatorii mei fideli.

– Doamnă, răspunse cu o voce stânjenită falsul Octave, am călătorit, am fost suferind, bolnav chiar şi, primind amabila dumneavoastră invitaţie, m-am întrebat dacă pot să profit de ea, pentru că nu trebuie să fii egoist şi să abuzezi de indulgenţa arătată unui om plictisitor.

– Plictisit poate; plictisitor nu, răspunse contesa. Aţi fost întotdeauna melancolic, dar unul dintre poeţii dumneavoastră nu spune oare despre melancolie că:

*După trândăvie este cea mai bună dintre rele?**

– Este un zvon pe care îl răspândesc cei fericiţi, ca să nu-i mai compătimească pe cei care suferă, spuse Olaf-de Saville.

Contesa îi aruncă o privire de nespusă blândeţe contelui închis în corpul lui Octave, ca pentru a-i cere iertare pentru dragostea pe care i-o trezise neintenţionat.

– Mă credeţi mai frivolă decât sunt. Orice suferinţă reală îmi provoacă milă şi, dacă nu o pot alina, pot să o împărtăşesc. Aş fi vrut să fiţi fericit, dragă domnule Octave. De ce v-aţi retras în tristeţea dumneavoastră, refuzând cu încăpăţânare viaţa care vă ieşea în întâmpinare cu şansele, bucuriile şi obligaţiile ei? De ce aţi refuzat prietenia pe care v-o ofeream?

Aceste fraze atât de simple, atât de deschise, îi impresionară în mod diferit pe cei doi bărbaţi. Octave auzea confirmarea sentinţei pronunţate în grădina Salviati de această frumoasă gură, pe care minciuna nu o întinase niciodată; Olaf găsea încă o dovadă a

*Vers de Alfred de Musset (1810-1857), extras din piesa *A quoi rêvent les jeunes filles*, Actul II, Scena 1.

constantei virtuţi a femeii, care nu putea să fie învinsă decât printr-un tertip drăcesc. Văzându-şi spectrul animat de un alt suflet, instalat în propria lui casă, o furie subită puse stăpânire pe el şi se năpusti la gâtul falsului conte.

– Hoţule, banditule, netrebnicule, dă-mi corpul înapoi!

La această reacţie atât de ieşită din comun, contesa trase de cordonul soneriei şi lacheii îl scoaseră afară pe conte.

– Sărmanul Octave a înnebunit! spuse Prascovie, în timp ce-l duceau pe Olaf, care se zbătea inutil.

– Da, răspunse adevăratul Octave, a înnebunit de iubire! Contesă, cu siguranţă, eşti prea frumoasă!

XI

La două ore după această întâmplare, falsul conte primi de la cel adevărat o scrisoare închisă cu sigiliul lui Octave de Saville – nefericitul deposedat nu avea altul la dispoziţie. Să deschidă o scrisoare pecetluită cu propriul blazon, aceasta avu un efect neobişnuit asupra uzurpatorului entităţii lui Olaf Labinski, dar totul trebuia să fie ciudat în această situaţie anormală.

Misiva conţinea rândurile următoare, aşternute de o mână stângace şi cu un scris care părea prefăcut, deoarece Olaf nu era obişnuit să scrie cu degetele lui Octave:

„Citită de altcineva, această scrisoare ar părea trimisă de la Petites-Maisons*, dar dumneavoastră mă veţi înţelege. Un concurs inexplicabil de împrejurări fatale, care nu s-au mai întâmplat poate niciodată de când pământul se învârte în jurul soarelui, mă obligă la un gest pe care nimeni nu l-a mai făcut. Îmi scriu mie însumi şi trec pe această adresă un nume care-mi aparţine, un nume pe care mi l-aţi furat odată cu fiinţa. Căror uneltiri perfide le-am fost victimă, în ce adunătură de iluzii infernale am intrat, nu ştiu; dumneavoastră ştiţi, fără îndoială. Acest secret, dacă nu sunteţi un laş, ţeava pistolului meu sau tăişul sabiei vi-l va cere pe un teren pe care orice om onorabil sau infam răspunde la întrebările care îi sunt puse. Trebuie ca mâine unul dintre noi să nu mai vadă lumina soarelui. Acest vast univers este acum prea strâmt pentru noi doi: îmi voi ucide corpul ocupat de spiritul dumneavoastră impostor sau îl veţi ucide pe al dumneavoastră, în care sufletul meu este indignat că-i întemniţat. Nu încercaţi să mă faceţi să trec drept nebun – voi avea tăria să-mi păstrez judecata şi, peste tot unde vă voi întâlni, vă voi insulta cu o politeţe de gentilom şi un sânge rece de diplomat. Mustăţile domnului conte Olaf Labinski pot să-i displacă domnului Octave de Saville şi în fiecare zi oamenii se calcă pe picioare la ieşirea de la Operă. Sper că frazele mele, deşi enigmatice, nu vor avea nicio neclaritate

*Spital de nebuni din Paris.

pentru dumneavoastră şi că martorii mei se vor înţelege perfect cu ai dumneavoastră pentru ora, locul şi formalităţile duelului".

Scrisoarea îl surprinse foarte mult pe Octave. Nu putea refuza provocarea contelui, dar îl dezgusta să se bată cu el însuşi, deoarece păstrase pentru vechea lui înfăţişare o anumită afecţiune. Gândul că va fi obligat la această luptă de vreo ofensă publică îl făcu să accepte deşi, dacă n-ar fi avut încotro, ar fi putut să-şi pună adversarul în cămaşă de forţă şi să-i oprească astfel braţul; totuşi, acest mijloc brutal îi jignea delicateţea. Dacă, purtat de o patimă implacabilă, comisese o faptă condamnabilă şi-l ascunsese pe îndrăgostit sub masca soţului, ca să învingă o castitate aflată deasupra oricărei corupţii, nu era totuşi un om lipsit de onoare şi de curaj. De altfel, nu luase această decizie extremă decât după trei ani de frământări şi suferinţe, în momentul când viaţa lui, răvăşită dureros din cauza dragostei neîmpărtăşite, era pe punctul să-l părăsească. Nu-l cunoştea pe conte, nu-i era prieten, nu-i datora nimic şi profitase de mijlocul primejdios pe care i-l oferise doctorul Balthazar Cherbonneau.

Unde să găsească martori? Fără îndoială, printre prietenii contelui, dar, de o zi, de când locuia în reşedinţa acestuia, Octave nu apucase să-i cunoască.

Pe şemineu se rotunjeau două cupe de porţelan verde pal, armonios fisurat, ale căror toarte erau întruchipate de doi dragoni de aur. Una conţinea ace, sigilii, inele şi alte mici bijuterii; cealaltă, cărţi de vizită pe care, sub nişte coroane de duce, de marchiz, de conte,

cu litere gotice, ronde, englezeşti, erau înscrise de gravori pricepuţi o mulţime de nume poloneze, ruseşti, ungureşti, nemţeşti, italieneşti, spaniole, confirmând viaţa plină de călătorii a contelui, care avea prieteni în mai toate ţările.

Octave luă două la întâmplare: contele Zamoieczki şi marchizul de Sepulveda. Ordonă să se înhame caii şi ceru să fie dus la ei acasă. Îl găsi şi pe unul, şi pe celălalt. Aceştia nu părură surprinşi de cererea celui pe care-l luau drept contele Olaf Labinski. Total lipsiţi de emotivitatea martorilor burghezi, nu întrebară dacă problema nu se putea aranja şi păstrară o tăcere de bun-gust asupra motivului altercaţiei, ca nişte gentilomi desăvârşiţi ce erau.

La rândul său, adevăratul conte sau, dacă preferaţi, falsul Octave se afla în aceeaşi încurcătură. Îşi aminti de Alfred Humbert şi de Gustave Raimbaud, la prânzul căruia refuzase să ia parte, şi îi convinse să-l asiste la această întâlnire. Cei doi tineri fură destul de miraţi să-şi vadă prietenul angajat într-un duel, de vreme ce, de un an aproape, nu ieşise din casă şi ştiind că mai curând era o fire calmă decât una certăreaţă. Când el le spuse că era vorba despre o luptă pe viaţă şi pe moarte pentru un motiv care nu trebuia să fie dezvăluit, nu mai avură obiecţii şi se duseră la reşedinţa Labinski.

Condiţiile fură repede stabilite. O monedă de aur aruncată în aer alese arma, adversarii declarând că sabia sau pistolul le convenea în aceeaşi măsură. Urma ca ei să se întâlnească în Bois de Boulogne, la şase dimineaţa, pe aleea Poteaux, lângă acel acoperiş de paie, susţinut

de stâlpi rustici, în locul fără copaci unde nisipul bătătorit oferea o arenă potrivită pentru astfel de lupte.

Când totul fu hotărât, era aproape miezul nopții și Octave se îndreptă spre ușa apartamentului Prascoviei. Zăvorul era tras ca și în ajun, iar vocea ironică a contesei îi aruncă, zeflemitor, prin ușă:

– Întoarce-te când vei ști limba poloneză; sunt prea patrioată ca să primesc la mine un străin.

De dimineață, doctorul Cherbonneau, pe care Octave îl anunțase, sosi cu o trusă de instrumente chirurgicale și un pachet cu bandaje. Urcară împreună în trăsură. Domnii Zamoieczki și de Sepulveda îi urmară în cupeul lor.

– Ei bine, dragul meu Octave, spuse doctorul, povestea se îndreaptă deja spre un final tragic? Ar fi trebuit să-l las pe conte să doarmă în corpul dumneavoastră vreo 8 zile, pe divanul meu. Am prelungit uneori chiar mai mult asemenea stări de somn magnetic. Însă degeaba studiezi înțelepciunea la brahmanii, pandiții și sannyâsi-ii Indiei, întotdeauna ceva este uitat – până și planul cel mai bine pus la cale are scăpări. Dar spuneți-mi, totuși, cum l-a primit contesa Labinska pe îndrăgostitul de la Florența, deghizat astfel?

– Cred, răspunse Octave, că în ciuda metamorfozei, m-a recunoscut sau îngerul ei păzitor i-a șoptit la ureche să nu se încreadă de mine. A fost la fel de neprihănită, la fel de pură ca zăpada de la Pol. Sub o înfățișare îndrăgită, sufletul ei desăvârșit ghicea fără îndoială un suflet străin. V-am spus eu că nu puteți face nimic pentru

mine – sunt și mai nefericit decât atunci când mi-ați făcut prima vizită.

– Cine ar putea îngrădi însușirile sufletului, întrebă, gânditor, doctorul Balthazar Cherbonneau, mai ales când nu este nici stricat de vreun gând terestru, nici pătat de vreo mizerie omenească și se menține așa cum a ieșit din mâinile Creatorului, în lumina și contemplarea iubirii? Da, aveți dreptate, v-a recunoscut. Neprihănirea ei îngerească s-a înfiorat sub privirea dorinței și, din instinct, s-a acoperit cu albele ei aripi. Vă plâng, bietul meu Octave! Suferința dumneavoastră este într-adevăr fără leac. Dacă am fi în Evul Mediu, v-aș spune: „Călugăriți-vă!"

– M-am gândit adeseori la asta, răspunse Octave.

Sosiră. Cupeul falsului Octave aștepta deja la locul stabilit.

Pădurea avea la acea oră matinală o înfățișare cu adevărat pitorească, pe care o pierde în timpul zilei din cauza celor care calcă prin ea. Era în acel moment al verii în care soarele nu avusese încă timp să întunece verdele frunzișului. Culori proaspete, transparente, spălate de roua nopții, nuanțau desișurile din care se împrăștia o mireasmă de vegetație tânără. În acel loc, copacii sunt deosebit de frumoși, fie că au găsit un teren mai prielnic, fie că sunt singurii supraviețuitori ai unei plantații de demult. Trunchiurile lor viguroase, acoperite de mușchi sau îmbrăcate cu o scoarță argintie și netedă, își au înfipte în pământ rădăcini noduroase, întind ramuri straniu crescute și ar putea servi drept modele pentru schițele pictorilor sau decoratorilor care caută aiurea

lucruri mult mai puţin remarcabile. Câteva păsări, pe care zgomotele zilei le amuţesc, ciripeau vesel în frunziş; un iepure străbătu pe furiş, din trei salturi, nisipul aleii şi alergă să se ascundă în iarbă, speriat de zgomotul roţilor.

După cum vă închipuiţi, această poezie a naturii surprinsă în firescul şi lipsa ei de etichetă îi preocupa prea puţin pe cei doi adversari şi pe martorii lor.

Vederea doctorului Cherbonneau îi produse o impresie neplăcută contelui Olaf Labinski, care însă îşi reveni foarte repede.

Săbiile fură măsurate, se desemnă locul combatanţilor. După ce fiecare îşi dădu jos haina, se aşezară în gardă, cu armele vârf în vârf.

Martorii strigară: „Daţi-i drumul!"

La orice duel, oricare ar fi încrâncenarea adversarilor, există un moment de nemişcare solemnă. Fiecare luptător îşi studiază adversarul în tăcere şi-şi face un plan, reflectând la atac şi pregătindu-se de ripostă; apoi săbiile se caută, se sâcâie, se tatonează altfel spus, fără să se îndepărteze una de alta. Asta durează câteva secunde care par minute, ore celor care asistă încordaţi.

Acum, condiţiile duelului, aparent banale pentru spectatori, erau atât de neobişnuite pentru luptători, încât rămaseră în gardă mai mult timp ca de obicei. Într-adevăr, fiecare îşi avea în faţă propriul corp şi trebuia să înfigă lama de oţel într-o carne care, deunăzi, îi mai aparţinea încă. Lupta se complica, semănând cu un fel de sinucidere neprevăzută, şi, deşi curajoşi amândoi,

Octave şi contele simţeau o groază instinctivă să stea cu sabia în mână în faţa fantomelor lor, gata să se repeadă asupra lor înşile.

Nerăbdători, martorii erau cât pe ce să mai strige o dată: „Domnilor, daţi-i drumul!", când lamele îşi încrucişară, în sfârşit, tăişurile.

Câteva atacuri fură parate cu promptitudine de o parte şi de alta.

Datorită educaţiei sale militare, contele era un spadasin îndemânatic. Crestase plastronul unor maeştri dintre cei mai vestiţi, dar, deşi mai ştia teoria, nu mai avea, pentru execuţie, acel braţ energic, obişnuit să dea de furcă murizilor lui Schamyl – sabia o ţinea mâna lipsită de vlagă a lui Octave.

Dimpotrivă, în corpul contelui, Octave simţea o forţă neobişnuită şi, deşi mai puţin instruit, îndepărta de fiecare dată arma tăioasă care-i căuta pieptul.

În zadar se străduia Olaf să-şi atingă adversarul şi încerca lovituri riscante; Octave, mai calm şi mai sigur pe el, le para pe toate.

Mânia începea să pună stăpânire pe conte, ale cărui mişcări deveniră agitate şi dezordonate. Chiar dacă rămânea Octave de Saville, voia să omoare corpul impostor care putea s-o înşele pe Prascovie – acest gând îl făcea să turbeze de furie.

Cu riscul de-a fi străpuns, încercă o lovitură directă ca să ajungă, prin chiar propriul corp, la sufletul şi la viaţa rivalului său, dar sabia lui Octave se învârti în jurul alei sale cu o mişcare atât de rapidă, atât de dură, atât de irezistibilă, încât, smulsă din mâna lui, lama zbură prin aer şi căzu câţiva paşi mai departe.

Viaţa lui Olaf era, acum, la bunul plac al lui Octave: nu trebuia decât să fandeze ca să-l străpungă dintr-o parte într-alta. Faţa contelui se crispă, nu pentru că i-ar fi fost frică de moarte, ci pentru că se gândea că urmează să-şi lase soţia acestui hoţ de trupuri, pe care nimic nu l-ar mai putea demasca.

Departe de a profita de avantaj, Octave îşi aruncă sabia şi, făcând semn martorilor să nu intervină, se îndreptă spre contele stupefiat, pe care îl luă de braţ şi-l conduse în desişul pădurii.

– Ce vreţi de la mine? întrebă contele. De ce nu mă ucideţi acum când puteţi să o faceţi? De ce nu continuăm duelul, după ce mă veţi fi lăsat să-mi reiau sabia, dacă vă dezgustă să loviţi un om neînarmat? Ştiţi doar că soarele nu trebuie să ne proiecteze împreună cele două umbre pe nisip şi că trebuie ca pământul să-l înghită pe unul dintre noi.

– Ascultaţi-mă cu răbdare, răspunse Octave. Fericirea dumneavoastră este în puterea mea. Aş putea să păstrez pentru totdeauna acest corp în care sunt astăzi şi care vă aparţine de drept: o recunosc acum, când nu avem martori în preajmă şi când doar păsările, care nu se vor duce să o spună mai departe, ne aud. Dacă reluăm lupta, vă voi ucide. Contele Olaf Labinski, pe care-l reprezint cât de bine se poate, este mai bun la scrimă decât Octave de Saville, a cărui faţă o aveţi acum, şi pe care, cu mult regret, aş fi nevoit să-l suprim. Această moarte, deşi neadevărată, de vreme ce sufletul mi-ar supravieţui, ar mâhni-o pe mama.

Recunoscând veridicitatea celor spuse, contele păstră o tăcere care aducea cu un consimţământ.

– Niciodată, continuă Octave, nu veţi reuşi, dacă mă opun, să reveniţi în personalitatea dumneavoastră; aţi văzut cum vi s-au terminat cele două încercări. Alte tentative ar face să fiţi luat drept nebun. Nimeni nu va crede măcar un cuvânt din afirmaţiile dumneavoastră, iar atunci când veţi pretinde că sunteţi contele Olaf Labinski, toată lumea vă va râde în nas, cum aţi putut, deja, să vă convingeţi. Veţi fi închis şi vă veţi petrece restul zilelor protestând sub duşuri reci că sunteţi cu adevărat soţul frumoasei contese Prascovie Labinska. Sufletele miloase, auzindu-vă, vor spune: „Sărmanul Octave!". Nu veţi fi recunoscut, la fel ca Chabert al lui Balzac, care voia să demonstreze lumii că nu murise.

Toate erau într-atât de raţional adevărate, încât contele, abătut, îşi lăsă capul în jos.

– De vreme ce, pentru moment, sunteţi Octave de Saville, i-aţi scotocit fără îndoială sertarele, i-aţi răsfoit hârtiile şi ştiţi că nutreşte de trei ani, pentru contesa Prascovie Labinska, o dragoste pătimaşă, lipsită de speranţă, pe care a încercat inutil să şi-o smulgă din inimă şi care nu-i va trece decât odată cu viaţa, dacă nu îl va urma şi în mormânt.

– Da, ştiu, rosti contele, muşcându-şi buzele.

– Ei bine, ca să ajung la ea, am întrebuinţat un mijloc groaznic, înfricoşător, la care doar o iubire pătimaşă, exagerată ar apela. Doctorul Cherbonneau a încercat pentru mine un lucru care i-ar face să dea înapoi pe cei mai mari taumaturgi din toată lumea şi din toate veacurile. După ce ne-a cufundat pe amândoi în somn, a făcut cu ajutorul magnetismului ca sufletele noastre

să-şi schimbe învelişul. Inutil! Vă voi înapoia corpul: Prascovie nu mă iubeşte! Sub înfăţişarea soţului, a recunoscut sufletul admiratorului; privirea ei a devenit de gheaţă în pragul camerei conjugale, la fel ca în grădina vilei Salviati.

În vocea lui Octave, se simţea o durere atât de sinceră, încât contele dădu crezare cuvintelor sale.

– Sunt îndrăgostit, adăugă Octave, zâmbind, nu un hoţ. Şi, de vreme ce singurul lucru pe care l-am dorit pe acest pământ nu-mi poate aparţine, nu văd de ce v-aş păstra titlurile, castelele, pământurile, banii, caii, armele. Haideţi, daţi-mi braţul, ca să părem împăcaţi, să le mulţumim martorilor, să-l luăm cu noi pe doctorul Cherbonneau şi să ne întoarcem în laboratorul magic din care am ieşit transfiguraţi. Bătrânul brahman va reuşi să desfacă ceea ce a făcut.

– Domnilor, spuse Octave, încă pentru câteva minute în rolul contelui Olaf Labinski, adversarul meu şi cu mine am schimbat câteva lămuriri confidenţiale, care fac inutilă continuarea duelului. Nimic nu limpezeşte părerile oamenilor de lume ca încrucişarea săbiilor.

Domnii Zamoieczki şi Sepulveda se urcară în trăsură. Alfred Humbert şi Gustave Raimbaud se întoarseră şi ei la cupeu. Contele Olaf Labinski, Octave de Saville şi doctorul Balthazar se îndreptară în grabă spre strada Regard.

XII

În timpul drumului de la Bois de Boulogne până în strada Regard, Octave de Saville îi spuse doctorului Cherbonneau:

– Doctore, voi mai pune încă o dată la încercare ştiinţa dumneavoastră: trebuie ca sufletele noastre să revină, fiecare, în trupul lui obişnuit. Pentru dumneavoastră, acest lucru nu va fi greu. Sper că domnul conte Labinski nu vă va purta pică pentru că l-aţi făcut să schimbe un palat pentru o cocioabă şi să-şi adăpostească strălucita personalitate în sărmanul meu corp. Deţineţi, de altfel, o asemenea putere încât să nu vă temeţi de vreo răzbunare.

După un gest de consimţire, doctorul Balthazar Cherbonneau spuse:

– Operaţia va fi mult mai simplă acum decât data trecută. Imperceptibilele filamente care leagă sufletul de corp au fost rupte de curând în cazul dumneavoastră şi nu au avut timp să se reînnoade. Voinţele dumneavoastră nu vor opune magnetizatorului rezistenţa instinctivă a magnetizatului. Fără îndoială, domnul conte va ierta unui bătrân savant ca mine faptul că nu a putut rezista plăcerii de a pune în practică o experienţă pentru care nu se găsesc mulţi voluntari, deoarece această tentativă nu a făcut, de altfel, decât să confirme în mod strălucit o virtute care a dus prudenţa până la divinaţie şi care a învins acolo unde oricare alta ar fi cedat.

Veţi lua, dacă doriţi, ca pe un vis straniu această transformare provizorie şi poate că mai târziu nu veţi fi

supărat de a fi încercat această senzaţie neobişnuită, pe care foarte puţini oameni au cunoscut-o, de a locui în două trupuri. Metempsihoza nu este o doctrină nouă, dar, înainte de a transmigra într-o altă existenţă, sufletele beau cupa uitării şi nu oricine poate, ca Pitagora, să-şi amintească de a fi asistat la războiul troian.

– Faptul îmbucurător de a mă reinstala în corpul meu, răspunse politicos contele, echivalează cu neplăcerea de a fi fost expropriat de el. Spun acestea fără nici o intenţie rea la adresa domnului Octave de Saville, cel care mai sunt încă şi care, în curând, voi înceta să mai fiu.

Octave zâmbi cu buzele contelui Labinski la aceste cuvinte, care nu ajungeau la el decât printr-un înveliş străin şi tăcerea se aşternu între cele trei personaje – situaţia lor anormală le făcea dificilă orice conversaţie.

Sărmanul Octave reflecta la speranţa lui pierdută, iar gândurile sale nu erau, trebuie să o mărturisim, chiar de culoarea rozelor. Ca toţi îndrăgostiţii respinşi, se mai întreba încă de ce nu era iubit – de parcă iubirea ar avea vreun motiv! Singurul argument care poate fi dat este *pentru că*, răspuns logic în laconismul lui încăpăţânat, cu care femeile contracarează toate întrebările incomode. Recunoştea, totuşi, că este învins şi simţea că resortul vieţii, redresat, pentru moment, de doctorul Cherbonneau, se rupsese din nou şi zuruia în inima lui precum mecanismul unui ceas scăpat pe jos. Octave n-ar fi vrut să-i provoace amărăciune mamei sale printr-o sinucidere şi căuta un loc unde să se stingă în tăcere din pricina mâhnirii ascunse, sub numele ştiinţific al vreunei boli plauzibile.

Dacă ar fi fost pictor, poet sau compozitor, şi-ar fi cristalizat durerea în capodopere, iar Prascovie, înveşmântată în alb, cu o coroană de stele, la fel ca Beatrice a lui Dante, ar fi plutit în inspiraţia sa ca un înger strălucitor, dar cum am mai spus la începutul acestei istorisiri, deşi instruit şi distins, Octave nu era unul dintre acele spirite de elită care-şi lasă asupra lumii urma trecerii. Deşi era un suflet sublim, nu ştia decât să iubească şi să moară.

Trăsura intră în curtea vechii clădiri din strada Regard, curte cu pavajul invadat de iarbă verde, prin care paşii vizitatorilor croiseră o potecă, şi pe care înaltele ziduri cenuşii ale construcţiilor o scăldau cu umbre indiferente, precum acelea care se întind din arcadele unei mănăstiri: Tăcerea şi Nemişcarea vegheau pe prag ca două statui invizibile, ca să apere meditaţia savantului.

Octave şi contele coborâră, iar doctorul sări peste scăriţă cu un pas mai sprinten decât te-ai fi putut aştepta la vârsta lui şi fără să se sprijine de braţul pe care valetul i-l oferea cu acea politeţe pe care servitorii de casă mare o rezervă pentru nevolnici sau bătrâni.

De cum se închiseră uşile duble în urma lor, Olaf şi Octave se simţiră învăluiţi de acea atmosferă fierbinte care-i amintea doctorului de cea din India, singura în care putea respira în voie, dar care aproape îi sufoca pe oamenii care, faţă de el, nu fuseseră arşi treizeci de ani de soarele tropical. Reîncarnările lui Vishnu încă făceau grimase în ramele lor, mai bizare în soare decât în lumină artificială. Shiva, zeul albastru, rânjea pe soclul

său, iar Durga*, muşcându-şi buzele aspre cu colţii de mistreţ, părea să-şi scuture mătăniile din cranii. Casa părea la fel de misterioasă şi de magică.

Doctorul Balthazar Cherbonneau îşi conduse cei doi pacienţi în sala unde avusese loc prima transformare. Făcu să se învârtă discul de sticlă al maşinăriei electrice, mişcă tijele de fier ale hârdăului mesmerian, deschise gurile de căldură astfel încât temperatura să crească repede, citi două sau trei rânduri de pe nişte papirusuri atât de vechi încât semănau cu nişte scoarţe antice, pe punctul să se descompună, şi, după câteva minute, le spuse lui Octave şi contelui:

– Domnilor, vă stau la dispoziţie. Doriţi să începem?

În timp ce doctorul era ocupat cu aceste pregătiri, cugetări alarmate treceau prin mintea contelui.

„Când voi fi adormit, ce va face cu sufletul meu acest bătrân vrăjitor cu chip de maimuţă, care ar putea fi chiar Diavolul? Îl va înapoia corpului meu sau îl va duce cu sine în iad? Acest schimb care trebuie să-mi înapoieze un bun nu-i, oare, o nouă cursă, o manevră machiavelică pentru vreo vrăjitorie al cărei scop îmi scapă? Cu toate astea, situaţia mea nu s-ar înrăutăţi câtuşi de puţin. Octave are corpul meu şi, cum bine spunea de dimineaţă, revendicându-l sub înfăţişarea de acum, aş fi închis printre nebuni. Dacă ar fi vrut să scape

*În mitologia hindusă, Shakti, zeiţa mamă, personificarea energiei cosmice, era adorată sub mai multe reprezentări: ca Uma sau Parvathi, este blânda soţie a lui Shiva; ca Meenakshi, este regina lui Shiva; ca Durga, poartă arme şi călăreşte un tigru; sub forma lui Kaali, distruge şi devorează orice rău.

definitiv de mine, nu avea decât să împingă vârful sabiei; dezarmat, eram la cheremul lui. Justiţia omenească nu se putea implica, duelul fusese conform uzanţelor şi totul avusese loc după toate regulile. Haide, să ne gândim la Prascovie şi gata cu groaza copilărească! Să încercăm unicul mijloc rămas pentru a o redobândi."

Şi, asemenea lui Octave, puse mâna pe tija de fier pe care doctorul Balthazar Cherbonneau i-o indica.

Străfulgeraţi de conductorii de metal încărcaţi în exces cu fluid magnetic, cei doi tineri căzură curând într-o sfârşeală atât de adâncă, încât ar fi fost luată drept moarte de orice persoană neavertizată: doctorul făcu pasele magnetice, îndeplini ritualurile, pronunţă silabele ca prima dată şi, curând, două scântei apărură deasupra lui Octave şi a contelui, cu o pâlpâire luminoasă. Doctorul conduse la locuinţa sa iniţială sufletul contelui Olaf Labinski, care urmă cu un zbor grăbit gestul magnetizatorului.

Între timp, sufletul lui Octave se îndepărta încet de corpul lui Olaf şi, în loc să se apropie de al său, se înălţa, se înălţa, ca plin de bucurie că este liber, şi nu părea să se grăbească să reintre în închisoarea-i. Doctorul simţi că i se face milă de acea Psyche care bătea din aripi şi se întrebă dacă era bine să o readucă în această vale a plângerii. Cât dură acest minut de ezitare, sufletul continua să se ridice. Amintindu-şi datoria, domnul Cherbonneau repetă, cu intonaţia cea mai poruncitoare, irezistibila silabă şi făcu o pasă magnetică, fulgerătoare prin voinţa conţinută. Mica licărire tremurătoare ieşise deja din sfera de influenţă a magnetizatorului şi, trecând prin ochiul de geam din partea de sus a ferestrei, dispăru.

Doctorul își încetă eforturile pe care le știa de prisos și-l trezi pe conte care, văzându-se într-o oglindă cu trăsăturile lui obișnuite, scoase un strigăt de bucurie, aruncă o privire asupra corpului încă nemișcat al lui Octave, ca pentru a-și dovedi că scăpase definitiv de acest înveliș, și ieși în grabă după ce dăduse mâna cu domnul Balthazar Cherbonneau.

După câteva momente, se auzi uruitul înăbușit al unei trăsuri trecând pe sub boltă și doctorul Balthazar Cherbonneau rămase singur față-n față cu cadavrul lui Octave de Saville.

– Pe trompa lui Ganesa! strigă discipolul brahmanului din Elephanta după plecarea contelui. Ce situație neplăcută. Am deschis ușa coliviei, pasărea și-a luat zborul și iat-o deja în afara sferei acestei lumi, atât de departe încât nici sannyâsi Brahma-Logum însuși nu ar mai putea să o prindă. Iată-mă cu un cadavru pe cap. Aș putea să-l dizolv într-o baie corozivă atât de puternică, încât n-ar mai rămâne din el nici un atom apreciabil, sau să fac din el, în câteva ore, o mumie de faraon la fel ca acelea închise în cutiile acoperite cu hieroglife. Dar s-ar face anchete, mi s-ar cerceta casa, mi s-ar deschide lăzile, mi s-ar pune tot felul de întrebări supărătoare...

Atunci o idee strălucită îi trecu doctorului prin minte. Luă o pană și scrise în grabă câteva rânduri pe o foaie de hârtie, pe care o puse apoi în sertarul mesei.

Hârtia conținea aceste cuvinte:

„Neavând nici părinți, nici rude directe colaterale, îmi las toate bunurile domnului Octave de Saville, pentru

care am o afecțiune deosebită, cu obligația să facă o donație de o sută de mii de franci spitalului brahmanic din Ceylon, pentru animalele bătrâne, extenuate sau bolnave, să ofere o mie două sute de franci rentă viageră servitorului meu indian și valetului meu englez și să înapoieze Bibliotecii Mazarine manuscrisul legilor lui Manu."

Acest testament făcut unui mort de către un om viu nu este unul dintre lucrurile cele mai puțin neobișnuite din această povestire incredibilă și totuși reală, dar ciudățenia va fi explicată curând.

Doctorul atinse cadavrul lui Octave de Saville, pe care căldura vieții nu-l părăsise încă, își privi în oglindă, cu un aer straniu de disprețuitor, fața ridată, bronzată și aspră ca o piele șagrinată, și, făcând asupra lui gestul cu care arunci o haină veche atunci când croitorul îți aduce una nouă, murmură formula sannyâsi-ului Brahma-Logum.

Imediat, corpul doctorului Balthazar Cherbonneau căzu ca fulgerat pe covor, iar cel al lui Octave de Saville se ridică robust, sprinten, vioi.

Octave-Cherbonneau stătu în picioare câteva minute în fața acelor neînsemnate rămășițe pământești, scheletice și vinete, care, nemaifiind susținute de spiritul puternic care le însuflețise adineauri, dădură aproape imediat semnele celei mai avansate decrepitudini și luară repede o înfățișare cadaverică.

– Adio, amărâtă zdreanță umană, prăpădită treanță ruptă la coate, uzată la toate cusăturile, pe care am dus-o după mine șaptezeci de ani în cele cinci colțuri

ale lumii! M-ai servit destul de bine şi te părăsesc cu ceva regrete. Ne obişnuisem unul cu altul, trăind atâta împreună! Dar cu acest înveliş tânăr, căruia ştiinţa mea îi va reda în curând vigoarea, voi mai putea studia, lucra şi citi încă destule cuvinte din marea carte, fără ca moartea s-o închidă la paragraful cel mai interesant spunând: „Ajunge!"

După acest discurs funebru adresat lui însuşi, Octave-Cherbonneau părăsi laboratorul ca să-şi ia în stăpânire noua existenţă.

Contele Olaf Labinski se întorsese la reşedinţă şi întrebase imediat dacă putea fi primit de contesă.

O găsi aşezată pe o bancă acoperită de muşchi, în seră – ale cărei geamuri de cristal, ridicate pe jumătate, lăsau să treacă un aer călduţ şi strălucitor –, în mijlocul unei adevărate păduri virgine de plante exotice şi tropicale. Îl citea pe Novalis, unul dintre autorii cei mai rafinaţi şi cei mai subtili, cei mai inspiraţi pe care i-a produs spiritualitatea germană. Contesei nu-i plăceau cărţile care descriu viaţa în culori reale şi tari – pentru că viaţa i se părea puţin cam vulgară, în comparaţie cu lumea plină de eleganţă, de dragoste şi de poezie, în care îi plăcea să trăiască.

Ea puse deoparte cartea şi-şi ridică încet ochii spre conte. Se temea să nu întâlnească din nou în pupilele negre ale soţului ei acea privire mistuitoare, zbuciumată, încărcată de gânduri enigmatice, care o tulburase atâta de plăcut şi care îi părea a fi – teamă nesăbuită, idee extravagantă – privirea altcuiva!

În ochii lui Olaf scânteia o bună dispoziţie senină, lumina flacăra potolită a unei iubiri caste şi pure. Sufletul

străin care-i schimbase expresia chipului dispăruse pentru totdeauna: Prascovie îl recunoscu imediat pe Olaf al ei cel adorat şi o bruscă îmbujorare de încântare îi coloră obrajii transparenţi. Deşi nu-i erau cunoscute transformările efectuate de doctorul Cherbonneau, ea, cu fineţea ei de persoană sensibilă, presimţise toate acele schimbări, fără ca totuşi să le ghicească.

– Ce citeai acolo, scumpă Prascovie? întrebă Olaf ridicând de pe muşchi cartea legată în saftian azuriu. Ah, povestea lui Heinrich von Ofterdingen* – este chiar volumul pe care m-am dus în goana calului, să ţi-l caut la Moghilev**, într-o zi când, la masă, ţi-ai exprimat dorinţa de a-l avea. La miezul nopţii, era pe măsuţa dumitale, lângă lampă, dar şi Ralph gâfâie de atunci!

– Iar eu ţi-am spus că niciodată nu-mi voi mai face cunoscută nici cea mai mică fantezie în faţa dumitale. Eşti la fel ca acel grande de Spania, care-şi ruga iubita să nu privească stelele, de vreme ce nu i le putea aduce-n dar.

– Dacă ai privi la vreuna, răspunse contele, aş încerca să mă urc până în tăriile cerului şi să i-o cer lui Dumnezeu!

Ascultându-şi soţul, contesa se juca cu o şuviţă de păr răzleţită din buclele-i şi care sclipea ca flacăra dintr-o rază de aur. Mişcarea făcu să-i lunece mâneca şi-i dezveli frumosul braţ, încolăcit la încheietura mâinii de

*Roman neterminat al lui Novalis (1772-1801), publicat postum. Conţine simbolul „florii albastre", emblemă a romantismului german.
**Oraş, pe atunci în Lituania, pe Nipru.

şopârla bătută cu turcoaze, pe care o purtase în ziua acelei apariţii la Cascini, atât de fatală pentru Octave.

– Cât te-a speriat, spuse contele, această sărmană şopârliţă, în ziua când ai coborât pentru prima dată în grădină, la rugăminţile mele stăruitoare! Am omorât-o cu o lovitură de nuia. Apoi, am cerut să fie turnată în aur şi să fie ornată cu nestemate. Însă, chiar şi ca bijuterie, ţi se părea încă înfricoşătoare şi doar după ceva vreme te-ai hotărât să o porţi.

– Oh, acum m-am obişnuit cu ea şi, dintre toate giuvaerurile, este preferata mea, pentru că îmi aminteşte de ceva foarte drag.

– Da, reluă contele. Atunci, am stabilit ca a doua zi să te cer oficial în căsătorie mătuşii dumitale.

Regăsind privirea, tonul adevăratului Olaf, contesa se ridică, liniştită de altfel de aceste amănunte personale, îi zâmbi, îi luă braţul şi dădură câteva tururi prin seră; în trecere, cu mâna liberă, ea culese câteva flori, ca să le rupă petalele cu buzele ei proaspete, ca Venus a lui Schiavone*, care se ospătează cu trandafiri.

– De vreme ce memoria dumitale este atât de bună astăzi, spuse ea lepădând floarea pe care o forfecase cu dinţii-i ca perlele, probabil ţi-ai reamintit şi limba maternă... pe care ieri nu o mai ştiai.

– Oh, răspunse contele în poloneză, este limba pe care, dacă sufletele-şi păstrează în Paradis graiul omenesc, sufletul meu o va vorbi şi în cer, ca să-ţi spună că te iubesc.

---

*Andrea Meldolla, zis Schiavone (1522-1582), pictor şi gravor italian (originar din Slovenia), discipol al lui Tizian.

Mergând, Prascovie îşi lăsă alene capul pe umărul lui Olaf.

– Suflet drag, murmură ea, iată-te aşa cum te iubesc. Ieri mă înspăimântai şi te-am evitat ca pe un străin.

A doua zi, însufleţit de spiritul bătrânului doctor, Octave de Saville primi o scrisoare cu marginile chenăruite cu negru, prin care era rugat să ia parte la slujba, convoiul şi înmormântarea domnului Balthazar Cherbonneau.

Doctorul, în noua sa întrupare, îşi urmă rămăşiţele pământeşti la cimitir. Se văzu îngropat, ascultă cu o gravitate foarte bine jucată discursurile rostite la marginea gropii, care deplângeau pierderea ireparabilă pe care o suferea ştiinţa; apoi, se întoarse în strada Saint-Lazare şi aşteptă deschiderea testamentului pe care deunăzi îl întocmise în favoarea sa.

Seara, la *Fapte diverse,* ziarele consemnau:

Domnul doctor Balthazar Cherbonneau, cunoscut pentru îndelungata şedere în Indii, cunoştinţele filologice şi pentru tratamentele sale uluitoare, a fost găsit mort, ieri, în biroul său. Examinarea scrupuloasă a corpului îndepărtează orice bănuială de crimă. Domnul Cherbonneau a fost, fără îndoială, învins de oboselile intelectuale excesive sau a pierit în cursul vreunei experienţe îndrăzneţe. Se spune că un testament olograf, găsit în sertarul doctorului, lasă Bibliotecii Mazarine manuscrise extrem de preţioase şi îl instituie drept moştenitor pe un tânăr aparţinând unei familii distinse, domnul O. de S.

JETTATURA

(1856)

I

Léopold, superbul vas cu aburi toscan care face legătură între Marsilia şi Neapole, tocmai trecuse de capul Procida. Pasagerii erau toţi pe punte, vindecaţi de răul de mare la vederea pământului, leac mai eficient decât bomboanele de Malta şi alte reţete folosite în asemenea ocazii.

Pe punte, în locul rezervat clasei întâi, se aflau englezii, care încercau să se ţină cât mai departe unii de alţii, alcătuind în jurul lor un cerc de netrecut. Feţele plictisite erau bărbierite ireproşabil, cravatele nu aveau nici o încreţitură, gulerele ţepene şi albe semănau cu nişte coli de hârtie Bristol. Mănuşile din piele de Suedia, foarte curate, le acopereau mâinile, iar lacul lansat de lordul Elliot sclipea pe pantofii lor noi. S-ar fi zis că tocmai coborâseră dintr-o despărţitură a truselor lor de voiaj; nimic din ţinuta lor corectă nu lăsa să se vadă că erau într-o călătorie. Se aflau acolo lorzi, membri ai Camerei Comunelor, negustori din City, croitori din Regent's Street şi fabricanţi de cuţite din Sheffield, toţi respectabili, toţi gravi, toţi nemişcaţi, toţi plictisiţi.

Erau şi destule femei, pentru că englezoaicele nu sunt sedentare ca femeile din alte ţări şi profită de cel mai mic pretext ca să-şi părăsească insula. Lângă atâtea *ladies* şi *mistresses*, frumuseţi tomnatice, cu obrazul brăzdat de vinişoare roşii, străluceau, sub voaleta

albastră subţire, tinere *misses* cu feţele plămădite din frişcă şi căpşuni, cu spirale lucitoare de păr blond, cu dinţi lungi şi albi, asemănătoare chipurilor din *keepsakes** şi îndreptăţind gravurile de dincolo de Canalul Mânecii, în ciuda reproşului ce li se face adesea de-a nu fi reale. Aceste încântătoare făpturi modulau, fiecare pe rând, cu cel mai delicios accent britanic, fraza rituală *Vedi Napoli poi mori***, îşi consultau ghidul de călătorie sau notau impresii în carneţelele personale, fără să dea cea mai mică atenţie ocheadelor de don Juan ale celor câţiva parizieni înfumuraţi care le dădeau târcoale, în timp ce mamele scandalizate bombăneau pe şoptite la adresa necuviinţei franţuzeşti.

La hotarul zonei rezervate aristocraţiei se plimbau, fumând trabuce, trei sau patru tineri pe care, datorită pălăriei de pai sau de fetru gri, a paltoanelor-sac, încheiate cu nasturi mari de corn, a pantalonilor largi de doc, era uşor să-i recunoşti drept artişti, lucru confirmat, de altfel, de mustăţile *à la Van Dyck*, de părul buclat *à la Rubens* sau tăiat scurt *à la Paolo Veronese*. Încercau şi ei, dar în cu totul alt scop decât filfizonii, să prindă câteva profile ale acestor frumuseţi de care, dat fiind că nu erau bogaţi, nu se puteau apropia mai mult, iar această preocupare îi sustrăgea puţin de la minunata panoramă ce li se desfăşura înaintea ochilor.

La pupa vaporului, sprijiniţi de bastingaj sau aşezaţi pe grămezi de odgoane înfăşurate, erau adunaţi

*Cărţi ilustrate, oferite ca suveniruri cu ocazia sărbătorilor. Moda s-a răspândit din Anglia în Franţa, între 1820 şi 1850.

**Să vezi Neapole, apoi să mori (it.).

sărmanii de la clasa a treia, care-şi terminau proviziile de care nu se atinseseră din cauza răului de mare. Nu aruncau nici măcar o privire spre cel mai fermecător peisaj din lume: sensibilitatea faţă de natură este un privilegiu al spiritelor instruite, care nu se lasă distrase de nevoile materiale ale vieţii.

Era vreme frumoasă; valurile albastre îşi desfăşurau faldurile lungi, ştergând cu greu siajul vasului. Fumul scos pe coş forma nori pe acest cer splendid şi se desfăcea încet în smocuri uşoare de vată. Paletele roţilor, agitându-se într-o pulbere de diamant de care soarele atârna curcubee, lopătau apa, active şi vesele, de parcă şi-ar fi dat seama că se apropie portul.

Lungul şir de dealuri care, de la Pausilippe la Vezuviu, desenează golful minunat în inima căruia Neapole se odihneşte ca o nimfă marină, uscându-se pe mal după baie, prindea să-şi accentueze ondulaţiile violete şi se desprindea în trăsături mai accentuate de pe albastrul strălucitor al cerului. Câteva puncte albe începuseră să trădeze prezenţa vilelor răspândite pe câmpie. Pânzele bărcilor de pescari ce se întorceau în port alunecau pe albastrul neted ca nişte pene de lebădă plimbate de briză şi semnalau activitatea omului pe maiestuoasa singurătate a mării.

După ce roata cu zbaturi se mai învârti de câteva ori, castelul San-Elmo şi mănăstirea San-Martino se profilară desluşit pe vârful muntelui de care se sprijină Neapole, deasupra domurilor bisericilor, teraselor hotelurilor, acoperişurilor caselor, faţadelor palatelor şi verdeţei grădinilor, încă vag schiţate într-un abur luminos. Curând, castelul Uovo, ghemuit pe stânca

spălată de spumă, păru că înaintează către vasul cu aburi, iar digul cu farul său se întinse ca un braț purtător de torță.

La capătul golfului, Vezuviul, acum mai apropiat, își schimbă culorile albăstrii în care-l acoperea depărtarea cu tonuri mai viguroase și mai tari. Pe povârnișurile lui se desenară albiile și cărările lavei răcite, iar din conul său retezat, ca din găurile unei cratițe, ieșiră foarte vizibile mici jeturi de fum alb, ce tremurau în bătaia vântului.

Pe când se deslușeau foarte limpede Chiatamone, Pizzo Falcone, cheiul Santa Lucia, mărginit în întregime de hoteluri, Palazzo Reale, cu șirurile lui de balcoane, Palazzo Nuovo, străjuit de turnurile cu grilaje de lemn, Arsenalul și vasele de toate neamurile, cu catargele și vergile lor îngrămădite ca pomii într-o pădure fără frunze, un pasager ieși din cabina lui. Nu se arătase de-a lungul întregii călătorii, fie pentru că răul de mare îl reținuse înăuntru, fie pentru că din mizantropie nu voise să se amestece cu ceilalți călători, fie pentru că spectacolul, nou pentru majoritatea celor de pe vas, îi era de mult cunoscut și nu-i mai trezea interesul.

Era un tânăr între douăzeci și șase și douăzeci și opt de ani sau cel puțin atât erai tentat să-i dai la prima vedere, pentru că, dacă te uitai cu mai multă atenție, ți se părea ori mai tânăr, ori mai bătrân, într-atât se amestecau, pe chipul lui enigmatic, prospețimea și oboseala. Părul, de un blond-închis, se apropia de acea nuanță numită de englezi *auburn* și parcă lua, în soare, reflexe arămii și metalice, în timp ce, la umbră, părea aproape negru. Profilul oferea linii pure și ferme, fruntea

avea protuberanțe pe care un frenolog le-ar fi admirat, nasul avea o nobilă curbă acvilină, buzele erau frumos desenate, iar bărbia, rotundă și viguroasă, te făcea să te gândești la medaliile antice. Totuși, aceste trăsături, deși frumoase, nu alcătuiau un tot agreabil. Le lipsea acea misterioasă armonie care îndulcește contururile și le topește laolaltă. Legenda vorbește despre un pictor italian care, vrând să-l reprezinte pe arhanghelul răzvrătit, i-a compus o mască de trăsături frumoase, dar disparate, realizând astfel o impresie de groază mai puternică decât dacă l-ar fi zugrăvit cu coarne, sprâncene arcuite și gura strâmbă. Chipul străinului producea și el o astfel de impresie. Ochii mai cu seamă erau extraordinari; genele negre care îi înconjurau contrastau cu cenușiul deschis al pupilelor și șatenul aprins al părului. Apoi, osul nasului, foarte îngust, îi făcea să pară mai apropiați decât permit principiile desenului, iar expresia lor era cu adevărat imposibil de definit. Când nu se opreau asupra vreunui lucru anume, o vagă melancolie, o afecțiune galeșă se citea într-o licărire umedă. Dacă se fixau asupra unei persoane sau a unui obiect, sprâncenele se apropiau, se crispau și adânceau o cută perpendiculară pe frunte. Din cenușii, ochii deveneau verzi, se tărcau cu puncte negre și nervuri galbene. Privirea țâșnea ascuțită, aproape tăioasă, apoi totul își relua placiditatea de la început și personajul cu aer mefistofelic redevenea un om de lume, membru al Jockey-Club-ului, dacă vreți, mergând să-și petreacă vacanța la Neapole și satisfăcut să pună piciorul pe un caldarâm de lavă mai stabil decât puntea vasului *Léopold*.

Avea o ţinută elegantă, fără să atragă privirea prin nici un detaliu ţipător. O redingotă albastru închis, o cravată neagră cu picăţele, al cărei nod nu era nici prea sever, nici prea neglijent, o vestă cu acelaşi model ca şi cravata, pantaloni de un cenuşiu deschis, care cădeau pe ghete fine; iată-i îmbrăcămintea. Lanţul ceasului era de aur, iar pince-nez-ul era atârnat de un şnur de mătase. Mâna corect înmănuşată mişca un baston subţire, care semăna cu o viţă de vie răsucită, având un blazon de argint în vârf.

Făcând câţiva paşi pe punte, privirea îi rătăcea vag spre malul care se apropia şi pe care se vedeau trecând trăsuri şi mişunând oameni, unii strânşi în grupuri fără nici o treabă şi pentru care sosirea unei diligenţe sau a unui vapor constituie un spectacol veşnic interesant şi nou, deşi îl mai contemplaseră de mii de ori.

De la chei se şi desprindea o escadră de bărcuţe şi şalupe care se pregăteau să-l asedieze pe *Léopold*, încărcate cu băieţi de hotel, servitori cu ziua, hamali şi alte categorii de nevoiaşi obişnuiţi să-l considere pe străin drept o pradă. Cei din bărci lopătau puternic ca să ajungă primii, iar vâslaşii, după obiceiul lor, se fericeau unii pe alţii cu înjurături şi vociferări în stare să-i sperie pe oamenii ce n-ar fi fost la curent cu moravurile clasei de jos a Neapolelui.

Tânărul cu păr *auburn*, ca să prindă mai bine amănuntele priveliştii minunate ce se desfăşura în faţa lui, îşi puse pe nas lornionul dublu, dar atenţia îi fu abătută de vociferările flotilei, încât îşi aţinti privirea asupra bărcuţelor. Cu siguranţă că zgomotul îl deranja, pentru că îşi încruntă sprâncenele, cuta de pe frunte apăru şi cenuşiul ochilor căpătă o tentă gălbuie.

Venit din larg şi alergând la suprafaţa mării, un val neaşteptat, tivit cu ciucuri de spumă, trecu pe sub vapor, ridicându-l şi apoi lăsându-l, cu toată greutatea, să cadă înapoi, pe urmă se sparse de chei într-un milion de paiete, îi udă pe trecătorii miraţi de acest duş neaşteptat şi făcu, prin violentul lui resac, să se izbească atât de tare ambarcaţiunile, încât trei sau patru hamali căzură în apă. Accidentul nu era grav, pentru că păcătoşii înotau ca nişte peşti sau ca nişte zei marini, şi, câteva secunde după aceea, reapărură, cu părul lipit de tâmple, scuipând apa amară pe gură şi pe nări, la fel de miraţi fără îndoială de acest plonjon pe cât a putut fi Telemah, fiul lui Ulise, când Minerva, sub chipul înţeleptului Mentor, îl azvârli în mare din înaltul unei stânci, ca să-l smulgă dragostei lui Eucharis.

În spatele călătorului ciudat, la o distanţă respectuoasă, stătea în picioare, lângă un maldăr de bagaje, un *groom* mic, un fel de bătrânel de cincisprezece ani, o stârpitură în livrea, semănând cu acei pitici crescuţi de răbdarea chinezească în vase de porţelan ca să nu se dezvolte. Obrazul turtit, pe care nasul de-abia se vedea, părea a fi fost comprimat încă din copilărie, iar ochii lui bulbucaţi aveau acea blândeţe pe care anumiţi naturalişti o atribuie ochilor de broască. Nici o cocoaşă nu-i rotunjea umerii şi nu-i umfla pieptul; deşi zadarnic i s-ar fi căutat cusurul, el dădea totuşi impresia de cocoşat. La drept vorbind, era un groom foarte decent, care ar fi putut să se prezinte fără antrenament la cursele de la Ascott sau de la Chantilly; orice gentleman l-ar fi primit în serviciu datorită chipului său pocit. Era neplăcut, dar ireproşabil în felul său, ca şi stăpânul.

Pasagerii debarcară; după schimburi de înjurături mai mult decât homerice, hamalii își împărțiră străinii și bagajele și porniră pe drumuri diferite către numeroasele hoteluri ale Neapolelui.

Călătorul cu lornion și groom-ul său se îndreptară spre Hotel Roma, urmați de o falangă numeroasă de hamali robuști, care se prefăceau că nădușesc și gâfâie sub greutatea unei cutii de pălării sau a unei valize ușoare, în speranța naivă că vor primi un bacșiș mai mare, în timp ce patru sau cinci dintre tovarășii lor, scoțând la iveală mușchi la fel de puternici ca ai acelui Hercule care era admirat la Studi, împingeau un cărucior pe care se legănau două cufere potrivit de mari și nu prea grele.

Când ajunseră la poarta hotelului și după ce *padron di casa* îi arătă noului venit apartamentul pe care urma să-l ocupe, hamalii, deși primiseră aproape de trei ori mai mult decât li se cuvenea, începură să gesticuleze exagerat și să țină discursuri în care formulele rugătoare erau îmbinate cu amenințări în cea mai comică proporție. Vorbeau toți odată, cu o volubilitate înspăimântătoare, cerând o plată mai mare, jurând pe toți zeii că nu fuseseră îndeajuns de răsplătiți pentru osteneala lor. Paddy, rămas singur ca să-i înfrunte, întrucât stăpânul lui, fără să dea importanță scandalului, urcase deja scara, semăna cu o maimuță înconjurată de o haită de câini. Încercă, pentru a liniști acest uragan de zgomote, să țină un mic discurs în limba lui maternă, adică engleza. Discursul nu avu succes. Atunci, strângând pumnii și ridicând brațul la înălțimea pieptului, luă o poziție de box foarte corectă, spre marele haz al hamalilor, și, cu o directă demnă de

Adams sau de Tom Cribbs, îl nimeri în stomac pe uriașul bandei, răsturnându-l cu picioarele în sus, pe dalele de lavă ale pavajului.

Această faptă puse pe fugă trupa. Colosul se ridică greoi și cocârjat. Fără să încerce să se răzbune pe Paddy, plecă frecându-și locul lovit și strâmbându-se din cauza amprentei vineții care începea să-i irizeze pielea, încredințat că un demon se ascundea sub jiletca acelui maimuțoi, bun cel mult să călărească pe un câine și pe care crezuse că-l poate doborî cu o suflare.

Străinul îl chemă pe *padron di casa* și-l întrebă dacă nu fusese trimisă la Hotel Roma o scrisoare adresată domnului Paul d'Aspremont; hotelierul răspunse că într-adevăr o astfel de scrisoare aștepta de o săptămână în caseta pentru corespondență și se grăbi s-o aducă.

Scrisoarea, pusă într-un plic gros de hârtie *cream-lead,* azurie și cu dungi în filigran, pecetluit cu ceară de culoarea aventurinului, era acoperită de un scris aplecat și cursiv, care denotă o înaltă educație aristocratică și pe care o posedă, poate într-o prea uniformă unanimitate, tinerele englezoaice de familie bună.

Iată ce cuprindea acest plic, pe care domnul d'Aspremont îl deschise cu o grabă care nu avea poate drept motiv simpla curiozitate.

Dragă domnule Paul,

Am ajuns la Neapole de două luni.

În timpul călătoriei pe care am făcut-o pe îndelete, unchiul meu s-a plâns amarnic de căldură, de țânțari, de vin, de unt, de paturi. Jura

că trebuie să fii într-adevăr nebun ca să părăsești un cottage confortabil, la câteva mile de Londra, și să te plimbi pe drumuri prăfuite, de-a lungul cărora se află hanuri infecte, în care un câine englez respectabil n-ar vrea să petreacă nici măcar o noapte, dar, tot bombănind, mă însoțea și aș fi putut să-l duc la capătul pământului. El nu se simte mai rău, iar eu mă simt mai bine. Ne-am instalat la malul mării, într-o casă văruită în alb și ascunsă într-un fel de pădure virgină de portocali, de lămâi, de mirt, de leandri, de tufișuri și vegetație exotică. De sus, de pe terasă, avem parte de o priveliște minunată și veți găsi în fiecare seară o ceașcă de ceai sau o limonadă cu gheață, la alegere. Unchiul meu, pe care nu știu cum l-ați fascinat, va fi încântat să vă strângă mâna. Mai este nevoie să vă spun că sluga dumneavoastră nu va fi nici ea supărată, deși i-ați tăiat degetele cu inelul de la mână luându-vă rămas bun de la ea pe digul de la Folkestone?

ALICIA W.

II

Paul d'Aspremont porunci să i se servească dejunul în cameră, iar apoi ceru o trăsură. Trăsuri se găsesc întotdeauna în jurul marilor hoteluri, neașteptând decât fantezia călătorilor; dorința îi fu deci satisfăcută pe loc. Caii birjelor de la Neapole sunt atât de slabi, încât Rosinanta pare foarte grasă pe lângă ei. Capul lor descărnat, coastele ca niște cercuri de butoi, spinarea

ale cărei oase împung pielea mereu jupuită par să implore cuțitul măcelarului ca pe o binefacere, întrucât hrănirea unui animal pare o grijă de prisos pentru nepăsătorii meridionali. Hamurile, în mare parte rupte, sunt drese cu sfoară și, când birjarul ia hățurile în mână și plescăie din limbă pentru a hotărî plecarea, îți vine să crezi că vor leșina caii, iar birja se va preface în fum, ca trăsura Cenușăresei când se întoarce de la bal după miezul nopții, în ciuda poruncii date de zână. Dar nimic din toate acestea nu se întâmplă; mârțoagele se opintesc și, după ce se împleticesc puțin, pornesc într-un galop neostoit: vizitiul le transmite înflăcărarea lui și biciul subțire știe să stoarcă ultima scânteie de viață care se ascunde în aceste schelete. Și ele tropăie, dau zglobiu din cap, holbează ochii, își cască nările și se mențin la un pas pe care nu l-ar putea egala cei mai buni cai englezești. Cum se produce acest fenomen și ce putere le face pe mortăciunile astea să gonească mâncând pământul? Nu vom explica acest lucru. Fapt este că acest miracol are loc zilnic la Neapole și că nimeni nu se arată mirat.

Trăsura domnului Paul d'Aspremont zbura prin mulțimea compactă, trecând la un milimetru de chioșcurile *acquajoli*-lor*, împodobite cu ghirlande de lămâi, de barăcile cu friptură sau macaroane, de tarabele de fructe de mare și de maldărele de pepeni verzi, așezați pe drum ca ghiulelele într-un parc de artilerie. De abia dacă *lazzaroni* culcați de-a lungul zidurilor, înveliți cu bluzele lor, catadicseau să-și retragă picioarele, să nu le

** Vânzători de apă.*

strivească roţile trăsurilor. Din când în când un *corricolo**, încărcat cu călugări, doici, hamali şi ştrengari, trecea, zburând cu roţile lui mari şi roşii pe lângă trăsură, aproape atingându-se de oişte, în mijlocul unui nor de praf şi de zgomot. *Corricoli*-i sunt acum în afara legii şi este interzis să mai fie fabricaţi, dar se poate adăuga o ladă nouă la roţi vechi sau roţi noi unei lăzi vechi: mijloc ingenios care permite acestor ciudate vehicule să dureze timp îndelungat, spre marea satisfacţie a amatorilor de culoare locală.

Distrat, călătorul nostru nu dădea prea mare atenţie acestui spectacol pitoresc şi animat, care ar fi absorbit cu siguranţă pe un turist ce n-ar fi găsit la Hotel Roma un bilet adresat lui şi semnat Alicia W.

Privea vag spre marea limpede şi albastră, unde se desluşeau, într-o lumină strălucitoare şi nuanţată de depărtare, cu tente de ametist şi de safir, frumoasele insule semănate sub formă de evantai la intrarea în golf: Capri, Ischia, Nisida, Procida, ale căror nume armonioase răsună ca nişte dactili greceşti, dar sufletul îi rămânea absent; zbura în grabă spre Sorrente, către căsuţa albă, ascunsă în frunziş, despre care vorbea scrisoarea Aliciei. În acea clipă, chipul domnului d'Aspremont nu avea expresia neplăcută şi greu de definit care îl caracteriza când o bucurie lăuntrică nu-i îmbina armonios trăsăturile desăvârşite, dar disparate: era într-adevăr frumos şi simpatic, ca să ne servim de un cuvânt îndrăgit de italieni. Sprâncenele se arcuiau lin; colţul gurii nu cobora dispreţuitor şi o licărire

*Trăsură pe două roţi trasă de un cal, care poate transporta douăsprezece persoane şi se deplasează foarte repede.

afectuoasă îi lumina ochii calmi: ai fi înţeles pe deplin, văzându-l atunci, sentimentele pe care păreau să le conţină la adresa lui frazele pe jumătate tandre, pe jumătate ironice de pe hârtia *cream-lead*. Ciudăţenia sa, susţinută de multă distincţie, nu trebuia să-i displacă unei tinere miss, crescută liber după obiceiul englez de către un bătrân unchi foarte indulgent.

În viteza cu care birjarul îşi mâna caii, depăşiră curând Chiaja, Marinella, iar trăsura gonea pe drumul acela înlocuit azi de o cale ferată. Un praf negru, asemănător cărbunelui pisat, dădea un aspect plutonic întregii plaje acoperite de un cer sclipitor şi linse de o mare de cel mai curat albastru; funinginea Vezuviului, cernută de vântul care o presăra pe mal, făcea clădirile din Portici şi Torre del Greco să semene cu uzinele din Birmingham. Domnul d'Aspremont nu se ocupă câtuşi de puţin de contrastul dintre pământul tuciuriu şi cerul de safir, era nerăbdător să ajungă. Cele mai frumoase drumuri sunt lungi când te aşteaptă miss Alicia şi când ţi-ai luat rămas bun de la ea cu şase luni în urmă, pe digul Folkestone: cerul şi marea de la Neapole îşi pierd farmecul.

Trăsura părăsi drumul principal, o luă pe un drumeag lateral şi se opri în faţa unei porţi alcătuite din doi piloni de cărămidă dată cu alb; deasupra erau aşezate urne cu pământ roşu, în care nişte aloe îşi răsfirau frunzele asemănătoare cu nişte lame de tinichea şi ascuţite ca nişte pumnale. O portiţă de zăbrele vopsite în verde închidea curtea. Zidul era înlocuit cu un gard viu de cactuşi, cu răsaduri ce creşteau strâmb şi diform şi-şi împleteau strâns reţeaua spinoasă.

Deasupra gardului viu, trei sau patru smochini uriaşi îşi întindeau, în mase compacte, frunzele late, de un verde metalic, cu vigoarea unei vegetaţii de-a dreptul africane. Un mare pin parasol îşi legăna umbra şi de-abia dacă ochiul putea să distingă, prin frunzişul luxuriant, faţada albă a casei ce sclipea în spatele acestei perdele stufoase.

O slujitoare cu faţa arsă de soare, cu părul creţ şi atât de des încât un pieptene s-ar fi rupt în el, veni în fugă când auzi trăsura, deschise poarta şi, luând-o înaintea domnului d'Aspremont pe o alee cu leandri ale căror ramuri îi mângâiau obrazul cu florile lor, îl conduse la terasa pe care miss Alicia Ward îşi lua ceaiul în tovărăşia unchiului ei.

Dintr-un capriciu foarte potrivit unei tinere blazate în privinţa confortului şi a tuturor politeţurilor, şi poate ca să-l mai contrazică pe unchiul ei, de ale cărui gusturi burgheze râdea, miss Alicia preferase această vilă în locul unor clădiri civilizate; stăpânii călătoreau şi nu fusese locuită de mai mulţi ani. Găsea, în grădina ei părăsită şi aproape sălbatică, o poezie care-i era pe plac; în clima propice de la Neapole, totul crescuse cu o repeziciune uimitoare. Portocali, mirţi, rodii, lămâi se dezvoltaseră în voie şi ramurile, nemaitemându-se de cosorul grădinarului, îşi dădeau mâna dintr-un capăt într-altul al aleii sau pătrundeau cu familiaritate în camere prin câte un geam spart. Nu mai era, ca în nord, tristeţea unei case pustii, ci bucuria nebună şi impetuozitatea fericită a naturii sudului lăsate în voia ei. În lipsa stăpânului, plantele exuberante îşi îngăduiau să-şi dezlănţuie în voie frunzişul, florile, fructele şi miresmele – îşi luau înapoi ceea ce omul le îngrădise.

Când comodorul* – aşa îi spunea Alicia în mod obişnuit – văzu acest hăţiş de nepătruns, prin care te-ai fi putut strecura doar cu tesacul**, ca în pădurile Americii, făcu tărăboi şi declară că nepoata lui era, fără doar şi poate, nebună. Dar Alicia îi promise cu gravitate că va porunci să se facă de la intrare până la salon şi de la salon până la terasă o alee destul de mare cât să treacă un butoi de vin grecesc – singura concesie pe care o putea acorda pozitivismului unchiului ei. Comodorul se resemnă, căci îi era cu neputinţă să-i reziste nepoatei şi, în acea clipă, aşezat în faţa ei pe terasă, sub pretext că-şi lua ceaiul, bea cu înghiţituri mici o ceaşcă mare de rom.

Terasa, care o sedusese mai cu seamă pe tânăra miss, era într-adevăr foarte pitorească şi merită o descriere aparte, întrucât Paul d'Aspremont se va întoarce deseori aici şi trebuie să prezinţi decorul scenelor pe care le povesteşti.

La terasă, ce se ridica deasupra unui drum prăpăstios, se ajungea pe o scară din mari dale prost îmbinate, printre care se lăfăiau buruienile. Patru coloane simple, provenind de la vreo ruină antică, ale căror capiteluri pierdute fuseseră înlocuite cu nişte cuburi de piatră, susţineau un spalier cu viţă de vie. De pe balustradă cădeau în valuri viţa sălbatică şi iedera. Lângă ziduri, smochini indieni, aloe, arbuşti creşteau într-o dezordine fermecătoare şi, dincolo de o pădurice unde se aflau un palmier şi trei pini italieni, priveliştea cuprindea un

*Ofiţer din marina engleză şi americană, cu un grad superior căpitanului de vas.

**Sabie cu lama scurtă şi lată.

teren vălurit, presărat cu vile albe, apoi se oprea asupra siluetei viorii a Vezuviului sau se pierdea în imensitatea albastră a mării.

Când domnul Paul d'Aspremont se ivi în vârful scării, Alicia se ridică, scoase un mic strigăt de bucurie şi făcu câţiva paşi în întâmpinarea lui. Paul îi luă mâna după moda englezească, dar tânăra ridică mâna captivă până la înălţimea buzelor prietenului ei, cu o mişcare plină de drăgălăşenie copilărească şi de cochetărie ingenuă.

Comodorul încercă să se ridice în picioare şi, bolnav de gută cum era, izbuti abia după câteva strâmbături dureroase, care contrastau în mod comic cu aerul vesel pe care-l respira întregul lui chip rotofei. Se apropie cu un pas destul de ager de grupul fermecător pe care-l formau cei doi tineri şi-i strânse mâna lui Paul în aşa fel încât degetele să se întipărească unele într-altele, supremă dovadă a vechii cordialităţi britanice.

Miss Alicia aparţinea acelui tip de englezoaice brune ce îndeplineşte un ideal ale cărui condiţii par să se contrazică între ele: o piele strălucitor de albă, pe lângă care s-ar fi îngălbenit laptele, zăpada, crinul, alabastrul, ceara şi tot ce slujeşte poeţilor drept comparaţii pentru alb; buze ca cireaşa şi păr la fel de negru ca noaptea de pe aripile corbului. Efectul acestui contrast este irezistibil şi alcătuieşte o frumuseţe deosebită, de un soi nemaiîntâlnit altundeva. Poate câteva circasiene, crescute din copilărie în serai, mai pot avea asemenea ten admirabil, dar trebuie să dăm crezare în privinţa asta exagerărilor poeziei orientale şi guaşelor lui Lewis înfăţişând haremurile din Cairo. Alicia era cu siguranţă exemplul cel mai desăvârşit al acestui gen de frumuseţe.

Ovalul prelung al feţei, tenul fără pereche de pur, nasul fin, subţire, transparent, ochii de un albastru-închis, mărginiţi de gene lungi, care palpitau pe obrajii trandafirii ca nişte fluturi negri atunci când cobora pleoapele, buzele de culoarea purpurei aprinse, părul căzând în bucle strălucitoare precum două panglici de atlaz de-o parte şi de alta a obrazului şi a gâtului ei de lebădă, pledau în favoarea acelor chipuri visătoare de femei ale lui Maclise care, la Expoziţia Universală, păreau fermecătoare imposturi.

Alicia purta o rochie de grenadină cu volane festonate şi brodate cu rămurele roşii, ce se potriveau de minune cu împletiturile din bucăţele de coral care-i împodobeau pieptănătura, cu brăţările şi colierul ei; cinci fire de metal, prinse de o perlă faţetată de coral, tremurau în lobul urechiuşelor delicat conturate. Dacă dezaprobaţi acest abuz de coral, gândiţi-vă că suntem la Neapole şi că pescarii scot dinadins din mare aceste rămurele – care se înroşesc în contact cu aerul – ca să vi le ofere.

Se cuvine, după portretul lui miss Alicia Ward, doar pentru contrast, să facem măcar o caricatură – în stilul lui Hogarth – a comodorului.

Comodorul, în vârstă cam de şaizeci de ani, avea o particularitate: faţa îi era în întregime de un stacojiu uniform răspândit, pe care contrastau nişte sprâncene albe şi lungii favoriţi de aceeaşi culoare, ceea ce îl făcea să semene cu un bătrân piele-roşie care s-ar fi tatuat cu cretă. Inevitabilă într-o călătorie în Italia, arşiţa mai adăugase câteva straturi peste această coloraţie aprinsă şi comodorul te făcea fără voie să te gândeşti la o pralină mare, înconjurată de vată. Era îmbrăcat din cap până în

picioare: purta o haină, o vestă, pantaloni şi nişte ghetre, toate din stofă de vigonie cenuşiu-verzuie, despre care croitorul a trebuit să-şi dea cuvântul de onoare că era culoarea cea mai la modă şi care se purta cel mai bine, şi poate chiar nu minţea. În ciuda feţei aprinse şi a hainei caraghioase, comodorul nu avea deloc o înfăţişare oarecare. Curăţenia lui meticuloasă, ţinuta ireproşabilă şi manierele distinse arătau că era un gentleman desăvârşit, deşi în nenumărate privinţe înfăţişarea lui semăna mai degrabă cu a unor englezi de vodevil, aşa cum îi parodiază Hoffmann sau Levassor*. În ceea ce priveşte caracterul, îşi adora nepoata şi bea mult porto şi rom de Jamaica, spre a-şi menţine umiditatea la rădăcină, după metoda caporalului Trimm**.

– Uitaţi-vă ce sănătoasă sunt acum şi cât de frumoasă! Priviţi ce culori am; nu la fel ca unchiul – nici n-o să se întâmple, să sperăm. Totuşi aici am bujori, bujori veritabili, spuse Alicia atingându-şi obrazul cu degetul fin, terminat printr-o unghie lucitoare ca agata. M-am şi îngrăşat şi nu mi se mai văd bietele clavicule, care mă necăjeau atâta când mergeam la bal. Spuneţi-mi, cât de cochetă trebuie să fii ca să te lipseşti trei luni de tovărăşia logodnicului, ca după aceea să te găsească proaspătă şi încântătoare?

Şi debitând această tiradă pe un ton vesel şi vioi care-i era obişnuit, Alicia stătea în faţa lui Paul de parcă voia să-l provoace şi să-i înfrunte examinarea.

*Pierre Levassor (1808-1870), actor francez care s-a distins în rolurile cu travestiuri, în cadrul teatrului de vodevil.

**Personaj din romanul *Viaţa şi părerile lui Tristram Shandy*, de Laurence Sterne.

– Nu-i aşa, adăugă comodorul, că-i voinică acum şi frumoasă ca fetele de la Procida, care poartă amfore greceşti pe cap?

– Desigur, comodore, răspunse Paul. Miss Alicia nu s-a făcut mai frumoasă, pentru că nu era cazul, dar se vede bine că-i mai sănătoasă decât atunci când, din cochetărie, după cum pretinde, mi-a impus această dureroasă despărţire.

În timp ce vorbea, privirea lui se oprea ciudat de fix asupra tinerei aşezate în faţa lui.

Deodată, trandafiriul frumos pe care se lăuda că-l dobândise dispăru din obrajii Aliciei, aşa cum roşeaţa înserării părăseşte obrajii de zăpadă ai muntelui atunci când soarele dispare la orizont. Tremurând toată, îşi duse mâna la inimă; gura ei fermecătoare păli şi se strânse.

Alarmat, Paul se ridică, aşa cum făcuse şi comodorul. Bujorii Aliciei reapărură şi ea surâdea, făcând un oarece efort.

– Vă promisesem un ceai sau o băutură răcoritoare; deşi sunt englezoaică, vă recomand băutura răcoritoare. Gheaţa este mai bună decât apa caldă în această ţară vecină cu Africa şi în care sirocco-ul se năpusteşte de-a dreptul.

Toţi trei luară loc în jurul mesei de piatră, sub bolta cu struguri; soarele se cufundase în mare şi lumina albastră, care se numeşte noapte la Neapole, urmă luminii galbene. Luna semăna bani de argint pe terasă, printre frunze; marea foşnea la ţărm ca o sărutare şi se auzea în depărtare înfiorarea de alamă a tamburinelor acompaniind tarantelele...

A trebuit să-şi ia rămas bun; Vicè, slujitoarea roşcovană cu părul creţ, sosi cu un felinar ca să-l conducă pe Paul pe aleile întortocheate ale grădinii. În timp ce servea şerbeturile cu gheaţă, se uitase lung la noul sosit, cu o curiozitate amestecată cu teama. Fără îndoială că rezultatul acestei examinări nu-i fusese favorabil lui Paul, deoarece fruntea lui Vicè, şi aşa galbenă ca tutunul, se mai întunecă puţin şi, în timp ce-l conducea pe străin, îndrepta spre el, astfel încât el să n-o poată vedea, degetul mic şi arătătorul, în vreme ce celelalte două degete, îndoite spre palmă, se uneau cu degetul mare ca pentru a face un semn cabalistic.

III

Prietenul Aliciei se întoarse la Hotel Roma pe acelaşi drum: era o seară nemaipomenit de frumoasă. O lună limpede şi strălucitoare arunca asupra apei de un albastru diafan o lungă trenă de paiete argintii, a căror forfotă neîncetată, cauzată de clipocitul mării, îi sporea sclipirea. În larg, bărcile pescarilor, având la proră un felinar din fier umplut cu câlţi aprinşi, punctau marea cu stele roşii şi târau după ele dâre stacojii; fumul Vezuviului, alb ziua, se transformase într-o coloană luminoasă şi-şi arunca şi el sclipirea asupra golfului. În această clipă, avea acel aspect neverosimil pentru ochii nordicilor, pe care i-l dau guaşele italiene cu rame negre, atât de răspândite cu câţiva ani în urmă, mai fidele decât se crede în exagerarea lor şocantă.

Câţiva *lazzaroni* noctambuli mai rătăceau încă pe mal, mişcaţi fără voia lor de acest spectacol magic şi-şi

cufundau ochii mari, negri, în întinderea albastră. Alţii, aşezaţi pe bordajul unei bărci trase la mal, cântau aria *Luciei*[*] sau romanţa populară la modă pe-atunci *Ti voglio ben'assai*, cu o voce pe care ar fi invidiat-o mulţi tenori plătiţi cu o sută de mii de franci. Neapole se culcă târziu, ca toate oraşele meridionale; totuşi, luminile ferestrelor se stingeau încetul cu încetul şi doar loteriile mai erau deschise, cu coroniţele lor din hârtie colorată, numerele favorite şi luminile sclipind – gata să primească banii jucătorilor capricioşi, pe care i-ar fi putut apuca, la întoarcerea acasă, fantezia de a da câţiva carlini[**] sau ducaţi pe un număr visat.

Paul se aşeză în pat, trase perdelele subţiri ale apărătorii de ţânţari şi adormi repede. Aşa cum li se întâmplă călătorilor după o traversare cu vaporul, patul, deşi nemişcat, părea că are tangaj şi ruliu, de parcă Hotel Roma ar fi fost *Léopold*. Această impresie îl făcu să viseze că era încă pe mare şi că o vedea pe dig pe Alicia, foarte palidă, lângă unchiul ei aprins la faţă, şi care îi făcea semn să nu tragă la mal. Chipul fetei exprima o durere adâncă şi respingându-l părea că se supune, împotriva voinţei sale, unei fatalităţi imperioase.

Visul, care dobândea o extraordinară realitate datorită imaginilor recente, îl întristă atât de tare pe cel adormit, încât îl deşteptă, iar el fu fericit să constate că era în camera lui, în care pâlpâia cu un reflex de opal o

[*] Din *Lucia di Lammermoor*, operă în trei acte de Gaetano Donizetti (1797-1848), reprezentată pentru prima dată la teatrul San Carlo din Neapole, în septembrie 1835.

[**] Monede italiene.

lampă mică, luminând un turnuleţ de porţelan pe care-l asediau zbârnâind ţânţarii. Ca să nu fie din nou victima acelui vis apăsător, Paul se luptă cu somnul şi se gândi la începutul legăturii lui cu miss Alicia, reluând una câte una toate scenele copilăresc de fermecătoare ale unei prime iubiri.

Revăzu casa de cărămidă roşcată, îmbrăcată în măceşi şi caprifoi, unde stătea, la Richmond, miss Alicia cu unchiul ei şi unde îl introdusese, în timpul primei lui călătorii în Anglia, una din acele scrisori de recomandare al cărei efect se limitează de obicei la o invitaţie la masă. Îşi aminti rochia albă din muselină indiană, împodobită doar cu o fundă, pe care Alicia, care ieşise în ajun din pension, o îmbrăcase în ziua aceea; şi ramura de iasomie care se rostogolea în cascada părului ei ca o floare din coroana Ofeliei, dusă de apă; şi ochii, de un albastru catifelat, şi gura, puţin întredeschisă lăsând să se vadă dinţişorii de sidef; şi gâtul gingaş care se arcuia ca acela al unei păsări atente; şi cum roşea deodată când privirea tânărului gentleman francez o întâlnea pe a ei.

Parloarul cu lambriuri cafenii, cu tapet de pânză verde, împodobit cu gravuri înfăţişând scene de vânătoare de vulpi şi curse de cai cu obstacole, colorate în tonurile ţipătoare ale miniaturilor englezeşti, îi apărea în minte ca într-o cameră obscură. Pianul îşi întindea rândul de clape asemănătoare cu dinţii unei cotoroanţe. Şemineul, împodobit cu o ramură de iederă irlandeză, făcea să lucească vatra de fontă frecată cu miniu de plumb. Fotoliile de stejar cu picioarele răsucite îşi deschideau braţele tapisate cu marochin. Covorul îşi etala rozetele, iar miss Alicia, tremurând ca frunza, cânta

cu cea mai adorabil de falsă voce din lume aria *Deh, non voler costringere**, din *Anna Bolena***, pe care Paul, nu mai puţin emoţionat, o acompania în contratimp, în vreme ce comodorul, aţipit de o digestie dificilă şi mai aprins la faţă ca de obicei, scăpa pe jos un exemplar stufos din *Times*, cu supliment.

Apoi scena se schimba: Paul, devenit mai apropiat, fusese invitat de comodor să petreacă mai multe zile la *cottage*-ul lui din Lincolnshire... Un vechi castel feudal, cu turnuri crenelate, cu ferestre gotice, pe jumătate acoperit de iederă, dar aranjat în interior cu tot confortul modern, se ridica la marginea unei peluze a cărei iarbă, atent întreţinută şi pe care se păşea cu grijă, era netedă precum catifeaua. O alee de nisip galben împrejmuia gazonul şi servea drept manej pentru miss Alicia, care călărea unul dintre acei ponei scoţieni cu coama zbârlită cărora sir Edward Landseer, pictându-i cu plăcere, le dă o privire aproape omenească. Paul, călare pe un murg pe care i-l împrumutase comodorul, o însoţea pe miss Ward în plimbarea-i circulară, întrucât doctorul, care îi descoperise o sensibilitate la plămâni, îi prescrisese să facă mişcare.

Altă dată, o barcă uşoară aluneca pe lac, deplasând nuferii şi făcându-l pe pescăruşul verde să se ascundă sub frunzişul argintiu al sălciilor. Alicia vâslea şi Paul ţinea cârma; ce frumoasă era în nimbul de aur pe care i-l desena în jurul capului pălăria ei de paie străbătută de o rază de soare! Se apleca pe spate ca să tragă vâsla;

*Hei, tu nu vrei să mă obligi. (it.).

**Prima operă, în două acte, compusă, în 1830, de Donizetti.

vârful lustruit al botinei cenuşii se sprijinea de scândura băncii. Miss Ward nu avea un picior precum cele andaluze, scurte şi rotunde ca un fier de călcat, ce sunt admirate în Spania; glezna ei era subţire, laba piciorului frumos arcuită şi talpa ghetuţei, cam lungă poate, nu avea două degete în lăţime.

Comodorul rămânea la mal, nu din cauza masivităţii, ci din pricina greutăţii sale care ar fi scufundat uşoara ambarcaţiune. Îşi aştepta nepoata la debarcader şi îi punea pe umeri cu o grijă maternă o mică pelerină, de teamă să nu răcească. Apoi, după ce-şi legau barca de ţăruşul ei, se întorceau la castel pentru *lunch**. Era o plăcere să vezi cum Alicia, care de obicei mânca la fel de puţin ca o pasăre, muşca cu poftă cu dinţii ei lucioşi o felie trandafirie de şuncă de York, subţire ca o foaie de hârtie, şi cum ronţăia dintr-o chiflă, fără să lase o firimitură peştilor aurii din bazin.

Zilele fericite trec atât de repede! Din săptămână în săptămână, Paul îşi amâna plecarea şi frumoasele mase de verdeaţă din parc începeau să se îmbrace în tonuri de şofran; aburi albi se înălţau dimineaţa din lac. În ciuda greblei plimbate fără încetare de grădinar, frunzele moarte acopereau nisipul aleii. Milioane de perluţe de brumă sclipeau în verdele peluzei, iar seara se vedeau coţofene, ţopăind şi certându-se, pe vârful pomilor desfrunziţi.

Alicia pălea sub privirea neliniştită a lui Paul şi singurele culori rămase erau două pete trandafirii pe pometţi. Deseori îi era frig şi cel mai puternic foc de cărbuni

*Masa de prânz (engl.).

n-o încălzea. Doctorul păruse neliniştit şi ultima lui reţetă prescria ca miss Ward să-şi petreacă iarna la Pisa şi primăvara la Neapole.

Nişte probleme de familie îl rechemaseră pe Paul în Franţa. Alicia şi comodorul urmau să plece în Italia şi despărţirea avusese loc la Folkestone. Nu se rostise nici un cuvânt, dar miss Ward îl considera pe Paul logodnicul ei, iar comodorul strânsese mâna tânărului într-un mod semnificativ: doar degetele unui ginere sunt strivite astfel.

După şase luni, la fel de lungi ca şase secole din cauza nerăbdării, Paul avusese fericirea s-o găsească pe Alicia vindecată de slăbiciunea ei şi strălucind de sănătate. Ceea ce mai rămăsese din copil în tânăra fată dispăruse, iar el se gândea cu înflăcărare că unchiul nu va găsi nici o obiecţie când îi va cere nepoata în căsătorie.

Legănat de aceste imagini plăcute, Paul adormi şi nu se trezi decât la ziuă. Neapole îşi începea deja zarva; vânzătorii de apă rece îşi strigau marfa; rotisorii întindeau trecătorilor carnea înfiptă în frigărui. Aplecate peste ferestre, gospodine leneşe coborau pe o sfoară coşurile de provizii, pe care le ridicau încărcate de roşii, peşti şi bucăţi mari de dovleac. Scribi publici în haine negre, tocite, cu pana după ureche, se aşezau în dughenele lor; zarafii rânduiau în grămăjoare, pe măsuţele lor, grani*, carlini, ducaţi. Birjarii îşi mânau gloabele, pândind clienţi matinali, iar clopotele tuturor clopotniţelor vesteau zglobiu rugăciunea de dimineaţă.

*Vechi monede italiene.

Călătorul nostru, în halat, se sprijini cu coatele de balcon. De la fereastră se vedea Santa Lucia, fortul Uovo și o nemăsurată întindere de mare până la Vezuviu și la promontoriul albastru, unde se aflau, albe, vastele *casini* de la Castellamare și se profilau în depărtare vilele din Sorrente.

Cerul era senin, doar un nor ușor și alb înainta spre oraș, împins de o adiere indolentă. Paul își aținti spre el acea privire ciudată pe care am mai remarcat-o; sprâncenele i se încruntară. Alți aburi se adăugară norișorului și, în curând, o perdea groasă de nori își întinse cutele negre deasupra castelului San-Elmo. Picături grele căzură pe pavajul de lavă și, în câteva minute, se preschimbară într-una din acele ploi diluviene care transformă străzile Neapolelui în tot atâtea torente ce iau cu totul câini și chiar măgari. Mulțimea surprinsă se împrăștie în căutarea unui adăpost. Tarabele în aer liber au fost strânse în grabă, nu fără a pierde o parte din mărfuri, iar ploaia, învingătoare pe câmpul de luptă, gonea în trâmbe albe pe cheiul pustiu de la Santa-Lucia.

Sprijinit de un zid aflat sub un balcon ce îi ținea puțin de adăpost, uriașul *facchino*, căruia Paddy îi aplicase acea remarcabilă lovitură de pumn, nu se lăsase cuprins de deruta generală și privea foarte gânditor fereastra de care se sprijinea domnul Paul d'Aspremont.

Monologul lui interior se rezumă la fraza pe care o mormăi cu un aer iritat: „Căpitanul vasului *Léopold* ar fi făcut un bine dacă-l arunca în mare pe acest *forestiere*[*]". Apoi, strecurându-și mâna prin gura cămășii de pânză groasă, atinse amuletele aninate de gât cu un șnur.

---

[*]Străin (it.).

IV

Vremea bună nu întârzie să se întoarcă, o rază puternică de soare uscă în câteva minute ultimele lacrimi ale valului de ploaie, iar mulțimea reîncepu să forfotească vesel pe chei. Dar Timberio, hamalul, nu păru că-și schimbă părerea despre tânărul francez și, prudent, se mută din raza ferestrelor hotelului: câțiva *lazzaroni* pe care-i cunoștea își manifestară surprinderea că părăsea un loc excelent pentru unul mai puțin favorabil.

– Îl las cui vrea să-l ia, răspunse el dând din cap cu un aer misterios; știu eu ce știu.

Paul își luă masa în camera sa, pentru că, fie din timiditate, fie din dispreț, nu-i plăcea să fie înconjurat de lume; apoi se îmbrăcă și, așteptând o oră potrivită pentru a se duce la miss Ward, vizită muzeul Studi: admiră cu o privire distrată prețioasa colecție de vase campaniene, bronzurile scoase din săpăturile de la Pompei, casca grecească de aramă coclită în care se mai afla țeasta soldatului care o purtase, bucata de lavă întărită care păstra ca un tipar forma torsului fermecător al unei tinere, surprinsă de erupția vulcanului în vila de la țară a lui Arrius Diomede, Hercule Farnese și uimitoarea lui musculatură, Flora, Minerva arhaică, cei doi Balbus și splendida statuie a lui Aristide, exemplarul cel mai reușit poate din tot ce ne-a lăsat Antichitatea. Dar un îndrăgostit nu prețuiește cu prea mult entuziasm monumentele de artă; pentru el, profilul abia schițat al capului adorat valorează cât toate statuile de marmură grecești sau romane.

Reuşind să piardă, de bine, de rău, două sau trei ore la Studi, se urcă grăbit în trăsură pentru a se îndrepta spre vila unde stătea miss Ward. Birjarul, cu acea intuiţie a pasiunilor care caracterizează temperamentul meridional, îşi mâna gloabele fără cruţare şi, curând, trăsura se opri în faţa stâlpilor în vârful cărora se aflau vasele cu plante pe care le-am descris deja. Aceeaşi slujnică veni să-i deschidă poarta. Părul ei se răsucea la fel în bucle rebele; avea, ca şi prima dată, drept îmbrăcăminte doar o cămaşă de pânză groasă, brodată la mâneci şi la gât cu ornamente din fire colorate, şi un jupon dintr-o ţesătură deasă şi cu dungi orizontale, cum poartă femeile din Procida. Nu purta, trebuie să mărturisim, ciorapi şi păşea desculţă prin praf, cu nişte picioare pe care un sculptor le-ar fi admirat. De un şnur negru erau agăţate mai multe mici brelocuri cu forme ciudate, din corn şi coral, pe care, spre vădita mulţumire a lui Vicè, se aşeză privirea lui Paul.

Miss Alicia era pe terasă, locul din casă pe care-l îndrăgea cel mai mult. Un hamac indian din bumbac roşu şi alb, împodobit cu pene, agăţat de două din coloanele care susţineau plafonul de viţă, legăna visarea tinerei, îmbrăcată într-un halat uşor de mătase chinezească nealbită, ale cărui garnituri plisate le mototolea fără milă. În picioare purta papuci din fibre de aloe şi vârfurile lor se vedeau prin ochiurile hamacului. Frumoasele-i braţe goale se încrucişau deasupra capului, în atitudinea anticei Cleopatre, pentru că, deşi era abia începutul lui mai, era teribil de cald şi mii de greieri cântau în cor sub tufişurile dimprejur.

Comodorul, în costum de plantator, aşezat într-un fotoliu de stuf, trăgea, la intervale regulate, de sfoara care punea hamacul în mişcare.

Un al treilea personaj completa grupul: contele Altavilla, un tânăr napolitan elegant, a cărui prezenţă aduse pe fruntea lui Paul acea crispare care dădea feţei sale o expresie de răutate diabolică.

Într-adevăr, contele era unul din acei bărbaţi pe care nu-i vezi cu plăcere în preajma femeii iubite. Talia lui înaltă avea proporţii desăvârşite, părul negru ca smoala încadra, cu buclele sale bogate, o frunte netedă, frumos arcuită. O scânteie din soarele Neapolelui îi sclipea în ochi, iar dinţii mari şi puternici, dar albi ca perlele, păreau că lucesc mai intens datorită buzelor roşii şi a nuanţei măslinii a tenului său. Singura critică pe care o părere scrupuloasă i-ar fi adus-o contelui putea fi că era prea frumos. Cât despre haine, şi le comanda la Londra şi dandy-ul cel mai sever i-ar fi încuviinţat felul de a se îmbrăca. Nu avea nimic italian în ţinută, în afara butonilor de la cămaşă, prea scumpi. Prin asta se trăda înclinaţia înnăscută a oricărui locuitor din Sud pentru bijuterii. Poate că oriunde altundeva decât la Neapole ar fi părut de un gust îndoielnic mănunchiul de crenguţe de coral, mâinile din lavă de Vezuviu cu degetele îndoite sau ridicând un pumnal, câinii întinşi cu botul pe labe, coarnele albe şi negre şi alte mărunte obiecte asemănătoare înşirate pe un singur inel al lanţului de la ceas. Dar o plimbare pe strada Toledo sau la Villa Reale ar fi fost de ajuns ca să demonstreze că domnul conte nu era deloc excentric purtând acele brelocuri ciudate.

Când Paul d'Aspremont apăru, contele cânta, la rugămintea stăruitoare a lui miss Ward, una dintre acele fermecătoare melodii populare napolitane care, culese de un compozitor, ar asigura succesul unei opere. Celor care nu le-au auzit pe malul Chiajei sau pe dig, din gura unui *lazzarone*, a unui pescar sau a unei *trovatella*, încântătoarele romanțe ale lui Gordigiani* le-ar putea da o idee. Sunt făcute dintr-un suspin de adiere, dintr-o rază de lună, dintr-o mireasmă de portocal și dintr-o bătaie de inimă.

Alicia, cu plăcuta ei voce englezească, puțin falsă, cânta bucata pe care voia să o rețină și îi făcu, fără să se întrerupă, un mic semn prietenos lui Paul, care o privea destul de încruntat, ofensat de prezența acestui tânăr frumos.

Una din funiile hamacului se rupse; miss Ward căzu, fără să se lovească. Șase mâini se întinseră spre ea în același timp. Însă tânăra se și ridicase, îmbujorată de rușine, pentru că este *improper*** să cazi în fața unor bărbați. Cu toate acestea, nici unul din castele falduri ale rochiei sale nu se deranjase.

– Totuși am verificat chiar eu frânghiile astea, spuse comodorul, iar miss Ward nu cântărește defel mai mult decât un colibri.

Contele Altavilla dădu din cap cu o înfățișare misterioasă: era evident că, în sinea lui, își explica ruperea funiei printr-un alt motiv decât cel al greutății, dar,

*Luigi Gordigiani (1814-1860), compozitor florentin, autor de opere, canțonete ș.a.

**Necuviincios (engl.).

binecrescut, păstră tăcerea și se mulțumi să-și scuture mănunchiul de brelocuri de la vestă.

Ca orice bărbat care devine ursuz și nesociabil atunci când se află în prezența unui rival pe care îl consideră redutabil, în loc să se poarte de două ori mai grațios și mai amabil, Paul d'Aspremont, deși era om de lume, nu reuși să-și ascundă proasta dispoziție. Nu răspundea decât prin monosilabe, întrerupând conversația, iar când se ațintea asupra lui Altavilla, privirea lui lua o expresie funestă. Firicelele gălbui se răsuceau sub transparența cenușie a pupilelor ca niște șerpi de apă pe fundul unui izvor. De fiecare dată când Paul îl privea așa, contele, cu un gest aparent inconștient, smulgea o floare dintr-o jardinieră așezată lângă el și o arunca, astfel încât să întrerupă fluxul privirii iritate.

– De ce-mi devastați jardiniera? strigă miss Alicia Ward, care remarcase acea manevră. Ce v-au făcut florile mele ca să le decapitați?

– O, nimic, miss; este un gest involuntar, răspunse Altavilla tăind cu unghia un trandafir superb, pe care îl aruncă după celelalte flori.

– Mă sâcâiți îngrozitor, spuse Alicia, și fără să știți îmi contrariați una dintre manii. N-am cules niciodată o floare. Un buchet îmi produce un fel de spaimă; sunt flori moarte: cadavre de trandafiri, de verbină sau de brebenoc, al căror parfum are pentru mine ceva de mormânt.

– Ca să ispășesc omorurile pe care tocmai le-am înfăptuit, spuse contele Altavilla înclinându-se, am să vă trimit o sută de coșuri de flori vii.

Paul se ridicase și cu un aer stânjenit își răsucea marginea pălăriei, de parcă își cronometra plecarea.

– Cum! Plecaţi deja? întrebă miss Ward.

– Trebuie să scriu nişte scrisori, nişte scrisori importante.

– O, ce cuvânt neplăcut aţi rostit! spuse tânăra cu o mică strâmbătură. Oare sunt scrisori importante atunci când nu mie îmi scrieţi?

– Rămâi, Paul, spuse comodorul. Îmi făurisem în minte un plan pentru seara asta şi, cu aprobarea nepoatei mele, ne-am duce mai întâi să bem un pahar de apă din fântâna Santa-Lucia, care miroase a ouă stricate, dar deschide pofta de mâncare. Am mânca vreo duzină sau două de stridii albe şi roşii la pescărie, apoi am cina sub un umbrar într-o *osteria*[*] cu adevărat napolitană, am bea nişte vin de Falern şi lacrima-Christi şi ne-am încheia petrecerea cu o vizită la domnul Pulcinella. Contele ne-ar explica subtilităţile dialectului localnicilor.

Acest plan nu-l încântă prea mult pe domnul d'Aspremont, care se retrase, după ce salută cu răceală.

Altavilla mai rămase câteva clipe şi, cum miss Ward, necăjită de plecarea lui Paul, nu susţinu planul comodorului, îşi luă rămas bun.

După două ore, miss Ward primea o imensă cantitate de ghivece cu flori dintre cele mai rare şi, ceea ce o surprinse şi mai mult, două monstruoase coarne de bou sicilian, transparente ca matostatul, lucioase ca agata, care măsurau trei picioare şi care se terminau cu nişte vârfuri ascuţite, negre şi ameninţătoare. O splendidă montură de bronz aurit îngăduia să aşezi coarnele cu vârful în sus pe un cămin, o consolă sau o cornişă.

---

[*]Ospătărie, restaurant (it.).

Vicè, care-i ajutase pe purtători să despacheteze florile şi coarnele, păru să înţeleagă semnificaţia acestui obiect straniu. Puse la vedere, pe masa de piatră, coarnele impunătoare, pe care le-ai fi putut lua drept cele smulse de pe fruntea taurului divin care a răpit-o pe Europa, şi spuse:

– Iată-ne acum bine apăraţi.

– Ce vrei să spui, Vicè? întrebă miss Ward.

– Nimic... doar că domnul francez are nişte ochi tare neobişnuiţi.

V

Ora mesei trecuse de multă vreme, iar focurile de cărbune, care, în timpul zilei, transformau bucătăria de la Hotel Roma în craterul Vezuviului, deveneau încet jăratic sub capacele de tablă. Cratiţele îşi reluaseră locul în cuiele lor şi străluceau în şir ca scuturile pe bordul unei trireme antice. O lampă de alamă, asemănătoare cu acelea scoase din săpăturile de la Pompei, agăţată cu un lanţ triplu de grinda cea mare din tavan, lumina cu cele trei fitile ale sale, scufundate primitiv în ulei, centrul marii bucătării, ale cărei colţuri erau scăldate de întuneric.

Căzând de sus, razele de lumină modelau cu jocuri de umbră şi lumină foarte pitoreşti un grup de feţe tipice, adunate în jurul mesei zdravene de lemn, ciopârţită şi brăzdată de lovituri de satâr, aşezată în mijlocul acelei săli mari, unde fumul preparatelor culinare lăcuise pereţii cu acel bitum atât de îndrăgit de pictorii şcolii lui

Caravaggio. Fără îndoială că Spagnoleto* sau Salvator Rosa**, în neclintita lor iubire pentru autenticitate, n-ar fi dispreţuit modelele întrunite acolo din întâmplare sau, mai bine zis, de un obicei de fiecare seară.

Cel dintâi era bucătarul-şef, Virgilio Falsacappa, personaj foarte important, de o statură uriaşă şi de o formidabilă împlinire a trupului, care ar fi putut trece drept unul dintre comesenii lui Vitellius, dacă, în loc de o haină de bumbac alb, ar fi purtat o togă romană cu marginile din purpură. Trăsăturile, considerabil de accentuate, alcătuiau un fel de caricatură serioasă a unor chipuri de pe medaliile antice. Sprâncenele groase, negre şi foarte proeminente, îi încoronau ochii tăiaţi ca aceia ai măştilor de teatru. Un nas enorm îşi arunca umbra pe o gură mare, care părea înzestrată cu trei rânduri de dinţi, ca botul unui rechin. O guşă puternică precum cea a taurului Farnese îi unea bărbia, având o gropiţă de să-ţi vâri pumnul în ea, de gâtul viguros ca al unui atlet şi străbătut de vine şi muşchi. Două smocuri de favoriţi, care ar fi putut, fiecare în parte, să alcătuiască o barbă acceptabilă pentru un militar, încadrau această faţă lată, zugrăvită în tonuri violente. Părul creţ şi negru, lucios, prin care se amestecau şi câteva fire argintii, i se răsucea pe cap în bucle scurte. Cele trei cute ale cefei se revărsau peste gulerul hainei. De lobii urechilor, aflaţi în vecinătatea unor fălci în stare să dea gata un bou într-o zi, sclipeau nişte cercei de argint, mari cât discul

*Numele sub care era cunoscut pictorul José Ribera (1588-1656), care şi-a trăit ultimii ani din viaţă la Neapole.
**Salvator Rosa (1615-1673), pictor aparţinând preromantismului.

lunii. Aşa arăta jupânul Virgilio Falsacappa, pe care şorţul ridicat într-o parte şi prins în brâu şi cuţitul în teaca-i de lemn îl făceau să semene mai curând cu un sacrificator decât cu un bucătar.

Urma Timberio, hamalul, pe care gimnastica meseriei lui şi hrana cumpătată, alcătuită dintr-un pumn de macaroane pe jumătate crude, presărate cu *caciocavallo**, o felie de pepene şi un pahar de apă rece, îl menţineau într-o stare de slăbiciune relativă – bine hrănit, ar fi ajuns desigur la fel de gras ca Falsacappa, într-atât oasele lui zdravene păreau făcute să suporte o greutate apreciabilă de carne. Nu avea drept haine decât nişte pantaloni, o vestă lungă de stofă maronie şi o bluză grosolană aruncată pe umăr.

Sprijinit de marginea mesei, Scazziga, birjarul trăsurii de piaţă pe care o folosea domnul Paul d'Aspremont, avea şi el o înfăţişare izbitoare. Trăsăturile lui neregulate şi pline de spirit erau pline de o viclenie naivă. Un surâs de comandă îi rătăcea pe buzele batjocoritoare şi se vedea după afabilitatea purtării că trăia în legătură continuă cu oameni de calitate. Hainele cumpărate de la vechituri simulau un fel de livrea de care era foarte mândru şi care, după părerea lui, punea o mare distanţă socială între el şi sălbaticul Timberio. Conversaţia sa era împopoţonată cu cuvinte englezeşti şi franţuzeşti care nu se potriveau întotdeauna cu ceea ce voia să spună, dar care trezeau totuşi admiraţia fetelor de la bucătărie şi a ajutoarelor de bucătari, uluiţi de atâta erudiţie.

*Caşcaval (it.).

Puţin mai în spate stăteau două slujnice tinere, ale căror trăsături aminteau – cu mai puţină nobleţe, desigur – chipul atât de cunoscut de pe monedele siracuzane: frunte îngustă, nas în prelungirea frunţii, buze cam groase, bărbie dolofană şi mare. Şuviţe de păr de un negru albăstrui se întâlneau la ceafă într-un coc greu, străbătut de ace cu un bob de coral la un capăt; coliere din acelaşi material le înconjurau de trei ori gâturile de cariatidă care, în urma obiceiului de a purta greutăţi pe cap, aveau muşchi puternici. Cu siguranţă că nişte *dandies* le-ar fi dispreţuit pe aceste biete fete care mai aveau sângele curat al frumoaselor rase ale Marii Grecii, dar orice artist, văzându-le, şi-ar fi scos caietul de schiţe şi ar fi început să-şi ascută creionul.

Aţi văzut, la galeria mareşalului Soult, tabloul lui Murillo, în care nişte heruvimi îşi fac de lucru în bucătărie? Dacă da, nu mai suntem nevoiţi să facem aici portretul celor trei sau patru cârlionţate ajutoare de bucătari care completau grupul.

Adunarea dezbătea o problemă gravă. Era vorba de domnul Paul d'Aspremont, călătorul francez sosit cu ultimul vapor: cei din bucătărie se amestecau şi-i judecau pe cei din hotel.

Timberio, hamalul, avea cuvântul şi făcea pauze între fiecare dintre fraze, ca un actor la modă, spre a-i da timp auditoriului să-i cuprindă toate semnificaţiile, să-şi dea consimţământul sau să ridice obiecţii.

– Urmăriţi-mi bine ideea, zise oratorul. *Léopold* este un vapor cinstit, toscan, care nu poate fi învinovăţit de nimic, doar că transportă prea mulţi eretici englezi...

– Ereticii englezi plătesc bine, îl întrerupse Scazziga, devenit mai tolerant datorită bacşişurilor.

– Aşa şi trebuie. Când un eretic îl pune pe un creştin la muncă, măcar să-l răsplătească cu mărinimie, ca să micşoreze umilinţa.

– Nu sunt umilit dacă duc un *forestiere* în trăsură. Eu nu am o meserie de animal de povară, ca a ta, Timberio.

– Nu sunt botezat la fel ca tine? îl contră hamalul, încruntându-şi sprâncenele şi strângând pumnii.

– Lăsaţi-l să vorbească pe Timberio, strigă într-un glas adunarea, care se temea ca acel discurs interesant să nu degenereze în ceartă.

– Sunteţi de acord cu mine, reluă oratorul potolit, că era o vreme splendidă atunci când *Léopold* a intrat în port?

– De acord, Timberio, spuse bucătarul-şef cu o maiestate condescendentă.

– Marea era netedă ca oglinda, continuă *il facchino*, şi totuşi un val imens a zgâlţâit atât de straşnic barca lui Gennaro, încât a căzut în apă împreună cu doi sau trei tovarăşi de-ai lui. Este normal? Gennaro este un bun marinar şi ar dansa tarantela pe o vergă, fără să se clatine.

– Poate că băuse un pahar de *fiasco* de Asprino în plus, obiectă Scazziga, raţionalul adunării.

– Nici măcar un pahar de limonadă, continuă Timberio, dar la bordul vasului cu aburi se afla un domn care-l privea într-un fel anume – înţelegeţi ce vreau să spun!

– O, prea bine, răspunse corul şi toţi întinseră cu o uimitoare coordonare arătătorul şi degetul mic.

– Iar acel domn, spuse Timberio, nu era altul decât domnul Paul d'Aspremont.

– Cel care locuieşte la numărul 3, întrebă bucătarul-şef, şi căruia îi trimit masa pe tavă?

– Întocmai, răspunse cea mai tânără şi mai frumoasă dintre slujnice. N-am văzut niciodată un călător mai ursuz, mai dezagreabil şi mai dispreţuitor. Nu mi-a adresat nici o privire, nici o vorbă şi totuşi merit un compliment, după spusele acestor domni.

– Meriţi şi mai mult, Gelsomina, frumoasa mea, spuse Timberio galant, dar este mai bine pentru tine că acest străin nu te-a băgat în seamă.

– Eşti mult prea superstiţios, obiectă scepticul Scazziga, pe care legăturile sale cu străinii îl făcuseră uşor voltairian.

– Tot având de-a face cu ereticii, până la urmă nici n-o să mai crezi în Sfântul Ianuarie.

– Dacă Gennaro a căzut în mare, nu înseamnă, continuă Scazziga care-şi apăra clientul, că domnul Paul d'Aspremont are influenţa pe care i-o atribui.

– Încă mai ai nevoie de dovezi: de dimineaţă l-am văzut la fereastră, cu ochii ţintă la un nor mai mic decât un fulg ce-ar ieşi dintr-o pernă descusută. Imediat aburi negri s-au strâns şi a plouat atât de tare, încât câinii ar fi putut bea stând în picioare.

Scazziga nu era convins şi dădea din cap, cu îndoială.

– De altfel, groom-ul nu face mai mult decât stăpânul, continuă Timberio, şi trebuie că maimuţa asta încălţată este înţeleasă cu Diavolul de m-a aruncat la pământ, pe mine, care l-aş omorî cu un bobârnac.

– Sunt de părerea lui Timberio, spuse impunător bucătarul-şef. Străinul mănâncă puţin. A trimis înapoi

dovleceii umpluţi, friptura de pui şi macaroanele cu sos de roşii pe care le pregătisem cu mâna mea! O taină ciudată se ascunde în spatele acestei cumpătări. De ce s-ar lipsi un om bogat de felurile gustoase şi n-ar mânca decât o supă bătută cu ou şi o felie de carne rece?

– Are părul roşu, spuse Gelsomina, trecându-şi degetele prin pădurea neagră a buclelor ei.

– Şi ochii cam ieşiţi în afară, continuă Pepina, cealaltă slujnică.

– Foarte apropiaţi de nas, accentuă Timberio.

– Iar cuta care-i apare între sprâncene ia formă de potcoavă, spuse încheind ancheta formidabilul Virgilio Falsacappa, deci este...

– Nu rosti cuvântul, este de prisos, strigă corul în afară de Scazziga, încă neîncrezător, vom fi în gardă.

– Când mă gândesc că poliţia mi-ar face necazuri, spuse Timberio, dacă, din întâmplare, i-aş scăpa în cap un cufăr de vreo trei sute de livre acestui *forestiere* blestemat!

– Scazziga are mult curaj să-l ducă cu trăsura, spuse Gelsomina.

– Eu sunt pe capră, nu-mi vede decât spatele, iar privirile lui nu pot forma cu ale mele unghiul necesar. De altfel, puţin îmi pasă.

– Nu eşti credincios, Scazziga, spuse uriaşul Palforio, bucătarul cu statură herculeană. O s-o sfârşeşti urât până la urmă.

În timp ce se vorbea astfel pe socoteala lui în bucătăria hotelului Roma, Paul, pe care prezenţa contelui Altavilla la miss Ward îl indispusese, plecase să se plimbe la Villa Reale; de mai multe ori îi apăru

cuta de pe frunte, iar ochii îşi luară privirea fixă. I se păru că o vede pe Alicia trecând în trăsură cu contele şi comodorul şi se grăbi spre portieră, punându-şi lornionul pe nas ca să se încredinţeze că nu se înşală: nu era Alicia, ci o femeie care aducea de departe cu ea. Dar caii, speriaţi fără îndoială de mişcarea bruscă a lui Paul, o luară la goană.

Mâncă o îngheţată la cafeneaua Europa, în faţa palatului: câteva persoane îl studiară cu atenţie şi se mutară pe alte locuri, făcând un gest ciudat.

Intră la teatrul Pulcinella, unde era un spectacol *tutto da ridere**. Actorul se tulbură în miezul improvizaţiei comice şi rămase mut. Îşi reveni totuşi, dar chiar în mijlocul unui *lazzi***, nasul lui de carton negru se desprinse şi nu reuşi să şi-l pună la loc. Ca pentru a se scuza, explică printr-un gest rapid pricina acelor păţanii. Fixată asupra lui, privirea lui Paul îl lăsase fără posibilitatea de a reacţiona.

Spectatorii din preajma lui Paul dispărură pe furiş, unul câte unul. Domnul d'Aspremont se ridică să iasă, nedându-şi seama de efectul straniu pe care-l producea. Pe culoar auzi pronunţându-se pe şoptite acest cuvânt ciudat şi lipsit de înţeles pentru el: *Jettatore! Jettatore!*

VI

A doua zi după trimiterea coarnelor, contele Altavilla veni în vizită la miss Ward. Tânăra englezoaică îşi lua ceaiul împreună cu unchiul ei, exact ca şi cum ar

---
*În întregime comic (it.).
**Pantomimă (it.).

fi fost în Ramsgate, într-o casă din cărămizi galbene, şi nu la Neapole, pe o terasă văruită în alb şi înconjurată de smochini, cactuşi şi aloe. Una din trăsăturile caracteristice ale rasei saxone este păstrarea obiceiurilor sale, oricât de nepotrivite ar fi ele cu climatul. Comodorul era încântat: cu ajutorul unor bucăţi de gheaţă fabricate chimic cu un aparat (pentru că acolo nu se aducea decât zăpadă din munţii care se ridică dincolo de Castellamare), reuşise să-şi menţină untul în stare solidă şi acum îl întindea, cu o vădită mulţumire, pe o felie de pâine tăiată pentru un sandviş.

După acele câteva cuvinte vagi care încep orice conversaţie şi care seamănă cu preludiile cu ajutorul cărora pianiştii îşi încearcă claviatura înainte de a-şi interpreta piesa, Alicia renunţă la banalităţile obişnuite şi se adresă brusc tânărului conte napolitan:

– Ce semnificaţie are straniul cadou ce vă însoţea florile? Slujnica mea Vicè mi-a spus că sunt un mijloc de apărare pentru *fascino*. Iată tot ce am putut scoate de la ea.

– Vicè are dreptate, răspunse contele înclinându-se.

– Dar ce este *fascino?* continuă tânăra miss. Nu sunt la curent cu superstiţiile dumneavoastră... africane, pentru că trebuie să aibă, fără îndoială, legătură cu vreo credinţă populară.

– *Fascino* este influenţa primejdioasă pe care o exercită persoana care poate, mai bine spus, care are nefericirea de a deochia.

– Mă prefac a vă înţelege, de teama de a nu vă face o părere proastă despre inteligenţa mea dacă v-aş

mărturisi că sensul cuvintelor dumneavoastră îmi scapă, spuse miss Alicia Ward. Îmi explicaţi ceva necunoscut prin ceva necunoscut: *deochi* traduce foarte prost, pentru mine, cuvântul *fascino*. Sunt asemenea unui personaj de comedie: ştiu latina, dar faceţi ca şi cum n-aş şti.

– Vă voi da o explicaţie cât se poate de limpede, răspunse Altavilla; dar, în dispreţul dumneavoastră britanic, să nu mă luaţi drept un sălbatic şi să nu vă întrebaţi dacă hainele mele nu ascund o piele tatuată cu roşu şi albastru. Sunt un om civilizat; am fost crescut la Paris, vorbesc engleza şi franceza; l-am citit pe Voltaire; cred în maşinile cu aburi, în căile ferate, în cele două Camere*, ca Stendhal; mănânc macaroanele cu furculiţa; port dimineaţa mănuşi din piele de Suedia, după-masă – mănuşi colorate, iar seara – galben-pai.

Atenţia comodorului, care îşi ungea cu unt a doua tartină, fu atrasă de acest început neobişnuit şi rămase cu cuţitul în mână, oprindu-şi asupra lui Altavilla pupilele de un albastru polar, nuanţă ce contrasta ciudat cu tenul roşu cărămiziu.

– Iată nişte lucruri liniştitoare, zise, cu un surâs, miss Alicia Ward. După toate astea, aş fi foarte neîncrezătoare dacă v-aş bănui de *lipsă de civilizaţie*. Dar ceea ce vreţi să-mi spuneţi este chiar atât de îngrozitor sau de absurd, încât să folosiţi atâtea perifraze pentru a ajunge la subiect?

– Da, foarte îngrozitor, foarte absurd şi chiar foarte ridicol, ceea ce este mai rău, continuă contele. Dacă aş

*Camera Deputaţilor şi Senatul.

fi la Londra sau la Paris, poate că aş râde împreună cu dumneavoastră, dar aici, la Neapole...

– N-aţi mai râde; nu asta vreţi să spuneţi?

– Întocmai.

– Să ajungem la *fascino*, spuse miss Ward, pe care gravitatea lui Altavilla o impresiona fără să vrea.

– Această credinţă există din vremea celei mai îndepărtate Antichităţi. Se fac aluzii la asta şi în Biblie. Virgiliu vorbeşte despre ea cu convingere. Amuletele de bronz găsite la Pompei, la Herculanum, la Stabies, semnele protectoare desenate pe pereţii caselor descoperite arată cât de răspândită era altădată această superstiţie (Altavilla sublinie cuvântul *superstiţie* cu o intenţie ironică). Întregul Orient mai crede în ea şi astăzi. Mâini roşii sau verzi sunt aplicate de fiecare parte a unei case maure ca să îndepărteze piaza rea. Există o mână sculptată şi deasupra uşii Judecăţii la Alhambra, ceea ce dovedeşte că această *prejudecată* este cel puţin foarte veche, chiar dacă nu şi întemeiată. Când milioane de oameni, timp de mii de ani, au avut o părere, este probabil ca această părere atât de larg răspândită să se sprijine pe fapte sigure, pe un lung şir de observaţii justificate de evenimente... Îmi vine greu să cred, oricât de bună mi-ar fi părerea despre mine, că atâtea persoane, printre care, cu siguranţă, multe erau ilustre, luminate şi savante, s-au înşelat grosolan într-o privinţă în care doar eu aş avea dreptate...

– Raţionamentul dumneavoastră este uşor de combătut, îl întrerupse miss Ward. Politeismul n-a fost religia lui Hesiod, a lui Homer, a lui Aristotel, a lui Platon, chiar a lui Socrate, care a sacrificat un cocoş lui Esculap,

precum şi a sumedenie de alte persoane de un geniu de necontestat?

– Fără îndoială, dar astăzi nimeni nu mai sacrifică boi lui Jupiter.

– Este mult mai bine să faci din ei *beefsteak*-uri şi *rumpsteak*-uri, spuse grav comodorul, pe care obiceiul de a carboniza pulpele grase ale victimelor pe jar îl şocase întotdeauna la Homer.

– Nu se mai oferă porumbei lui Venus, nici păuni Junonei, nici ţapi lui Bachus; creştinismul a înlocuit aceste vise de marmură albă cu care Grecia îşi populase Olimpul. Adevărul a făcut să dispară greşeala şi totuşi o infinitate de oameni se mai teme de efectele unui *fascino* sau, ca să folosim denumirea populară, de *jettatura*.

– Că poporul neştiutor este îngrijorat de asemenea influenţe, mai înţeleg, spuse miss Ward. Dar ca o persoană cu obârşia şi educaţia dumneavoastră să împărtăşească această credinţă, iată ce mă surprinde.

– Destui din cei care pretind a fi spirite avansate, răspunse contele, îşi agaţă la fereastră un corn, bat în ţinte un trofeu deasupra uşii, nu ies fără amulete. Eu sunt sincer şi mărturisesc fără teamă că, atunci când întâlnesc un *jettatore*, trec fără fasoane pe partea cealaltă a străzii, iar dacă nu-i pot ocoli privirea, o conjur cum pot mai bine prin gestul consfinţit. Fac la fel ca un *lazzarone* şi-mi merge bine. Mai multe păţanii m-au învăţat să nu dispreţuiesc aceste precauţii.

Miss Alicia Ward era o protestantă crescută în spiritul libertăţii de gândire, care nu admitea nimic decât după o atentă cercetare, iar judecata ei dreaptă respingea

tot ceea ce nu se putea explica raţional. Spusele contelui o surprindeau. Voise la început să ia totul drept o simplă glumă, dar tonul calm şi sigur al lui Altavilla o făcu să-şi schimbe părerea, însă fără a o convinge în vreun fel.

– Admit faptul, spuse ea, că această prejudecată există, că este larg răspândită, că sunteţi sincer în teama pe care o aveţi de deochi şi că nu încercaţi să vă bateţi joc de neştiinţa unei biete străine; dar daţi-mi un argument palpabil pentru această idee superstiţioasă. Chiar de mă veţi considera o fiinţă cu totul lipsită de poezie, sunt foarte neîncrezătoare: fantasticul, misteriosul, ocultul, inexplicabilul nu au deloc influenţă asupra mea.

– N-o să negaţi, miss Alicia, reluă contele, puterea ochiului uman. Lumina cerului se combină în el cu reflectarea sufletului; pupila este o lentilă care concentrează razele vieţii, iar electricitatea intelectuală ţâşneşte prin această mică deschizătură. Privirea unei femei nu trece chiar prin inima cea mai nemiloasă? Privirea unui erou nu magnetizează o întreagă armată? Privirea medicului nu-l stăpâneşte pe nebun, ca un duş rece? Privirea unei mame nu face să dea înapoi leii?

– Vă pledaţi cauza cu elocvenţă, răspunse miss Ward, aplecându-şi capul fermecător. Iertaţi-mă dacă mai am încă îndoieli.

– Dar pasărea care, tremurând de groază şi scoţând ţipete jalnice, coboară din vârful unui pom – de unde şi-ar putea lua zborul –, ca să se arunce în gura şarpelui care o fascinează, ascultă de vreo prejudecată? Să fi auzit, prin cuiburi, cumetre înaripate povestind întâmplări de *jettatura?* Nu se produc oare multe efecte datorită

unor cauze de neînțeles pentru organele noastre de simț? Miasmele febrei paludiene, ale ciumei, ale holerei sunt vizibile? Nici un ochi nu observă fluidul electric în vârful paratrăsnetului și totuși fulgerul trece pe nesimțite! Ce este absurd în a presupune că din acest disc negru, albastru sau cenușiu emană o rază fastă sau nefastă? De ce această emanație n-ar putea fi fericită sau nefericită, după modul emisiei și unghiul sub care obiectul îl primește?

– Mi se pare, spuse comodorul, că teoria contelui are ceva amăgitor. Totuși, n-am putut niciodată să mă uit în ochii aurii ai unei broaște râioase fără să simt în stomac o căldură insuportabilă, de parcă aș fi luat un vomitiv, iar sărmana reptilă avea mai multe motive să se teamă de mine, care o puteam foarte ușor strivi sub călcâi.

– Ah, unchiule, dacă treci de partea domnului Altavilla, făcu miss Ward, voi fi înfrântă. Nu am forța să mă opun. Deși aș avea poate multe lucruri de obiectat contra acestei idei de electricitate oculară despre care n-a vorbit nici un fizician, sunt de acord să-i admit pentru o clipă existența. Dar câtă eficiență pot avea, spre a te apăra de efectele funeste, imensele coarne cu care m-ați cadorisit?

– Așa cum paratrăsnetul cu vârful său atrage electricitatea, răspunse Altavilla, la fel vârfurile ascuțite ale acestor coarne, pe care se oprește privirea unui *jettatore*, înlătură fluidul răufăcător și-l lasă fără primejdioasa lui electricitate. Degetele întinse în față și amuletele de coral au același scop.

– Ceea ce-mi spuneți sună nebunește, domnule conte, reluă miss Ward; și iată ce cred că înțeleg: după părerea dumneavoastră, m-aș afla sub influența unui *fascino* al unui *jettatore* foarte periculos și mi-ați trimis niște coarne ca mijloc de apărare?

– Mă tem că da, miss Alicia, răspunse contele pe un ton de profundă convingere.

– Ar fi vai de acela dintre caraghioșii ăștia sașii care ar încerca s-o fascineze pe nepoata mea! exclamă comodorul. Cu toate că am trecut de șaizeci de ani, nu mi-am uitat încă lecțiile de box.

Și închise pumnul, strângând degetul mare peste degetele îndoite.

– Două degete ajung, milord, spuse Altavilla, dând mâinii comodorului poziția cerută. De cele mai multe ori, *jettatura* este involuntară și are loc fără știința aceluia care posedă acest dar fatal. Cel mai adesea, când *jettatori*-i află de funesta lor putere, îi regretă efectele mai mult decât oricine; așadar, trebuie să fie evitați și nu maltratați. De altfel, cu ajutorul coarnelor, al degetelor întinse, al crenguțelor de coral bifurcate, li se poate neutraliza sau cel puțin atenua influența.

– Chiar că este foarte ciudat, spuse comodorul, pe care sângele rece al lui Altavilla îl impresionă fără să vrea.

– Nu știam să fiu așa de tare urmărită de *jettatori*. Nu părăsesc deloc terasa asta, decât dacă am ceva de făcut; seara fac o plimbare cu trăsura, pe Villa Reale, împreună cu unchiul, și n-am observat nimic ce-ar putea să îndreptățească presupunerea dumneavoastră, spuse tânăra, a cărei curiozitate se trezea, deși neîncrederea ei rămăsese aceeași. Pe cine bănuiți?

– Nu sunt bănuieli, miss Ward; certitudinea mea este deplină, răspunse tânărul conte napolitan.

– Vă rog, ne divulgaţi numele acestei fiinţe fatale? se rugă miss Ward cu o uşoară nuanţă de ironie.

Altavilla tăcu.

– Este bine să ştim de cine trebuie să ne temem, adăugă comodorul.

Tânărul conte napolitan păru să se reculeagă, apoi se ridică, se opri în faţa unchiului lui miss Ward şi, cu un gest respectuos, i se adresă:

– Milord Ward, vă cer mâna nepoatei dumneavoastră.

La această frază neaşteptată, Alicia se îmbujoră, iar comodorul trecu de la roşu la stacojiu.

Desigur, contele Altavilla putea năzui la mâna lui miss Ward. Aparţinea uneia din cele mai vechi şi mai nobile familii din Neapole; era frumos, tânăr, bogat, foarte bine văzut la curte, binecrescut, de o eleganţă ireproşabilă. Cererea lui, în sine, nu avea nimic surprinzător, dar venea într-un mod aşa de brusc, atât de neobişnuit, avea o aşa de mică legătură cu conversaţia de până atunci, încât perplexitatea unchiului şi a nepoatei era cât se poate de firească. De altfel, Altavilla nu păru nici surprins, nici descurajat şi aşteptă, hotărât, răspunsul.

– Dragul meu conte, spuse în sfârşit comodorul, care-şi revenise puţin din tulburare, propunerea dumneavoastră mă surprinde pe cât mă onorează. Ei bine, nu ştiu ce să vă răspund, n-am consultat-o pe nepoata mea. Vorbeam de *fascino,* de *jettatura*, de coarne, de amulete, de mâini deschise sau strânse, de

tot felul de lucruri care nu au nici un fel de legătură cu căsătoria, şi, apoi, iată că îmi cereţi mâna Aliciei! Nu există nici o legătură şi n-o să vă supăraţi dacă n-am nişte păreri prea limpezi despre acest subiect. Această căsătorie ar fi cu siguranţă foarte potrivită, dar credeam că nepoata mea are alte intenţii. Este adevărat că un bătrân lup de mare ca mine nu citeşte adesea în sufletele fetelor...

Alicia, văzându-şi unchiul zăpăcindu-se, profită de pauza pe care o făcuse după ultima frază pentru a pune capăt unei scene care devenea stânjenitoare şi îi spuse napolitanului:

– Conte, atunci când un om de lume cere cu bună-credinţă mâna unei fete respectabile, ea nu poate fi ofensată de acest lucru, dar are dreptul să fie mirată de forma neobişnuită dată acestei cereri. Vă rugam să-mi spuneţi numele pretinsului *jettatore*, a cărui influenţă îmi poate fi, după părerea dumneavoastră, dăunătoare, şi dumneavoastră îi faceţi brusc unchiului meu o propunere al cărei motiv îmi scapă.

– Unui gentilom, răspunse Altavilla, îi displace să devină denunţător şi doar un soţ îşi poate apăra soţia. Dar gândiţi-vă la asta câteva zile. Până atunci, coarnele expuse la vedere vor ajunge, sper, ca să vă ferească de orice întâmplare neplăcută.

Acestea fiind spuse, contele se ridică şi ieşi, după ce se înclinase adânc.

Vicè, slujnica roşcată cu părul creţ, care tocmai venea să ia ceainicul şi ceştile, urcând încet scările terasei, auzise sfârşitul conversaţiei. Ea nutrea împotriva lui Paul d'Aspremont toată aversiunea pe care o ţărancă

din Abruzzi, abia îmblânzită de doi sau trei ani de când slujea, o poate avea pentru un *forestiere* bănuit de *jettatura*. De altfel, contele Altavilla i se părea splendid şi nu pricepea cum miss Ward putea să-i prefere un tânăr plăpând şi palid pe care ea, Vicè, nu l-ar fi vrut chiar şi fără să nu fi avut acel *fascino*. De aceea, neapreciind delicateţea manierelor contelui şi dorind s-o sustragă pe stăpâna ei, pe care o iubea, unei influenţe dăunătoare, Vicè se aplecă la urechea lui miss Ward şi îi spuse:

– Eu ştiu numele pe care vi-l ascunde contele Altavilla.

– Îţi interzic să mi-l spui, Vicè, dacă vrei să nu mă superi, răspunse Alicia. Zău, toate superstiţiile astea sunt ruşinoase şi le voi înfrunta ca o creştină care nu se teme decât de Dumnezeu.

VII

„*Jettatore! Jettatore!* Aceste cuvinte mi se adresau chiar mie, îşi spunea Paul d'Aspremont întorcându-se la hotel. Nu ştiu ce sens au, dar trebuie, cu siguranţă, să conţină un sens insultător sau batjocoritor. Oare am ceva straniu, neobişnuit sau ridicol de atrag astfel atenţia într-un mod aşa de puţin favorabil? Mi se pare, cu toate că nu suntem prea buni judecători pentru noi înşine, că nu sunt nici frumos, nici urât, nici înalt, nici scund, nici slab, nici gras şi că pot trece neobservat în mulţime. Ţinuta mea nu este deloc excentrică; nu port pe cap un turban luminat de lumânări, ca domnul Jourdain, la

ceremonia din *Burghezul gentilom;* nu port o haină brodată cu un soare de aur pe spate; nu-mi deschide calea nici un negru care să lovească în talgere; personalitatea mea, de altfel, complet necunoscută la Neapole, se ascunde sub un veşmânt uniform, domino* al civilizaţiei moderne, şi sunt în toate la fel cu tinerii eleganţi care se plimbă pe Via Toledo sau în piaţa Palatului, doar că am o cravată ceva mai mică, ceva mai puţine ace de cravată, o cămaşă mai puţin brodată, o vestă mai strâmtă, ceva mai puţine lanţuri de aur şi mult mai puţini cârlionţi.

Poate că nu sunt destul de cârlionţat! Mâine am să-i cer frizerului de la hotel să-mi facă părul cu fierul. Totuşi, aici este normal să fie străini, iar câteva imperceptibile diferenţe de ţinută nu sunt de-ajuns ca să justifice cuvântul misterios şi gestul ciudat pe care prezenţa mea le provoacă. Am observat, de altfel, o expresie de antipatie şi de teroare în ochii celor care se fereau din calea mea. Ce voi fi făcut acestor oameni pe care îi întâlnesc pentru prima oară? Un călător, o umbră care trece pentru a nu se mai întoarce, trezeşte pretutindeni doar indiferenţă, asta dacă nu soseşte din vreo regiune îndepărtată şi nu este un exemplar dintr-o rasă necunoscută: însă vapoarele lasă la mal, în fiecare săptămână, mii de turişti de care nu mă deosebesc prin nimic. Cui îi pasă de ei, în afară de *facchini*, de hotelieri şi de slujitori? Nu mi-am omorât fratele, pentru că nu am avut unul, şi doar nu sunt însemnat de Dumnezeu cu semnul lui Cain – totuşi oamenii se tulbură şi se

*Mantie lungă cu glugă; aici cu sensul de *uniformă*.

îndepărtează când mă văd. La Paris, la Londra, la Viena, în toate oraşele în care am locuit, nu am remarcat niciodată să produc un asemenea efect. Lumii i s-a părut câteodată că sunt mândru, dispreţuitor, posac; mi s-a spus că afişam *sneer**-ul englez, că-l imitam pe lord Byron, dar am fost întotdeauna primit ca un gentleman, iar semnele de simpatie pe care le dădeam, deşi rare, erau cu atât mai apreciate. O traversare cu vaporul, de trei zile, de la Marsilia la Neapole, nu poate să mă fi schimbat într-atât încât să fi devenit odios sau grotesc, doar am fost remarcat de mai multe femei şi am ştiut să cuceresc inima lui miss Alicia Ward, o fată minunată, o făptură divină, un înger al lui Thomas Moore!"

Aceste cugetări, fără îndoială cumpătate, îl calmară puţin pe Paul d'Aspremont, iar el îşi închipui că atribuise un înţeles greşit mimicii exagerate a napolitanilor, poporul care gesticulează cel mai mult pe lume.

Era târziu. În afară de Paul, toţi călătorii se înapoiaseră în camerele lor. Gelsomina, servitoarea al cărei portret l-am schiţat cu prilejul consfătuirii din bucătărie prezidate de Virgilio Falsacappa, aştepta ca Paul să se întoarcă pentru a pune drugii de zăvorâre la uşă. Nanella, cealaltă fată, căreia îi venise rândul să stea de veghe, o rugase pe tovarăşa ei mai îndrăzneaţă să-i ţină locul, nevrând să se întâlnească cu un *forestiere* bănuit de *jettatura*. Aşadar, Gelsomina era pregătită: nenumărate amulete se zbârleau pe pieptul ei şi cinci mici coarne de coral tremurau, atârnate în loc de fireturi, de perlele şlefuite ale cerceilor. Deja îndoită, mâna întindea

*Ironie caustică (engl.).

arătătorul şi degetul mic cu o precizie pe care reverendul preot Andrea de Jorio, autorul lucrării *Mimica degli antichi investigata nel gestire napoletano** ar fi aprobat-o cu siguranţă.

Viteaza Gelsomina, ascunzându-şi mâna într-o cută a fustei, îi dădu sfeşnicul domnului d'Aspremont şi îndreptă asupra lui o privire pătrunzătoare, fermă, aproape provocatoare şi atât de stranie, încât tânărul lăsă ochii în jos, ceea ce păru să-i facă multă plăcere acelei frumoase fete. Astfel, nemişcată şi dreaptă, întinzând sfeşnicul cu un gest de statuie, cu profilul decupat de o rază de lumină, cu privirea fixă şi scânteietoare, s-ar fi spus că este antica zeiţă Nemesis încercând să intimideze un vinovat.

După ce călătorul urcă scara, iar zgomotul paşilor lui se stinse în tăcere, Gelsomina îşi ridică triumfătoare capul şi-şi spuse:

„Că bine i-am întors privirile acestui domn afurisit, bătu-l-ar Sfântul Ianuarie. Sunt sigură că nu mi se va întâmpla nimic neplăcut."

Paul dormi prost şi agitat; fu chinuit de tot felul de vise stranii, care aveau legătură cu gândurile care-l frământaseră în ajun: se vedea înconjurat de feţe schimonosite şi monstruoase, care-şi exprimau ura, mânia şi frica. Apoi chipurile dispăreau încet. Degete lungi, slabe, osoase, cu falange noduroase ieşeau din umbră şi, înroşite de o lumină infernală, îl ameninţau, făcând semne cabalistice. Unghiile acestor mâini se încovoiau ca ghearele de tigru, ca ghearele de vultur, se apropiau

*Mimica celor din vechime cercetată în gesticulaţia napolitană (it.).

din ce în ce de fața lui și păreau că încearcă să-i scoată ochii din orbite. Cu un efort suprem, reuși să îndepărteze aceste mâini, care zburau de colo-colo pe aripi de liliac, dar mâinilor de mort le urmară trofee de boi, bivoli și cerbi – cranii albite însuflețite de-o viață moartă –, care îl hărțuiau cu coarnele și-l obligau să se arunce în mare, unde corpul îi era sfâșiat de o pădure de corali cu crengi ascuțite sau bifurcate. Un val îl aducea la mal, zdrobit, distrus, aproape mort și, ca don Juan al lui lord Byron, întrezărea prin leșin un chip fermecător care se apleca asupra lui: nu era Haydée, ci Alicia, și mai frumoasă decât ființa imaginară creată de poet. Tânăra făcea eforturi zadarnice să tragă pe nisip trupul pe care marea voia să-l ia înapoi și-i cerea lui Vicè, slujnica roșcată, un ajutor pe care ea îl refuza, râzând sălbatic: brațele Aliciei oboseau și Paul cădea din nou în abis.

Aceste fantasmagorii oarecum înspăimântătoare, vag cumplite, și altele și mai nedeslușite, amintind fantomele informe schițate în umbra impenetrabilă a *acvatintelor** lui Goya, îl torturară pe cel adormit până la primele licăriri ale dimineții. Sufletul său, eliberat prin nimicirea corpului, părea că ghicește ceea ce mintea trează nu putea înțelege și încerca să-și traducă presimțirile în imagini, în încăperea neagră a visului.

Paul se trezi secătuit, neliniștit, de parcă s-ar fi aflat pe urmele unei nenorociri ascunse de aceste coșmaruri, a căror taină se temea s-o dezlege. Se învârtea în jurul

*Gravuri în metal, făcute cu ajutorul acidului azotic.

secretului fatal, închizând ochii ca să nu vadă și astupându-și urechile ca să nu audă. Niciodată nu fusese mai trist; se îndoia până și de Alicia. Aerul de îngâmfare fericită a contelui napolitan, îngăduința cu care îl asculta tânăra, expresia aprobatoare a comodorului, toate îi reveneau în minte împodobite cu mii de amănunte atroce, îi umpleau inima de amărăciune și-l făceau să fie și mai melancolic.

Lumina are darul de a împrăștia neliniștea pricinuită de viziunile nocturne. *Smarra*, ofensat, o ia la goană dând din aripile lui membranoase, atunci când ziua trage cu săgețile-i de aur în cameră, prin deschizătura perdelelor. Soarele sclipea cu străluciri vesele, cerul era senin și pe albastrul mării luceau milioane de paiete: încetul cu încetul, Paul se liniști. Își uită visele neplăcute și impresiile stranii din ajun sau, dacă se mai gândea la ele, era ca să se acuze de extravaganță.

Se plimbă până la Chiaja, ca să se distreze cu spectacolul impetuozității napolitanilor. Negustorii își strigau mărfurile pe melopee bizare, în graiul popular al locului – de neînțeles pentru el, care nu știa decât italiana literară, cu gesturi dezordonate și mișcări furibunde, necunoscute în nord. Dar, de fiecare dată când se oprea lângă o dugheană, negustorul lua un aer speriat, mormăia câte un blestem cu voce scăzută și făcea gestul de a întinde degetele, de parcă ar fi vrut să-l străpungă cu degetul mic și cu cel arătător. Mai îndrăznețe, cumetrele îl copleșeau de insulte și-l amenințau cu pumnul.

VIII

Domnul d'Aspremont crezu, auzindu-se înjurat de plebea de la Chiaja, că era ținta acelor litanii extrem de caraghioase cu care negustorii de pește distrează persoanele bine îmbrăcate care traversează piața, dar o repulsie atât de violentă, o groază atât de sinceră se citea în ochii tuturor, încât fu obligat să renunțe la această interpretare. Cuvântul *jettatore*, care îi atrăsese atenția din ajun la teatrul din San Carlino, fu iar pronunțat, dar cu o expresie amenințătoare de data asta; de aceea se îndepărtă încet, fără a mai fixa ceva cu privirea, care era cauza acelei agitații. Mergând de-a lungul zidurilor, ca să se sustragă atenției publice, Paul ajunse la taraba unui negustor de cărți vechi. Se opri, mișcă din loc și deschise câteva volume, ca să aibă ceva de făcut: stătea astfel cu spatele la trecători și fața lui, pe jumătate ascunsă în file, evită orice ocazie de a fi insultat. Se gândise pentru un moment să treacă prin gloată lovind cu bastonul; vaga spaimă superstițioasă care începea să-l cuprindă îl împiedicase. Își aminti că, lovindu-l odată ușor pe un birjar obraznic, îl atinsese la tâmplă și-l omorîse pe loc, moarte neintenționată pentru care încă îi mai părea rău. După ce luă și puse la loc mai multe cărți, dădu peste tratatul despre *jettatura* al lui signor Niccolo Valetta*; acest titlu îi apăru ca scris cu litere de

---

*Niccolo Valetta (1738-1814), jurisconsult italian, profesor de drept civil, apoi de drept roman. Este autorul lucrarii *Cicalata sul fascino volgarmente detto jettatura* (*Discuție despre farmecul numit de obicei jettatura,* Neapole, 1787), în care, pe baza erudiției, râde de fenomenul influenței magnetice.

foc și cartea i se păru așezată acolo de mâna fatalității. Îi aruncă anticarului – care-l privea malițios, în timp ce zăngănea două sau trei coarne negre, amestecate printre brelocurile de la ceas – cei șase sau opt carlini, prețul volumului, și fugi la hotel să se închidă în cameră, ca să înceapă lectura care trebuia să-i explice și să-i precizeze îndoielile ce-l obsedau de la sosirea la Neapole.

Cartea lui signor Valetta este tot atât de răspândită la Neapole ca *Secretele marelui Albert,* Etteila* sau *Cheia viselor*, la Paris. Valetta definește *jettatura*, arată după ce semne poți s-o descoperi și prin ce mijloace te aperi de ea; îi împarte pe *jettatori* în mai multe categorii, după cât sunt de nefaști, și dezbate toate problemele care sunt legate de acest subiect grav.

Dacă ar fi găsit această carte la Paris, d'Aspremont ar fi frunzărit-o distrat, ca pe un vechi almanah plin de povești ridicole, și ar fi râs de seriozitatea cu care autorul tratează acele trăsnăi. În starea de spirit în care se găsea acum, în afara mediului său obișnuit, pregătit de grămada de mici incidente, o citi cu o groază tăinută, ca un profan care silabisește, într-o carte de farmece, invocări de spirite și formule cabalistice. Deși nu încercase să le afle, secretele iadului i se înfățișau; nu putea să le ignore în continuare și luase acum cunoștință de puterea lui fatală: era un *jettatore!* Era obligat să recunoască față de el însuși: avea toate semnele caracteristice descrise de Valetta.

---

*Sub acest pseudonim, peruchierul Alliette (aprox. 1750-1810) a publicat eseuri despre Tarot, printre care *Modalitatea de a se recrea cu jocul de cărți numit Tarot* (Paris, 1783).

Câteodată, se întâmplă ca un om, care până atunci se crezuse înzestrat cu o sănătate perfectă, să deschidă din întâmplare sau în glumă o carte de medicină şi, citind descrierea patologică a unei boli, să se recunoască atins. Luminat de o licărire nefastă, simte la fiecare simptom menţionat tresărirea dureroasă a vreunui organ neînsemnat, o fibră ascunsă a cărei funcţionare îl depăşeşte şi păleşte înţelegând cât de aproape este moartea pe care o credea foarte departe. Paul trecu printr-o stare asemănătoare.

Se aşeză în faţa unei oglinzi şi se privi cu o intensitate înspăimântătoare: acea perfecţiune lipsită de armonie, compusă din părţi frumoase care nu se găsesc de obicei împreună, îl făcea să semene mai mult ca niciodată cu arhanghelul decăzut şi strălucea sinistru pe fundalul negru al oglinzii. Striaţiile de pe pupile se răsuceau ca nişte vipere agitate; sprâncenele vibrau ca arcul din care tocmai a ţâşnit o săgeată mortală; cuta albă de pe frunte te făcea să te gândeşti la cicatricea unui trăsnet, iar în părul roşu-strălucitor părea că ard flăcări drăceşti. Paloarea de marmură a pielii punea şi mai mult în relief fiecare trăsătură a acestei fizionomii cu adevărat înfricoşătoare.

Paul se sperie de sine: i se părea că efluviile ochilor săi, reflectate de oglindă, se întorceau asupră-i ca nişte ace otrăvite: închipuiţi-vă Meduza privindu-şi capul cumplit şi hipnotic în luciul roşiatic al unui scut de aramă.

Poate ni se va obiecta că este greu de crezut ca un tânăr din lumea bună, impregnat de ştiinţa modernă, care a trăit în mijlocul scepticismului civilizaţiei, să fi putut lua în serios o prejudecată populară şi să-şi

închipuie că este înzestrat inevitabil cu o misterioasă influenţă nefastă. Dar vom răspunde că există un magnetism irezistibil în opiniile generale care te pătrund fără voia ta şi împotriva cărora o singură voinţă nu luptă întotdeauna în mod eficient. Cineva soseşte la Neapole bătându-şi joc de *jettatura*, dar ajunge să se înconjoare precaut de coarne şi fuge îngrozit de orice individ cu privire suspectă. Paul d'Aspremont se găsea într-o situaţie mult mai gravă – avea chiar el puterea de *fascino* – şi toţi îl evitau sau făceau în prezenţa lui semnele apărătoare recomandate de signor Valetta. Cu toate că judecata lui se revolta în faţa unei asemenea *situaţii*, trebuia să recunoască singur că prezenta toate indiciile care trădează *jettatura*. Spiritul uman, chiar şi cel mai luminat, păstrează întotdeauna un cotlon întunecos unde se ghemuiesc hidoasele himere ale credulităţii, unde se agaţă liliecii superstiţiei. Viaţa obişnuită este într-atât de plină de probleme de nerezolvat, încât imposibilul devine probabil. Poţi să crezi sau să negi totul: dintr-un anumit punct de vedere, visul există tot atât cât şi realitatea.

Paul se simţi cuprins de o tristeţe fără margini. Era un monstru! Deşi înzestrat cu sentimentele cele mai afectuoase şi cu firea cea mai binevoitoare, aducea nenorocirea cu sine. Fără voia sa, privirea-i încărcată cu venin dăuna celor asupra cărora se oprea, deşi o făcea din simpatie. Avea darul oribil de a strânge, de a concentra, de a distila miasme bolnăvicioase, electricităţi primejdioase, influenţele fatale ale atmosferei şi de a le arunca în juru-i. Mai multe împrejurări din viaţa lui, care până atunci i se păruseră confuze şi de care acuzase

în mod vag întâmplarea, erau puse acum într-o lumină vineţie: îşi amintea tot felul de păţanii enigmatice, de nenorociri inexplicabile, de catastrofe fără motiv, care aveau dintr-odată un sens. Concordanţe stranii se stabileau în mintea lui şi îi confirmau trista părere pe care şi-o făcuse despre sine.

Îşi revăzu viaţa an cu an: îi veniră în minte moartea mamei chiar la naşterea lui; sfârşitul nefericit al prietenilor de şcoală, dintre care cel mai drag murise căzând dintr-un copac, pe când el, Paul, îl privea cum se căţăra; o plimbare cu barca, începută atât de vesel cu doi tovarăşi şi de la care se întorsese singur, după eforturi nemaipomenite ca să smulgă din ierburile de pe fundul apei trupurile bieţilor copii, înecaţi din pricină că barca se răsturnase; asaltul de scrimă când floreta i s-a frânt chiar lângă butonul din vârf şi l-a rănit atât de periculos pe partenerul lui – un tânăr la care ţinea mult. Cu siguranţă, toate astea se puteau explica în mod raţional şi Paul aşa făcuse până în acel moment. Totuşi, ceea ce era accident şi întâmplare în aceste evenimente i se părea că ţine de o altă cauză, de când citise cartea lui Valetta. Influenţa fatală, *fascino, jettatura* îşi cereau partea în aceste catastrofe. Atâtea nenorociri în jurul aceleiaşi persoane nu puteau să fie *normale*.

O altă împrejurare mai recentă îi veni în minte, cu toate detaliile sale cumplite, şi contribui mult la întărirea convingerii lui dezolante.

La Londra, mergea adesea la teatrul Reginei, unde îl impresionase în mod deosebit graţia unei tinere dansatoare englezoaice. Îndrăgostindu-se de ea ca de o graţioasă figură dintr-un tablou sau dintr-o gravură, o urmărea cu privirea printre colegele ei de scenă, în

vârtejul paşilor de balet. Îi plăceau acel chip blând şi melancolic, acea paloare delicată din obrajii pe care însufleţirea dansului nu-i îmbujora, părul frumos de un blond mătăsos şi lucios, împodobit cu flori sau cu stele, după cum cerea rolul, privirea plecată departe, umerii de o castitate virginală ce se înfiorau sub privirile lornionului, picioarele ce ridicau cu părere de rău norii de mătase străvezie şi luceau sub ea ca marmura unei statui antice. De fiecare dată când trecea prin faţa rampei, o saluta cu un semn de admiraţie discretă sau îşi punea lornionul ca să o vadă mai bine.

Într-o seară, dansatoarea, purtată de zborul rotitor al unui vals, trecu prea aproape de linia scânteietoare de foc ce separă, în teatru, lumea ideală de lumea reală. Uşoarele ei văluri de silfidă fremătau ca nişte aripi de porumbel gata să-şi ia zborul. Un bec cu gaz îşi întinse limba alb-albastră şi linse ţesătura aeriană. Într-o clipă, flăcările o cuprinseră pe fată, care dansă câteva secunde ca un spiriduş, în mijlocul unei lumini de purpură, apoi fugi în culise, năucită de groază, mistuită de vie de vâlvătaia straielor aprinse.

Paul fusese impresionat într-un mod foarte dureros de această nenorocire, despre care vorbiseră toate ziarele vremii şi în paginile cărora s-ar mai putea găsi numele victimei, dacă cineva ar fi curios să-l cunoască. Dar supărarea sa nu avea nici un pic de remuşcare – nu se învinovăţea deloc în legătură cu accidentul, pe care-l regreta mai mult decât oricine. Acum era convins că stăruinţa cu care o urmărise cu privirea nu fusese străină de moartea acelei fiinţe fermecătoare. Se consideră asasinul ei; îi fu groază de sine însuşi şi îşi dori să nu se fi născut.

După această stare de apatie urmă o reacţie violentă. Începu să râdă nervos, zvârli cât colo cartea lui Valetta şi strigă:

– Trebuie că mă prostesc sau înnebunesc! M-o fi bătut în cap soarele Neapolelui. Ce-ar spune prietenii mei de la club dacă ar afla că mi-am pus cu adevărat, în conştiinţa mea, această problemă gravă: sunt sau nu un *jettatore!*

Paddy bătu încet la uşă. Paul deschise şi groom-ul, care se formaliza în îndatoririle lui, îi oferi pe pielea lăcuită a şepcii – scuzându-se că nu are o tavă de argint – o scrisoare din partea Aliciei.

Domnul d'Aspremont rupse sigiliul şi citi cele ce urmează:

„V-aţi supărat pe mine, Paul? N-aţi venit aseară şi îngheţata dumneavoastră cu lămâie s-a topit melancolic pe masă. Până la ora nouă, am stat cu urechile la pândă, încercând să deosebesc zgomotul roţilor trăsurii dumneavoastră de cântecul îndărătnic al greierilor şi zuruitul tamburinelor: atunci a trebuit să renunţ la orice speranţă şi l-am dojenit pe comodor. Observaţi cât de drepte sunt femeile! – Pulcinella cu nasul ei negru, don Simon şi donna Pangrazia vă încântă mult aşadar? Pentru că ştiu, prin poliţia mea, că v-aţi petrecut seara la San-Carlino. Din acele pretinse scrisori importante n-aţi scris nici una. De ce nu mărturisiţi direct şi prosteşte că sunteţi gelos pe*

*Personaje de sorginte napolitană ale comediei italiene.

contele Altavilla? Vă credeam mai orgolios, iar această modestie din partea dumneavoastră mă impresionează. Să nu aveţi nici o teamă, domnul Altavilla este prea frumos şi nu-mi plac aceşti Apollo cu brelocuri. Ar trebui să afişez un dispreţ trufaş faţă de dumneavoastră şi să vă spun că nu v-am remarcat absenţa, dar adevărul este că timpul a trecut foarte încet, că am fost foarte prost dispusă, foarte nervoasă şi că a fost cât pe ce s-o bat pe Vicè, care râdea ca o nebună – şi nici măcar nu ştiu de ce. A. W."

Această scrisoare amuzantă şi zeflemitoare îl readuse pe Paul înapoi la viaţa reală. Se îmbrăcă, ceru să fie adusă trăsura şi curând voltairianul Scazziga pocni din biciul ateu la urechile cailor, care porniră în galop pe pavajul de lavă, prin mulţimea la fel de densă de pe cheiul Santa-Lucia.

– Scazziga, ce te-a apucat? Din cauza ta o să se întâmple vreo nenorocire! strigă domnul d'Aspremont. Birjarul se întoarse imediat ca să răspundă şi privirea iritată a lui Paul îl nimeri în plină faţă. O piatră pe care n-o văzuse ridică una dintre roţile din faţă şi el căzu de pe capră din cauza violenţei izbiturii, dar fără să dea drumul la hăţuri. Sprinten ca o maimuţă, ajunse dintr-un salt la locul său, având pe frunte un cucui mare cât oul de găină.

– Pe dracu' dacă o să mă mai întorc când o să-mi vorbeşti! mormăi el printre dinţi. Timberio, Falsacappa şi Gelsomina aveau dreptate – este un *jettatore!* Mâine voi cumpăra nişte coarne. Dacă nu fac vreun bine, nici nu fac vreun rău.

Această mică întâmplare îi displăcu lui Paul; îl readucea în cercul magic din care voia să iasă: o piatră se găseşte întotdeauna sub roata vreunei trăsuri, un vizitiu neîndemânatic alunecă de pe capră – nimic mai simplu şi mai banal. Totuşi, *efectul* urmase cauza la atât de scurtă vreme, căderea lui Scazziga coincidea atât de precis cu privirea pe care i-o aruncase, încât temerile îi reapărură:

„Aş vrea mult, îşi spuse el, să părăsesc chiar mâine această ţară extravagantă, în care-mi simt creierul clătinându-se în cap ca o alună uscată în coaja ei. Dar, dacă mi-aş încredinţa temerile lui miss Ward, ar râde de ele, iar climatul din Neapole este prielnic pentru sănătatea ei. Sănătatea ei: dar ea era bine înainte de a mă cunoaşte! Niciodată acel cuib de lebede legănat de ape – pe care-l numim Anglia – nu dăduse naştere unei copile mai albe şi mai trandafirii! Viaţa izvora din ochii plini de lumină, înflorea pe obrajii ei proaspeţi şi catifelaţi. Un sânge bogat şi curat curgea în vinele sale albastre, sub pielea transparentă. Dincolo de frumuseţea ei, se simţea o forţă graţioasă! Sub privirea mea, cât de mult a pălit, a slăbit, s-a schimbat! Cât de subţiri deveniseră mâinile ei delicate! Ce penumbre înduioşate îi înconjurau ochii atât de vioi! S-ar fi zis că tuberculoza îşi aşezase degetele-i descărnate pe umărul ei. În lipsa mea, şi-a recăpătat foarte repede bujorii; aerul respirat trece acum cu uşurinţă prin plămânii pe care medicul îi consulta cu teamă. Eliberată de influenţa mea nefastă, ar trăi zile multe. Oare nu eu o omor? Aseară nu a simţit, în timp ce eram acolo, o durere atât de puternică încât obrajii i-au pălit parcă sub suflul rece al morţii? Nu îi arunc eu *jettatura*, fără să vreau? Dar se poate şi ca

toate astea să fie fireşti. Multe tinere englezoaice sunt predispuse la boli de plămâni."

Aceste gânduri îl stăpâniră pe Paul d'Aspremont în timpul drumului. Când se ivi pe terasă, locul preferat de miss Ward şi de comodor, imensele coarne de bou sicilian, darul contelui de Altavilla, îşi încovoiau braţele de matostat în locul cel mai la vedere. Dându-şi seama că Paul le observase, comodorul se făcu vânăt, întrucât acesta era modul lui de a se înroşi. Mai puţin discret decât nepoata sa, ascultase destăinuirile lui Vicè...

Alicia, cu un semn de dispreţ total, făcu semn servitoarei să ia cu sine coarnele şi fixă asupra lui Paul ochii ei frumoşi şi plini de dragoste, de curaj şi de încredere.

– Lasă-le acolo, îi spuse Paul lui Vicè, sunt foarte frumoase.

IX

Remarca lui Paul în legătură cu coarnele oferite de contele Altavilla păru să-i facă plăcere comodorului; Vicè zâmbi, arătându-şi dantura cu canini distincţi şi ascuţiţi, a căror albeaţă strălucea feroce; Alicia, cu o clipire rapidă, păru că-i pune prietenului ei o întrebare ce rămase fără răspuns.

Se lăsă o tăcere stânjenitoare.

Primele minute ale unei vizite chiar cordiale, obişnuită, aşteptată şi reînnoită în fiecare zi, sunt de obicei neplăcute. În timpul absenţei, chiar dacă n-a durat decât câteva ore, s-a închis în jurul fiecăruia o atmosferă invizibilă, de care efuziunea se loveşte. Este asemenea

unui geam perfect transparent, prin care se poate vedea peisajul şi prin care nu ar trece în zbor nici o muscă. Nu este nimic acolo, în aparenţă, şi totuşi obstacolul este simţit.

O reticenţă, disimulată de convenienţa legăturilor mondene, le preocupa pe cele trei personaje ale acestui grup care, de obicei, se simţea în largul său. Comodorul îşi învârtea degetele mari în mod inconştient; d'Aspremont privea cu încăpăţânare vârfurile negre şi lustruite ale coarnelor pe care îi interzisese lui Vicè să le îndepărteze, ca un naturalist care încearcă să claseze, plecând de la un fragment, o specie necunoscută; Alicia îşi trecea degetul peste funda panglicii late care ţinea loc de cordon la halatul de muselină, prefăcându-se că-i strânge nodul.

Miss Ward sparse, prima, gheaţa, cu acea îndrăzneală veselă a tinerelor englezoaice, atât de modeste şi de rezervate, totuşi, după căsătorie.

– Zău, Paul, nu sunteţi deloc amabil de ceva vreme. Să fie galanteria dumneavoastră o distantă plantă de seră, care nu poate înflori decât în Anglia şi pe care temperatura acestui climat o împiedică să se dezvolte? Ce atent, amabil şi grijuliu eraţi în *cottage*-ul nostru din Lincolnshire! Mă întâmpinaţi zâmbind, cu mâna la inimă, cu părul ireproşabil aranjat, gata să puneţi un genunchi la pământ în faţa idolului inimii dumneavoastră. În sfârşit, aşa cum sunt înfăţişaţi îndrăgostiţii pe vinietele romanelor.

– Vă iubesc în continuare, Alicia, răspunse d'Aspremont cu o voce gravă, dar fără să-şi ia ochii de pe coarnele agăţate de una din coloanele antice care susţineau bolta de viţă.

– Spuneţi asta cu un ton atât de lugubru, că ar trebui să fiu foarte cochetă ca să o cred, continuă miss Ward. Cred că ceea ce vă plăcea la mine era tenul meu palid, transparenţa, graţia ossianescă şi vaporoasă. Boala îmi dădea un anumit şarm romantic pe care l-am pierdut.

– Alicia! Niciodată n-aţi fost mai frumoasă.

– Vorbe, vorbe, vorbe, cum spune Shakespeare. Sunt atât de frumoasă, încât nici nu binevoiţi să vă uitaţi la mine.

Într-adevăr, ochii domnului d'Aspremont nu se îndreptaseră nici măcar o dată spre ea.

– Of, zise ea cu un suspin adânc, exagerat în mod comic, văd că am ajuns o ţărancă grasă şi puternică, foarte proaspătă, îmbujorată, fără nici un pic de distincţie, care n-ar mai putea merge la balul de la Almacks şi nici n-ar mai putea apărea într-un album de frumuseţi, despărţită de un sonet admirativ printr-o foaie de hârtie de mătase.

– Miss Ward, vă face plăcere să vă discreditaţi, spuse Paul cu pleoapele coborâte.

– Aţi face mai bine să-mi mărturisiţi direct că arăt groaznic. Este şi vina dumitale, comodore; cu aripile dumitale de pui, cu cotletele şi fileurile de vacă, cu păhărelele de vin din Canare, cu plimbările călare, cu băile de mare, cu exerciţiile de gimnastică: mi-ai construit această fatală sănătate burgheză, care risipeşte iluziile poetice ale domnului d'Aspremont.

– Îl chinuieşti pe domnul d'Aspremont şi râzi de mine, spuse comodorul. Bineînţeles că fileul de vacă

este consistent, iar vinul de Canare nu a făcut niciodată rău nimănui.

– Ce dezamăgire, bietul meu Paul! La plecare, să lăsaţi o nimfă, un elf, o zeiţă şi să regăsiţi ceea ce medicii şi rudele numesc o tânără cu o constituţie robustă! – Dar ascultaţi-mă, de vreme ce tot nu mai aveţi curajul să mă priviţi şi vă înfioraţi de dezgust: cântăresc cu şapte uncii mai mult decât la plecarea din Anglia.

– Opt uncii! o întrerupse cu mândrie comodorul, care o îngrijea pe Alicia cum ar fi făcut-o mama cea mai drăgăstoasă.

– Chiar opt uncii? Unchi rău ce eşti, vrei aşadar să-l dezamăgeşti complet pe domnul d'Aspremont? întrebă Alicia simulând o descurajare glumeaţă.

În timp ce tânăra îl provoca prin aceste cochetării – pe care nu şi le-ar fi permis nici măcar faţă de logodnicul ei, fără motive serioase –, domnul d'Aspremont, victimă fixaţiei sale şi nevrând să-i facă rău lui miss Alicia cu privirea lui fatală, îşi aţintea ochii la coarnele talismanice sau îi lăsa să rătăcească la întâmplare pe nesfârşita întindere albastră care se deschidea de la înălţimea terasei.

Se întreba dacă nu era de datoria lui să fugă de Alicia, chiar de-ar fi trecut drept un om fără credinţă şi fără onoare, şi să se ducă să-şi sfârşească zilele în vreo insulă pustie unde, cel puţin, *jettatura* lui se va stinge neavând nici o privire omenească pe care să o absoarbă.

– Înţeleg, spuse Alicia continuându-şi gluma, ce vă face atât de posomorât şi de serios. Data căsătoriei noastre este fixată peste o lună şi daţi înapoi la ideea că deveniţi soţul unei biete ţărăncuţe care nu mai are nici

un pic de eleganţă. Vă dezleg de cuvântul dumneavoastră: veţi putea să vă căsătoriţi cu prietena mea miss Sarah Templeton, care mănâncă murături şi bea oţet ca să fie slabă!

Această fantezie o făcu să râdă cu râsul cristalin şi limpede al tinereţii. Comodorul şi Paul se alăturară deschis veseliei sale.

Când ultimul hohot de râs nervos se stinse, ea se duse la d'Aspremont, îl luă de mână, îl conduse la pianul aşezat în colţul terasei şi-i spuse deschizând o partitură pe pupitru:

– Dragul meu, nu aveţi o dispoziţie vorbăreaţă astăzi şi „ceea ce nu merită să fie spus, se cântă". Veţi lua parte la acest duettino, al cărui acompaniament nu este greu; aproape numai acorduri.

Paul se aşeză pe taburet, miss Alicia rămase în picioare lângă el, astfel încât să poată urmări melodia pe partitură. Comodorul îşi dădu capul pe spate, îşi întinse picioarele şi luă dinainte o poziţie de beatitudine, pentru că avea pretenţii de diletant şi susţinea că adoră muzica, dar, de obicei, de la măsura a şasea adormea buştean, somn pe care se încăpăţâna, în ciuda glumelor nepoatei sale, să-l numească extaz, deşi i se întâmpla câteodată să sforăie, simptom nu prea extatic.

Acel duettino era o melodie vioaie şi uşoară, în genul lui Cimarosa, pe cuvinte de Metastasio şi pe care nu am putea-o defini mai bine decât comparând-o cu un fluture trecând de mai multe ori printr-o rază de soare.

Muzica are darul să gonească duhurile rele: după câteva strofe, Paul nu se mai gândea la degetele care alungă deochiul, la coarnele magice, la amuletele de

coral; uitase îngrozitoarea carte a lui signor Valetta și toate ideile extravagante despre *jettatura*. Sufletul lui urca vesel, odată cu vocea Aliciei, într-un aer curat și luminos.

Greierii tăceau ca și cum ar fi ascultat, iar briza mării care tocmai începuse să bată lua cu sine notele și petalele florilor căzute din vasele de pe marginea terasei.

– Unchiul doarme precum cei șapte somnoroși în grota lor. Dacă nu ar face așa de obicei, am avea de ce să ne simțim lezați în amorul propriu de virtuozi, spuse Alicia închizând partitura. În timp ce se odihnește, vreți să ne plimbăm prin grădină, Paul? Încă nu v-am arătat paradisul meu de aici.

Și, dintr-un cui bătut în una din coloane, de care era agățată, își luă o pălărie mare de pai.

Alicia profesa în materie de horticultură principiile cele mai neobișnuite. Nu voia ca florile să fie culese, iar crengile să fie tăiate, iar ceea ce o fermecase la vilă era, după cum am mai spus, starea de sălbăticie a grădinii.

Cei doi tineri își croiau drum prin tufișurile care se închideau imediat în urma lor. Alicia mergea în față și râdea văzându-l pe Paul plesnit de crengile măceșilor pe care ea le mișca. De-abia făcuse douăzeci de pași, când mâna verde a unei ramuri, ca pentru a face o poznă vegetală, îi înhăță și-i reținu pălăria, ridicând-o atât de sus, încât Paul n-a mai putut să o ia.

Din fericire, frunzișul era des și soarele abia dacă arunca pe nisip câțiva țechini de aur, prin golurile crengilor.

– Iată-mi refugiul preferat, spuse Alicia, arătându-i lui Paul o stâncă cu forme pitorești, apărată de un desiș de portocali, de cedri, de fistic și de mirt.

Se așeză într-o scobitură în formă de scaun și-i făcu semn lui Paul să îngenuncheze în fața ei pe mușchiul gros și uscat, așternut la baza stâncii.

– Puneți-vă mâinile într-ale mele și priviți-mă în ochi. Peste o lună voi fi soția dumneavoastră. De ce ochii dumneavoastră îi ocolesc pe ai mei?

Într-adevăr, Paul revenise la ideile lui extravagante despre *jettatura* și-și îndepărta privirile.

– Vă temeți că veți citi în ei vreun gând potrivnic sau vinovat? Știți că inima mea vă aparține din ziua când ați adus unchiului meu scrisoarea de recomandare în parloarul din Richmond. Fac parte dintre acele englezoaice duioase, romanțioase și mândre, care se îndrăgostesc într-o clipă și pentru toată viața – poate și dincolo de ea –, iar cine știe să iubească știe să și moară. Vreau să vă uitați la mine; nu încercați să vă coborâți pleoapele sau să vă întoarceți ochii, ori voi crede că un gentleman, care nu trebuie să se teamă decât de Dumnezeu, se sperie de niște superstiții de nimic. Priviți-mă cu ochii pe care-i credeți blestemați și care-mi sunt așa de dragi, pentru că în ei văd dragostea dumneavoastră, și spuneți-mi dacă mai sunt destul de frumoasă ca să mă duceți, după ce ne vom căsători, să ne plimbăm prin Hyde Park într-o caleașcă deschisă.

Plin de patimă, Paul fixă asupra Aliciei o privire prelungă, încărcată de pasiune și de admirație. Deodată, tânăra păli, o durere sfâșietoare îi străbătu inima ca o săgeată: păru că o fibră se rupsese în pieptul ei și-și duse repede batista la buze. O picătură roșie pătă țesătura fină, pe care Alicia o împături precipitată.

– O, mulțumesc, Paul, m-ați făcut foarte fericită. Credeam că nu mă mai iubiți!

X

Mişcarea Aliciei ca să ascundă batista nu putuse fi atât de rapidă încât domnul d'Aspremont să n-o remarce. O paloare îngrozitoare acoperi trăsăturile lui Paul, pentru că tocmai îi fusese dată o dovadă imposibil de respins a influenţei lui nefaste şi ideile cele mai sinistre îi treceau prin minte. Chiar şi gândul sinuciderii se ivi: nu era de datoria lui să se suprime, ca pe o ființă primejdioasă, şi să destrame astfel cauza involuntară a atâtor grozăvii? Ar fi acceptat pentru el încercările cele mai grele şi ar fi dus vitejeşte povara vieţii, dar nu era cu mult prea cumplit să curme zilele persoanei pe care o iubea cel mai mult?

Curajoasa tânără stăpânise senzaţia de durere, consecinţă a privirii lui Paul, care coincidea în mod atât de straniu cu părerile contelui Altavilla. O judecată mai puţin fermă s-ar fi putut nelinişti de acest efect, dacă nu supranatural, cel puţin anevoie de explicat, dar, am mai spus-o, sufletul Aliciei era credincios, nu superstiţios. Credinţa ei statornică în ceea ce trebuie crezut respingea, ca pe nişte poveşti de adormit copiii, toate acele relatări despre influenţe misterioase şi nu-i păsa de superstiţiile populare cele mai adânc înrădăcinate. De altfel, şi dacă ar fi admis că *jettatura* există, şi dacă ar fi recunoscut indicii evidente la Paul, inima ei afectuoasă şi mândră n-ar fi ezitat o clipă. Paul nu făcuse nimic care să-i poată fi reproşat de susceptibilitatea cea mai scrupuloasă. Miss Ward ar fi preferat să moară sub acea privire, aşa-zis fatală, decât să renunţe la o iubire pe care o împărtăşea cu încuviinţarea unchiului ei şi care urma să fie

desăvârşită printr-o căsătorie. Miss Alicia Ward aducea puţin cu eroinele lui Shakespeare, dârze şi neprihănite, încăpăţânate datorită candorii lor, a căror dragoste subită este curată şi statornică şi pe care o singură clipă le leagă pe vecie. Mâna ei fusese strânsă de mâna lui Paul şi nici un alt bărbat din lume nu trebuia s-o mai ţină între degetele sale. Viaţa ei era legată de promisiunea făcută şi buna ei cuviinţă s-ar fi indignat numai şi la gândul unei alte căsătorii.

Se arătă, aşadar, de o veselie adevărată sau atât de bine prefăcută, încât l-ar fi păcălit pe observatorul cel mai atent, şi, ridicându-l pe Paul care mai stătea în genunchi la picioarele ei, se plimbară pe aleile aproape blocate de florile şi de plantele din grădina ei neîngrijită, până într-un loc unde vegetaţia, dându-se la o parte, lăsa să se zărească marea ca un vis nesfârşit de albastru. Acea seninătate plină de lumină risipi gândurile triste ale lui Paul: Alicia se sprijinea aşa de încrezătoare de braţul tânărului, de parcă i-ar fi fost deja soţie. Prin această mângâiere curată şi mută, lipsită de importanţă din partea oricărei alteia, hotărâtoare din partea ei, i se dăruia într-un mod mai limpede, liniştindu-l împotriva spaimelor sale şi făcându-l să înţeleagă cât de puţin o impresionau pericolele cu care era ameninţată. Cu toate că impusese tăcere la început lui Vicè, apoi unchiului ei, deşi contele Altavilla nu dăduse numele nimănui, sfătuind-o să se ferească de o influenţă dăunătoare, înţelesese repede că era vorba de Paul d'Aspremont. Vorbele neclare ale frumosului napolitan nu puteau face aluzie decât la tânărul francez. Pentru că observase că Paul, cedând în faţa prejudecăţii atât de răspândite la

Neapole, ce lua drept *jettatore* pe orice om cu o fizionomie puţin mai neobişnuită, se credea, printr-o eroare de judecată de neînţeles, atins de *fascino* şi-şi îndepărta de ea ochii plini de dragoste, de teamă să nu-i facă rău cu privirea, şi ca să se împotrivească acelui început de fixaţie, Alicia provocase scena pe care tocmai am descris-o şi al cărei rezultat combătea intenţia, întrucât îl întări mai mult ca niciodată pe Paul în fatala lui idee fixă.

Cei doi îndrăgostiţi se întoarseră pe terasă, unde comodorul, încă sub efectul muzicii, dormea melodios în fotoliul de bambus. Paul îşi luă rămas bun şi miss Ward, parodiind gestul de despărţire napolitan, îi trimise din vârful degetelor o sărutare imperceptibilă, spunându-i: „Pe mâine, Paul, nu-i aşa?“, cu o voce plină de mângâieri delicate.

Alicia era în acel moment de o frumuseţe radioasă, alarmantă, aproape supranaturală, care îl surprinse pe unchiul ei, trezit brusc de plecarea lui Paul. Albul ochilor ei avea culoarea argintului lustruit şi făcea să-i sclipească pupilele ca nişte stele de un negru strălucitor. Obrajii erau, pe pomeţi, de un trandafiriu ideal, de o cerească puritate şi văpaie, culoare pe care nici un pictor n-a avut-o vreodată pe paleta lui. Tâmplele, de o transparenţă de agat, erau străbătute de o reţea de vinişoare albastre şi întreaga ei carnaţie părea străbătută de raze: s-ar fi spus că sufletul îi iradia prin piele.

– Cât de frumoasă eşti astăzi, Alicia! spuse comodorul.

– Mă răsfeţi, unchiule, şi nu este vina dumitale dacă nu sunt cea mai îngâmfată fetiţă din cele trei regate. Din fericire, eu nu cred în măguliri, chiar şi dezinteresate.

„Frumoasă, primejdios de frumoasă, continuă în sinea lui comodorul. Îmi aminteşte întrutotul de maică-sa, biata Nancy, care a murit la nouăsprezece ani. Asemenea îngeri nu pot rămâne pe pământ: pare că o suflare îi ridică şi aripi invizibile le foşnesc pe umeri. Prea mult alb, prea mult trandafiriu, prea multă transparenţă, prea multă perfecţiune. Acestor trupuri eterate le lipseşte sângele roşu şi ordinar al vieţii. Dumnezeu, care le împrumută lumii pentru câteva zile, se grăbeşte să le ia înapoi. Această strălucire deosebită mă întristează ca o despărţire.“

– Ei, unchiule, de vreme ce sunt aşa de frumoasă, reluă miss Ward, care vedea cum fruntea comodorului se întuneca, este momentul să mă mărit: voalul şi coroniţa îmi vor sta bine.

– Să te măriţi! Alicia, eşti chiar atât de grăbită să-l părăseşti pe bătrânul tău piele-roşie?

– Nu o să te părăsesc pentru atâta lucru. Nu s-a stabilit cu domnul d'Aspremont că vom locui împreună? Ştii bine că nu pot trăi fără dumneata.

– Domnul d'Aspremont! Domnul d'Aspremont... Nunta încă n-a avut loc.

– Nu are cuvântul dumitale... şi pe-al meu? Sir Joshua Ward şi l-a ţinut întotdeauna.

– Are cuvântul meu, neîndoielnic, răspunse comodorul vizibil stânjenit.

– Termenul de şase luni pe care l-ai stabilit nu s-a terminat... de câteva zile? întrebă Alicia, ai cărei obraji sfioşi roşiră şi mai mult, deoarece această discuţie, necesară în punctul unde erau lucrurile, îi tulbura delicateţea de persoană sensibilă.

– Ah, ai numărat lunile, fetițo. Să te mai încrezi în nazurile de discreție.

– Îl iubesc pe domnul d'Aspremont, răspunse solemn tânăra.

– Iată buba! făcu sir Joshua Ward care, molipsit de prejudecățile lui Vicè și ale lui Altavilla, intenționa foarte puțin să aibă drept ginere un *jettatore*. De-ai iubi pe-altcineva!

– Nu am două inimi, spuse Alicia. Nu voi iubi decât o dată, chiar dacă va trebui, ca mama, să mor la nouăsprezece ani.

– Să mori! Nu mai spune cuvintele astea urâte, te implor, exclamă comodorul.

– Ai să-i reproșezi ceva domnului d'Aspremont?

– Nimic, fără îndoială.

– Și-a încălcat onoarea în vreun fel? S-a arătat vreodată laș, josnic, mincinos sau perfid? A insultat vreodată vreo femeie sau a dat înapoi în fața vreunui bărbat? Reputația lui este pătată de vreo întâmplare ascunsă? Luându-i brațul ca să iasă în lume, o tânără ar trebui să roșească sau să-și plece ochii?

– Domnul Paul d'Aspremont este un gentleman desăvârșit, nu este nimic de spus despre onorabilitatea sa.

– Crede-mă, unchiule, că, dacă ar exista un astfel de motiv, aș renunța imediat la domnul d'Aspremont și m-aș retrage într-un loc inaccesibil. Dar nici un alt motiv – înțelegi? – nu mă va face să nu respect o promisiune sfântă, spuse miss Alicia Ward, cu un ton hotărât și blând.

Comodorul își învârtea degetele, gestul lui obișnuit atunci când nu știa ce să răspundă și care îl ajuta să nu se piardă cu firea.

– De ce, acum, te porți atât de rece față de Paul? continuă miss Ward. Altădată aveai atâta afecțiune pentru el; nu te puteai lipsi de el în *cottage*-ul nostru din Lincolnshire și îi spuneai, strângându-i mâna de să-i frângi degetele, că-i un băiat respectabil, căruia i-ai încredința cu plăcere fericirea unei fete.

– Da, desigur, țineam la dragul de Paul, spuse comodorul pe care-l emoționau aceste amintiri evocate la momentul potrivit. Dar ceea ce-i inexplicabil în cețurile Angliei, devine limpede sub soarele din Neapole...

– Ce vrei să spui? întrebă cu o voce tremurătoare Alicia, ai cărei bujori dispărură brusc, iar ea păli ca o statuie de alabastru pe un mormânt.

– Că Paul al tău este un *jettatore*.

– Cum! Dumneata, unchiule? Dumneata, sir Joshua Ward, un gentilom, un creștin, un supus al Maiestății Sale Britanice, un fost ofițer al marinei engleze, o ființă luminată și civilizată, a cărei părere ar putea fi cerută pentru orice, dumneata care ești instruit și înțelept, care citești în fiecare seară Biblia, nu eziți să-l acuzi pe Paul de *jettatura*! Oh, nu mă așteptam la asta din partea dumitale!

– Draga mea Alicia, spuse comodorul, sunt poate tot ceea ce ai spus, atunci când nu este vorba despre tine, dar când un pericol, fie el și plăsmuit, te amenință, devin mai superstițios decât un țăran din Abruzzi, decât un *lazzarone* de pe Dig, decât un *ostricaio** din Chiaja,

*Vânzător de stridii (it.).

decât o slujnică sau un conte napolitan. Paul n-are decât să mă privească cât va vrea cu ochii lui saşii, voi rămâne la fel de calm ca în faţa vârfului unei săbii sau dinaintea ţevii unui pistol. *Fascino* nu se va înfige în pielea mea tăbăcită, bronzată, arsă de toţi sorii din Univers. Nu devin credul decât atunci când este vorba de tine, scumpă nepoată, şi-ţi mărturisesc faptul că simt o sudoare rece scăldându-mi tâmplele când privirea bietului băiat este asupra ta. Nu are intenţii rele, ştiu bine, şi te iubeşte mai mult decât viaţa, dar mi se pare că, sub acea influenţă, trăsăturile tale se schimbă, pălesc şi încerci să ascunzi o durere acută. Atunci mă apucă o poftă nebună să-i scot ochii domnului Paul d'Aspremont, cu vârful coarnelor date de Altavilla.

– Bietul meu unchi drag, spuse Alicia înduioşată de izbucnirea afectuoasă a comodorului. Vieţile noastre sunt în mâinile lui Dumnezeu. Nu moare un prinţ pe catafalcul lui sau o zburătoare pe ţigla unui acoperiş, fără ca ceasul să nu-i fi sunat acolo sus. *Fascino* n-are nici o legătură cu toate astea şi este un sacrilegiu să crezi că o privire, mai mult sau mai puţin piezişă, poate avea vreo influenţă. Hai, n'unchiule, continuă ea, folosind termenul de afecţiune familiară a nebunului din *Regele Lear*, n-ai vorbit serios mai devreme. Afecţiunea dumitale pentru mine îţi tulbură judecata, atât de dreaptă întotdeauna. Nu-i aşa că n-ai îndrăzni să-i spui domnului Paul d'Aspremont că-i retragi mâna nepoatei dumitale, pe care dumneata ai aşezat-o într-a sa, şi că nu-l mai vrei drept ginere, sub pretextul grotesc că este un *jettatore*!

– Pe Joshua, sfântul meu protector, care a oprit soarele în loc, strigă comodorul, i-o voi spune verde în

faţă frumosului domn Paul. Nu-mi pasă de voi fi ridicol, absurd, lipsit de onoare chiar, când este vorba de sănătatea, poate chiar de viaţa ta! Mi-am dat cuvântul unui om, nu unui fascinator. Am promis; ei bine, îmi retrag promisiunea, atâta tot. Dacă nu este mulţumit, îi voi da satisfacţie.

Şi comodorul, enervat, făcu pasul de fandare, fără să dea cea mai mică atenţie gutei care-i chinuia degetele de la picioare!

– Sir Joshua Ward, n-ai să faci una ca asta, spuse Alicia cu o calmă demnitate.

Comodorul se lăsă să cadă, pufăind, în fotoliul lui de bambus şi păstră tăcerea.

– Ei bine, unchiule, şi dacă această acuzaţie odioasă şi stupidă ar fi adevărată, trebuie pentru atâta lucru să-l respingi pe domnul d'Aspremont şi să fii nedrept cu el din cauza unei nenorociri? N-ai recunoscut chiar dumneata că răul pe care l-ar putea face nu depinde de voinţa lui şi că niciodată n-a existat vreun suflet mai iubitor, mai generos şi mai nobil?

– Nu te măriţi cu un vampir, oricât de bune ar fi intenţiile lui, răspunse comodorul.

– Dar totul nu-i decât o himeră, o ciudăţenie, o superstiţie. Ceea ce-i din nefericire adevărat este că Paul s-a lăsat impresionat de aceste prostii pe care le-a luat în serios. Este îngrozit, dezorientat; crede în puterea lui fatală, îi este frică de el însuşi şi orice accident mărunt, pe care odată nu l-ar fi remarcat şi a cărui cauză se crede astăzi, îl întăreşte în această convingere. Nu este de datoria mea, care sunt soţia lui în faţa lui Dumnezeu şi în curând, şi în faţa oamenilor – cu binecuvântarea

dumitale, dragă unchiule –, să potolesc această imaginaţie surescitată, să gonesc aceste fantome iluzorice, să calmez, cu ajutorul siguranţei mele aparente şi reale, această anxietate năucită înrudită cu monomania, să salvez, cu ajutorul fericirii, acest suflet bun şi tulburat, acest încântător spirit aflat în primejdie?

– Ai întotdeauna dreptate, miss Ward, spuse comodorul. Iar eu, deşi îmi spui că sunt înţelept, sunt doar un bătrân nebun. Cred că Vicè este o vrăjitoare – mă ameţise cu toate poveştile ei. Cât despre contele Altavilla, coarnele şi jucărioarele lui cabalistice mi se par acum destul de ridicole. Fără îndoială că născocise o stratagemă ca Paul să fie înlăturat, iar el să se căsătorească cu tine.

– Se poate ca Altavilla să fie de bună-credinţă, spuse miss Ward zâmbind. Puţin mai devreme erai de părerea lui în legătură cu *jettatura*.

– Nu abuza de atuurile tale, miss Alicia. De altfel, nu mi-am revenit într-atât din greşeală încât să nu o repet. Cel mai bine ar fi să părăsim Neapole cu primul vapor şi să ne întoarcem liniştiţi în Anglia. Când Paul nu va mai vedea coarne de bou, trofee de cerb, degete întinse, amulete de coral şi toate drăciile astea, imaginaţia i se va linişti, iar eu voi uita fleacurile astea, care erau cât pe ce să mă facă să-mi calc cuvântul şi să săvârşesc o faptă nedemnă de un om civilizat. Te vei căsători cu Paul aşa cum s-a stabilit. Ai să-mi rezervi parloarul şi camera de la parter din casa de la Richmond, turnuleţul octogonal din castelul de la Lincolnshire şi vom trăi fericiţi împreună. Dacă sănătatea ta cere o climă mai caldă, vom închiria o vilă în împrejurimile oraşului Tours sau poate la Cannes, unde lordul Brougham are o proprietate frumoasă şi unde aceste superstiţii blestemate despre *jettatura* sunt necunoscute, slavă Domnului. Ce părere ai despre proiectul meu, Alicia?

– Nu ai nevoie de aprobarea mea. Nu sunt eu cea mai ascultătoare dintre nepoate?

– Da, atunci când fac ce vrei tu, şireato, spuse zâmbind comodorul, în timp ce se ridica pentru a se duce în camera lui.

Alicia mai rămase câteva minute pe terasă, dar, fie că această scenă produsese vreo surescitare febrilă, fie că Paul exercita într-adevăr asupra ei influenţa de care se temea comodorul, briza călduţă, trecând peste umerii ei acoperiţi numai de o mătase subţire, i se păru glacială, iar seara, simţindu-se rău, o rugă pe Vicè să întindă peste picioarele ei reci şi albe ca marmura una dintre acele cuverturi în carouri, fabricate la Veneţia.

Cu toate acestea, licuricii sclipeau în iarbă, greierii cântau, iar luna mare şi galbenă urca pe cer într-o pâclă de căldură.

XI

A doua zi după această întâmplare, Alicia, a cărei noapte nu fusese bună, de-abia atinse cu buzele băutura pe care Vicè i-o aducea în fiecare dimineaţă şi o aşeză încet pe măsuţa de lângă pat. Nu o încerca nici o durere anume, dar se simţea sfârşită. Era mai degrabă o moleşeală decât o boală şi ar fi fost pusă în încurcătură

dacă ar fi trebuit să înşiruie simptomele unui doctor. Îi ceru o oglindă lui Vicè, pentru că o fată se teme mai degrabă de deteriorarea pe care suferinţa o poate aduce frumuseţii ei decât de suferinţă în sine. Era extrem de palidă; doar două mici pete asemănătoare cu două petale de trandafiri bengalezi, căzute pe o ceaşcă cu lapte, alunecau pe paloarea ei. Ochii aveau un luciu neobişnuit, aprinşi de ultimele văpăi ale febrei, dar roşul buzelor era mult mai şters şi, ca să le readucă nuanţa, le muşcă cu dinţişorii ei de sidef.

Se ridică, se îmbrăcă într-o rochie de casă din caşmir alb, îşi înfăşură o eşarfă de mătase în jurul capului – pentru că, în ciuda căldurii care făcea greierii să cânte, îi mai era încă frig – şi se duse pe terasă la ora obişnuită, ca să nu stârnească atenţia veşnic la pândă a comodorului. Mâncă puţin, deşi nu îi era foame: cel mai mic semn de indispoziţie ar fi fost pus de sir Joshua Ward pe seama influenţei lui Paul, iar Alicia vroia neapărat să evite asta.

Apoi, sub pretext că lumina strălucitoare o obosea, se retrase în camera ei, nu fără a-şi fi asigurat de mai multe ori unchiul, bănuitor în privinţa acestui subiect, că se simţea admirabil.

„Admirabil... mă îndoiesc, îşi spuse comodorul în sinea lui după ce nepoata sa plecase. Era sidefie în jurul ochilor, avea mici pete de un roşu aprins pe pomeţi – la fel ca biata ei mamă, care pretindea şi ea că nu se simţise niciodată aşa de bine. Ce să fac? Să i-l iau pe Paul ar însemna s-o omor într-un alt fel. Să lăsăm natura să acţioneze. Alicia este atât de tânără! Da, dar tocmai pe

cele mai tinere şi mai frumoase are necaz bătrâna Mob; este geloasă ca o femeie. Dacă aş chema un doctor? Dar ce poate face medicina pentru un înger? Totuşi, toate simptomele supărătoare dispăruseră... Ah! Paul, afurisitule, dacă suflul tău a făcut să se plece această floare divină, te voi strânge de gât cu propriile mele mâini. Nancy nu a îndurat privirea niciunui *jettatore* şi totuşi a murit. Dacă va muri Alicia? Nu, asta nu se poate. Nu i-am făcut nimic lui Dumnezeu ca să-mi dea această durere cumplită. Când se va întâmpla asta, va fi trecut multă vreme de când voi dormi sub piatra mea *Sacred to the memory of sir Joshua Ward**, la umbra clopotniţei din locul meu de baştină. Şi ea va veni să plângă şi să se roage deasupra pietrei cenuşii pentru bătrânul comodor... Nu ştiu ce am, dar sunt trist şi al dracului de macabru în dimineaţa asta!"

Ca să alunge aceste gânduri negre, comodorul adăugă puţin rom de Jamaica în ceaiul care se răcise în ceaşcă şi ceru să i se aducă *huka***, distracţie nevinovată pe care nu şi-o îngăduia decât în absenţa Aliciei, a cărei delicateţe ar fi putut fi deranjată chiar şi de acest fum uşor şi parfumat.

Deja învolburase apa înmiresmată din recipient şi scosese câţiva norişori albăstrui de fum, când Vicè apăru anunţându-l pe contele Altavilla.

– Sir Joshua, spuse contele după primele saluturi, v-aţi gândit la cererea pe care v-am făcut-o alaltăieri?

*Sfinţită întru amintirea lui sir Joshua Ward (engl.).

**Pipă prelungă cu rezervor, un fel de narghilea folosită în India.

– M-am gândit, răspunse comodorul, dar, după cum ştiţi, domnul Paul d'Aspremont are cuvântul meu.

– Fără îndoială. Totuşi sunt cazuri când cuvântul este luat înapoi. De exemplu, atunci când bărbatul căruia i-a fost dat, dintr-un motiv sau altul, nu este aşa cum se credea la început.

– Conte, vorbiţi mai limpede.

– Mă dezgustă să învinuiesc un rival, dar, după discuţia pe care am avut-o, trebuie să înţelegeţi ce vreau să spun. Dacă l-aţi respinge pe domnul Paul d'Aspremont, m-aţi accepta drept ginere?

– Eu, cu siguranţă, dar nu-i la fel de sigur că miss Ward ar accepta această substituire. S-a îndrăgostit de acest Paul şi este şi vina mea, pentru că l-am sprijinit pe băiat, înainte de toate poveştile astea ridicole. Scuze, conte, pentru epitet, dar sunt într-adevăr întors pe dos.

– Vreţi să vă moară nepoata? întrebă Altavilla cu o voce emoţionată şi gravă.

– Ei, drăcie! Să-mi moară nepoata! strigă comodorul, sărind din fotoliu şi aruncând tubul de marochin al *huka*-ului.

Când era atinsă această coardă a lui sir Joshua Ward, vibra întotdeauna.

– Nepoata mea este grav bolnavă?

– Nu vă alarmaţi atât de repede, milord. Miss Alicia poate trăi, şi chiar foarte multă vreme.

– Foarte bine! M-aţi speriat.

– Dar cu o condiţie, continuă contele Altavilla. Să nu-l mai vadă pe domnul Paul d'Aspremont.

– Ah, iată *jettatura* care-şi face din nou apariţia! Din nefericire, miss Ward nu crede în ea.

– Ascultaţi-mă, spuse fără grabă contele Altavilla. Când am cunoscut-o pe miss Alicia la balul prinţului de Siracuza şi am simţit pentru ea o pasiune pe cât de respectuoasă, pe atât de înfocată, m-au impresionat mai întâi sănătatea palpabilă, bucuria de a trăi, viaţa înfloritoare care strălucea în toată persoana ei. Frumuseţea ei lumina şi plutea parcă într-o atmosferă de bine. Acea fosforescenţă o făcea să sclipească precum stelele. Le umbrea pe englezoaice, rusoaice, italience, şi n-am mai văzut-o decât pe ea. Distincţia britanică se adăuga graţiei senine şi puternice a zeiţelor antice – iertaţi toate aceste aluzii mitologice la descendentul unei colonii greceşti.

– Este adevărat că era minunată! Miss Edwina O'Herty, lady Eleonor Lilly, mistress Jane Strangford, prinţesa Vera Fedorovna Bariatinski erau să facă icter de ciudă, spuse comodorul încântat.

– Şi nu observaţi acum că frumuseţea ei are ceva suferind, că trăsăturile capătă o delicateţe nesănătoasă, că vinele mâinilor se desenează mai albastre decât ar trebui, că vocea are o armonie de o vibraţie îngrijorătoare şi de un farmec dureros? Elementul pământean se şterge şi-şi cedează locul elementului angelic. Miss Alicia devine de o perfecţiune eterică pe care, cu riscul să mă socotiţi prea concret, nu-mi place s-o văd la fetele de pe acest pământ.

Ceea ce spunea contele se potrivea atât de bine cu preocupările tainice ale lui sir Joshua Ward, încât acesta

rămase tăcut câteva clipe, pierdut parcă într-o visare profundă.

– Toate astea sunt adevărate. Deşi câteodată încerc să-mi fac iluzii, nu pot să nu fiu de acord.

– N-am terminat, spuse contele. Înainte de sosirea domnului d'Aspremont în Anglia, sănătatea lui miss Alicia a dat motive de îngrijorare?

– Niciodată: era cea mai sănătoasă şi mai veselă copilă din cele trei regate.

– Prezenţa domnului d'Aspremont coincide, după cum vedeţi, cu perioadele de boală care şubrezesc preţioasa sănătate a lui miss Ward. Nu vă cer dumneavoastră, care sunteţi nordic, să credeţi orbeşte într-o credinţă, prejudecată, superstiţie, dacă vreţi, a ţinuturilor noastre meridionale, dar recunoaşteţi măcar că aceste fapte sunt ciudate şi merită toată atenţia...

– Alicia nu poate fi bolnavă... din cauze naturale? întrebă comodorul, tulburat de raţionamentele insidioase ale lui Altavilla, dar oprit de un fel de ruşine englezească să adopte credinţa populară napolitană.

– Miss Ward nu este bolnavă. Este doar supusă unui fel de otrăvire prin priviri şi, chiar dacă domnul d'Aspremont nu este *jettatore*, tot are consecinţe dezastruoase.

– Ce pot să fac? Îl iubeşte pe Paul, râde de *jettatura* şi pretinde că un astfel de motiv nu poate fi dat unui om de onoare pentru a-l refuza.

– Nu am dreptul să am grijă de nepoata dumneavoastră. Nu-i sunt nici frate, nici rudă, nici logodnic, dar, dacă aş obţine consimţământul dumneavoastră, aş

face totuşi un efort ca s-o smulg acestei influenţe fatale. Oh, nu vă temeţi. Nu va fi nimic extravagant. Deşi tânăr, ştiu că nu trebuie să se facă zgomot când vine vorba de reputaţia unei tinere. Permiteţi-mi doar să păstrez tăcerea asupra planului meu. Aveţi încredere în lealitatea mea, cât să credeţi că nu va conţine nimic pe care un om de onoare să nu-l poată mărturisi.

– Prin urmare, o iubiţi mult pe nepoata mea? întrebă comodorul.

– Da, pentru că o iubesc fără speranţă. Îmi acordaţi libertatea de acţiune?

– Sunteţi un om necruţător, conte Altavilla. Ei bine, încercaţi să o salvaţi pe Alicia în felul dumneavoastră, nu mi se va părea un lucru rău, ci dimpotrivă foarte bun.

Contele se ridică, salută, se duse la trăsură şi-i spuse birjarului să-l ducă la hotelul Roma.

Cu coatele pe masă, cu capul în mâini, Paul era cufundat în cugetările cele mai dureroase. Văzuse cele două-trei picături roşii pe batista Aliciei şi, obsedat de fixaţia lui, îşi reproşa dragostea ucigaşă, se acuza că acceptă devotamentul acestei fete frumoase, hotărâtă să moară pentru el, şi se întreba prin ce sacrificiu supraomenesc ar putea răsplăti această admirabilă abnegaţie.

Paddy, servitorul aducând a jocheu, îi întrerupse meditaţia aducând cartea de vizită a contelui Altavilla.

– Contele Altavilla! Ce o fi vrând de la mine? se întrebă Paul, extrem de surprins. Să intre.

Când napolitanul apăru în pragul uşii, domnul d'Aspremont îşi ascunsese surprinderea sub acea mască

de indiferenţă glacială, care le slujeşte oamenilor de lume să-şi camufleze părerile.

Cu o politeţe distantă, îi arătă contelui un fotoliu, se aşeză şi el şi aşteptă în tăcere, cu privirile aţintite asupra vizitatorului.

– Domnule, începu contele, jucându-se cu brelocurile de la ceas. Ceea ce am să vă spun este atât de straniu, de nepotrivit, de deplasat, încât aţi avea dreptul să mă aruncaţi pe fereastră. Să nu faceţi acest gest brutal, pentru că sunt gata să vă dau satisfacţie ca un om civilizat.

– Ascult, domnule, cu condiţia să profit mai târziu de oferta pe care mi-o faceţi, dacă vorbele dumneavoastră nu-mi plac, răspunse Paul, fără ca vreun muşchi să i se mişte pe faţă.

– Sunteţi *jettatore!*

La aceste cuvinte, o paloare verde acoperi brusc faţa domnului d'Aspremont. Cercuri roşii apărură în jurul ochilor săi; sprâncenele i se apropiară, cuta de pe frunte se adânci şi din pupile îi ţâşniră nişte luminiţe sulfuroase. Se ridică pe jumătate, iar mâinile crispate lăsară urme pe braţele de mahon ale fotoliului. Era într-atât de înfiorător, încât Altavilla, deşi curajos, apucă una din crenguţele bifurcate de coral agăţate de lanţul de la ceas şi îndreptă instinctiv vârfurile către interlocutorul său.

Cu un suprem efort de voinţă, domnul d'Aspremont se aşeză din nou şi spuse:

– Aveaţi dreptate, domnule. Aceea este răsplata pe care ar merita-o o astfel de insultă, dar voi avea răbdare să aştept satisfacţie într-alt mod.

– Credeţi-mă, continuă contele, n-am făcut unui gentleman acest afront, care nu poate fi spălat decât în sânge, fără a avea motivele cele mai serioase. O iubesc pe miss Alicia Ward.

– Ce-mi pasă mie?

– Vă pasă, într-adevăr, foarte puţin, pentru că sunteţi iubit. Dar eu, don Felipe Altavilla, vă interzic s-o mai vedeţi pe miss Alicia Ward.

– Nu primesc ordine din partea dumneavoastră.

– Ştiu, răspunse contele napolitan. În plus, sper că nu mă veţi asculta.

– Atunci care este motivul care vă face să vă purtaţi astfel? întrebă Paul.

– Am convingerea că *fascino,* cu care din nefericire sunteţi înzestrat, o influenţează în mod fatal pe miss Ward. Este o idee absurdă, o prejudecată demnă de Evul Mediu, care trebuie să vi se pară foarte ridicolă. N-am să discut despre asta cu dumneavoastră. Ochii vi se îndreaptă spre miss Ward şi îi aruncă fără voia dumneavoastră această privire funestă care o va face să moară. Nu am nici un alt mijloc de a împiedica acest trist rezultat decât căutându-vă ceartă fără motiv. În secolul al XVI-lea, aş fi pus să fiţi omorât de unul dintre ţăranii mei de la munte, dar astăzi aceste obiceiuri nu mai sunt la modă. M-am gândit chiar să vă rog să vă întoarceţi în Franţa. Ar fi fost prea naiv din partea mea: aţi fi râs de rivalul care v-ar fi spus să plecaţi şi să-l lăsaţi cu logodnica dumneavoastră, sub pretext de *jettatura.*

În timp ce contele Altavilla vorbea, Paul d'Aspremont se simţea pătruns de o groază ascunsă – prin urmare el, creştin, era pradă puterilor Iadului şi Diavolul privea prin ochii săi! Împrăştia nenorociri, dragostea lui ucidea! Pentru o clipă, minţile i se tulburară, iar nebunia îşi întinse aripile în interiorul craniului său.

– Conte, pe onoarea dumneavoastră, sunteţi sigur de ceea ce spuneţi? strigă d'Aspremont după câteva clipe de meditare, pe care napolitanul le respectă.

– Pe onoarea mea, sunt sigur!

– Oh, atunci este adevărat! îşi spuse Paul în sinea lui. Sunt aşadar un asasin, un demon, un vampir! Omor această făptură cerească, îl aduc la disperare pe bătrân! – şi fu cât pe ce să-i promită contelui că nu o va mai revedea pe Alicia, dar respectul de sine şi gelozia care se trezeau în inima lui îi opriră vorbele pe buze.

– Conte, nu vă ascund faptul că mă duc într-un suflet la miss Ward.

– Nu vă voi lua de guler ca să vă împiedic. M-aţi scutit adineauri de actele de violenţă şi vă sunt recunoscător, dar aş fi încântat să vă întâlnesc mâine, la ora şase, în ruinele de la Pompei; de exemplu, sala termelor este un loc potrivit. Ce armă preferaţi? Sunteţi ofensatul: spadă, sabie sau pistol?

– Ne vom bate cu cuţitul şi legaţi la ochi, despărţiţi de o batistă pe care o vom ţine amândoi de câte un capăt. Trebuie să egalizăm şansele. Eu sunt *jettatore*; v-aş putea ucide doar privindu-vă, domnule conte!

Paul d'Aspremont izbucni într-un râs strident, deschise uşa şi dispăru.

XII

Alicia se instalase într-o cameră scundă a casei, ai cărei pereţi erau decoraţi cu acele peisaje pictate care, în Italia, înlocuiesc tapetul. Rogojini din pai de Manila acopereau podeaua. O masă – pe care era pus un covoraş turcesc şi unde se îngrămădeau poeziile lui Coleridge, Shelley, Tennyson şi Longfellow –, o oglindă cu ramă veche şi câteva scaune de trestie constituiau tot mobilierul. Storuri de stuf chinezesc, decorate cu pagode, stânci, sălcii, cocori şi dragoni, potrivite pe măsura ferestrelor şi pe jumătate ridicate, cerneau o lumină plăcută. O creangă de portocal, încărcată de flori, pe care fructele începând să rodească le făceau să cadă, pătrundea pur şi simplu în cameră şi se întindea ca o cunună deasupra capului Aliciei, scuturându-şi ninsoarea parfumată.

Încă puţin suferindă, tânăra era întinsă pe o canapea îngustă, lângă fereastră. Două sau trei perne marocane îi sprijineau spatele, ridicând-o pe jumătate; o cuvertură veneţiană îi acoperea cast picioarele. Aşezată astfel, îl putea primi pe Paul fără să încalce legile virtuţii englezeşti.

Cartea începută alunecase din mâna neatentă a Aliciei; ochii ei pluteau vag sub genele lor lungi şi păreau a privi într-o altă lume. Simţea acea oboseală aproape senzuală care vine după accesele de febră şi singura ei ocupaţie era să mestece florile de portocal pe care le strângea de pe cuvertură şi al căror parfum amar îi plăcea. Nu există oare o Venus mestecând trandafiri, de Schiavone? Ce replică plină de farmec ar fi putut face

un pictor modern tabloului bătrânului venețian, redând-o pe Alicia mușcând ușurel din florile de portocal!

Se gândea la domnul d'Aspremont și se întreba dacă într-adevăr va trăi destul ca să-i fie soție. Asta nu pentru că ar fi dat crezare influenței nemiloasei *jettatura*, dar se simțea cuprinsă fără voia ei de presimțiri sumbre: chiar în noaptea aceea, avusese un vis a cărui impresie nu se ștersese la deșteptare.

În vis, era întinsă în pat, dar trează, și își îndrepta ochii spre ușa camerei ei, presimțind că urma să vină cineva. După două sau trei minute de așteptare încordată, văzuse desprinzându-se din cadrul întunecat al ușii o formă zveltă și albă, care, mai întâi transparentă și lăsând, asemeni unei ceți ușoare, să se vadă prin ea obiectele, devenise apoi mai consistentă, în timp ce înainta către pat.

Umbra era îmbrăcată cu o rochie de muselină, ale cărei falduri atârnau până la pământ. Spirale lungi de păr negru, pe jumătate desfăcute, se prelingeau de-a lungul obrajilor ei palizi, însemnați de două mici pete roșii pe pomeți. Culoarea gâtului și a pieptului era atât de albă, încât se confunda cu rochia și nu s-ar fi putut spune unde se termina pielea și unde începea țesătura. Un lănțișor venețian aproape imperceptibil îi încercuia gâtul subțire cu un delicat fir de aur. În mâna plăpândă și cu vine albastre ținea o floare – un trandafir – ale cărei petale se desprindeau și cădeau ca niște lacrimi.

Alicia nu-și cunoscuse mama, care murise la un an după ce-o adusese pe lume, dar adeseori contemplase o miniatură ale cărei culori estompate, șterse, de

un galben-sidefiu și palide ca amintirea morților, te făceau să te gândești mai curând la portretul unei umbre decât la cel al unei ființe vii. Înțelese că acea femeie care intra astfel în casă era Nancy Ward, mama ei. Rochia albă, lănțișorul, floarea din mână, părul negru, obrajii marmoreeni, nimic nu lipsea: era miniatura mărită care se mișca, dând visului, întreagă, senzația de realitate.

O afecțiune amestecată cu spaimă făcea să tresalte pieptul Aliciei. Voia să-și întindă brațele către umbră, dar, grele ca marmura, nu se puteau desprinde de patul pe care se odihneau. Încerca să vorbească, dar limba-i nu îngăima decât silabe nedeslușite.

După ce puse trandafirul pe măsuța rotundă, Nancy îngenunche lângă pat și-și așeză capul pe pieptul Aliciei, ascultând suflul plămânilor, numărând bătăile inimii. Obrazul rece al umbrei îi producea fetei, îngrozită de această examinare tăcută, senzația unei bucăți de gheață.

Vedenia se ridică, aruncă o privire dureroasă asupra fetei și, numărând petalele trandafirului din care deja se mai desprinseseră câteva, spuse:

– Nu a mai rămas decât una.

Apoi somnul își întinsese țesătura întunecată între umbră și fata adormită, și toate se amestecaseră în noapte.

Sufletul mamei sale venise oare s-o prevină și s-o ia cu sine? Ce însemna acea frază misterioasă ce ieșise din gura umbrei: „Nu a mai rămas decât una.“? Acel palid trandafir care-și pierduse petalele era simbolul vieții sale? Straniul vis, cu spaimele lui grațioase și

farmecul lui înfiorător, spectrul încântător, îmbrăcat în muselină, ce număra petalele florii, preocupau imaginația fetei. Un nor de melancolie plutea pe fruntea ei frumoasă și presentimente nelămurite o atingeau ușor cu aripile lor negre.

Ramul acela de portocal, care-și scutura florile pe ea, nu avea și el o semnificație funebră? Micile steluțe pure nu urmau să înflorească sub vălul ei de mireasă? Întristată și gânditoare, Alicia își îndepărtă de buze floarea pe care o mușca; floarea era deja îngălbenită și veștejită...

Se apropia ora vizitei domnului d'Aspremont. Miss Ward făcu un efort, își însenină fața, își răsuci buclele cu degetele, aranjă cutele șifonate ale eșarfei de mătase și luă din nou cartea în mână, ca să aibă o ocupație.

Paul intră și miss Ward îl primi cu o înfățișare veselă, nevrând ca el să se alarmeze pentru faptul că o găsea culcată, întrucât s-ar fi crezut fără îndoială pricina bolii. Scena pe care tocmai o avusese cu contele de Altavilla îi dădea lui Paul un aspect enervat și crâncen, care o făcu pe Vicè să repete semnul, dar zâmbetul afectuos al Aliciei destrămă curând norul.

– Sper că nu sunteți grav bolnavă, îi spuse el lui miss Ward, așezându-se lângă ea.

– Oh, nu-i nimic, doar puțină oboseală. Ieri a bătut sirocco-ul și vântul ăsta din Africa mă vlăguiește, dar veți vedea cât de bine mă voi simți în *cottage*-ul nostru din Lincolnshire! Acum sunt puternică, vom vâsli fiecare pe rând pe heleșteu!

Spunând aceste cuvinte, Alicia nu putu să-și înăbușe cu totul o ușoară tuse convulsivă.

Domnul d'Aspremont păli și își întoarse privirile.

– Paul, nu v-am dat niciodată nimic, spuse în continuare Alicia, în timp ce-și scotea din degetul deja slăbit un inel de aur foarte simplu. Luați acest inel și purtați-l în amintirea mea. S-ar putea să vă vină, pentru că aveți mâini de femeie. La revedere! Mă simt ostenită și aș vrea să încerc să dorm. Veniți să mă vedeți mâine.

Paul plecă profund întristat – eforturile Aliciei de a-și ascunde suferința fuseseră inutile. O iubea nebunește pe miss Ward și o omora! Acest inel pe care ea tocmai i-l dăduse nu era oare unul de logodnă pentru lumea cealaltă?

Rătăcea pe mal pe jumătate nebun, visând să fugă, să intre într-o mănăstire de trapiști și să-și aștepte acolo moartea, așezat pe coșciug, fără să-și ridice vreodată gluga rasei. Se considera ingrat și laș că nu-și sacrifica dragostea și că abuza astfel de eroismul Aliciei: ea știa totul, știa că el nu este decât un *jettatore*, cum afirmase contele Altavilla, și, cuprinsă de o milă angelică, nu-l respingea!

„Da, își spunea el, acest napolitan, acest frumos conte pe care ea îl disprețuiește, este cu adevărat îndrăgostit. Dragostea lui o umbrește pe a mea: pentru a o salva pe Alicia, nu a ezitat să mă atace, să mă provoace, pe mine, un *jettatore*, adică, după părerile lui, o ființă la fel de teribilă ca un demon. Vorbind cu mine, se juca cu amuletele și privirea acestui faimos duelist, care a lăsat fără suflare trei oameni, se pleca întâlnind-o pe a mea."

Întors la hotelul Roma, Paul scrise câteva scrisori, întocmi un testament prin care îi lăsa lui miss Alicia Ward tot ce avea, cu excepţia unui legat pentru Paddy, şi făcu pregătirile necesare unui gentilom care trebuie să aibă, în ziua următoare, un duel pe viaţă şi pe moarte.

Deschise cutiile de palisandru în care armele sale erau aşezate în compartimente căptuşite cu serj verde, mişcă din loc săbii, pistoale, cuţite de vânătoare şi găsi în sfârşit două stilete corsicane absolut identice, pe care le cumpărase ca să le dea cadou unor prieteni.

Erau două lame de oţel curat, masive către mâner, ascuţite pe ambele părţi spre vârf, încrustate, straniu de înfiorătoare şi montate cu grijă. Paul mai alese trei eşarfe şi împachetă totul.

Apoi îl preveni pe Scazziga să fie gata dis-de-dimineaţă pentru o excursie la ţară.

– Oh! îşi spune el trântindu-se îmbrăcat pe pat, să dea Dumnezeu să mor în acest duel! Dacă aş avea fericirea să fiu ucis, Alicia ar trăi!

XIII

Oraş mort, Pompeiul nu se trezeşte dimineaţa ca oraşele pline de viaţă şi, cu toate că s-a îndepărtat pe jumătate cenuşa care îl acoperea de atâtea veacuri, chiar şi atunci când se risipeşte noaptea rămâne adormit în patul său funebru.

Turiştii de toate naţiile, care îl vizitează în timpul zilei, stau încă întinşi în aşternuturi la acea oră, complet

frânţi de osteneală excursiilor lor, iar aurora, ridicându-se deasupra ruinelor oraşului mumie, nu străluceşte pe nici o faţă omenească. Doar şopârlele, agitându-şi cozile, se târăsc de-a lungul pereţilor, aleargă pe mozaicurile stricate, fără să le pese de *cave canem** scris în pragul caselor nelocuite, şi salută cu veselie primele raze de soare. Aceste vietăţi sunt locuitorii care au urmat cetăţenilor de altădată şi s-ar spune că Pompeiul nu fusese exhumat decât pentru ele anume.

Este un spectacol ciudat să vezi, la lumina azuriu-trandafirie a dimineţii, acest cadavru de oraş, încremenit în mijlocul plăcerilor, activităţilor şi civilizaţiei sale şi care n-a suferit descompunerea lentă a ruinelor obişnuite. Fără să vrei, îţi pare că proprietarii acestor case, conservate până la cele mai mici amănunte, vor ieşi din locuinţele lor, în straiele lor greceşti sau romane; că acele care, ale căror făgaşuri lăsate de roţi le vezi pe dale, se vor pune în mişcare; că băutorii vor intra în thermopole, unde urma ceştilor este încă întipărită pe marmura tejghelei. Ca prin vis, păşeşti în miezul trecutului. La colţul străzilor, citeşti, înscris cu litere roşii, afişul anunţând reprezentaţia zilei – doar că ziua a trecut de mai bine de şaptesprezece secole. În lumina născândă a zorilor, dansatoarele pictate pe ziduri par să-şi agite crotalii şi, cu vârful piciorului alb, să-şi înalţe, ca pe o spumă trandafirie, marginea veşmântului, crezând fără îndoială că lampadarele se aprind pentru orgiile din triclinium. Reprezentările lui Venus, satirii, personajele

*Câine rău (lat.).

eroice sau groteşti, însufleţite de o rază, încearcă să-i înlocuiască pe locuitorii dispăruţi şi să ofere oraşului mort o populaţie pictată. Umbrele colorate tremură de-a lungul pereţilor, iar mintea poate, pentru câteva minute, să se lase amăgită de o nălucire a lumii antice. Dar, în ziua aceea, spre marea groază a şopârlelor, seninătatea matinală a Pompeiului fu tulburată de un vizitator ciudat: o trăsură se opri la intrarea Căii Mormintelor; Paul coborî din ea şi se îndreptă pe jos spre locul de întâlnire.

Venise mai devreme şi, cu toate că ar fi trebuit să fie preocupat de cu totul altceva decât de arheologie, nu se putea abţine, în timp ce mergea, să nu observe nenumărate amănunte pe care poate nu le-ar fi băgat în seamă într-o situaţie obişnuită. Simţurile, pe care sufletul nu le mai controlează şi care lucrează atunci pentru ele, au câteodată o luciditate neobişnuită. Pe drumul spre execuţie, condamnaţii la moartea zăresc o floricică crescută între crăpăturile pavajului, un număr pe nasturele unei uniforme, o greşeală de ortografie pe o firmă sau orice alt lucru copilăresc, care, atunci, capătă pentru ei o importanţă extraordinară.

Domnul d'Aspremont trecu prin faţa vilei lui Diomede, a mormântului lui Mammia, pe lângă hemiciclurile funerare, pe lângă poarta antică a cetăţii, pe lângă casele şi prăvăliile răspândite de-a lungul Căii Consulare, aproape fără să le privească şi totuşi imagini colorate şi vii ale acestor monumente ajungeau în creierul lui cu o limpezime desăvârşită. Vedea totul, şi coloanele canelate date până la jumătate cu stuc roşu sau galben, şi frescele, şi inscripţiile de pe ziduri; un

anunţ de închiriere, scris cu roşu, i se întipărise aşa de adânc în memorie, încât buzele lui repetau maşinal cuvintele latineşti, fără să le acorde vreun sens anume.

Oare gândul duelului îl stăpânea pe Paul într-atât? Nicidecum, nici măcar nu se gândea la el; mintea lui era în altă parte: în parloarul de la Richmond. Îi întindea comodorului scrisoarea de recomandare, iar miss Ward îl privea pe ascuns. Purta o rochie albă şi flori de iasomie îi împodobeau părul. Ce tânără, frumoasă şi sănătoasă era... atunci!

Băile antice se află la capătul Căii Consulare, aproape de strada Fortunei; domnul d'Aspremont le găsi fără greutate. Intră în sala boltită, pe care o împrejmuia un rând de nişe formate din atlaşi de lut ars, care susţineau o arhitravă ornată cu frunze şi copii. Plăcile din marmură, mozaicurile, trepiedele de bronz au dispărut. N-au mai rămas din străvechea somptuozitate decât atlaşii de argilă şi zidurile goale, precum acelea ale unui mormânt; o lumină tulbure venind de la o ferestruică rotundă, care tăia ca un disc din albastrul cerului, alunecă licărind pe dalele sparte ale pavajului.

Aici veneau femeile din Pompei, după baie, să-şi usuce frumoasele corpuri jilave, să-şi aranjeze coafurile, să-şi pună tunicile şi să-şi zâmbească în arama lustruită a oglinzilor. O scenă de un cu totul alt gen urma să se petreacă acolo şi sângele trebuia să curgă pe pardoseala unde curgeau cândva parfumuri.

După câteva momente, apăru contele Altavilla: ţinea în mână o cutie cu pistoale şi sub braţ două săbii, întrucât nu-i venea să creadă că propunerea domnului

Paul d'Aspremont fusese serioasă. O luase drept o persiflare mefistofelică, un sarcasm drăcesc.

– La ce folosesc pistoalele şi săbiile, conte? întrebă Paul văzând acea panoplie. Nu ne înţelesesem asupra unui alt mod de luptă?

– Ba da, dar m-am gândit că poate vă veţi răzgândi. Nu a mai avut loc un astfel de duel.

– Chiar dacă îndemânarea noastră ar fi egală, starea mea îmi dă prea multe avantaje asupra dumneavoastră, răspunse Paul cu un surâs amar. Nu vreau să abuzez de ea. Iată nişte stilete pe care le-am adus. Examinaţi-le, sunt perfect identice. Iată nişte eşarfe ca să ne legăm la ochi. Uitaţi-vă, sunt groase şi privirea mea nu va putea străbate ţesătura.

Contele Altavilla făcu un semn de aprobare.

– Nu avem martori, spuse Paul, şi unul dintre noi nu va mai ieşi viu din acest beci. Să scriem fiecare un bilet care să ateste lealitatea luptei – învingătorul îl va aşeza pe pieptul mortului.

– Bună precauţie! răspunse zâmbind napolitanul, scriind câteva rânduri pe o foaie a carnetului lui Paul, care îndeplini la rândul său aceeaşi formalitate.

După aceea, adversarii îşi dădură jos vestoanele, se legară la ochi, luară stiletele şi apucară fiecare câte un capăt al eşarfei, groaznică legătură între urile lor.

– Sunteţi pregătit? îl întrebă domnul d'Aspremont pe contele Altavilla.

– Da, răspunse napolitanul cu o voce perfect calmă.

Curajul lui don Felipe Altavilla fusese deja încercat, iar el nu se temea pe lume decât de *jettatura*. Această luptă pe orbeşte, care ar fi făcut pe oricine să tremure de groază, nu-l tulbură câtuşi de puţin. S-ar fi zis că dă cu banul, punându-şi viaţa drept miză, dar astfel nu avea neplăcerea să vadă ochiul sălbatic al adversarului său săgetându-l cu privirea lui gălbuie.

Cei doi luptători întinseră stiletele, iar eşarfa care-i unea în bezna adâncă se întinse cu putere. Instinctiv, Paul şi contele îşi îndepărtaseră piepturile, singura apărare posibilă în acest duel atât de straniu. Braţele le coborâră fără să fi atins altceva decât aerul.

Lupta aceasta în întuneric, în care fiecare îşi presimţea moartea fără a o vedea venind, era îngrozitoare. Înverşunaţi şi tăcuţi, cei doi adversari se dădeau înapoi, se învârteau, săreau, se ciocneau câteodată, fără să nimerească sau depăşindu-şi ţinta. Nu se auzeau decât zgomotul paşilor şi respiraţia tăiată.

La un moment dat, Altavilla simţi cum vârful stiletului său întâlneşte ceva. Se opri, crezând că-şi ucisese rivalul, şi aşteptă căderea trupului, dar nu izbise decât peretele.

– Drace! Eram sigur că v-am străpuns dintr-o partea într-alta, spuse el aşezându-se din nou în gardă.

– Nu vorbiţi, spuse Paul, vocea dumneavoastră mă ghidează.

Şi lupta se reluă.

Dintr-odată, adversarii simţiră că nu mai erau legaţi. O lovitură a lui Paul retezase eşarfa.

– Să ne oprim! strigă napolitanul. Nu mai suntem legaţi, eşarfa a fost tăiată.

– Ce importanţă are? Să continuăm, spuse Paul.

Se lăsă o tăcere mohorâtă. Nici d'Aspremont, nici contele ca adversari integri, nu voiau să profite de indiciile oferite de schimbul lor de cuvinte. Făcură câţiva paşi pentru a li se pierde urma şi începură din nou să se caute în întuneric.

Piciorul lui d'Aspremont mişcă o pietricică. Acest zgomot uşor îi arătă napolitanului, care-şi agita pumnalul la întâmplare, încotro trebuia să-şi îndrepte lovitura. Încordându-se ca să aibă mai mult elan, Altavilla se năpusti ca un tigru şi întâlni stiletul lui d'Aspremont.

Paul îşi pipăi vârful armei şi-l simţi umed... Paşi nesiguri răsunară greoi pe dale. Se auzi un suspin dureros şi un corp căzu secerat.

Cuprins de groază, Paul coborî legătura care-i acoperea ochii şi îl văzu pe contele Altavilla palid, nemişcat, întins pe spate şi cu cămaşa năclăită, în dreptul inimii, de o mare pată însângerată.

Frumosul napolitan murise.

Domnul d'Aspremont puse pe pieptul lui Altavilla biletul care dovedea că duelul fusese cinstit şi ieşi din băile antice mai palid în plin soare decât era sub clar de lună criminalul lui Prud'hon*, urmărit de Eriniile răzbunătoare.

*Aluzie la tabloul lui Pierre-Paul Prud'hon (1758-1823), *Justiţia şi judecata divină pedepsind crima*, expus la Salonul din 1808.

XIV

Cam pe la două după-amiază, o ceată de turişti englezi, călăuziţi de un cicerone, vizitau ruinele de la Pompei. Tribul insular, compus din tată, mamă, trei fetişcane, doi băieţei şi un văr, parcursese deja, cu o căutătură verde-albăstruie şi nepăsătoare – în care se citea acea adâncă plictiseală care caracterizează rasa britanică –, amfiteatrul, teatrul de tragedie şi de cânt, atât de surprinzător suprapuse, cazarma plină de caricaturi făcute de militarii din corpul de gardă, ca să-şi umple răgazurile, Forum-ul, surprins în timpul reparaţiilor, bazilica, templele lui Venus şi al lui Jupiter, Panteonul şi prăvăliile care îl înconjoară. Fără un cuvânt, toţi comparau cu *Murray** explicaţiile guralivului cicerone şi de-abia mai aruncau o privire la coloane, la fragmentele de statui, mozaicuri, fresce şi inscripţii.

Ajunseră în sfârşit la băile antice, descoperite în 1824, după cum le atrăsese atenţia ghidul.

– Aici erau băile de aburi, acolo, cuptorul care încălzea apa, mai încolo, sala cu temperatură potrivită.

Aceste detalii, date în dialect napolitan împănat cu terminaţii englezeşti, nu păreau să-i intereseze prea mult pe vizitatori, care se şi întorseseră să plece, când miss Ethelwina, cea mai mare dintre domnişoare, o tânără cu părul de un blond cânepiu şi piele împestriţată

*Murray – fiul lui John Murray, editorul englez al lui Byron – a publicat o vastă colecţie de *Ghiduri ale călătorului.*

de pistrui, se dădu doi paşi înapoi, cu un aer pe jumătate şocat, pe jumătate speriat, şi exclamă:

– Un bărbat!

– Fără îndoială, e vreunul dintre muncitorii de la săpăturile arheologice căruia locul i s-a părut potrivit pentru siestă; sub bolta asta găseşte răcoare şi umbră. Să nu vă fie frică, domnişoară, spuse ghidul împingând cu piciorul corpul întins pe podea. Hei, trezeşte-te, leneşule, şi lasă-le pe domniile lor să treacă.

Presupusul adormit nu se mişcă.

– Nu-i un om adormit, ci un mort, spuse unul dintre băieţi care, fiind mai scund, sesiza mai bine pe întuneric înfăţişarea cadavrului.

Ciceronele se apleca asupra cadavrului şi se ridică brusc, schimbat la faţă.

– Un om asasinat! strigă el.

– Oh! Este foarte neplăcut să te găseşti în faţa unor astfel de lucruri. Îndepărtaţi-vă, Ethelwina, Kitty, Bess, spuse mistress Bracebridge. Nu se cuvine ca nişte tinere binecrescute să privească un spectacol atât de nepotrivit. Chiar nu există poliţie în ţara asta! *Coroner*-ul* ar fi trebuit să ridice corpul.

– O hârtie! spuse laconic vărul ţeapăn, înalt şi stângaci precum *laird*-ul** din Dumbidike, din *Închisoarea din Edinburg****.

*Ofiţer al poliţiei judiciare, care, în ţările anglo-saxone, anchetează în numele Coroanei.

**Proprietarul unui conac în Scoţia.

***Roman de Walter Scott, apărut în 1818.

– Într-adevăr, spuse ghidul luând biletul aşezat pe pieptul lui Altavilla, o hârtie cu câteva rânduri scrise.

– Citiţi, spuseră în cor insularii, a căror curiozitate era aţâţată la maxim.

Nimeni să nu fie urmărit şi învinovăţit de moartea mea. Dacă acest bilet este găsit pe rană, am căzut într-un duel leal.

Semnat FELIPE, conte de ALTAVILLA.

– Era din lumea bună; ce păcat! suspină mistress Bracebridge, pe care calitatea de conte a mortului o impresiona.

– Şi arăta bine, murmură pentru sine Ethelwina, domnişoara cu pistrui.

– N-o să te mai vaiţi, îi spuse Bess lui Kitty, de lipsa neprevăzutului în călătorii: este adevărat că n-am fost opriţi de tâlhari pe drumul de la Terracina la Fondi, dar un tânăr nobil străpuns de un stilet în ruinele de la Pompei e o aventură. Este vorba cu siguranţă de-o rivalitate în dragoste; cel puţin vom avea ceva italian, romantic şi pitoresc de povestit prietenelor noastre. Voi face un desen după scenă, în albumul meu, iar tu vei adăuga crochiului nişte stanţe enigmatice, în stilul lui Byron.

– Ce mai, zise ghidul, lovitura a fost dată bine, de jos în sus; după toate regulile, nimic de spus.

Aşa sună discursul funebru al contelui Altavilla.

Câţiva muncitori, înştiinţaţi de ghid, se duseră să anunţe justiţia, iar corpul bietului Altavilla fu transportat la castelul lui, lângă Salerne.

În ceea ce-l priveşte pe domnul d'Aspremont, el ajunsese la trăsură cu ochii deschişi ca un somnambul,

fără să vadă nimic. S-ar fi zis că este o statuie care merge. Deşi la vederea cadavrului simţise acea groază religioasă pe care o inspiră moartea, nu se simţea vinovat, iar remuşcarea nu-i sporea disperarea. Provocat astfel încât să nu poată refuza, nu acceptase acest duel decât sperând să-şi piardă viaţa, de acum odioasă. Înzestrat cu o privire fatală, voise un duel orb, pentru ca doar soarta să fie răspunzătoare. Mâna lui nici măcar nu lovise; adversarul său se aruncase singur în ascuţişul armei! Îl compătimea pe contele Altavilla, ca şi cum n-ar fi avut nimic de-a face cu moartea lui. „Stiletul meu l-a ucis, îşi spunea el, dar, dacă l-aş fi privit la un bal, o lustră s-ar fi desprins din tavan şi i-ar fi crăpat capul. Sunt nevinovat ca trăsnetul, ca avalanşa, ca un arbore ale cărui fructe sunt otrăvitoare, ca toate forţele destructive, dar inconştiente. Niciodată dorinţele mele n-au fost răuvoitoare, inima mi-e plină de dragoste şi intenţii bune, dar sunt conştient că fac rău. Tunetul nu ştie că ucide; eu, om, făptură inteligentă, nu am o datorie riguroasă de îndeplinit faţă de mine însumi? Trebuie să mă citez în faţa propriului meu tribunal şi să mă interoghez. Pot să rămân pe acest pământ unde nu aduc decât nenorociri? Dumnezeu m-ar osândi la chinurile iadului dacă m-aş omorî din dragoste pentru semenii mei? Întrebare necruţătoare şi adâncă pe care nu îndrăznesc să o dezleg; mi se pare că, în poziţia mea, moartea intenţionată este scuzabilă. Dar dacă mă înşel? Aş fi lipsit pe vecie de vederea Aliciei, pe care atunci aş putea-o privi fără să-i fac rău, deoarece ochii inimii nu au *fascino*. Este un risc pe care nu mi-l pot asuma."

O idee neaşteptată trecu prin mintea nefericitului *jettatore* şi-i întrerupse monologul interior. Trăsăturile i se destinseră; seninătatea imuabilă care urmează după marile hotărâri îi netezi fruntea palidă: luase o hotărâre supremă.

„Fiţi osândiţi, ochi ai mei, de vreme ce sunteţi asasini. Dar, înainte de a vă închide pentru totdeauna, săturaţi-vă de lumină, contemplaţi soarele, cerul albastru, marea nesfârşită, lanţurile azurii ale munţilor, pomii înverziţi, orizontul nedesluşit, colonadele palatelor, coliba pescarului, îndepărtatele insule din golf, vela albă care scapă naufragiului, Vezuviul cu panaşul său de aburi. Uitaţi-vă la ele, ca să vă amintiţi toate aceste privelişti fermecătoare pe care nu le veţi mai putea vedea. Studiaţi fiecare formă şi fiecare culoare, oferiţi-vă o ultimă sărbătoare. Astăzi, funeşti sau nu, puteţi să vă opriţi asupra tuturor; îmbătaţi-vă cu splendidul spectacol al creaţiei! Mergeţi, priviţi, plimbaţi-vă. Cortina va cădea între voi şi decorul Universului!"

În acel moment, trăsura mergea de-a lungul ţărmului; golful însorit sclipea, cerul părea tăiat dintr-un singur safir; o frumuseţe fără seamăn îmbrăca fiecare lucru.

Paul îi spuse lui Scazziga să oprească: coborî, se aşeză pe o stâncă şi privi îndelung, îndelung, îndelung, ca şi cum ar fi vrut să monopolizeze infinitul. Ochii i se scăldau în spaţiu şi lumină, se mişcau ca de extaz, se impregnau de licăriri, se îmbibau cu soare! Noaptea care urma nu avea să mai aibă zori pentru el.

Smulgându-se acestei contemplaţii tăcute, domnul d'Aspremont se urcă în trăsură şi se duse la miss Alicia Ward.

Ea era, ca şi în ajun, întinsă pe canapeaua ei îngustă, în sala scundă pe care am descris-o deja. Paul se aşeză în faţa ei şi, de data aceasta, nu-şi mai ţinu privile în pământ, cum făcea de când devenise conştient de *jettatura* lui.

Frumuseţea atât de perfectă a Aliciei se spiritualiza datorită suferinţei. Femeia aproape dispăruse, ca să facă loc îngerului: carnea îi era transparentă, eterată, luminoasă; sufletul se vedea prin ea ca licărirea unei lămpi de alabastru. Ochii ei aveau nemărginirea cerului şi sclipirea unei stele. Abia dacă viaţa îşi mai punea semnătura roşie pe stacojiul buzelor.

Un zâmbet divin îi lumină gura, ca o rază de soare învăluind un trandafir, când văzu privirile logodnicului ei învăluind-o într-o lungă dezmierdare. Crezu că Paul gonise în sfârşit ideile-i funeste despre *jettatura* şi că se întorcea fericit şi încrezător ca în primele zile. Îi întinse mânuţa ei palidă şi firavă domnului d'Aspremont şi el o reţinu.

– Deci nu vă mai temeţi de mine? îl întrebă ea cu o ironie blândă pe Paul, ai cărui ochi erau în continuare aţintiţi asupra ei.

– O, lasă-mă să te privesc, răspunse domnul d'Aspremont cu o voce stranie, în timp ce îngenunchea lângă canapea. Lasă-mă să mă îmbăt cu această nespusă frumuseţe!

Şi contempla cu pasiune buclele lucioase şi negre ale Aliciei, frumoasa-i frunte pură ca o marmură grecească, ochii de un albastru întunecat ca azurul unei nopţi senine, nasul cu o linie atât de fină, gura ale cărei perle erau pe jumătate dezvelite de un zâmbet suferind, gâtul mlădios ca de lebădă. Părea că notează fiecare trăsătură, fiecare detaliu, fiecare perfecţiune, ca un pictor care ar vrea să facă un portret din memorie. Se umplea de înfăţişarea adorată, îşi făcea o provizie de amintiri, fixând profilurile, învăţând contururile.

Sub această privire mistuitoare, Alicia subjugată şi vrăjită, simţea o senzaţie voluptuos de dureroasă, plăcut de ucigătoare. Esenţa vieţii ei începea să dispară. Roşea şi pălea, îi era frig, apoi prea cald. Încă un minut şi sufletul ar fi părăsit-o.

Îşi puse mâna pe ochii lui Paul, dar privirile tânărului treceau ca o flacără printre degetele transparente şi fragile ale Aliciei.

„Acum ochii mei se pot stinge, o voi vedea întotdeauna în sufletul meu", îşi spuse Paul ridicându-se.

Reîntors la hotel, seara, după ce privise apusul de soare – ultimul pe care avea să-l contemple –, domnul d'Aspremont ceru un vas cu cărbuni.

„Vrea să se asfixieze? se întrebă în sinea lui Vergilio Falsacappa, dându-i lui Paddy ceea ce îi cerea din partea stăpânului său. Asta ar trebui să facă, blestematul de *jettatore!*"

Contrar presupunerii lui Falsacappa, logodnicul Aliciei deschise fereastra, aprinse cărbunii, băgă în foc lama unui pumnal şi aşteptă ca fierul să se înroşească.

În jăraticul incandescent, lama subţire se încinse curând până la alb. Paul, ca pentru a-şi lua adio de la el însuşi, se sprijini cu coatele pe şemineu, în faţa unei

oglinzi mari, în care se proiecta lumina unui sfeşnic cu mai multe lumânări. Se uită la acel spectru care-l privea din oglindă, la acea mască a minţii sale, pe care nu avea să o mai vadă, cu o curiozitate melancolică: „Adio, palidă fantomă pe care o plimb de atâţia ani prin viaţă, formă nereuşită şi sinistră, în care frumuseţea se contopeşte cu monstruozitatea, lut purtând pe frunte o pecete fatală, mască strâmbată a unui suflet blând şi simţitor! Vei dispărea pe vecie pentru mine: încă în viaţă, te cufund în tenebrele eterne şi curând te voi uita, ca visul unei nopţi furtunoase. Degeaba vei spune, trup mizerabil, voinţei mele neclintite: «Hubert, Hubert, bieţii mei ochi.», nu o vei înduioşa. Hai, la treabă, victimă şi călău!" Şi se îndepărtă de şemineu pentru a se aşeza pe marginea patului.

Aţâţă suflând cărbunii din vasul aşezat pe un gheridon din apropiere şi luă de mâner lama din care săreau trosnind scântei albe.

În acest moment suprem, oricât ar fi fost de hotărât, domnul d'Aspremont simţi ca un leşin: o sudoare îngheţată îi umezi tâmplele, dar îşi stăpâni foarte repede această ezitare strict fizică şi apropie de ochi metalul incandescent.

O durere ascuţită, palpitândă, aproape intolerabilă îi smulse un ţipăt; i se păru că două şuvoaie de plumb topit îi intrau prin ochi până în ţeastă. Scăpă din mână pumnalul, care se rostogoli şi lăsă un semn întunecat pe parchet.

O umbră densă, opacă, pe lângă care noaptea cea mai întunecoasă este o zi splendidă, îl acoperea cu vălul ei negru. Întoarse capul spre şemineul pe care încă mai

ardeau lumânările. Nu întâlni decât o beznă densă, de nepătruns, în care nici măcar nu mai licăreau acele vagi luminiţe pe care văzătorii încă le percep, cu pleoapele închise, atunci când sunt în faţa unei lumini. Sacrificiul fusese înfăptuit.

„Acum, rosti Paul, nobilă şi încântătoare făptură, voi deveni soţul tău fără să fiu un asasin. N-ai să te mai stingi eroic sub privirea mea funestă: vei fi din nou sănătoasă. Vai, eu nu te voi mai zări, dar imaginea ta de înger va străluci nepieritoare în amintirea mea. Te voi vedea cu ochii sufletului, îţi voi auzi vocea mai armonioasă decât cea mai suavă muzică, voi simţi aerul unduit de mişcările tale, voi prinde freamătul rochiei de mătase şi imperceptibilul scârţâit al pantofiorului tău, voi aspira parfumul uşor pe care-l răspândeşti şi de care te înconjori. Câteodată îţi vei lăsa mâna într-ale mele, ca să mă convingi de prezenţa ta; vei binevoi să-l ghidezi pe sărmanul tău orb când piciorul îi va şovăi pe întunecatu-i drum. Îi vei citi poezii, îi vei descrie tablourile şi statuile. Prin vocea ta, îi vei înapoia universul dispărut; vei fi singurul lui gând, singurul lui vis. Lipsit de distragerea lucrurilor şi de orbirea luminii, sufletul lui va zbura spre tine cu aripi neobosite!

Nu regret nimic, pentru că tu eşti salvată: ce-am pierdut, de fapt? Spectacolul monoton al anotimpurilor şi al zilelor, vederea decorurilor mai mult sau mai puţin pitoreşti în care se desfăşoară diferitele acte ale tristei comedii umane. Pământul, cerul, apele, munţii, copacii, florile: aparenţe iluzorii, bârfe anoste, forme întotdeauna aceleaşi! Când ai dragostea, stăpâneşti adevăratul soare, lumina care nu se stinge!"

Astfel vorbea, în monologul lui interior, nefericitul Paul d'Aspremont, surescitat de o exaltare lirică, în care se amesteca uneori delirul suferinței.

Încetul cu încetul, durerile se potoliră; căzu în acel somn negru, frate cu moartea și alinător ca și ea.

Pătrunzându-i în cameră, lumina nu-l trezi. Miezul zilei și miezul nopții aveau, de-acum înainte, pentru el, aceeași culoare, dar clopotele, sunând rugăciunea de dimineață cu vesele dangăte, murmurau vag în somnul său și, ușor, ușor, deveniră mai deslușite și îl smulseră din toropeală.

Pleoapele i se ridicară și, înainte ca sufletu-i adormit să-și fi amintit, avu o senzație îngrozitoare. Ochii dădeau de vid, de întuneric, de neant, de parcă, îngropat de viu, s-ar fi trezit din letargie într-un sicriu, dar își reveni repede. Nu urma să fie mereu așa? Nu trebuia să treacă, în fiecare dimineață, de la tenebrele somnului la bezna veghei?

Căută orbecăind cordonul soneriei.

Paddy veni în grabă.

Cum își exprima mirarea de a-și vedea stăpânul sculându-se cu mișcări nesigure de orb, Paul îi spuse, ca să nu mai trebuiască să dea altă explicație:

– Am făcut imprudența să dorm cu fereastra deschisă și cred că am un acces de gută, dar o să treacă. Condu-mă la fotoliu și pune lângă mine un pahar cu apă rece.

De o discreție cu totul englezească, Paddy nu spuse nimic, execută ordinele stăpânului său și se retrase.

Rămas singur, Paul își înmuie batista în apa rece și o așeză pe ochi, ca să potolească fierbințeala cauzată de arsură.

Să-l lăsăm pe domnul d'Aspremont în imobilitatea lui dureroasă și să ne ocupăm puțin de celelalte personaje ale povestirii noastre.

Vestea morții neobișnuite a contelui Altavilla se răspândise cu repeziciune în Neapole și servea de subiect pentru o mie de presupuneri, unele mai extravagante decât celelalte. Iscusința contelui la scrimă era celebră; Altavilla trecea drept unul dintre cei mai buni scrimeri ai acelei școli napolitane atât de temută pe terenul de luptă. Omorâse trei oameni și rănise grav cinci sau șase. Faima lui era atât de bine statornicită în acest domeniu, încât nu se mai duela. Duelișții cei mai îndrăzneți îl salutau politicos și, chiar dacă el i-ar fi privit strâmb, evitau să-l provoace. Dacă vreunul dintre acești fanfaroni l-ar fi ucis pe Altavilla, n-ar fi ezitat să se împăuneze cu o astfel de victorie. Rămânea presupunerea unui asasinat, pe care o înlătura însă biletul găsit pe pieptul mortului. Autenticitatea scrisului a fost mai întâi contestată, dar scrisul contelui fu recunoscut de persoane care primiseră de la el peste o sută de scrisori. Faptul că era legat la ochi, întrucât cadavrul mai avea încă o eșarfă legată în jurul capului, părea inexplicabil. Se găsi, în afară de stiletul înfipt în pieptul contelui, un al doilea stilet, scăpat fără îndoială din mâna-i epuizată: dacă lupta fusese cu pumnalul, ce era cu acele săbii și pistoale care fură recunoscute ca aparținând contelui? Vizitiul său declară că-și dusese stăpânul la Pompei, cu ordin să se întoarcă dacă nu apărea după o oră.

Era imposibil de înțeles ceva.

Zvonul acestei morți ajunse curând la urechile lui Vicè, care îl anunță pe sir Joshua Ward. Comodorul,

care-şi aminti imediat convorbirea misterioasă pe care Altavilla o avusese cu el despre Alicia, întrevăzu neclar o tentativă sumbră, o luptă îngrozitoare şi disperată în care d'Aspremont trebuia să fi fost implicat cu sau fără voia lui. Cât despre Vicè, ea nu şovăia să atribuie moartea frumosului conte periculosului *jettatore* şi, prin aceasta, ura ei îi slujea drept premoniţie. Cu toate acestea, domnul d'Aspremont îşi făcuse vizita la miss Ward la ora obişnuită şi nimic din atitudinea lui nu trăda emoţia unei drame teribile; părea chiar mai calm decât de obicei.

Această moarte i-a fost ascunsă lui miss Ward, a cărei stare devenise îngrijorătoare, fără ca medicul englez chemat de sir Joshua Ward să poată constata simptomele unei boli cu caracteristici clare: era ca un fel de stingere a vieţii, o palpitare a sufletului ce dădea din aripi ca să-şi ia zborul, o pasăre sufocându-se în lipsa aerului, mai curând decât o boală reală, care să poată fi tratată cu mijloacele obişnuite. S-ar fi zis că este un înger reţinut pe pământ şi trăind nostalgia cerului: frumuseţea Aliciei era atât de suavă, atât de delicată, atât de diafană, atât de imaterială, încât nu mai putea respira grosolana atmosferă umană. Ţi-o imaginai planând în lumina de aur a Paradisului şi pernuţa de dantelă care îi susţinea capul strălucea ca o aureolă. Aşezată pe pat, semăna cu acea micuţă Fecioară a lui Schoorel*, cel mai fin giuvaer din coroana artei gotice.

*Jean Schoreel – cunoscut şi ca Schoorel – (1495-1562), pictor olandez, ucenic al lui Mabuse, a lucrat împreună cu Dürer.

Domnul d'Aspremont nu veni în ziua aceea: ca să-şi ascundă sacrificiul, nu voia să apară cu pleoapele înroşite, hotărât să atribuie bruştei lui orbiri o cu totul altă cauză.

A doua zi, nemaisimţind vreo durere, se urcă în caleaşcă, condus de groomul lui, Paddy.

Trăsura se opri, ca de obicei, în faţa porţii. Orbul de bunăvoie o împinse şi, verificând terenul cu piciorul, porni pe aleea cunoscută. Vicè nu sosise în fugă după obiceiul ei la zgomotul clopoţelului mişcat de arcul uşii; niciunul din acele nenumărate mici zgomote vesele, ce sunt ca şi respiraţia unei case vii, nu mai ajungea la urechea atentă a lui Paul. O tăcere întunecată, adâncă, înfricoşătoare domnea în locuinţă, de s-ar fi zis că era părăsită.

Această tăcere, care ar fi fost sinistră chiar şi pentru un om cu o vedere limpede, era şi mai lugubră în tenebrele care-l învăluiau pe proaspătul orb.

Crengile, pe care acum nu le mai vedea, păreau că vor să-l reţină ca nişte braţe rugătoare şi să-l împiedice să meargă mai departe. Laurii îi blocau trecerea; trandafirii se agăţau de hainele lui, lianele i se prindeau de picioare, grădina îi spunea în limba ei mută: „Nefericitule! Ce cauţi aici? Nu trece de obstacolele pe care ţi le scot în cale, pleacă!" Dar Paul nu asculta şi, agitat de presentimente îngrozitoare, se tăvălea prin frunziş, împingea masele de verdeaţă, rupea ramurile şi înainta spre casă.

Zgâriat şi lovit de crengile iritate, ajunse în sfârşit la capătul aleii. Un val de aer îl lovi în faţă, iar el îşi continuă drumul cu mâinile întinse înainte.

Găsi zidul şi, pe dibuite, dădu de uşă.

Intră; nici o voce prietenească nu-i dădu bineţe. Neauzind nici un sunet care să-l poată ghida, rămase câteva minute şovăind în prag. Un iz de eter, de plante aromate, de ceară topită, toate nedesluşitele miresme ale camerelor mortuare puseră stăpânire pe mirosul orbului care gâfâia îngrozit. Încercat de un gând atroce, Paul intră în cameră.

După câţiva paşi, lovi ceva care căzu cu zgomot puternic. Se aplecă şi recunoscu, după pipăit, că era un sfeşnic de metal, care semăna cu candelabrele bisericeşti şi în care era înfiptă o lumânare lungă.

Profund tulburat, îşi continuă drumul în întuneric. I se păru că aude un glas care murmura încetişor rugăciuni. Mai făcu un pas şi mâinile sale întâlniră marginea unui pat. Se aplecă şi degetele-i tremurătoare atinseră mai întâi un corp nemişcat şi rigid sub un fin veşmânt, apoi o coroană de trandafiri şi un obraz neted şi rece ca marmura.

Era Alicia întinsă pe patu-i de moarte.

– E moartă! strigă Paul cu un horcăit înăbuşit. Moartă! Eu am ucis-o!

Comodorul, înţepenit de groază, văzuse această fantomă cu ochii stinşi cum intră clătinându-se, rătăceşte la întâmplare şi se loveşte de catafalcul nepoatei sale: înţelese totul. Nobleţea acestui sacrificiu inutil făcu să ţâşnească două lacrimi din ochii înroşiţi ai bătrânului care credea că nu mai putea plânge.

Paul căzu în genunchi lângă pat şi acoperi de sărutări mâna îngheţată a Aliciei. Hohotele-i de plâns îi scuturau convulsiv trupul. Durerea lui o înduioşă chiar

şi pe încrâncenata Vicè, care stătea tăcută şi sumbră, lângă perete, veghind ultimul somn al stăpânei sale.

Când acest mut rămas bun luă sfârşit, domnul d'Aspremont se ridică şi se îndreptă spre uşă, ţeapăn, ca un automat mişcat de arcuri. Ochii lui deschişi şi ficşi, cu pupilele stinse, aveau o expresie supranaturală: deşi orb, s-ar fi zis că vede. Trecu prin grădină cu un pas apăsat ca acela al statuilor de marmură, ieşi în drum şi merse drept înainte, mişcând pietrele cu picioarele, împiedicându-se câteodată, trăgând cu urechea, de parcă ar fi vrut să audă un zgomot din depărtare, dar continuă să avanseze.

Adânca voce a mării răsuna din ce în ce mai limpede. Ridicate de un vânt de furtună, valurile se spărgeau de ţărm în hohote imense, expresie a unor dureri necunoscute, şi-şi umflau sub faldurile de spumă pepturile deznădăjduite. Milioane de lacrimi amare curgeau pe stânci, iar pescăruşi neliniştiţi scoteau strigăte tânguitoare.

Paul ajunse curând pe marginea unei stânci care domina marea.

Vuietul talazurilor, ploaia sărată pe care briza puternică o smulgea valurilor şi i-o arunca în obraz, ar fi trebuit să-l prevină asupra primejdiei. Nu ţinu cont de nimic; un surâs straniu îi crispă buzele livide, iar el îşi continuă înaintarea sinistră, deşi simţea hăul apropiindu-i-se de picioare.

Se prăvăli în gol. Un talaz monstruos îl cuprinse, îl răsuci câteva momente în vârtejul lui şi îl înghiţi.

Furtuna izbucni atunci cu furie: valurile asaltară plaja în rânduri dese, ca războinicii porniţi la atac,

aruncând la cincizeci de picioare în sus pulberea de spumă. Nori negri se crăpară ca zidurile iadului, lăsând să se vadă prin fisuri pârjolul fierbinte al trăsnetelor. Lumini sulfuroase, orbitoare, smulseră din beznă întinderea. Vârful Vezuviului se înroşi; deasupra vulcanului undui o trâmbă de aburi negri, pe care vântul o culca. Bărcile legate la mal se izbiră cu zgomote lugubre, iar frânghiile prea întinse gemură dureros. Curând ploaia cădea vâjâind ca săgeţile. S-ar fi spus că haosul voia să cucerească firea şi să-i amestece din nou elementele.

Corpul domnului Paul d'Aspremont nu a mai fost găsit, în ciuda căutărilor întreprinse la cererea comodorului.

Un sicriu din lemn de abanos, cu închizători şi cu mânere de argint, căptuşit cu mătase, întocmai cu cel pe care miss Clarisse Harlowe îl descrie, în toate detaliile, cu o graţie atât de înduioşătoare, „domnului tâmplar"*, fu ambarcat, prin grija comodorului, pe un iaht şi aşezat în cimitirul familiei de la *cottage*-ul din Lincolnshire. Conţinea rămăşiţele pământeşti ale Aliciei Ward, frumoasă chiar şi dincolo de viaţă.

În ceea ce-l priveşte pe comodor, o schimbare extraordinară s-a petrecut în fiinţa sa. Glorioasa lui corpolenţă a dispărut. Nu mai pune rom în ceai, mănâncă în silă, abia spune două vorbe pe zi, contrastul dintre favoriţii albi şi faţa stacojie nu mai există. Comodorul a devenit palid!

---

*Eroina romanului *Clarisse Harlowe*, de Samuel Richardson, se ocupă de propriile funeralii şi îi comandă „Domnului care face sicrie" un coşciug de abanos, împodobit cu plăcuţe de argint şi care să poată fi închis cu cheia.

Cuprins

Cronologie 5

Cafetiera, poveste fantastică 9

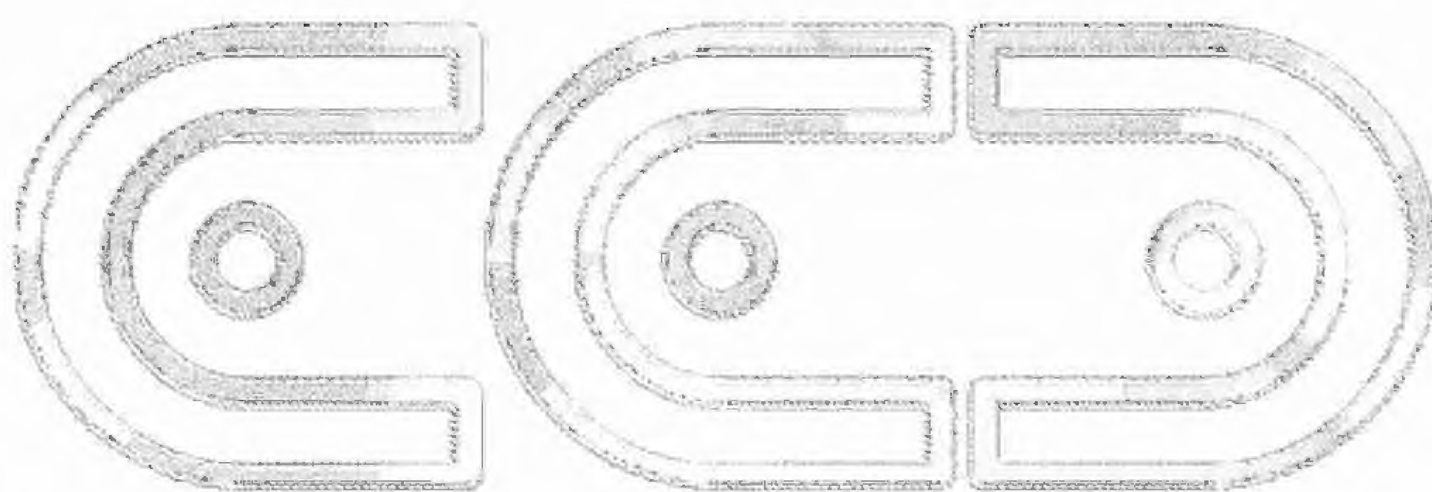
Onuphrius sau suferinţele fantastice ale unui admirator al lui Hoffmann 23

Moarta îndrăgostită 69

Avatar 115

Jettatura 247

Scanare și prelucrare digitală

de

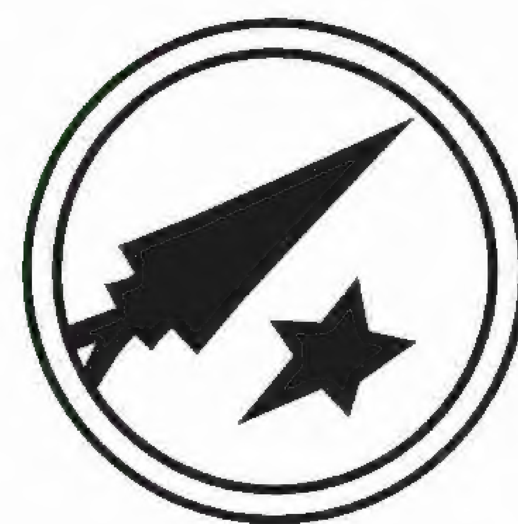

Anonim

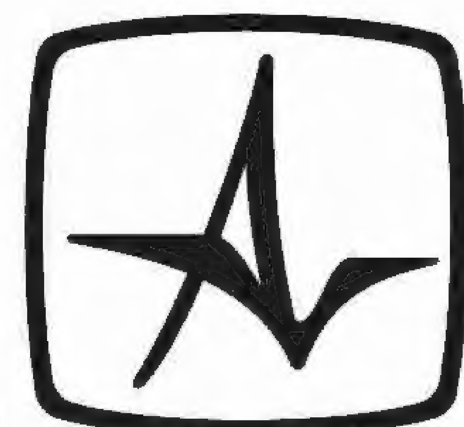
și

CAT Graur

Antwerpen

2024